

PAX

ČASOPIS PRO PŘÁTELE
BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU.

VYDÁVÁ
OPATSTVÍ EMAUZSKÉ V PRAZE.

VI. ROČNÍK.

LEDEN — PROSINEC 1931.

TISKLA ČESKOSLOVANSKÁ AKC. TISKÁRNA V PRAZE II,
KARLOVO NÁM. 5.

Obsah VI. ročníku časopisu „PAX“.

<i>P. Justin Albrecht</i> O. S. B.:	
Dogma, liturgie, život	50, 100, 193, 242
<i>Dom Ursmer Berlière</i> O. S. B.:	
Apoštolát klášterů	149, 212, 266
<i>P. Jindřich Hänslér</i> O. S. B.:	
U kolébky dějin lidstva	26, 85, 111, 161, 201
<i>P. Josef Henninger</i> O. S. B.:	
Příroda ve svatyni — světlo	38, 75, 119, 156, 219, 260
<i>P. Hildebrand Höpfl</i> O. S. B.:	
Theotokos	55
<i>Dom Laurent Janssens</i> O. S. B.:	
Mariánské antifony	10, 64
<i>Min. rada Jan Kakš:</i>	
Příspěvky k ikonografii svatoprokopské	19, 62, 135, 172, 235, 251
<i>P. Ildefons Liechtenstein</i> O. S. B.:	
K svátku Zjevení Páně	22
Aj, já dívka Páně	92
<i>Fr. Vojtěch Pavelka</i> O. S. B.:	
Missale Romanum-Editio Lacensis	79
<i>P. Cyrill Petr</i> O. S. B.:	
Solnohradská ikonografie sv. Benedikta	31
Altötting a bratr Konrad	108
<i>Dr. Emanuel Poche:</i>	
Umělecko-historické objevy v býv. klášteře sázavském	158
<i>P. Anselm Sedláček</i> O. S. B.:	
Vývoj mešních zpěvů ve středověku	12
<i>P. Marian Schaller</i> O. S. B.:	
Meditace	1, 49, 97, 241
Dva umělci	103
Jednotnost liturgická	145
<i>Eduard Schneider:</i>	
Benediktinské hodinky	131, 197, 245
<i>P. Bernard Velišek</i> O. S. B.:	
Vzpomínky na pobyt v Anglii	175, 229
Svatý Bernard o andělském zvěstování	274
<i>Dr. Karel Vrátný:</i>	
Benediktinské kláštery na Islandě	2, 67
Benediktinské kláštery v Norsku	122, 179, 253
<i>Opat Arnošt Vykoukal</i> O. S. B.:	
P. Ildefons Liechtenstein O. S. B. † 14. dubna 1931	138

<i>Prof. Dr. Zachystal:</i>	
<i>Prvopočátky Emauz</i>	98
<i>Anonymi:</i>	
<i>Církevní hymnika ve svém bohatství</i>	165
<i>Mluva statistiky</i>	181, 236
<i>Z benediktinského Řádu</i>	42, 96, 142
<i>Jubilea v Emauzích</i>	286
<i>Posudky knih</i>	48, 143, 191, 240, 287

Autoři, jichž knihy byly v tomto ročníku posouzeny:

Dr. Jaroslav Beneš	48	Dr. R. Linhardt	240
Anna Bernard	48	Dr. J. Miklík	144
O. H. Bévenot	191	Dr. Pekař	240
O. M. Decker	240	Ā. Vrzal (A. G. Stín)	48
D. Johner	191	Dr. J. B. Walz	48
G. v. Le Fort	143		

MEDITACE.

Náhle, jako blesk, objevil se mezi námi Pán, aby se ujal vlády.

K čemu potřebujeme vládcce? Vždyť máme rozum a také svobodnou vůli! Nepotřebujeme vládcce! Zdá se nám to skoro dotěrným, že nás Nebe nenechá na pokoji. Chceme být svobodni, nechceme nikomu podléhat! Co tu chceš, Kriste? Neber nám svobodu! —

Utiš se, srdce! Prohlédneme si toho vládcce.

Přišel jako blesk. Uhodil také a sežehl a zabil jako blesk? Ne! Světlo jeho hřeje, a nepálí. Září, a neotepluje. Dokonce svou nevýslovnou zář přikrývá lidským tělem, něžným tělíčkem nemluvnátka. Nechtěl nás polekat... Jak šetrný je k nám!

Pojďme tedy k Němu ještě blíž, nemusíme-li se báti jeho Božského ohně.

Pověz nám, Pane, odkud přicházíš?

Z nebe? Vždyť tam musí býti nevylicitelně krásně! A to jsi opustil? Proč? Pro nás? Vždyť Tě mnohý z nás ve Tvém lidství ani nepozná. Co děláš všechno z lásky k nám? Tys přišel v našem zájmu, abys nás zachránil a vysvobodil? —

Myslili jsme, že jsme svobodni. Zatím nás ovládá pokažená naše přirozenost, svět a ďábel. Āni jsme svého otroctví nepozorovali! Na všech smyslech svých teprve teď cítíme ta děsná a těžká pouta. Pane, rozlam je!

Sevři nás svými zlatými pouty! Tobě, vtělená Lásko, bude lehké sloužit. Jak Ťi děkujeme, že jsi přišla! Neprodlévej a

rychle nás spoutej! Jedině tak unikneme pokořujícímu otroctví těla, světa a ďábla.

Vítáme Te, Pane! Ujmi se vlády nad všemi, které Jsi pro sebe stvořil!

P. Marian Schaller.

BENEDIKTINSKÉ KLÁŠTERY NA ISLANDĚ.

Klášter Múnkathverá.

Také tento benediktinský klášter náležel do hólské diecése v severním Islandu. Založil jej roku 1155 třetí biskup hólský Björn Gilsson, zvolený za biskupa roku 1146, konsekrovaný roku 1147 a zemřelý roku 1162. Místo, zvolené pro klášter, slulo původně a často ještě později Thverá, ale po založení kláštera se obyčejně říkalo a do dneška se říká Múnkathverá (Mnišské Thverá). Jméno pochází od říčky Thverá (Příčná řeka), která se nedaleko bývalého kláštera vlévá do větší řeky Eyjafjardará, přicházející od jihu a tekoucí do Eyjafjordu. Kdo by chtěl hledati tento fjord na mapě, najde jej asi v polovici severního pobřeží islandského, odkud zabíhá směrem skoro jižním daleko do země. Na jih od tohoto jižního konce fjordu leží Múnkathverá.

Také o tomto místě máme jen skrovné zprávy análů. Ani první opat není jistý. Někde se jmenuje jakýsi Höskuldr, ale bez udání jména otcova, jinde Nikulás Bergthórsson, který jindy, a snad pravdivěji, sluje druhým opatem. Zemřel r. 1159, „vzácný pohlavár (höfdingi), který mnoho milostí obdržel od Boha“. Tento opat mnoho cestoval a „podle jeho vypravování byla napsána kniha Leidarvisir ok borgaskipan — Cestovní průvodce a seznam měst“. Složil také oslavnou báseň (drápu) na apoštola Jana, ale zachovaly se z ní jen tři slohy. V knize o začátcích křesťanství na Islandě a

o prvních tamních biskupech, která sluje *Hungrvaka*, čteme, že „když byl v Skálholtě stavěn kostel a zdál se způsobilý k posvěcení, učinil biskup (Klängér) hody veliké a znamenité přátelům svým a pozval tam Björna biskupa (z Hól) a Nikuláse, opata a mnoho pohlavárů, a bylo tam veliké množství hostí. Kostel skálholtský světili oba, Klängér a Björn, jeden zvenčí a druhý uvnitř a posvětili jej oba Petrovi apoštolovi, jako předtím, a opat Nikulás měl kázání. Bylo to na den svatého Víta, mučedníka.“

Bratr hólského biskupa Björna, který se jmenoval rovněž Björn Gilsson, byl opatem v Múnkathverá po Nikulásovi, a jeho bratr, biskup, jej světil na to důstojenství roku 1161 (1160?). Byl opatem do r. 1181. Po něm přišli Hallr Hrafnsson († r. 1190), Einarr Másson († r. 1196), Ormr Skeggjason († r. 1212), Ketill Hallzson († r. 1229), Árni Hjaltason (1229 až 1252), Eyjólfur Valla-Brandsson od r. 1254. Nemohl jsem zjistiti, zdali v době mezi Einarem Mássonem a Eyjólfem nebyl ještě nějaký jiný opat. Anály mají k r. 1293 záznam, že zemřel Eyjólfur, opat na Thverá. G. Storm ve svém vydání islandských análů míní, že je to týž Eyjólfur, který byl r. 1254 posvěcen na opata. Téhož roku 1293, o němž anály praví, že bylo sucho a málo trávy, byl zvolen za opata Ljótr Hallzson a po jeho smrti (r. 1296) posvěcen Thórir Hallzson. Do jeho opatování padají spory benediktinů s hólskými biskupy o jisté požitky. S tím patrně souvisí stručné zprávy análů: r. 1310 posvěcen za opata v Thverá Brandr, r. 1316 sesazen Thórir, opat v Múnkathverá, r. 1318 opat Thórir z Thverá a Gudmund z Thingeyr odplul do Norska (patrně k metropolitovi), r. 1319 mnoho ledu na jaře; rozbila se loď Skáki (nebo Skanki) před východními fjordy; byl na ní opat Thórir a sira Snjólfur; všichni lidé se dostali živí na suchou zemi; r. 1323 (opět) plul opat Thórir a sira Snjólfur do Norska na lodi Laxabolli; r. 1324 zemřel Thórir, opat na Thverá. Když r. 1307 přijeli z Norska islandský kněz a pozdější biskup hólský Vavřinec Kálfsson a dominikán Björn visitovati jménem metropolitovým islandské diecése, „byl pan Thórir opatem na Múnkathverá“. Ale následujícího roku mají anály: „o velikonocích visitátor Vavřinec zakázal zpívání (služeb božích) na Múnkathverá.“ K této věci se ještě vrátím, dříve však se ještě dotknu několika zajímavých událostí a osob z 12. a 13. století, které souvisí s klášterem v Múnkathverá.

V životopise biskupa hólského Gudmunda Arasona (1203 až 1237) se děje několikrát zmínka o klášteře na Múnkathverá. Nejprve při smrti zakladatele tohoto kláštera, biskupa Björna, který zemřel, když byl Gudmundovi rok, totiž 1162. Téhož roku, kdy se Gudmund narodil, byl bratr biskupův Björn Gilsson zvolen za opata v Múnkathverá. „Druhý rok pak na jaře po velikonocích,“ vypravuje Gudmundova Sága, „jel biskup Björn na sever do Thverá světití na opata bratra svého Björna, a na té jízdě biřmoval na Mödruallech Gudmunda Arasona. V létě zamýšlel biskup Björn jeti na obecný sněm, ale cestou se rozstonal, takže nemohl přijíti na sněm. I povolal k sobě své příbuzné a přátele a nařídil o těch věcech, které se mu zdály nejpotřebnější. Klášteru v Múnkathverá dal z příjmů biskupství sto set* a ukázal tím dvě věci; první, že se mu zdálo, že býval příliš skoupý v dávání ze svého obročí, druhou pak, že byl přesvědčen, že zvelebování klášterů je velikou podporou církve... A potom jel domů na Hóly a ležel celé léto a zemřel na podzim ten den před svátkem Kolínských panen“ (před sv. Voršilou).

Děd Gudmundův Thorgeirr Hallason, který bydlel pod Hvassafellem v Eyjafjordu, vzal si vnučka, když jeho otec Ari v Norsku padl, k sobě a měl ho u sebe až do jeho pátého roku. Potom se ho ujal strýc, otcův bratr, kněz Ingimundr, a za rok nebo dvě léta potom vstoupil starý Thorgeirr do kláštera v Múnkathverá. Již dříve byl mnichem tohoto kláštera jiný jeho syn, Thorir (nebo Thórdr?), který tam také zemřel.

Také syn sestry biskupa Björna, zakladatele kláštera, Ormr, zemřel v Múnkathverá jako mnich. Z téže rodiny byl tamní opat Ormr Skeggjason († r. 1212), o němž se vypravuje v sáze biskupa Gudmunda, že toho času byla stavení klášterní velmi sešlá. Gudmund tam tedy poslal Sigurda Ormssona (syna mnicha Orma, o němž výše), který se svou ženou Thuridou již dvě leta spravoval hospodářství na Hólech, aby uvedl klášter do pořádku. Sigurdr měl klášter rád a proto se

* Obyčejné počítání na starém Islandě na sto loket vadmálu (t. j. domáciho sukna), při čemž sto znamená t. zv. veliké sto, t. j. 120; podle starého islandského zákoníku „grágás“ 420 loket (t. j. 500 loket podle našeho počítání) mělo cenu asi 1000 předválečných korun.

tam na žádost biskupovu i opata Orma, svého příbuzného, vypravil. Když pak opatřil klášter, jak se náleželo, poslal ho biskup na Mödruvally (snad biskupský statek), chtěje se ho patrně zbaviti. Byl mu totiž tento správce časných věcí na Hólech vnučen Kolbeinem Tumasonem, pastorkem Sigurdovým a mocným pohlavárem v severním Islandu, který měl za ženu Gyrídu, dceru jednoho strýce Gudmundova, a s nímž později biskup Gudmund přišel do velikých sporů. Spory ty se potom rozšířily také na mnoho jiných pohlavárů a zemanů, při čemž vlastně šlo o zásadní otázku, kdo je majitelem kostelních statků: zda církev či ti lidé, kteří původně kostely na svých statcích založili a je nadali. Jinými slovy, byl to spor mezi starým církevním právem islandským a právem kanonickým. Ale to nenáleží sem. Spory s Kolbeinem se začaly pro nějakého kněze, kterého biskup nechtěl nechati souditi podle světského práva, a skončily se po dlouhé době tím, že Kolbeinn přijel na Hóly s více než 300 lidí, a když biskup chtěl odjeti, došlo ke srážce, při níž Kolbeinn dostal do čela ránu kamenem, od níž pak umřel, dostav dříve se svolením biskupovým rozhřešení. Příznačné je, že mezi lidmi, kteří padli na straně Kolbeinově, se uvádějí dva kněží.

Za tři léta po této srážce řešili v okolí Múnkathverá dva severní pohlaváři svůj svár, Kálfr Guttormsson a Hallr Kleppjárnsson. Bylo to v adventě r. 1212, když se Kálfr dozvěděl, že Hallr pojedje na Múnkathverá. Přepadl ho cestou, již blízko kláštera, se svými pomocníky (mezi nimi byl též kněz Eldjárn) a zabil ho. „A lidé z čeledi na Thverá ošetřili mrtvolu Hallovu.“ Tento Hallr měl za ženu Ingebjörgu, dceru Gudmunda Vzácného, který zemřel jako mnich na Thingeyrech.

Neurčitých poměrů mezi domácím a kanonickým právem se dotýká také to, co se na začátku ságy tohoto Gudmunda Vzácného vypravuje o jiném bohatém zemanovi Gudmundovi, který oženiv syna Teita, odevzdal mu hospodářství a dal se do kláštera v Thverá, vzav si jen to, čeho potřeboval za přínos do kláštera. Ale když zmíněný jeho syn umřel, byl spor o dědictví. Bratří Gudmundovi tvrdili, že jako mnich nemá na nic právo, ale jakýsi Eyjólf Hallzson, který chtěl své dva syny někde usaditi, jel na Thverá a koupil pozemky a dědictví po zemřelém za cenu o něco větší než poloviční

s podmínkou, že sám bude odpovídati za to, zdali se to srovnává se zákony.

Třinácté století, alespoň do roku 1264, kdy se nepokojný Island dobrovolně podrobil norskému králi Hákonovi VI., je století krve. Ctížádostivost a zjištnost několika mocných lidí nedopřávala ostrovu odpočinku, takže zabíjení, msty a nová zabíjení nebo mrzačení nepřátel, přísahy věrnosti a jejich rušení a loupeže a kajicné smrti jsou obsahem těch rozličných zpráv, které jsou sebrány ve veliké sáze o Sturlovcích (Sturlunga saga). Saga dostala to jméno podle tří synů Sturly Thórdarsona († r. 1183), Thórda, Snorriho a Sighvata, kolem kterých a několika jejich protivníků a přátel se kupily události té doby. Snorri Sturluson je známý spisovatel t. zv. Mladší Eddy, jakési to poetiky, a hlavně Heimskringly neboli dějin norských králů do roku 1177. Jeho soupeř, Gizurr Thorvaldzson, který později dostal v Norsku titul jarla a pomáhal uvést Island v područí norských králů, přepadl ho r. 1241 na jeho statku Reykjaholtu a na přání nebo rozkaz norského krále ho dal zabít. Poměry se té doby zhoršily tak, že náčelníci, kteří dříve kolem sebe sbírali 20 — 80 mužů, nyní jich s sebou ve svých svárech vodívali 300, 800, 1200.

Roku 1238 srazil se Gizurr a jeho zástup na islandském severu se Sighvatem Sturlusonem, bratrem Snorrovým, a s jeho syny a jejich pomocníky — na obou stranách bylo dohromady asi 2000 lidí — na místě, kde se říkalo na Örlýgsstadech. Tam zahynul Sighvater Sturluson a jeho čtyři synové Sturla, Markús, Thórdr a Kolbeinn. Kolbeina pochovávali na Grenjadarstadech, ale mrtvolu Sighvatovu a ostatních jeho tří synů zavezli na Thverá.

Roku 1253 vypravil se jeden ze severních náčelníků, Eyjólfur Thorsteinsson, pro nějaké sousedské mrzutosti na Gizura, který byl té doby na svém statku Flugumýri v kraji na jih od Skagafjordu v severním Islandu. Krátce před tím byla na Flugumýri svatba syna Gizurova Halla s mladičkou (teprve 13letou) Ingebjörgou, dcerou Sturly Thórdarsona zákonopravce, na niž přijeli také dva synové Gizurovi z jižního Islandu. Mezi lidmi, kteří tu noc byli na Flugumýri, se připomíná také nějaký Arngrímur z Thverá, který tam byl s mnichem Thorólfem, sládkem, a ve chvíli přepadení také chytil nějakou zbraň. Protože zápas uvnitř ve stavení se

protahoval, poručil konečně Eyjólfur zapáliti oheň. Někteří lidé se utekli do kostela, mnoho lidí zahynulo uvnitř. Hallr Gizurarson vyskočil z hořícího stavení, ale klopýtl přes prkno ve dveřích a dostal mečem ránu do hlavy. Nějaký jiný muž ho ťal pod pravé koleno a skoro mu uťal nohu. Mnich Thórólfur, sládek, který také již vyšel na dvůr, vzal ovčí kůži, která tam kdesi ležela, a položil ji pod Halla a pak, když nepřátelé obrátili pozornost jinam, táhl kůži s Hallem ke kostelu a šťastně se tam s ním dostal. Saga výslovně připomíná, že „mnich byl bosý (asi jak vyskočil z postele) a bylo mu zima“. Hallr k ránu dokonal. Pod zřícenou střechou hlavního stavení zůstali, mimo jiné lidi, dva synové Gizurovi Isleifr a Ketilbjörn. Žena jeho Gros Jugebjörgou přišla ke vchodu. Kdosi prý ji strčil zpátky do ohně, i uhořela tam. Pro Jugebjörgu skočil kdosi jiný a vynesl ji. Gizurr sám se uchýlil do mlékárny a vlezl do veliké nádoby se syrovátkou, která stála v zemi a nad níž byla postavena jiná káď se ssedlým mlékem. Je podivné, že se Gizurovi podařilo zachrániti se takto, ačkoli paliči mlékárnu dvakrát prohledávali a píchali kopími do syrovátky, v níž Gizur seděl skoro až po krk, a způsobili mu několik poranění na rukou i na lýtkách.

Od r. 1254, jak bylo řečeno již dříve, byl v Múnkathverá nový opat Eyjólfur Valla-Brandsson. Hned druhý rok jeho opatování (1255) srazili se v okolí kláštera Thorgíls Bödvarsson, Sturla Thórdarson a Thorvarðr Thórarinsson a jejich pomocníci se zástupem Eyjólfu Thorsteinssona a Hrafna Oddsona. Před srážkou prostředkoval opat Eyjólfur mezi stranami, ještě sem a tam, ale marně. Eyjólfur tam padl a byl pochován v Múnkathverá vedle Sturly Sighvatssona.

Brzy potom měli Thorgíls Bödvarsson a Thorvarðr Thórarinsson velikou nevěli s hólským biskupem Heinrekem. Chtějíce si mermomocí vynutiti nějaké narovnání, přijeli s velikým zástupem za biskupem, který byl právě na Möddruvallech, kde byl později (1295 nebo 1296) založen augustiniánský klášter. Ale když biskup uslyšel, že přijíždějí, odjel hned z Möddruvall na Múnkathverá, vešel tam do kostela a poručil jej zamknouti. Thorgíls a Thorvarðr přijeli hned za ním a prosili opata, který je dobře přijal a nabídl jim vystřídání koní, aby zprostředkoval schůzku s biskupem, sice že neodjedou a biskup že „bude míti na vůli zůstatí

v kostele, jak dlouho se mu bude líbiti“. Biskup konečně vyšel a odebral se s nimi a s opatem a knězem Thorarinem do opatovy jizby k jednání. Ale skončilo se to naprosto nevlídně. Nicméně brzy potom mluvil Thorvardr s biskupem sám a jakž takž se s ním srovnal.

Za nějaký čas vznikly zase neshody mezi Thorvardem a Thorgilsem, které se skončily v lednu r. 1258 tím, že Thorvardr přepadl Thorgilsa v noci, když byl hostem na dvorci Hrafnagilsu, a se svými pomocníky ho zabil. „Bylo hned posláno na Múnkathverá a oznámeno opatovi. Všichni to měli za velikou a zlou novinu. Opat hned jel naproti mrtvole a s ním bratří a kněží... Opat dal ji vézti na Múnkathverá a slušně pochovati.“

Gizurr jarl odjel po neblahých událostech na Flugumýri do Norska a vrátil se r. 1258. Když na jaře potom přijel do kraje eyjafjordského, „učinil mu opat Eyjólf hostinu na přivítanou“. Gizurr přijel s úkolem od krále, aby pohnul Islandčany podrobiti se králi, což se později, jak již bylo pověděno, stalo skutkem, arci tak, že Islandu zůstala ze začátku jakás takás autonomie (1264).

Veselejší je zpráva o svatbě na Mödruvallch, když „Sigurdr, syn Sighvata Bohatého, si bral Valgerdu, sestru Thórda Hallzsona, a byly hody na Mödruvallch. Na svatbu přijelo mnoho vynikajících lidí, Jörundr, biskup hólský, Hrafn Oddsson a Jón, soudce. Tam přijel z východních fjordů také biskup (skálholtský) Árni (Thorláksson, 1269 až 1298), tam byl také Runólfr, opat (augustiniánský) z Videy, Eyjólf, opat z Thverá, a mnoho jiných lidí.“ Bylo to asi r. 1276 nebo 1277 a vypravuje o tom saga biskupa Árniho.

Za nástupce Eyjólfova Ljóta († r. 1296) se čte, že tu dlouhý čas zůstávala na Múnkathverá jakási sestra Katrín, která byla později abatyší ve Stadu na Reyninesu. Jeden čas se jí velice zkazil zrak, takže nemohla čísti. I vzývala svatého biskupa Thórláka a chtěla se vypravit na jih k jeho hrobu v Skálholtě. Když vycházela ze svého příbytku, měla obě oči zavázané a opat Ljótr ji vedl ke koni. Cestou však se choroba zlepšila a sestra Katrín brzy zase dobře viděla. Klášter ženský ve Stadu a augustiniánský na Mödruvallch založil hólský biskup Jörundr († r. 1313).

Roku 1267 se narodil onen Vavřinec Kálfsson, o němž jsme slyšeli, mluvíce o klášteře na Thingeyrech. Když tento

Vavřinec přijel roku 1307 s dominikánem Björnem visitovati obě islandské diecése, měl také co dělati s klášteřem v Múnkathverá, jak o tom podrobně vypravuje jeho saga. „Na jaře předtím,“ tak vykládá s epickou šířkou, „se stalo, že Solveig, dcera Loptova, žena Thorvalda Geirssona, který zůstával na Lönghlíðě v Hörgárdalu, šla na služby boží do Bägisá večer na Zelený čtvrtek a jedna žena s ní; obě šly pěšky, i stalo se, že spadly cestou do Hörgá (řeky) a utopily se. Mrtvola hospodyně Solveigy se potom našla, i dopravil ji muž její Thorvaldr Geirsson na Múnkathverá a daroval tam spolu s mrtvolou velikou ofěru, ačkoli měla místo na hrob na Bägisá, kde byl tenkrát kněz Hildibrandr Grímsson. Mezi knězem Hildibrandem a Thorvaldem byla již déle nevěle, a tak také byla nevěle mezi manžely Thorvaldem a Solveigou, a těšival ji kněz zbožnými přímluvami. Byl to veliký dar, to, co Tholvaldr věnoval klášteřu v Múnkathverá za duši své ženy, do Bägisá pak nedal více za místo na hrob nežli 12 loket. Stěžoval si na to kněz Hildibrandr na jaře biskupovi Jörundovi, ale nestalo se v té věci nic. Potom jel sira Hildibrandr k sirovi Vavřinci na Mödruvally* v Eyjafjordu a stěžoval si, že jemu náležela ofěra a pochování mrtvoly, která měla ležeti na hřbitově na Bägisá; protože nebylo známo, že by si byla posledním pořízením zvolila jiné místo svého hrobu než u svého farního kostela na Bägisá. Vavřinec psal Thorvaldovi, napomínaje ho, aby dopravil mrtvolu zpátky na Bägisá nebo učinil narovnáni s knězem a dal kostelu takový podíl z ofěry za nebožku, jak bude slušno, mrtvola pak měžž volné pochování na Múnkathverá se svolením sira Hildibranda. Thorvaldr se zlobil pro tento list a povídal, že nedá na řeči Vavřincovy, a chtěl míti rozhodnutí biskupa Jörunda. Potom jel Hildibrandr na Múnkathverá a žádal, aby byla mrtvola vrácena tam, kde měla ležeti; žádal pak na visitátorech, aby mu učinili v té věci po právu. Sira Vavřinec napomenul opata a bratří, aby mrtvolu vydali nebo učinili s knězem narovnáni. Opat a bratří odpověděli nevlídně a odvolali se k biskupovi Jörundovi, a pravili, že nedbají jeho slov. Vavřinec potom si napsal psaní doma na Mödruvallech a jel na Múnkathverá, kde o jednom svátku vyšel nahoru do kúru a o-

* Kde již byl té doby augustiniánský klášter (od r. 1294 nebo 1295).

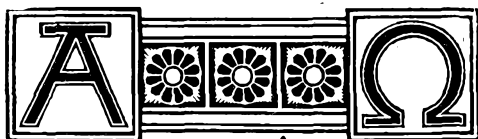
tevrěným listem učinil výpověď, že mrtvola Solveigy, dce-
ry Loptovy, má ležeti na Bāgisá, zapovídaje sloužití v koste-
le mše, dokud mrtvola leží na tamním hřbitově.“

Opat se obrátil na biskupa a druhého visitátora, a ti jim
dovolili konati služby boží, od nichž na Múnkathverá vůbec
neustali. Biskup poslal na Múnkathverá kněze Snjólfu, a
také Vavřince tam zase povolali. Snjólf pak přečetl listy
biskupů a visitátora Björna, že se dovoluje zpívati v koste-
le, až biskup s visitátorem po velikonocích záležitost vy-
šetří. Potom Snjólf vyzval Vavřince, aby přečetl své pí-
semné rozhodnutí. „Vavřinec pak četl svůj list,“ pokračuje
saga, „a když přišel na konec, vytrhl mu opat v kostele list
z rukou a mnoho jiných s opatem a roztrhali list a strhli
pečeť. Pak vytáhli a vystrčili Vavřince s jeho soudruhem
(královským hejmanem) z kostela a ze hřbitova... To byl
začátek nevole biskupa Jörunda s Vavřincem.“

Po svátku sv. Jana, hólského biskupa, přijel biskup na
Mödruvally a povolal k sobě kněze Hildibranda a opata
Thóriru z Múnkathverá. Biskup učinil nárovnání v ten způ-
sob, že mrtvola Solveizina měla zůstatí na Múnkathverá,
„a kněz byl odbyt nějakou maličkosť“. (Pokračování.)

Praha.

Dr. Karel Vrátný.

MARIÁNSKÉ ANTIFONY.

Ave Regina coelorum — Zdravas nebes Královno.

Dojemná antifona Ave Regina coelorum zaznívá od
kompletáře Hromnic až do Zeleného čtvrtku. Na
rozdíl od předchozí antifony je v řeči vázané, a to
podle středověkého způsobu. Melodii má přiměřenou textu.
Vše tu je prosté a jasné; sice jen dvojí čtyřverší, ale co tu
je harmonie a postřehů!...

Charakteristické myšlenky vzhledem k době, kdy se zpívá,

jsou asi tyto: Neposkvrněná Matka Boží je v adventní a vánoční době do jisté míry víc mezi námi; předpověděná nádhra jejího Syna ozářila její první početí; přivedši ho na svět, sama ho ukázala pastýřům a mudrcům; ve svém náručí hřejícím láskou ho donesla do egyptských dálek; její jemná pozornost vyvolala mystické vínò při svatbě v Káně.

Církev svatá bude dále rozjímat o veřejném životě Spasitelově, jenž skončí pak kalvarskou tragedií. Již nyní božské Dítě naznačuje své Matce, že se obětuje zájmům svého Otce. A tyto zájmy do jisté míry vyžadují na privilegované Ženě, která se propůjčila Božímu Synu k jeho časnému zrození, aby ustoupila do pozadí před posláním Božího Syna. Ona sama se objeví až zase pod Křížem. Na úsvitě Velikonoc zapře jí Církev vítězná Regina coeli. Zdá se tedy, že svatá Panna se vzdaluje z mateřské jemnosti. A kde jí proto jinde nalézt, ne-li v nebeském jasu? Proto antifona ji hledá ve slávě nebes, rozjímá o ní a zpíváme jí ten roztomilý pozdrav jako na rozloučenou pro dobu předpostní a postní.

Ave, Regina coelorum,
Ave, Domina Angelorum!

„Bud' zdráva, nebes Královno, bud' zdráva, Panovnice Andělů!“ Ano, náš zrak ji našel tam nahoře, vysoko nad Cheruby a Serafy, v jejím velebném nebeském království.

Salve, Radix, salve, Porta,
Ex qua mundo Lux est orta!

„Bud' zdrav, kořeni, bud' zdráva, bráno, z níž světu vzešlo světlo!“ Oslovení Salve Radix připomíná slavnou předvánoční antifonu O Radix Jesse. A oslovení Salve Porta je vzato ze slov „quae pervia coeli Porta manes“ z adventní a povánoční antifony Alma Redemptoris Mater. Konečně poslední verš Ex qua mundo Lux est orta zahrnuje v sobě již svátek Hromnic, kdy Církev při svěcení svící s jásotem zdraví Krista slovy Simeonovými „Lumen ad revelationem gentium — světlo k osvětlení národů“ (Luk. 2, 32).

Gaude, Virgo gloriosa,
Super omnes speciosa!

„Raduj se, slavná Panno, jedinečná nade všechny!“ Právili Evangelium o Panně Marii, když ještě byla zde na zemi, že uchovávala ve svém srdci vše, co slyšela o svém božském Synu a co sama viděla, jaké bohatství vzpomínek zaplavuje její duši asi nyní v nebeské slávě!!! A toto bohatství je panskou a mateřskou radostí, pro niž není výrazu. Tato zářící radost pak dodává Panně Marii krásu, jejíž jas ustupuje jen lesku jejího božského Syna.

Vale, o valde Decora
Et pro nobis Christum exora!

Jak správně vyjádřit, co se praví tímto „vale“? Je to současně „buď zdráva“ i „buď s Bohem“. Myšlenka na krásu Panny Marie vrací se znovu v krátkém, ale roztomilém zvolání „o valde decora — ó překrásná, buď zdráva, buď s Bohem, buď šťastna a pros Krista za nás!“ Dokaž své mateřství přímluvou u svého Syna.

Vale připomíná slavné poutní místo neapolského kraje Monte Vergine. Italští poutníci každoročně tam přicházejí, a když na konci pouťi se již rozloučili se svou Madonou, tu odcházejíce obracejí se co chvíli a zpívají: Stantibene, Madonna mia — měj se dobře, ó drahá naše Paní, uvidíme se za rok zas: a nebude-li to zde na zemi, pak na shledanou tam nahoře v ráji!

Jakkoli je to prostinká píseň a plná hluboké důvěry a víry, je jasné, že je inspirovaná slovy antifony: Vale, o valde decora!

Maredsous.

† Dom Laurent Janssens.

VÝVOJ MEŠNÍCH ZPĚVŮ VE STŘEDO- VĚKU.

Credo.

Souhlasíme-li s liturgickým hnutím, volajícím po účasti všech shromážděných věřících na chorálním zpěvu v nejsvětější Oběti, jsme nuceni doznati, že snad nikde oprávněnost tohoto požadavku nevystupuje tak pře-

svědčivě v popředí jako právě u vyznání víry, u Credo. Mohli bychom si na tomto místě uvést všechny výroky Písma sv. a sv. Otců, jež mluví o tom, jak bezpodmínečně nutnou ke spáse je naše víra, ale snad není ani toho potřeby; vždyť cítíme všichni, že právě zde tkví základní a zároveň nejvlastnější bod našeho poměru k Bohu, zde že je klíč, jenž nám odmyká nevyčerpatelné poklady Jeho Milosrdenství a Lásky, zde brána, kterou vcházíme k nebeským hodům. A dějiny nám dávají také za pravdu: Credo, symbolum bylo po dlouhá století zpíváno ve mši sv. od celého shromážděného lidu, v pozdější době — jak během pojednání naši milí čtenáři poznají — také od duchovenstva u oltáře, a kde lid celého symbola nezpíval, nebo zpívati nedovedl, volal aspoň podle svědectví Sicarda z Cremony († 1215): „Kyrie eleison.“

Tento projev víry, liturgicky tak významný, musil v liturgii mešní zaujmouti místo jeho významu plně odpovídající. Proto není naprosto nahodilé, že církev římská, na jejíž hluboký důmysl stejně jako moudrou diskretnost v uspořádání mešní liturgie jsem nejednou ve svých pojednáních upozornil, umístila symbolum — a to již tehdy, kdy bylo do římské liturgie uvedeno — hned za Evangeliiem. Stojí zde totiž jako slavnostní souhlas s právě přečteným Slovem Božím resp. s kázáním, jež dosud koná na četných místech hned po čtení Evangelia. Gerbert, opat kláštera sv. Blažeje na Schwarzwaldě, uvádí tento důvod výslovně (De cantu et musica sacra I. 427):

„Succinit ecce chorus fidei compendia nostrae
assensum verbo se tribuisse docens.“

(vyznává víru svou sbor a v krátkém ji obsahu pje, najevo souhlas svůj dáváje se slovem tím.)

I z jiné, snad ještě hlubší příčiny volila církev římská pro symbolum právě toto místo ve mši sv., kdy končí prvá její část poučná, a počíná část druhá, Obětování; vždyť toto obětování tkví se strany duchovenstva a lidu svými nejhlubšími kořeny právě ve svaté víře, ba víra sama je velikou a vznešenou obětí lidského ducha; jinak by nebyl mohl sv. Pavel volati: „Kážeme Krista Ukřižovaného, Židům pohoršení a pohanům bláznovství!“ Proto je vzbuzení víry jako duchovní oběť samo sebou velkým úkonem bohoslužebným a uzavírá v sobě do jisté míry všechny akty před a po proměňování,

pokud mají ráz latreutický, ráz úcty a klanění se Bohu (Thalhofer- Eisenhofer, Handb. d. kath. Liturgik 1912, II. 102.).

Nebylo však symbolu vyhrazeno toto mešní místo ve všech liturgiích Západu. Když r. 589 je přijali španělští, na koncilu v Toledu shromáždění biskupové do liturgie mozarabské „secundum formam orientalium ecclesiarum“ (podle vzoru církví východních), určili mu místo po proměňování, jak hned podrobněji sdělím. Je zajímavo, že sv. Isidor nedlouho potom se zmiňuje o něm (L. I. de eccl. off., c. 16.) pod jménem symbola nicejského a nikoli symbola nicejsko-konstantinopolského, ač jedině toto poslední bylo v liturgii západní užíváno a jež známe i my. Symbolum nicejské, které končí slovy „Et in Spiritum sanctum“, je obsahově mnohem chudší; z tohoto důvodu ho užívaly s oblibou bludařské sekty východu, mohouce se pod jeho stručností lépe ukrýti, ba dokonce ostentativně přijaly na sklonku stol. 5. i do své liturgie. Aby lid těmto sektářským svodům vytrhli, následovali i pravověrní Otcové církevní na Východě jich příkladu a zavedli do církevní liturgie také symbolum, ale obsažnější nicejsko-konstantinopolské, v němž byla pravá víra přesněji vystižena. V mešní liturgii Východu bylo toto symbolum umístněno po offertoriu a po něm následujícím políbení míru, bezprostředně před praefací, tedy zmíněný dodatek „secundum formam orientalium ecclesiarum“ se na místo ve mši sv. nevztahoval.

Koncil toledský r. 589 měl k zavedení symbola též důvod: účinný postup proti sektám Ariánů a jiných heretiků; proto nelze než zprávu Isidorovu bráti v tom smyslu, že se zde jedná též o symbolum nicejsko-konstantinopolské. V umístnění tohoto symbola ve mši sv. se liturgie mozarabská, jak podotčeno, podstatně od liturgií východních odchýlila. Roblesius (In vita Card. Ximenii, c. 27.) sděluje toto: „O svátcích a nedělích kněz řekne (ve mši sv. po proměňování, před frakcí nejsv. Hostie) místo antifony k lámání Chleba „Dominus sit semper vobiscum“ a hned dodá: „Fidem, quam corde credimus, ore autem dicamus“ (Víru, již v srdci chováme, ústy pronášejme). Nato, drže nad kalichem nejsv. Hostií, recituje s přítomným duchovenstvem a věřícími symbolum „Credimus in unum Deum“ atd.

Ještě podnes má toto symbolum ve španělské (mozarabské) liturgii své místo bezprostředně před lámáním nejsv.

Hlostie a před Pater noster (liturgie mozarabská má jiný postup úkonů než římská).

V jiném pořadí úkonů nalézáme zase symbolum v mešní liturgii ambrosiánské. Stará její sbírka bohoslužebných ritů, zvaná obyčejně — jako v liturgii římské — Ordo, nazývá je symbolum Dominicale a staví je za Offertoriem. Beroldus, milánský liturgik 12. stol., popisuje jeho přednes takto: „Symbolum zanotí arcibiskup nebo celebrující kněz, chor v něm pokračuje až ke slovům „Et incarnatus est,“ načež jeho zpěv přejímá až do konce magister scholae se svými hochchoralisty.“ Kdy symbolum v liturgii ambrosiánské bylo zavedeno, nemohu zaručeně udát, poněvadž liturgických pramenů ambrosiánských nejstarší doby je velmi málo. Snad tento zjev souvisí, jak jsem se v pojednání o unifikační činnosti Karla Vel. zmínil, s horlivou snahou tohoto panovníka o zničení památek mimogregoriánských liturg. zpěvů resp. celých liturgií vůbec v jeho říši. Podobně jest nám velmi nemožno objasnit postavení symbola ve staré liturgii gallikánské. Že zde symbolum skutečně bylo zpíváno, dosvědčuje II. Ordo Romanus, jenž obsahuje jednotlivé starogallikánské rity, jako právě recitaci symbola ve mši sv., udílení pontifikálního požehnání po „Dax Domini“ a j.

Naproti tomu můžeme s jistou bezpečností stanovit rok, kdy toto symbolum bylo oficiálně přijato v říši Francké do římské liturgie, zavedené sem zmíněnou snahou Karlovou: Felix z Urgel a Elipandus, hlavní vůdcové adoptiánské hereze, byli odsouzeni na synodě, konané r. 794 ve Frankfurtě; jako slavnostní protest proti tomuto kacířství a zároveň jako „lék proti jedu těchto bludařů, jenž se vkradl i do vlastních svátostných úkonů“ (Walafried Strabo c. 23), bylo nyní symbolum ve zdejší mešní liturgii přijato oficiálně, ač je jisto, že porůznu — snad právě následkem zmíněné starogallikánské liturgie — bylo zpíváno v těchto zemích již daleko dříve. Podle neznámého autora, v němž středověk viděl samého slavného Amalara (Ecloga de officio missae) účastnil se zde zpěvu symbola celý shromážděný lid a autor odůvodňuje tuto všeobecnou účast těmito krásnými slovy: „Když Kristus promluvil ke svému lidu, sluší se, aby vroucněji a oddaněji dal najevo, že věří jeho slovům; proto jest záhodno, aby po Evangelii, v němž slyšel slova Kristova, vyznal lid jasným hlasem svou víru.“

V Římě samém a v ostatních oblastech římské liturgie nebylo symbolum uvedeno v mešní liturgii tak brzo. Berno z Reicheau aspoň ujišťuje, že teprve r. 1014 na naléhání Jindřicha II. bylo symbolum přejato do římské mše papežem Benediktem VIII., jenž Jindřicha koruňoval v Římě na císaře. Když se Jindřich tázal, proč Římané symbola nezpívají, dostalo se mu v odpověď, že římská církevní obec nebyla nikdy poskvrněna bludařstvím a že jiné obce mají spíše důvod, aby symbolum zpívaly, poněvadž tu a tam by mohly býti přece heresí nakaženy. K žádosti Jindřichově dovolil sice papež, aby se i v Římě symbolum zpívalo, nicméně zůstalo zde pouze jistou dekorativní mešní součástí. Šestý římský Ordo ponechává biskupovi na vůli, aby po Evangeliu kázal nebo, kdyby tak činiti nechtěl, aby zanotil vysokým hlasem „Credo in unum Deum“; duchovní u oltáře měli pak ve zpěvu pokračovati. Není na tom nic divného, figuruje-li symbolum jako náhrada za kázání, uvážíme-li, že Vyznání víry nicejsko-konstantinopolské je vlastně rekapitulací základních křesťanských pravd, sdružených v nejstručnější formu. Je zde však jiný moment, jehož si nemohu dáti ujíti, abych na něj nepoukázal: že totiž ve zpěvu mají pokračovati duchovní u oltáře a nikoli schola. Ustanovení 11. římského Ordo, vztahující se k ritu vánoční mše, uvádí výslovně: „Pontifex (papež nebo biskup) Credo zanotí, Basilicarií odpovídají a ve zpěvu pokračují. Primicerius (představený scholy) a schola zpívají potom Offertorium.“ Basilicarii jsou totiž na rozdíl od zpěváků-scholistů průvodčí celebrantovi, duchovní, rozestavení kolem oltáře. 11. řím. Ordo byl sepsán kanovníkem Benediktem od sv. Petra na přání kardinála Quidona de Castello, pozdějšího papeže Celestina II., mezi rokem 1140 a 1143. Dále z výkladu mše Innocentem III. († 1216) „De sacro altaris mysterio“, II. 52 vysvítá, že ještě ve 13. stol. bývalo při slavné papežské mši zpíváno symbolum od podjáhňů, shromážděných u oltáře, a nikoli scholistů. Mystické výklady Innocentovy o tom, že do Vzkříšení mají zpívat symbolum podjáhni, zastupující Církev židovskou, která samojediná do Vzkříšení Páně věřila, a po Vzkříšení kantoři v choru, kteří zase představovali církev mimožidovskou (Gentium), necháme stranou; nás zajímá fakt, že nejméně až do 13. stol., tedy do doby, kdy schola cantorum již úplně opanovala přednes ostatních částí tak zv. Ordinaria

(Kyrie, Gloria, Sanctus a Agnus Dei), setkáváme se se zpěvem symbola a mimoscholastů. Jak jsem v dřívějších pojednáních uvedl, byly všechny tyto části Ordinaria v Římě zpívány původně od assistujícího duchovenstva nebo celého lidu, a zde máme důkaz, že to bylo právě Vyznání víry, symbolum, v němž se tento původní způsob přednesu udržel nejdéle. Zračí se to ostatně i v nápadně prostých nápěvech Credo ve srovnání s ostatními částmi Ordinaria. Původní nápěv, v němž bylo symbolum zpíváno a jenž se také dochoval v rukopisech, byl jednoduchou syllabickou recitací bez melodických ozdob. V nejčtenějších verších se nad to též recitační typus opět a opět vrací, takže se dal tento nápěv lehce zapamatovati. V pozdním středověku přibýly k těmto jednoduchým nápěvům jiné, též takové, které se zpívaly v rychlejších notových jednotkách, tak zv. „Cantus fractus“. Radulphus Tungrensís (De can. observ., prop. 23) káře tyto výstřelky slovy: „Ve zpěvu symbola se k vaší zbožnosti nehodí světský způsob „per notas fractas“. Následujte mnichy kartusiánské!“ U kartusiánů, známých svou přísností, zachoval se totiž starý recitativní přednes.

U zjevu, že na konci středověku v téměř všeobecném liturgickém a chorálním úpadku trpěl i zpěv symbola zejména nemístným zkracováním textu, jenž se zdál býti příliš dlouhý, nechci se zdržovati; spíše si všimneme zajímavé skutečnosti, že v římské liturgii bylo zpíváno Credo — ostatně i Gloria vedle samozřejmého Kyrie — i řeckým jazykem. Papežové VII. a VIII. století, přejíce řeckým vlivům, obklopovali se rádi též duchovenstvem řeckým. Odtud lze si vysvětliti, proč v Itálii byly zpěvy Ordinaria zpívány namnoze v řeckém jazyku a proč to byl právě Řím, z něhož se tento způsob rozšířil i na jiná města. Dosvědčuje to neznámý autor z Toursu (Martène, De ant. eccl. ritibus I. 102) ohledně vánoční mše slovy: „Ve mších se zpívá Gloria in excelsis Deo...; my to zpíváme řecky podle starého zvyku římské církve.“ Gerbert sám uvádí, že o Vzkříšení bylo v neapolské katedrále zpíváno symbolum řeckým jazykem.

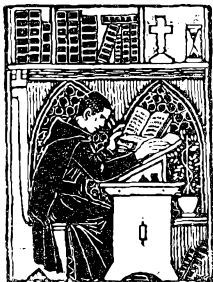
Zrekapitulujeme-li si tedy nástin jeho vývoje, vidíme, že symbolum přichází do západní liturgie z Orientu, a to nejprve do Španěl, pak přes říši franckou do Říma, kde se stává na žádost císaře Jindřicha II. rozhodnutím papeže Benedikta VIII. pevnou součástí mešní navždy. Důvod, proč bylo

symbolum do mešní liturgie přijato, udává III. koncil toledský: „aby pravá víra došla veřejného osvědčení“ (ut fides vera manifestum testimonium habeat); slouží tedy především jako ochrana a protest proti bludařství, a slova Písma sv. „víra ukrytá v srdci vede ke spravedlnosti, ústy vyznaná však ke spáse“ (Řím. 10, 10.) platí jak pro starokřesťanskou, tak i pro naši dobu stejně. Ozývá-li se dnes volání po liturgické účasti lidu ve mši sv., mělo by nasaditi právě u tohoto místa, u Vyznání víry: společný chorální přednes symbola, vyvěrajícího z upřímného srdce, byl by výborným prostředkem proti nevěře, rozněcoval by lásku k Bohu, Jenž na nás a pro nás vykonal vše to dobré a veliké, co jest předmětem naší víry a našeho vyznání. Byl by modlitbou, společnou, slavnou modlitbou úcty, díky a prosby k Všemohoucímu a proto nejlepší přípravou ke sv. přijímání. Již zmíněný koncil toledský uvádí za další důvod přijetí symbola do mešní liturgie „aby k požívání Těla a Krve Kristovy přistupovala srdce lidu věrou očištěna.“ Tento účel se zračí v mozarabské liturgii nejvýrazněji, ježto tam recituje symbolum lid krátce před přijímáním, pohlížeje vzhůru ke svaté Hostii, již drží kněz po celou tu dobu vyznání víry nad kalichem tak, aby ji každý mohl viděti.

Společná modlitba Vyznání víry, nesoucí se v nenáročných, sladkých melodiích gregoriánského chorálu, tak klidná, jako pravda sama, prostá všeho fanatismu, jasná a milá jako světlo, jež k nám sestupuje s nebes, byla by hodnou družkou těch nebeských zpěvů andělských, jež pějí Trojedinému Hossanna po všechny věky věkův.

Emauzy.

P. Anselm Sedláček.

PŘÍSPĚVKY K IKONOGRAFII SVATO- PROKOPSKÉ.

IV.

Milostný obraz sv. Prokopa na Sázavě.

1. Staré zprávy o něm.

V nynějším chrámu Páně v Černých Budách-Sázavě ochraňuje se a jest uctíván nad bočním oltářem na straně evangelijní umístěný veliký, na plátně malovaný obraz sv. Prokopa. Podle pověsti byl tento obraz namalován r. 1053 hned po smrti světcově a byl r. 1638 mnichy nalezen v zříceninách klášterního chrámu téměř neporušený.

Obraz v dnešní podobě jest dole vpravo dvakrát označen r. 1638, kterýž letopočet jest pravděpodobně dobou nikoli příliš vzdálenou jeho vzniku, neboť — nepřihlížíme-li prozatím k jeho výtvarnému pojetí a propracování — nejsou zprávy o jeho původu a zázracích, pokud bylo lze se dohledati, starší století sedmáctého.

Podobá se, že nejstarším domácím spisem svatoprokopským, zmiňujícím se — byť stručně — o milostném obraze sázavském, jest knížka P. Bedřicha Bridla († 1680) „Scintilla gloriae sc̃ti. Procopii“, vydaná v Praze r. 1662, kteráž v

českém překladě pod názvem „Jiskra slávy svatoprokopské“ vyšla r. 1689 v Litomyšli a v nové edici r. 1699 v Praze. K tomuto českému vydání připojeno jest 37 rytínek, vztahujících se k životu sv. Prokopa, provedených Danielem Dvořákem († v první polovici XVIII. stol.). Na str. 210 „Jiskry slávy svatoprokopské“ jest tato „krátká zpráva o zázračném obrazu sv. Prokopa, opata v klášteře sázavském a patrona českého“: Obraz starožitný v témž klášteře sv. Prokopa, malovaný na plátně, v opatském oděvu, držící pravou rukou na řemeně za krk přivázaného zlého ducha, na pravé straně

s ním orající, na levé straně z jeskyně zlé duchy vyhánějící(!), v těchto našich časech od léta 1660 v velikých zázracích se stkvěl a až posaváde se stkví.

K této stránce spisku přiložena jest dosti primitivní rytinka, znázorňující sv. Prokopa v hlavním pojetí podle obrazu sázavského (9.5×6 cm), s podpisem „zázračný obraz sv. Prokopa, opata v klášteře sázavském, řádu sv. Benedikta, slavného patrona země české“; dole vpravo na okraji jest značka rytcova „D. D. sc.“.

Tutěž rytinku Dvořákovu má i dílko „Glorreiches Andenken des grossen Weltwunderthäters Sanct Procopii“, vydané anonymně v Praze r. 1753 při stručné podle Bridla upravené zprávě o milostném obraze sázavském; pod rytinkou jest nápis: „Das Miracl Bild des h. Procopii, Abbtens, welches in dem Sazauer Closter aufbehalten wird.“

Veřejná a universitní knihovna v Praze chová pod značkou II E 5-8 rukopis, pocházející pravděpodobně z doby

kolem r. 1750, kterýž manuscript dostal se s jinými archiva-
liemi kláštera sázavského do universitní bibliotéky po zru-
šení kláštera r. 1785.

V tomto rukopise čte se následující popis milostného o-
brazu sázavského: „Ve velkém kostele kláštera sázavského
po levé straně vynachází se na oltáři starožitný obraz sv.
Prokopa s čepicí biskupskou, v oděvu opatském nebo raději
pontifikálním, na plátně malovaný, o němž se praví a od
zběhlých kumštu malířského uznává, že byl po smrti sv. Pro-
kopa malován, když se sklopenýma očima jako mrtvý do
hrobu položen býti měl. Na obraze drží sv. Prokop v pravé
ruce na znamení prokázané velké moci nad ďábly na pásku
zlého ducha za krk přivázaného, v levé pak berlu opatskou;
vzadu na levé straně jest jeskyně malována, jak zlé duchy
v velkém počtu z ní vyhnal, na pravé straně jak jimi zem i
skály oral.“

Rukopis ten byl asi prvním konceptem k počátku kapitoly
XXXV., nadepsané „Obšírná zpráva o zázračném obraze sv.
Prokopa, opata v klášteře sázavském, od počátku téhož a za-
chování, též v nově konaných zázracích“ knihy mnicha sá-
zavského P. Hugona Fabricia „Požehnaná památka velikého
světa divotvorce sv. Prokopa“, vydané r. 1764 v Praze. Autor
tu vypravuje: „Ten obraz zázračný až do tohoto běžícího ro-
ku 1764 jest 710 let, jak se od blahoslavené smrti sv. Prokopa
počítá, starý... Po husitském vyplundrování jak kostelu,
tak i kláštera sázavského přes 180 let v zříceninách pod ru-
mem beze vší na sv. tváři poskvrný nespráchnivělý, ale v své
podstatě celý čerstvý v řeholní kapli byl nalezen, krom že
na oděvu malovaném zeleně místem barva odpadla. Který
na to v dolejších ambitech na zeď byl zavěšen, odkud potom
do řeholní kaple na kamenný oltář po pravé straně byl po-
staven, kdež mnoho let pozůstával. Když potom větší kostel
byl zhotoven, do něho byl slavně vnešen a tu, kdež posavade
jest, byl postaven. Aby ale týž obraz k větší vážnosti přive-
den býti mohl, J. M. P. Maurus Ručka, v Starém městě praž-
ském kláštera sv. Mikuláše opat, dal takový do pěkně řeza-
ného a pozlaceného rámu vsaditi v léta 1694. Potom pak dal
ze své zvláštní k sv. Prokopu náchylnosti a pobožnosti pan
Hynek Herzog, komorník hraběte Šporka z Lysé, v létu 1697
pěkně řezaný a dobře metalirovaný oltář pro týž obraz svým
nákladem vyzdvihnouti, do kterého oltáře ten zázračný ob-

raz za sklo jest vsazen. Léta 1756 nově postavený jest oltář dle nynějšího způsobu z příspěvní rozličných dobrodinců, v kterém až posavade svatý obraz pozůstává.“

Vylíčení tomu připojena jest rytina, představující sv. Prokopa v hlavní postavě podle obrazu sázavského (13×8.5 cm), v popředí však zázorněny jsou drobné výjevy: vlevo zázrak sv. Prokopa se suchým stromem, jenž v zimě vydal ovoce, vpravo setkání světcovo s knížetem Oldřichem; pod obrázkem chronografický nápis a pod levým rohem označen rytec Klauber cath.

Praha.

Min. rada Jan Kakš.

K SVÁTKU ZJEVENÍ PÁNĚ.

Lidově tento den se nazývá „Tři králů“. Vzniklo to ze svátečního Evangelia, kde vidíme, jak tři mudrci z dalekého východu, vedeni hvězdou, bez zastávky putují, až stanou před Dítětem a panenskou Matkou, pak kleknou, klaní se, a darem přinášeji zlato, kadidlo a myrhu. Tedy označení svátku „Tři králů“ má správný základ.

Ale dostačuje to a vystihuje to jádro a obsah svátečního tajemství? Naprosto-ne.

Tři kněžská knížata svým holdem pro sváteční tajemství jsou pouze významnou a bohatou náladovou výzdobou či krásným a případným podkladem. Ale vše přec směřuje k Dítěti! Jemu vše patří! Dítě je středem a tepnou všeho. Tři kněžská knížata mají jen svědčit, a také přišla svědčit, že toto Dítě je Velekněz a Král králů. Jejich posvátné dary značí, že toto Dítě je Králem — proto zlato; značí, že je věčným Bohem — proto kadidlo; značí, že však dočasně se stalo smrtelným a trpícím člověkem — proto myrha. Ba i sám Jerusalemský a jeho krvelačný král a velerada kněží a zákoníků s ním přes svou pýchu a nevěru vyznávají mesiánské království tohoto Dítěte. „Herodes se zarmoutil a všecken Jerusalems s ním“ (Matouš 2, 3).

Tedy tento svátek není svátkem Svátých, jak by se mohlo myslit z jeho lidového jména. Slavíme svátek Páně, a to velký svátek, „dies sacratissimus“, den přesvatý jej nazývá posvátná liturgie v mešním kánonu tohoto dne. Jméno, jež liturgie tomuto dni dává, je „Zjevení Páně“ (latinsky „Apparitio“, řecky „Epifaneja“). Co to značí?

Lidské bytí Božího Syna svým cílem a obsahem je „zjevením“; neviditelný Bůh se stává viditelným: „poznávající viditelně Boha, jsme jím uchváćeni k lásce k neviditelným věcem“ (vánoční preface). Platí-li to již o vánočním tajemství, platí to tím víc o dnešním svátku. Lze to vyjádřit takto: svátky vánoční jsou ještě v intimitě mezi trojjediným Bohem a nejmistší Pannou. — A Josef? A pastýři? Josef podle Božího povolání je důvěrným ochráncem panenské Matky a jejího Dítěte. A jestliže Bůh svými anděly zasvětil pastýře do důvěrnosti, tu Moudrost Boží pro jejich prostotu a pokoru způsobila, že „co ve světě je neurozené a opovržené a čeho není, to vyvolil Bůh, aby tím zkazil to, co něčím je“ (1 Korint 1, 28). Lze tedy zcela správně říci, že o Vánocích tajemství Vtělení Syna Božího se skutečně událo, ale zůstalo nadále jen v důvěrném kroužku.

Ale něco zcela jiného je tříkrálová liturgie! Již sám historický podklad svátečního Evangelia rozlašuje tajemství z Betlema až do Jerusalema a dál až k hranicím východu. Znakem tohoto dne je podivuhodné znamení na nebi, jež mudrcům září cestou a pak se zastavuje nad Betlemem.

Jak však se již často stává, liturgie jde ještě dále a přestupuje hranice historické události. Stačí pohled do sváteční

Epištoly, jež je vzata z proroka Izajáše. V nejrůznějších obměnách znovu a znovu přichází v liturgických částech toho dne. Docela právem lze ji nazvat motivem svátku Zjevení Páně: „Vstaň a sviť, ó Jerusaleme! Vzešlo tvé světlo a velebnost Boží je nad tebou!“ (Izajáš 60, 1). Co závažnosti, síly a nádhery je v těch slovech! A který Jerusaleme se tím myslí? Sváté město ozářené Vykupitelovým světlem? Ano i ne.

Ano. Vykupitel se zjevil svému lidu i svému městu. Ale touž hodinou končí i vyvolení židů a Jerusalema: „pohané chodí ve tvém světle i králové v lesku, jímž jsi zazářil“ (Izajáš 60, 3).

Ne. Nový Jerusaleme se rozložil za zkostnatělými hradbami starého: je jím mezinárodní a světová katolická Církev; ona je mesiánským královstvím a dnes v jejím středu se zjevil Vykupitel. A tak tříkrálová liturgie se svým oktávem přerostla ticho a důvěrnost sváté noci. Jako opak k onomu charakteristickému rysu označuje se svátek Zjevení Páně jako tajemství království Boha, jenž se stal člověkem.

Tento význam zní tak mocně v tříkrálové liturgii, že jediný historický obraz ve svátečním Evangelii jí nestačí. V antifoně k Magnificat ve druhých nešporách svátku zpívá Církev: „Slavíme svatý den, ozdobený třemi zázraky: dnes hvězda přivedla mudrce k jeslím; dnes při svatbě voda se stala vínem, dnes v Jordáně od Jana Kristus si přál být pokřtěn, aby nás vykoupil, aleluja.“ Tak liturgie k jedné události připojila ještě dvě další. Tři obrazy splynuly v jediný a povstal tak nádherný základ k liturgii tohoto velikého svátku.

Nejsou však všechny tři události zcela nepodobné? Zajisté, že ano. Avšak vnitřně všechny tři spojuje jediná myšlenka Zjevení Páně. Tři mudrcové svými dary již dokazují, že Dítě v jeslích je Bohem-Králem. Při křtu v Jordáně tři svědci dokazují, že křtěnec je Syn Boží: Otcův hlas, Duch Svátý v podobě holubice a Jan Křtitel. A o svatbě v Káni svědčí miláček evangelista: „Tím učinil Ježíš počátek divů... a zjevil svou slávu; i uvěřil v něho učedníci jeho“ (Jan 2, 11).

Ještě jiný rys, který s ostatními je v úzkém vztahu, je společný všem třem událostem. Se zjevením královské důstojnosti Dítěte souvisí i zjevení královny říše. Ve svátečním Evangelii kolem Krále v kolébce stojí tři mudrci jako zástupci pohanských národů. Splnilo se, co předpověděl prorok. Jerusaleme rozšiřuje své srdce, mesiánské království neomezuje

se již jen na židy, nýbrž zahrnuje v sobě všechny národy, jeho charakter je všeobecný neboli katolický.

Křtem v Jordáně Pán udělil vodě posvěcení, abychom v budoucnosti koupeli svatého Křtu stali se obyvateli mesiánského království.

Zázračné proměnění vody ve víno při svatbě v Káně zvěstuje ustanovení eucharistické proměny při svatební hostině Boha-Krále s jeho nevěstou Církví svatou.

Tři obrazy, klanění se třech mudrců, křest Páně v Jordáně a svatba v Káně, navzájem tak různé, spojují se ve světle božské liturgie v mosaiku, na jejímž podkladě září veliké tajemství Zjevení Páně.

Tolik o duchu a rázu dnešního význačného svátku. Nyní ještě zbývá uvést tyto poznatky ve vztah k naší duši a k celému církevnímu roku, čili jinými slovy: ocenit je asketicky a liturgicky.

Předně otázka: Jak můžeme a máme zužitkovat tajemství Zjevení Páně pro svůj duchovní pokrok? Krátce: dnešní svátek platí království Kristovu; tím, že založíme jeho království, je praktické askesi dána směrnice pro svátek a jeho oktáv, i pro celý vánoční okruh. Naši odpovědi na toto tajemství může být jediné oddanost Králi: prostá a bezvýhradná, z duše a hloubi srdce, uvědomělá a dobrovolná. Naši odpovědi bude: pevná víra ve vše, co nám ukládá věřit Král a jeho království Církve svaté — to bude naše zlato. A dále naší odpovědi bude láska, prýšticí z nitra srdce, láska, která sama sebe stravuje ve službě Bohu-Králi a v šíření jeho království — to bude naše myrha. Konečně naší odpovědi bude věrnost a bezvýhradná oddanost Králi a jeho království i v hodinách utrpení tím, že ve vyšším smyslu pojímáme slova: „Dulce et decorum est pro Patria mori — je sladké a čestné umřít pro vlast.“

Jako střeľná modlitba nechť stoupá k výšinám naše vřelá prosba: „Pane, budiž Králem velkých i malých, celku i každého jednotlivce, světové Církve katolické i mého srdce, vládni všem národům a říším!“

Jen pár slov ještě o jedné zdánlivé potíži. Neodporuje výklad dnešního svátku — totiž jako tajemství království Kristova — okolnosti, že nynější Svatý Otec prohlásil poslední říjnovou neděli za svátek Krista-Krále? Naprosto ne.

Rozluštění je v tom, že tříkrálový den je základem a za-

kotvením Krista-Krále a založením jeho království. Ten, jenž je Králem králů, stal se člověkem, a nyní plným právem se ujímá vlády nad lidstvem. Poslední říjnovou nedělí dozrává ovoce a výsledek této vlády nad Církví za celý liturgický rok. Tak oba svátky jsou k sobě v poměru setby a sklizně či svítání a poledního jasu.

Zbývá ještě umístit dnešní veliký svátek s jeho oktávem v poměru k celému církevnímu roku: co se dá vyvodit z liturgie Zjevení Páně pro liturgické chápání církevního roku? To je otázka.

Odpověď nám dá dvojí cenné vysvětlení. Předně o poměru mezi průběhem tajemství v *pozemském* životě Bohočlověkově v čase a pokračováním téhož tajemství v *liturgickém* životě Bohočlověkově. Tento poměr není, jak Bohu žel stále tu a tam se to chápe, poměrem dějinné události k jejímu obrazu, není jako nějaká dávná událost v poměru k svému dramatickému provedení.

Emauzy.

P. Ildefons Liechtenstein.

U KOLÉBKY DĚJIN LIDSTVA.

Je neodolatelnou touhou každého opravdového a vážného ducha jít po stopách našeho plemene až ke kolébce původní kultury pračlověka a tajně naslouchat Adamovým dětem, co myslí a spřádají za tkalcovským stavem svého života. Ze všech světských vědeckých oborů bez odporu nejzajímavějším pozorovacím předmětem je badání o lidských dějinách. Ovšem předpokládám, že se nespokojíme s povrchním přehlédnutím, nýbrž že se pokusíme o hlubší vniknutí do tajemství, jež se skrývají za výplody lidského ducha.

Celým ústrojím všech pokolení tvora „Homo sapiens“ (přírodovědecký název pro člověka) po všechna tisíciletí lidských dějin proudí v žilách každého jednotlivce praotcova krev, oduševnělá krev se všemi snahami a nadějemi, s láskou i nenávisť, s náruživostmi a tvůrčí činností, s nezkroutnou touhou po zdokonalení pozemského žití, jež není pudová,

nýbrž dosahuje svého cíle oduševnělým darem vynalézavosti.

Případně a vhodně označuje se v staroindické řeči sanskrtnu Adamovo potomstvo, jež ovládlo zemi, (na rozdíl od plemene opic) jako manu-Manuša (t. j. člověk-myslitel), který dovede vynalézavě se přizpůsobit všem poměrům a okolnostem a svým duchem podmanit si hmotný svět. Slovní kořen je man-manyate, t. j. myslit (viz lat. me-mini, něm. meinen), od něhož je sanskrtská odvozenina manas — duch, duše, mysl, řec. mén, lat. mens.

Kritický zrak badatelův objeví touž podstatu, týž rozvrh a tytéž schopnosti ve velkém vývoji dějin lidské kultury jako ve vývoji jednotlivce, onu podivuhodnou směs, jež kymácí mezi nebem a zemí, polozvíře a poločlověka, smíšeninu slabosti a síly, hned bědně nuznou, maličkou a žalostnou, hned velikou, nádhernou a podivuhodnou, podle toho, zda její jednání řídí rozum, či zda její skutky určuje slepá náruživost. Věda věnovala se soustavnému zkoumání šerého dávnověku po téměř 150 let. Její pronikání se nezastavilo ani před těžkopádnými výtvořmi vyspělé antické kultury, jak se s nimi setkáváme na pyramidách a obdivuhodných zříceninách Říma a Helady, ba náčiní badatelovo zarylo ještě hlouběji, aby přišlo na stopu lidstva, jež v předhistorických dobách bloudilo po zemi a svým primitivním kamenným nářadím svádělo boje o tuto zemi.

Znenáhle přechody od předhistorické kamenné doby ke každé další periodě, kde primitivní kamenné náčiní ustupuje kovovému nářadí, dají se sotva kde na širé zemi sledovat zřetelněji než v okrsku onoho území, jež podle pradávých tradic bylo jevištěm nejstarších dějin lidstva. Dějiny patriarchů po potopě světa vedou nás do Mesopotamie, kde v pravěkých dnech své řečiště si vyhlodaly rajske řeky Eufkrat a Tigris, aby svými požehnanými vodami zúrodnovaly široširé roviny. Tento dar obou sesterských řek, tato země oplývající mlékem a medem, může skutečně vyprávět své bohaté zkušenosti a vzpomínky na dobu dětství lidské kultury.

Již v šeré prehistorii táhli nivami Mesopotamie národové nejrůznějších ras a jazyků a na svém pochodu rozbili tam své stany, až se přivalila nová vlna, dobyla této obilnice a je z ní vyhnala. Mnozí z nich v jilu poeufratských krajů zanechali znatelné stopy svého žití; ne snad své zkamenělé kročeje, jako spíš své vpálené a vřyté anály. Kdežto nemluví

nic svým bezprostředním nástupcům, nám pohřebiště předhistorických obyvatel vypravují podivuhodné novinky o pravěku. Tisíciletí bezohledně přešla přes spálené kultury a nad jejich troskami a hroby vystavěla nová sídelní města, aby i ona propadla stejnému osudu. Badatelův rýč vynesl zbytky jejich dávných výtvorů zase na světlo Boží a z jejich zřícenin a hrobek vycházejí živí duchové, kteří tu vládli a hospodařili.

Nejnovější vykopávky anglicko-americké společnosti badatelů vedou nás do jednoho z nejstarších sídelních měst, do Ur v Chaldei na dolním Eufratu. V proudu, jenž šuměl kol dávného sídla sumerských králů, zrcadlili se kdysi pastýři a stáda Abrahamova, jemuž Ur bylo vlastní. V době, kdy tento Tharesův syn z Ur Chaldejských (1 Mojž. 11, 28), později se proslavivší kultem Jehovovým v místě Sin, spatřil ve XX. století př. Kr. světlo světa, starodávné hlavní místo říše Sumir dávno již dohrálo svou úlohu. Poslední (III.) dynastie z Ur za krále Ibisina byla vyhnána protivníky z panovnického rodu Isin a Larsa (asi 2170—1910 př. Kr.) ze svých sídel, ale i těmto vítězům vpád Elamitů se postaral o brzký konec. A ani Elamité dlouho se netěšili ze svých vavřínů, neboť již se chystal Hammurapi, potomek ze semitské dynastie Amurru, k rozhodné ráně proti cizojazyčným vetřelcům. Smělému synu Sin-muballitovu z I. babylonské dynastie vbrzku se podařilo vnutit se za nepřemožitelného velitele jižního území sumerského. Tento dobyvatel v poslední době se stal slavným svým zákoníkem, jenž se stal základem pozdějšího světového panství babylonského. Je to onen senaarský král Amrafel, známý ze 14. kapitoly 1. knihy Mojžíšovy. Vojenské tažení proti vzbouření v západní části Kanaanu, o němž se tam mluví a které skončilo Abrahamovým vítězstvím, připadlo podle našeho výpočtu asi na 85. rok Abrahamova života, t. j. r. 1867 př. Kr.

Woolley podle dohady klade Hammurapiho vládu kolem r. 1940 př. Kr. Dřepočítal se v jeho panování o 43 léta. Avšak k tomu třeba podotknout, že hlavně doba III. dynastie z Ur je jen přibližně udána a že pro předcházející dynastii (jak výslovně se podotýká) vybývá tu časová mezera asi 100 let, takže i od ní dolů je možné přiměřené posunutí. Hommel uhodl asi to pravé, když Hammurapiho umístil povšechně kolem roku 1900 př. Kr.

Když v 11. roce vlády Samsu-ilunovy (následník Hammurapiho) v jižní části jeho přeorganisované říše vzniklo povstání proti achadskému násilníku, vybojovala si místo očekávané svobody jen zánik pod cizím jhem. Dvanáctý rok Samsu-ilunův se označuje jako rok, kdy babylonský král „zdi města Uru srovnal se zemí“. A vykopávky potvrdily pravdivost této zprávy stejně krátké jako obsažné. Dokazují nám totiž, že v uvedeném roce chrám města Ur vzal za své v plamenech a že žhářstvím a vražděním dobyvatelů celé čtvrti města se obrátily ve zříceniny. Stejně osudná krutá pomsta stihla města, sousedící tehdy s městem Ur. Se stenáním a zoufalými výkřiky pobíjených obyvatel klevalo hlavní město starosumerské říše v hrob zapomenutí. Jejich řeč vymírala a v budoucnu převzal panovnické žezlo semitský národ Achadů, který zdědil kulturu od soupeřů duševně vyspělejších.

Dějiny města Ur, jež za Abrahamových časů tak tragicky vzalo za své, zasahují hluboce do předkřesťanských tisíciletí. Vlast praotce Abrahama prožívala rozkvet svého umění asi v polovině IV. tisíciletí př. Kr. Podle úsudku odborníků, kteří řídí vykopávky, „sumerské umění asi kolem r. 3500 př. Kr. stálo na výši v starověku zřídka kdy dosažené a mělo jisté za sebou staletý vývoj a zkušenosti“. S tohoto stanoviska tedy musíme dát za pravdu tradici, jež mezi potopu a počátek první dynastie z Ur vkládá dlouhou řadu let. Kulturu této dynastie z Ur (asi od r. 3100) budeme se ještě zevrubněji obírat.

Avšak sumerské osady v jižní Babylonii nepocházejí snad teprve od IV. tisíciletí; země byla osídlena již dlouho před tím a vynikala obzvláště vysokou civilisací. Hluboko pod zříceninami, jimiž se nám rýsuje někdejší město, setkáváme se s nánosovou vrstvou asi 3 a půl m silnou a pod ní pak jsou zbytky původních osad. Nějaká hrozná živelní katastrofa rozpoutala se ještě v dobách předsumerských nad primitivními sídly praobyvatel a pod vodou a bahnem pochovávala lidi jak nějaké myši. Byla to potopa, o níž zřejmě nám vypráví starobabylonská tradice. Na 11. tabulce t. zv. Gilgamošova eposu vplétá se jako zvláštní epizoda vypravování o potopě. Hrdinou eposu je Ut-napištim (babylonský Noe). Každopádně tato hrdinská báseň pochází při nejmenším z konce III. tisíciletí, a ač legenda o potopě je znetvo-

řena mytologickými prvky, přece v hlavních rysech dává jasnou představu biblické potopy.

Hlavní text je psán asyrsky a pochází z Āsurbanipalovy (668—626) knihovny v Ninive. Podle připojených poznámek jde o opis staršího originálu. Dosud byly známy dva takové starší kousky, oba z doby I. babylonské dynastie, tedy z r. asi 2000 př. Kr. Zlomkovitě máme dochovanou starobabylonskou recenzi, označenou 11. rokem Āmmisadugovým (podle Weidnera 1809—1789).

Ut-napištim — tak zní jméno patriarchovo v asyrskobabylonském eposu — sídlil v prastarém městě Šurippak nad Eufratem. Bohové za trest přisoudili zemi ničivou potopu. Toto rozhodnutí božské rady bylo oznámeno miláčkovi nebešťanů s rozkazem: „Zhotov obydlí, zbuduj loď, opusť majetek, zachraň svůj život!“ . . . „Doprav do lodi živé bytosti všech druhů!“ Pak mu oznámeno, jaké mají být rozměry archy, a dostal rozkaz, aby obyvatelům země oznámil blížíci se pohromu. Pak se svými lidmi se dal do práce a stavěli záchranou loď. K utěsnění se použilo asfaltu. Vystavěl šestipatrovou archu o výši 120 loket a v ní umístil svou rodinu a čeleď s jměním a majetkem a všemi možnými životními potřebami. Ale do obrovské lodi vzal s sebou i zvířata a potřebnou zásobu píce. Ve stanovenou lhůtu uzavřel dveře lodi. Brzy rozpoutala se bouře a nastal nečas, jakého lidstvo dosud nezažilo. Sedm dní země se nořila v temnoty a hrozivé mračno plující nad ní provalilo se proudy deště. Výš a výš stoupají vody až k vrcholům hor a vše je již jediný mohutný oceán, který pohlcuje vše živé a na hladině nese jen archu. Sedmého dne moře se uklidňuje, ale „po celém lidstvu jako když se zapráší“. Koráb je hnán k pohoří Nizir a pevně stane na jeho vrcholu. Celý týden archa odpočívá na vrcholu hory. Sedmého dne Ut-napištim vypustil holubici. Odletěla, ale zase se vrátila, protože nenašla místa k odpočinku. Pak vypustil vlašťovici. Také však se vrátila na znamení, že na zemi nenašla suchého místa. Pak jako vyzvědače propustil krkavce. Viděl „opadávání vod“, krákaje našel si potravu a nevrátil se již. Nyní tedy Ut-napištim otevřel dveře a všechny obyvatele archy poslal na čtyry strany a sám na vrcholu hory přinesl bohům oběť.

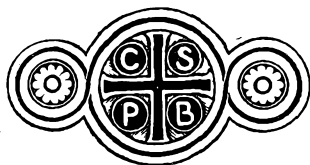
Shoda episy o potopě v Gilgamošově eposu s biblickým vypravováním nepřipouští téměř vůbec pochyby, že oba

historické prameny líčí nám tutéž událost, i když v babylonském podání jádro věci je obaleno mytologickými příkrasami. Pokud se týče roku této události, jsou zaznamenány v seznamech panovníků. Ale tyto záznamy jsou naprosto nepostačitelné, protože doba dynastie z Kiš a Erech (Uruk), z níž pocházeli první panovníci po potopě, je fantasticky přehnána. Dokazuje nám to ona první dynastie Kiš, jež má celkem 23 krále a měla vládnout přibližně celkem 24510 let 3 měsíce a 3 a půl dne. Pak přijde panovnický rod Erech s 12 králi, kteří vládli celkem 2310 let. Nyní následuje první dynastie z Uru k časovému počítání, chronologicky přibližně jistému: stojíme tu asi ve IV. tisíciletí úplně v předání babylonských dějin.

(Pokračování.)

Emauzy.

P. Jindřich Hänsler.

SOLNOHRADSKÁ IKONOGRAFIE SV. BENEDIKTA.

Chce-li historik, životopisec nebo hagiograf psát o některé významné osobě, která se svým velkým životem zapsala do dějin lidstva, jistě že si všimne se zájmem i výtvarného umění a umělců, kteří postupem času a staletí vytvořili tu nebo onu postavu nebo obraz. Každý pracovník získá podobnými skoro nutnými studii nejen určité znalosti v individuálních charakterech a rozhledech jednotlivých mistrů a pohled na kulturní tvoření jejich doby, ale často i docela překvapující závěry dějinných epoch samostatných celků.

I život sv. Benedikta z Nursie, patriarchy západních mnichů, jak jej napsal papež sv. Řehoř Veliký v II. knize svých „Dialogů“, a jeho zjev dal podnět umělcům všech věků, v malířství i v sochařství, aby zobrazili výjevy a děje tohoto Velikého Světce. Nejdříve vůbec byly jako vzpomínky na ně-

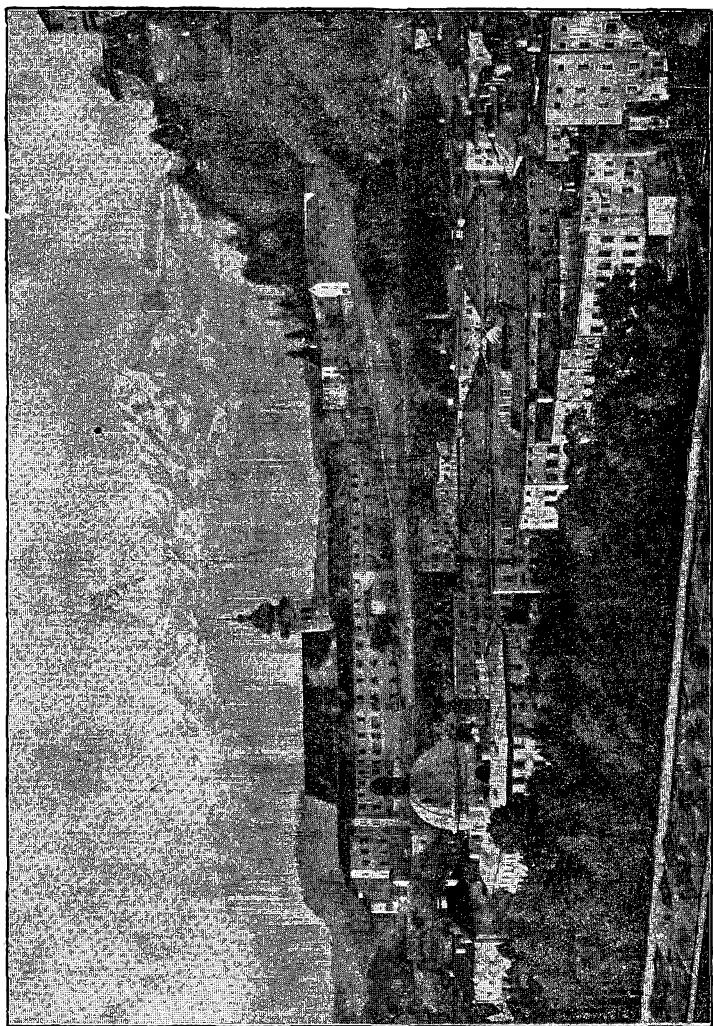
ho a z úcty k němu budovány malé a menší kapličky, jako na příklad San Benedetto in piscinola, nebo Torretta na Montekassině. K nejstarším jeho vyobrazením vůbec počítají se dnes: fresková malba sv. Benedikta z XI. století v kostele sv. Bastianello na římském Palatině a ranní románské fresko v apsidě benediktinského chrámu S. Angelo in Formis v Kapue.

Ale díváme-li se blíže k obrazné tradici podoby sv. Benedikta, shledáváme, že je na ni chud i Řím i Subiako i Montekassino, a přece to jsou tři místa, která byla v nejužším spojení se životem světcovým. Tuhou askesí vyhublý sv. Benedikt od Lorenzo Mazzaropi na oltáři basiliky montekassínské je docela jiný než majestátně klidný Zákonodárce a Otec, jak jej vytvořil P. Desiderius Lenz O. S. B. se svou školou beuronskou.

Ovšem monastická staletí tvořila umělecké typy se všemi jejich portréty a atributy. Pokud benediktinský Řád tvořil jednotný celek, vyobrazovali malíři sv. Benedikta v šatech černé barvy. Máme však i příklady, kdy si na sv. Benediktovi zahrála středověká maliřská fantazie celou koloristickou symfonií bez ohledu na historickou a uměleckou věrnost. Tak máme sv. Patriarchu jednou v královském purpuru, jindy zas v sytě zeleném nebo fialovém šatě lemovaném zlatem a podobně. Když z Řádu benediktinského vznikli a samostatně se oddělili kamaldulští, cisterciáci, olivetáni a kartusiáni, vznikl rozdíl také mezi „černými“ a „bílými“ mnichy a Otec všech sv. Benedikt dostával úbor a barvy podle svých nových synů. Došlo i k polemice mezi štětci. Na jednom obraze v opatství Monte Oliveto Maggiore jsou vymalováni zlí mniši, kteří chtěli otrávit sv. Benedikta, všichni černě, věrní a milující naproti tomu bílou barvou.

V solnohradské bohaté a vzácné ikonografii zasluhuje zmínky na prvním místě sv. Benedikt ve starém zadním chóru benediktinek v opatství Nonnberku v Solnohradě. V jednom výklenku (1.20 širokém a 1.36 vysokém) je sv. Benedikt vyobrazen jako bezvousý svatý, s velikou tonsurou, oblečen v tmavou mnišskou kukuli bohatě skládanou, přes níž má ornát a v levé ruce drží jednoduché pastorele, světlehnědou hůl s ozdobami ze slonoviny. Před sebou má velkou otevřenou knihu, na niž ukazovala pravá dnes ulomená ruka. Na stranách knihy jsou napsána krásnou versálkou začáteční slo-

va jeho svaté řehole: (A)VSCVL(T)A O (F)ILI PRECEP-
 TA M(A)(GI)ST(RI) ET INCLINA AVR(EM) (CORDIS
 TVI). Podle dnešních výzkumů a nejnovějších výsledků
 spadá vznik této sochy do poloviny 12. století. V témže opat-

Opatství benediktinek Nonnberg.

ství máme fresko, rovněž z poloviny 12. století, malované
 v době arcibiskupa Konráda I., jež má, jak Dr. Ruberl (*Die
 romanischen Wandmalereien im Kloster Nonnberg*, Wien
 1910) tvrdí, mnoho podobností s miniaturami jednoho klu-
 nyjského kodexu, pocházejícího z 12. století. Z oltáře sv.

Benedikta, který dostal Nonnberk v roce 1626, uchovány jsou dnes v klauzuře kláštera už jen sopečné zbytky: klečící sv. Benedikt a sv. Scholastika. Zajímavé je následující vyobrazení: uprostřed velké slunečnice je sv. Benedikt jako zakladatel a ochránce Řádu se svými mnichy a řeholnicemi. Na lístkách slunečnice jsou jména řádových svatých, sentence ze sv. evangelií, sv. Řehole atd. Práce je ze 17. století. Mimo to je zde malá soška ze slonoviny z téže doby. Pak alabastrový reliéf: sv. Benedikt modlící se před křížem a

Nádvoří a chrám.

Vnitřek chrámu.

Arciopatství sv. Petra v Solnohradě.

ještě jiné a starší sošky a obrázky menšího významu. V kapli na jižní straně chrámu je obraz od Petra Ant. Lorenzoni, malovaný 1769. Představuje sv. Benedikta se dvěma mnichy přicházejícího k zemřelé sestře Scholastice, u níž klečí tři řeholnice. Docela nahoře obraz Nejsvětější Trojice.

V dřívějším benediktinském universitním kostele v Solnohradě je podnes zachován na západní straně chrámové postranní oltář sv. Benedikta, na němž je vymalována apotheosa světceva mistrnou rukou Jana M. Rottmayra: Sv. Benedikt, jako patriarcha v tmavočervené mozetě, za asistence dvou nádherně oděných hochů křtí maurského krále před ním klečícího. Křestnímu úkonu přihlíží královna (moud-

rosti) a mnohé osoby. Za nimi stojí stařec s dvěma černými sluhy, z nichž jeden drží nádherný turban králův. Vlevo pozorně se dívají ženy a děti, vpravo vpředu leží rozbitá stržená socha Apollonova. Vzadu v jisté vzdálenosti vidíme jednoho mnicha s krucifixem kázat orientálskému lidu, vlevo jiného mnicha při díle šíření víry. V hořejší části obrazu jest vyobrazen sv. Benedikt s dlouhým bílým vousem, oděný v mnišskou kukuli, jak se vznáší k nebesům mezi mnohými anděly, z nichž jeden drží berlu. Docela nahoře skoro se ztrácí Nejsvětější Trojice.

Mnohá vyobrazení nalézáme v iniciálách solnohradských klášterních rukopisů: v evangelistáři z Nonnberku, v breviři benediktinek, kde sv. Benedikt je vyobrazen ve skupině se svatým Martinem a Rupertem a v arciopatství sv. Petra ve známém antifonáři z poloviny 12. století.

Co dříve bylo malováno na pergamenu v miniaturách, opakují malíři zvláště na začátku středověku na dřevěných obrazech. V arciopatství sv. Petra nalézáme podobný dřevěný obraz sv. Benedikta a sv. Scholastiky s bohatě zdobenými berlami z roku 1480—90. K dřívějším vzácným pokladům u sv. Petra náležel také křídlový oltář s malbami mistra Jiřího Stäbera. Pravá spodní malba představovala sv. Benedikta se svatopetrským opatem Virgiliem (r. 1500). Arciopatství sv. Petra má vůbec přemíru ikonografických památek. V pozdní gotické části křížové chodby v gotických hlavicových výklencích jsou i obrazy sv. Benedikta malované na skle z doby opata Wolfganga (1502—1518) v černých a žlutomatných barvách. V pokladnici klášterní je přes 30 obrazů sv. Benedikta, pěkná i nepěkná vyobrazení buď sv. Benedikta samotného nebo ještě s některou skupinou svatých pohromadě. Jsou to obrazy tak typické pro ikonografii sv. Benedikta, že je uvádím alespoň v krátkém přehledu:

Sv. Benedikt a sv. Scholastika v celé postavě, stojící, s krásnými bohatě zdobenými berlami; temperový obraz na dřevě z let 1480 až 1490 (viz nahoře). Umístěn v arciopatství.

Sv. Benedikt v barettu, s řeholí a střepinou skla; malba na skle v okně křížové chodby z r. 1510.

Sv. Benedikt kráčející v kukuli; práce pozdně gotická z roku 1520.

Strom benediktinského Řádu (*Lignum vitae afferens fructus XII*); veliká iluminovaná mědirytina (1600).

Žehnající sv. Benedikt, celá postava, malý rámovaný stříbrný relief asi z r. 1620.

Sv. Benedikt píše Řeholi; mědirytina se znakem opata Alberta IV. od Schmischeka z r. 1640.

Sv. Benedikt žehná Totilovi; quadratický velký olejový obraz v opatském chrámu. Od Br. Thiemo Singa.

Smrt sv. Benedikta; od téhož mistra z r. 1665.

Universitní kostel.

Sv. Benedikt v životní velikosti, drží sv. Řeholi; na dřevěných dveřích v 3. poschodí konventu.

Sv. Benedikt, opět v životní velikosti; augsburská mědirytina od Leonharda Heckenauera.

Poprsí sv. Benedikta; vosková práce zasklená ve skřínce z r. 1700.

Sv. Benedikt slaví velikonoce s knězem Romanem; stropní malba v refektáři kláštera od Steidla z r. 1705.

Sv. Benedikt káže před svou jeskyní shromážděným posluchačům; od téhož mistra.

Sv. Benedikt přijímá do své školy Placida a Maura; oltářní obraz v klášterní chorové oratoři od K. Reslfeldta z r. 1706.

Sv. Benedikt v jeskyni v Subjako; veliký obraz ukončující korridor prvního poschodí arcioptství sv. Petra.

Oslavení sv. Benedikta; obraz od K. Reslfeldta, malovaný na listinách solnohradské university, z r. 1741.

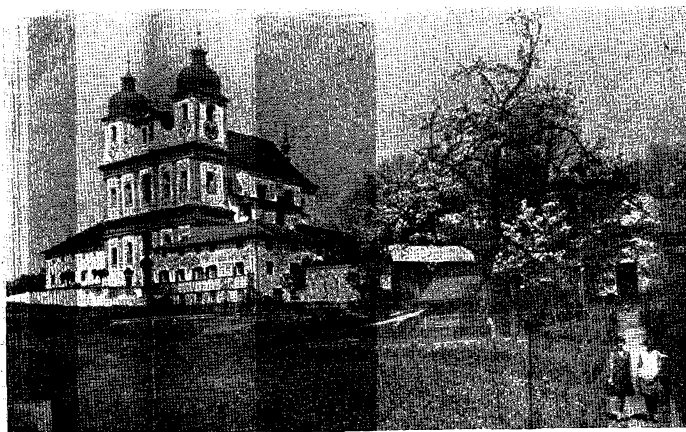
Anděl vede sv. Benedikta do samoty; olejový obraz F. X. Kōniga v opatském chrámu z r. 1757.

Sv. Benedikt v jeskyni v Subjako s obrazem P. Marie.

Kněz Romanus návštěvou u sv. Benedikta.

Sv. Benedikt obcerstven od obyvatelů ze Subjaka.

Sv. Benedikt přijímá do své školy Placida a Maura (druhý obraz).

Benediktinský převorát Maria-Plain.

Sv. Benedikt přijímá krále Totilu.

Rozhovor sv. Benedikta se sestrou sv. Scholastikou.

Svatý Benedikt umírá stoje před oltářem.

Svatý Benedikt; fréskový obraz na vnější straně chrámového chóru z r. 1760.

Sv. Benedikt umírá při oběti Mše sv.; olejový obraz chrámového oltáře sv. Benedikta od J. M. Schmidta z r. 1775.

Ovální olejový obraz poprsí sv. Benedikta v noviciátě kláštera; z téže doby.

V noviciátě mimo to je ještě celá řada jiných obrazů ze života sv. Benedikta (Vita S. Benedicti); jsou to většinou řemeslně malované olejové obrazy malé ceny z 18. století.

V akademické aule bývalé university nalézáme oltářní obraz sv. Benedikta od Adriana Bloemarta z r. 1637; nad ním znak university se sv. Benediktem a sv. Rupertem, z dřívější doby (r. 1633). Universitní kaple Neposkvrněného Početí

Panny Marie, vystavená r. 1618 a rozšířená později rektorem university P. Alfonsem Stadlmayerem z Weingarten, má na hlavním oltáři sochu sv. Benedikta, na jehož prismatickém podstavci je krásný umělecký pozlacený polorelief: sv. Benedikt přijímá Totilu s jeho průvodci, z roku 1760.

V Maria-Plain, nedalekém, asi hodinu od Solnohradu vzdáleném poutním místě, které dříve patřilo pod patronát benediktinské university a nyní náleží k arciepatství sv. Petra, je oltář sv. Benedikta, pořízený roku 1676 opatem Irimbertem: Sv. Benedikt objímá Ježíška, kterého mu podává P. Maria. Jinak jsou zde ještě některé obrazy, znamenité práce mistra Jana M. Schmidta z roku 1765.

Universita solnohradská měla lví podíl na šíření úcty a kultu sv. Benedikta nejen v širokém okolí, ale i v celém jižním Německu.

Jestliže ve středověku nalézáme celkem málo výjevů a obrazů ze života sv. Benedikta, a to zvláště v kláštorech jeho Řádu, v době reformace za to tolik ikonografických drahocenných a opravdu uměleckých památek, že na příklad už v polovině 18. století nenajdeme benediktinského kláštera, v němž by nebylo kaple nebo oltáře zasvěceného ke cti svatého zakladatele.

Emauzy-Solnohrad.

P. Cyrill Petr.

PŘÍRODA VE SVATYNI - SVĚTLO.

„In lumine tuo videbimus lumen —
ve Světle tvém uvidíme světlo.“

(Ž. 35, 10)

I.

Nebe i země povstaly z ničeho všemocným tvůrčím slovem: avšak země byla pustá a prázdná a ponořená do hluboké tmy. Řekl tedy Bůh vznešené slovo: „Budiž světlo!“ (1 Mojž. 1, 3). A bylo světlo. „A oddělil světlo od tmy. Nazval pak světlo dnem a tmou nocí“ (1 Mojž. 1, 4—5). A od té doby světlo tká své paprsky nad vším stvořením. Bůh chce a slunce s měsícem stojí na klenbě a nescíslné hvězdy otvírají své zářivé oči na nebeském klenutí v ta-

kové světelné nádheře, že tisíciletí nejsou s to uloupit jim něco z jejich lesku. Klene se nesmírný pás eteru a objímá prostory, jež našim pozemským smyslům jsou nezbadatelné a nevysvětlitelné. Pohybuje se tu bez počtu světelných světů a tekou tu světelné proudy, jichž každá krůpěj je sluncem a každá vlnka celým světovým systémem. V našem oku se slévají jasné paprsky nesčetných hvězd, a třeba se pohybují rychlostí blesku, přece potřebují celá tisíciletí, než do něho vniknou. Tato slunce se svými podřízenými světy tančí rej před tváří Pána, jenž „na každé z nich volá jejich jménem“ (Žalm 146, 4), „volá na ně, i dávají pak světlo na svých strážnicích a veselí se; zavolá-li je, řeknou: tu jsme!“ (Baruch 3, 33—35). Vykazuje každé vlastní dráhu, již nepřekročí; v majestátním klidu a krásné stejnoměrnosti putují títo světlo-noši před jeho očima a jejich harmonie ve vesmíru je jejich ustavičným chvalozpěvem.

„A viděl Bůh, že světlo je dobré“ (1 Mojž. 1, 4). Nazývá je dobré, neboť je obrazem jeho bytosti, věčného to světla bez poskvrny: vidět je pouze, jak prosvítá závojem stvoření, je již štěstím tohoto života a jasné patření na ně je nekonečným štěstím věčnosti.

Světlo! Co je to? V čem spočívá ono milé světlo, jež je nejkrásnějším a nejpřátelštějším, ale i nejvznešenějším a nejtajemnějším živlem, jež vidí celý svět a pomocí něhož celý svět je viděn? Bůh řekl Jobovi (38, 19): „Víš, kde sídlí světlo a která cesta k němu vede?“ A ani Job a ani učenci po 4000 letech od té doby nenašli ještě na to odpověď. Každý světlo zná a nikdo to neví. Není člověka, aby neznal jeho záračných účinků, ale není člověka, aby znal jeho podstatu. Vidíme je jen potud, pokud se dá vidět, a vidíme jen to, co světlo dovolí vidět. „Jedině jeho přítomnost nám zjevuje čarovnou krásu světa. Jako král přírody vyvolává k nesčetným proměnám každou sílu, poutá a uvolňuje nesčetné svazky a svůj nebeský zjev obléká každé zemské bytosti“ (Novalis). Vše, co má vnitřní život a vzrůst, jásá a proniká vstříc utěšujícímu světlu. Jakmile se probudí den, probouzí se i ptačí píseň. Ptáci vzlétají vysoko k vrcholům stromů, jež tonou v zlaté sluneční záři, a pozdravují milé světlo. A vysoko, v nedozírných výších nad osamělými temeny horských velikánů tiše a slavně na rozpjatých perutích v nepohnutém klidu nese se sám král ptactva, orel: vzlétl vstříc k slunci,

a jako by žíznil po světle, dívá se pevně a upřeně do ohnivého moře sluneční koule a po dlouhé a dlouhé hodiny klidně pluje, jako by byl nehybně zavěšen na slunečních paprscích.

Tvorstvem prochvívá všeobecný shon a hlad i žízeň po světle. Světlo však není určeno toliko k tomu, aby bylo prvním a nejdrahocenějším pokladem přírody, je spolu i nádherným symbolem, jemuž Bůh dává zářit před lidským duchem. Svatí lépe než my chápou nevyslovitelné tajemství Boží. Mají i lepší a hlubší porozumění pro vzájemné vztahy mezi viditelným a neviditelným. Proto když čteme jejich životopisy, díváme se jejich znamenitému daru, jímž přírodu tak dobře chápou. Svätý Řehoř ve svých Dialozích (1, 4) vypravuje o zbožné římské paní svaté Galle, že tak milovala světlo, že se hrozila i obyčejné tmy. Na její rozkaz v její komnatě musily v noci hořet dvě svíce, aby jí byly stálou připomínkou na věčné světlo Boží. Odleskem a věčným odrazem věčného Světla je Slovo, Syn, Bůh z Boha, Světlo Světla, jež svítí v temnotách a osvětluje každého, kdo přichází na tento svět.

* *

*

„A Bůh viděl, že světlo je dobré (1 Mojž. 1, 4). Jak bychom neměli i my důstojně chválit světlo, když sám Stvořitel mu vzdal své svědectví, že je dobré“ (svätý Basilius).

Ve své nezbadatelné a nepochopitelné podstatě proniká vesmírem jako cosi duchovního, jako zřídlo života, z něhož vše živé čerpá svůj zdar, svou ozdobu, svou krásu. Bez světla vše je pusté, prázdné, beztvárné a temné, je to hrobka smrti; světlem do tvorstva se vlévá život, radost a krása. Světlo vše spojuje, vše proniká, vše rozbíjí, vše oblažuje. Může tedy být případnější symbol pro věčné Světlo, pro tento nejvyšší pramen života? „Bůh je světlo a není v něm tmy“, praví svätý Jan (I, 1, 5.). Světlo je oděvem Páně a tvrzí jeho trůnu.

Ze svého světelného lůna, z této věčně nezbadatelné propasti nejvyšší krásy a slávy, z této nejčistší pravdy a svatosti, z této nejdokonalejší lásky a blaženosti, zplodil ono nevyslovitelné Světlo Světla, hodné důstojnosti nejvyššího klanění, ono od věků vyslovené Slovo, jímž vše stvořené dostalo své bytí a život. A toto dvojnásob jednoduché Světlo vydechuje ohnivý dech zlatého žáru Světla a Lásky Ducha Sväté-

ho, od věků sobě rovnocenného. Zde se jeví ona nezbadatelně hluboká propast požehnaného Světla, jež nemá počátku a v jehož lůně jednou jako u vytržení i my máme na věky spočinout. Propast, jež věčně přetéká a nikdy nevyteče, věčně proudí a nikdy se nezkalí. Naprostý klid a velebnost a mír a láska a blaho.

„Ve Světle tvém uvidíme světlo“ (Žalm 35, 10). Nebeská sláva je posledním cílem člověka, je nejvyšším naplněním jeho bytosti, je korunou všech nadpřirozených darů, je vyčerpáním lásky Boží, je vyplněním jeho nejlepších úmyslů s jeho dítětem. „My pak všichni patřice jako v zrcadle s odkrytou tváří na slávu Páně, přetvoříme se v týž obraz od slávy ke slávě, jako od Duchu Páně“ (2 Kor. 3, 18). „Miláčkové, nyní jsme dítkami Božími, a ještě se neukázalo, čím budeme... neboť videbimus eum sicuti est — uvidíme ho tak, jak je“ (1 Jan 3, 2).

„Ve Světle tvém uvidíme světlo“ (Žalm 35, 10). Závoj spadne, zakrývající oblak se úplně rozplyne ve světlo, víra přejde v patření. V tělesné schránce „vidět mne a zůstat na živu nikdo nemůže“ (2 Mojžíš 33, 20), praví Pán, neboť „kdo zkoumá jeho velebnost, bude zdrcen jeho slávou“ (Příslaví 25, 27) a konečně „blahoslavený a jediný mocnář, král nad králi a pán nad pány... přebývá ve světle nepřístupném, jehož nikdo z lidí (svým tělesným zrakem) neviděl, ba ani vidět nemůže“ (1 Tim. 6, 15—16).

Jeho světlo je tak skvoucí, že tvor nemůže na něho upřít svůj slabý duchovní zrak, aby nebyl oslněn a oslepen, ba zničen. Na Boží podstatu a jeho slávu může svou přirozeností patřit pouze Jednorozený Syn, „jenž je v lůně Otce“ (Jan 1, 18), a Duch Svatý, jenž „zpytuje... hlubokosti božské“ (1 Tim. 6, 15).

Kdo mimo Trojjediného má patřit na věčné Světlo, musí mít podíl na božské přirozenosti. Patří na Boha pouze skrze Boha, tudíž musí být vyzbrojen okem Božím anebo jeho oko musí být nebesky proměněno, musí být zcela slunné, téměř božské. Bůh ho zvedá k sobě vzhůru, ponechává ho jako svého Jednorozeného na svém klíně, uvádí ho ve své nepřístupné Světlo, takže se splňuje, co Ježíš pravil před svým odchodem: „Otče, dal jsem jim slávu, kterou jsi mi dal... před stvořením světa (od věčnosti)“ (Jan 17, 22, 24).

„Ve Světle tvém uvidíme světlo“ (Žalm 35, 10). Bože, tvým

světlem je i toto smyslové světlo, jímž naše oči vidí jasnou nádheru a slávu viditelného tvorstva. Tvým je i ono světlo již nepoměrně jasnější, světlo duchovní, jímž náš rozum poznává podstatu, krásu a harmonii věcí a jehož pomocí chápe i tebe v obraze a zrcadle tvorstva. Však v nejhlubším slova smyslu tvým Světlem je přece jen onen sluneční jas, jenž tak velebně září v tvém vlastním lůně, v tvé vlastní podstatě. V tomto Světle poznáváme tvé Světlo a v jeho nádhře budeme obdivovat tvé božské krásy. Je to milost všech Milostí Boha, „jenž nás povolal k svému podivuhodnému světlu“ (1 Petr 2, 9).

Rozjímali jsme tedy společně o světle v přírodě a o světle ve věčné nebeské svatyni slávy — o světle tohoto i onoho světa. Nyní se zastavme na prahu mezi nebem a zemí, abychom se potěšili krásami tajemného světla, jež září v milostné svatyni posvátné liturgie.

(Pokračování.)

Jerusalem.

P. Josef Henninger.

Z ŘÁDU BENEDIKTINSKÉHO.

Benediktini na theologické fakultě solnohradské university. — Mezi 145 posluchači ve školním roce 1929-30 studovalo na universitě solnohradské 50 Benediktinů, mezi nimiž 5 z Československa. V profesorském kolegiu je 8 Benediktinů-profesorů: P. Alois Mager O. S. B. z arcidiocetství Beuronského, doktor filosofie, profesor křesťanské filosofie; P. Daniel Feuling O. S. B. z opatství Neuburg u Heideberka, doktor filosofie, profesor křesťanské filosofie; P. Tomáš Ohm O. S. B. z arcidiocetství sv. Ottilie, doktor theologie a filosofie, profesor apologetiky; P. Maurus Schellhorn O. S. B. z arcidiocetství sv. Petra v Solnohradě, doktor theologie a filosofie, docent církevních dějin; P. Aemilián Wagner O. S. B., doktor filosofie, docent křesťanské filosofie; P. Albert Auer O. S. B., z opatství Neresheim ve Württembersku, doktor filosofie, docent křesťanské filosofie; P. Tomáš Michels O. S. B., z opatství Maria-Laach, doktor filosofie, docent pro liturgii a antické dějiny kultu; P. Virgil Redlich O.

S. B., z opatství sekavského ve Štýrsku, doktor filosofie, profesor církevních dějin. Řádní i mimořádní posluchači musí poslouchati tyto obory: křesťanská filosofie 4 semestry, fundamentální theologie 2 semestry, speciální dogmatika 6 semestrů, dogmatické dějiny a interpretace sv. Tomáše 2 semestry, starý zákon a exegese 6 semestrů, hebrejštinu 2 semestry, nový zákon a exegese 6 semestrů, církevní dějiny 4 semestry, dějiny církevní literatury 2 semestry, morální theologii s kasuistikou 6 semestrů, církev. právo 4 semestry, všeobecnou theologii pastorální a hodegetiku 2 semestry, katechetiku s methodikou 4 semestry, homiletiku s retorikou a fonetikou 4 semestry, liturgiku 6 semestrů, pedagogiku, nauku chorální a dějiny církev. umění po 2 semestrech. Mimo to se přenášejí volné obory, jako semitské dialekty, vyšší exegese, vybrané partije z filosofie a theologie; u všech hlavních oborů jsou pak ještě povinná seminární cvičení. Studie jsou rozděleny na 5 let.

Arciopatství u sv. Petra v Solnohradě má dnes 44 kněží, 2 kleriky, 6 noviců chórových, 47 bratří laiků, 6 bratří noviců. Z toho část připadá na převoráty ve Volders a v Martinsbühel v Tyrolsku a na poutním místě Maria Plain u Solnohradu, část na obsazené fary v Dornbachu (17.000 duší), Abtenau (2000 duší), Annaberg (1000), Rudsbach (1000) a malá farnost v Grödigu. 2 Patres působí jako misionáři v Americe (Wolf-Point USA a Popla Montana Amer. Sept.), někteří jako duchovní v ženských klášteřích (Nonnberg O. S. B., Goldenstein O. S. A.), jiní jako katecheté, 1 jako universitní profesor pro církevní dějiny na universitě solnohradské. Mimo to mají zde Benediktini vlastní konvikt se 30 studenty, z nichž se nejvíce doplňuje řádový dorost.

Benediktínské annály. — Právě nedávno vyšly tiskem řádové knihstíkárný v Subiaku annály řádu sv. Benedikta za rok 1929. Vydání se poněkud opozdilo, protože jednotlivé kláštery dodaly zprávy a chroniky buď pozdě, nebo je vůbec neposlaly. Přes to je ročník rozsáhlý. V první části právní (pars juridica) jsou encykliky, dekrety, bully a epístoly papežské, týkající se jednak celé křesťanské veřejnosti, jednak speciálně řádu sv. Benedikta, jednotlivých opatů a klášterů. Všechny jsou shrnuty pod oddělením: Acta summi Pontificis. Dále patří sem nařízení jednotlivých římských kongregací (de disciplina sacramentorum, de religiosis, de propaganda fide, congregatio rituum, de seminariis et studiorum universitatibus), a zprávy tribunální (acta tribunalium et officiorum S. Sedis). Druhou část tvoří historie řádová, jednotlivých kongregací a samostatných klášterů a počíná zprávou z mezinárodní koleje sv. Anselma v Římě. Následují annály jednotlivých klášterů kongregací: kasínských, anglických, maďarských, švýcarských, bavorských, brasílských, francouzských, americko-kasínských, beuronských, švýcarsko-amerických, sublacenských, obou kongregací rakouských, misijní ottiliánské a belgické. O pražských Emauzích jsou zprávy na straně 161—162: o vzrůstu Emauz a řádového dorostu, o kanonické visitaci arciojata Rafaela Walzera O. S. B. z Beuronu, o oslavách sv. Jana Nepomuckého a jubilejních slavnostech svatováclavských a účasti Emauzských mnichů na nich, dále zpráva o orientálním unionistickém kongresu, konaném ve dnech 11.—14. srpna 1929 v Emauzích. Na konci jsou připojeny dvě menší zprávy o převorátě sv. Anny na Moravě a Panny Marie Lubinské v Polsku. — Třetí část svazku je

dobře spořádaná a dělená část bibliografická se třemi odděleními speciálními: A) seznam autorů, B) seznam vědeckých prací a časopisů, C) seznam populárních prací a časopisů, kde je uveden i časopis „Pax“, vydávaný Emauzy. Věcný a osobní rejstřík doplňuje tento úhledně vypravený svazek. —

Opatské svěcení v Samos (Severní Španělsko). — 6. července t. r. byl v opatství Samos posvěcen nový opat v osobě Maura Gomezze O. S. B. Opat Maurus je samovský rodák (* 11. července 1895), vstoupil do kláštera v mladých již letech a byl r. 1920 na kněze vysvěcen. Studoval hlavně církevní právo v S. Anselmo a S. Apollinare v Římě. Roku 1926 stal se sekretářem generálního prokurátora sublacencké kongregace a r. 1929 profesorem církevního práva v S. Anselmo. Po krátké činnosti profesorské byl povolán jako převor do opatství S. Salvator v Lorenzana a 22. února t. r. zvolen opatem v Samos. —

Znovuzřízení benediktinského kláštera v Noci (Jižní Itálie). — Za předsednictví opata z Parmy, Emanuela Caronti O. S. B., byl 18. srpna t. r. položen základ pro nový benediktinský klášter v Noci (u Tarentu, provincie Bari), zasvěcený P. Marii Sněžné. Založení a výstavba je umožněna hrazením nákladů šlechtičnou Laou Lentí Bacile za spolupomoci Benediktinů z Parmy. Noci byl sídlem Benediktinů již ve středověku, ale klášter r. 1517 zrušen. —

Návštěva na Montekasině. — Od 22.—27. září 1930 konal se v Římě VIII. mezinárodní kongres pro dějiny lékařství. 29. září navštívili kongresisté Montekasino, kde byla zástupci kongresu podána nejdůstojnějším panu opatu montekasinskému velká bronzová plaketa jako dík za vše, čemu děkuje lékařství zvláště ve středověku mateřskému klášteru benediktinskému. Bylo vzpomenuo hlavně velikého a slavného Konstantina Afrikána, jemuž se ve slavnostních proslovech dostalo největší chvály a nejskvělejšího uznání. Kongresisté považují vedle audience u Sv. Otce sváteční den na Montekasině jako největší a nejslavnější chvíli kongresu.

Slavnostní dni v Ettalu. — V posledním čísle „Daxu“ přinesli jsme zprávu o Ettalském jubileu 600letí. Slavnosti tvořily jakýsi závěr k letošním pašijním hrám oberammergavským. Začly v prvních dnech říjnových. Zvláštního lesku dodala jim osobní účast duchovního pastýře arcidiecése mnichovsko-freisingské, Jeho Eminence kardinála Faulhabera. Vysoký církevní hodnostář byl slavnostně uvítán a pozdraven večer 3. října za veliké účasti domácích i okolního obyvatelstva. Kardinál celebrou druhý den pontifikální mši svatou, při níž udělil podjáhensví a po ní svátost svatého břimování. Druhý den znovu pontifikoval, byv uveden do basiliky celou řadou duchovních i světských hodnostářů, doprovázen opatem a komunitou a nesčetnými zástupy lidstva zblízka i zdáli. Při mši svaté měl Jeho Eminence proslov, v němž známým jemu zvlášť vlastním gestem a nadšením vylíčil význam řádů vůbec a benediktinského mnišství zvláště, nejen v době minulé, ale i v naší a hlavně i pro dobu budoucí. Třetí den slavnosti patřil domácím a okolním farnostem a jich duchovním pastýřům. Pontifikální liturgii celebrou apoštolský nuncius mnichovský Vassallo di Torre-Grossa. Večer byla zvláštní pobožnost k uctění milostného obrazu Matky Boží Ettalské se světelným průvodem v nádvoří před basilikou a s kázáním, v němž krásnými slovy oslavil naši Matku Boží nej-

důstojnější pan opat-*praeses* Dr. Placid Glogger O. S. B. z Augšburku. — Vedle církevních slavností byla uspořádána ještě celá řada slavností rázu světského a společenského, akademie, divadla, přednášky. Mezi nespočetnými hosty byl i dědičný princ Albrecht z domu wetelsbašského, arcio-*opat* Dr. Petr Klotz O. S. B. ze Solnohradu, opati z Augšburku, Mnichova, Scheyern, Niederaltaichu, Neresheimu, Plankstetten, Sv. Otílie, Weltenburku, Schäftlarn, Ottobeuren, dále dómský *probošt* Dunstmair a prelát Dr. Hartig z Mnichova, ministr kultu a vyučování Goldenberger, zemský *president* Stang a jiní. Závěr slavností tvořilo slavné *requiem* za zemřelé členy a dobrodince kláštera. —

Úmrtí. V benediktinském opatství Göttweig v Rakousku zemřel 15. listopadu o 5. hodině ranní J. M. Nejdůstojnější pan Dr. Vojtěch Fuchs O. S. B., infulovaný opat-prelát göttweigský, v 63. roce svého života, v 42. své profesce, 39. svého kněžství a 9. své opatské vlády v Göttweigu. Zemřelý *hodnostář* byla známá osobnost nejen v Rakousku, ale i za hranicemi; byl majitelem zlaté medaile pro umění a vědu, členem akademie pro vědu a umění ve Vídni. Byl pochován 19. listopadu v Göttweigu. R. i. p.!

Oheň na Montekasíně. — V lese kolem opatství montekasinského vznikl nedávno z dosud neznámých příčin oheň, který se brzy rozšířil na velké plochy, a to tak daleko, že počal ohrožovati i klášterní budovy opatství. Mniši a přivolané vojsko pracovali ze všech sil, aby lesní požár omezili alespoň na nejmenší plochu, což se jim také skutečně po dlouhé námaze podařilo. Počítá se škoda na půl milionu lir.

Primát opata montekassinského. — *Representantem* celého řádu sv. Benedikta je opat *primas*. Jeho *precedence*, jak už jméno samo praví, je samozřejmá; jinak by se musil jmenovati jiným jménem. Podíváme-li se na příklad na 111. číslo *statut* bavorské benediktinské kongregace, potvrzených a schválených svatou Stolicí 25. února 1922, dočteme se o tom doslova, že opat *primas* a arcio*opat* montekasinský předchází všechny opaty našeho řádu, jako *president* všichni opaty kongregace, a to tak dlouho, dokud trvá jejich vláda (*Abbas primas et archiabbas Cassinensis omnes abbates ordinis nostri, praeses omnes abbates congregationis, durante muneris tempore, praecedit.*). — Zajímavější jsou však dějiny čestného primátu (*Primatus honoris*) opatů montekasinských. Už roku 1595 sestavil nám Arnold Wion ve své známé knize *Lignum vitae* (I. kniha, str. 9), v *Benátkách* tištěné, všechny tituly opata z Montekassina: *Patriarcha Sv. Řádu*; opat svatého kláštera kasinského; *Vůdce* a kníže všech opatů a mnichů; *vícekancléř* svaté vlády v Itálii; *kancléř* království obojí Sicílie, Jerusalema a Maďarska; *kníže* a *vládce* kampaňský, *Terra di lavoro* a *přímořských provincií*; *víceimperator* (!) a *kníže* pokoje. (*Patriarcha sacrae Religionis*; *Abbas sacri monasterii Casinensis*; *Dux et Princeps omnium Abbatum et Religiosorum*; *Viceregentarius sacri Imperii per Italiam*; *Cancellarius Regnorum utriusque Siciliae, Hierusalem et Hungariae*; *Comes et Rector Campaniae, Terrae laboris* (zemský úsek *Terra di lavoro*) *maritimaequae provinciae*; *Vice-Imperator* (!) *et Princeps pacis*). Ovšem, že Wion nemá pro jednotlivé titulatury historických dokladů. Méně pompěně, ale přece ještě poměrně dlouze zní nynější kasinská titulatura, jak ji uvádí *sborník Familiae confoederatae St. Patriarchae Benedicti*: „*Archibbas Sacri Archicoenobii Montis Casini, Abbas insignis Abbatiae S.*

Vincentii ad fontes Volturni, S. Petri de Avellana, S. Liberatoris ad Majellam, Praepositus Dioecesis Atinae, Utriusque diocesis iurisdictionis Ordinarius, Primus Baro Neapolitanus, S. Sedi immediate subiectus". Bezpochyby sami opatové montekasínští dělali si nárok na svůj čestný primát nad celým Řádem. Vždyť víme z dějin, že k vůli nim nechtěl Pontius z Cluny užívat ani svého oprávněného titulu „Archiabbas“ a „Abbas Abbatum“. První zmínka o primatu opata montekasinského je v bulle papeže Zachariáše z 18. února 741, která sice tohoto jména ještě neuznává, ale věcně se dotýká přece, a to dokonce tak, že nerozumí se zde jen primát čestný nebo reprezentanční (primatus honoris vel repraesentationis), nýbrž skutečný plnomocný primát (primatus iurisdictionis). Naopak nevyskytá se v této bulle vůbec slovíčko „Archiabbas“ nebo „Archicoenobium“. Tak to bylo až do časů papeže Urbana V. (1362—1370). Ostatně se zdá, že se časem ustálilo mínění jmenovati hlavu některého opatství nebo kláštera prostě slovem „abbas“, které zrovna tak stačilo, jako jednoduché slovíčko „Episcopus“ pro pastýře nejen celé diecése, ale i celé církve. Ostatně oba tituly Říma a Montekasina mají právě pro svůj zvláštní historický význam své κατ' ἐξοχὴν připojeno. Přídavek „Archi“ zdomácněl v kasinské titulatuře teprve tehdy, když už se vyskytl u druhých klášterů, mezi nimiž nechtělo Montekassino jaksí zůstatí zpátky. — Papež Jan XXII. myslil, že uctí sv. Benedikta a zavdělčí se jeho Řádu, když povýší Kassino na katedrální klášter, opata na biskupa a mnichy na kanovníky. Skutečně to také učinil bullou z 2. května 1321. Ovšem, že disciplína tak zacházela, zvláště když se poměrně v krátké době o biskupství rozdělilo 10 papežských kuriálů z Avignonu. Blahoslavený Urban V., sám syn sv. Benedikta, zrušil bullou z 31. března 1367 biskupství a klášter od kořene reformoval. Devět měsíců před svou smrtí zajistil primát montekassinský konstitucí „Specialis benevolentiae plenitudo“ z 3. března 1370. — Zajímavá je nyní otázka, zda breve „Summum semper“ vydané papežem Lvem XIII. 12. července 1893 poškodilo vůbec nějak význam časem zapomenuté konstituce Urbana V. Breve papeže Lva XIII. totiž nemá žádného primasa celého řádu sv. Benedikta (Primas totius Ordinis Sancti Benedicti), nýbrž zmiňuje se jen o primasovi všech kongregací (Primas omnium Congregationum). Přes to, že věcně se oba tituly shodují, přece se formálně jaksí od sebe liší. Výraz „Primas totius O. S. B.“ by mohl totiž znamenati, že primát se vztahuje nejen nad tak zvanými černými Benediktiny, ale i na jejich větve ostatní, tak, jak to v sobě zahrnoval čestný primát opata montekassinského v konstituci Urbana V. Ostatně už i k vůli tomu, aby byly zachovány tři stupnice v konsequentní stavbě federalistického systému v Řádu sv. Benedikta: autonomní opatství, kongregace opatství, konfederace kongregací. Konfederaci netvoří tedy jednotlivá opatství, nýbrž sjednocená v kongregacích. Z téhož důvodu byl asi také volen výraz „Abbas Primas“. Když tato myšlenka po prvé se vynořila při shromáždění opatů roku 1893, byl tehdy opat Hildebrand de Hemptinne z Maredsous toho náhledu, že opata primasa nemůže někdo „stvořit“; jak je patrné z celých dějin Řádu, je jen jeden „rozený“ Primas, a to je opat montekassinský. Teprve z vlastních pozdějších zkušeností poznal opat Hildebrand — a byl také opravdu o tom přesvědčen, že Primas má stále dlíti v římské kurii „pro negotiis totius Ordinis bonum

directe respicientibus". — Nové poměry tedy změnily pojem opata-primasa. Jeho primát není Primatus iurisdictionis, jako na příklad u řádových generálů, ale také ne jen obyčejný Primatus honoris et praecedentiae, jako je tomu právě u opata montekassinského, nýbrž skutečný Primatus repraesentationis, který se vztahuje na celý Řád zrovna tak, jako na společnost všech kongregací. Z toho následuje, že opat montekassinský v přítomnosti opata primasa zaujímá druhé místo, v jeho nepřítomnosti první.

Cisterciáci opět v Bavorsku. — Cisterciácké opatství v Bronnbachu (Badensko) přesídlí se svým otcem Bernardem Widmannem do starého opatství Seligenporten (Horní Falc, diecése Eichstätt), založeného již roku 1242 pro cisterciáčky. V dobách protestantismu zničeno, 1667 je v rukou Salesiánek až do svého zrušení, kdy se stalo Seligenporten jako jiné mnohé kláštery privátním majetkem. Ze starého kláštera stojí dnes vedle zachovalého jednolodního chrámu jen východní křídlo, šest oblouků středověké křížové chodby krásného klenutí, část zdi obepínající dříve celý klášterní komplex a věžní brána. Poslední abatyše zemřela zde r. 1576. — V posledním čase je zde 10 cisterciáků, kteří pracují na nejdůležitějších opravách a přípravách pro příchod ostatní komunity, který se přesune do jara příštího roku. Architektonické práce restaurační řídí mnichovský architekt Heindl.

Obnovený cisterciácký klášter Clairefontaine (Belgie). — 5 km západně od Arlon zdvihá se k nebi zruinovaná část budov, sloužící doposud jako vozová remísa. Je to zbytek slavného kdysi, roku 1216 založeného a šlechtou vydržovaného cisterciáckého kláštera Clairefontaine. Po svém rozkvětu upadá ve 14. století toto opatství a roku 1794 stává se obětí francouzské revoluce. V zahradách starého opatství, které náležely OO. Jesuitům z Arlon, jsou dochovány podnes některé zbytky sloupoví. Dne 11. října t. r. byl položen základní kámen k vybudování nového kláštera, který má opět připadnouti řádu cisterciáckému. —

Opatské svěcení ve sv. Ottilii. — Na výslovné přání nejdůstojnějšího nového pana opata hoadjutora, P. Dr. Chrysostoma Schmida O. S. B., bylo jeho opatské svěcení konáno pokud možná nejjednoduše a celá slavnost měla ráz velmi rodinný. Světil nejdůstojnější pan světící biskup Dr. Schauer z Mnichova. Assistovali: opat-primas Fidelis ze Stolzingen a arciopat Dr. Norbert Weber. Slavností byli účastní mimo to opatové Dr. Placid Glogger z Augšburku, ze Scheyern, Münster-Schwarzach a Schweihlberku. Heslo nového pana opata je: Christo confixus cruci (Gal. 2, 19). Na znaku je benediktinský kříž se dvěma hřebí. —

Oheň v opatství Metten. — Loni v opatství sv. Michaela v Metten u Deggendorfu v Bavorsku, založeném asi 790 svatým Uttonem, který byl zároveň prvním opatem kláštera, vypukl koncem srpna požár, jenž hrozil zničit celé opatství i s jeho mnohými památkami. Jsou zde cenná stará díla a rukopisy, bohatá knihovna, musejní sbírky. Šťastnou náhodou podařilo se komunitě za pomoci hasičských sborů z Deggendorfu a z Pasova oheň lokalizovat tak, aby se dále nešířil. Stáje ovšem vyhořely do základů, ač se podařilo dobytek úplně zachránit. Ostatní klášterní budovy zůstaly uchráněny.

POSUDKY KNIH.

Dr. Jaroslav Beneš, Psychoanalyse. Nákladem Václava Kotrby. Praha 1919. Cena Kč 13.—. Autor, profesor pražské bohoslovecké fakulty, podrobuje Freudovu psychoanalysu důkladné kritice a ukazuje, co o ní soudí křesťanská filosofie. Kniha ta byla v české literatuře neobyčejně nutná, neboť na Freuda se dnes odvolává kdekdo, jako na nějakého inspirovaného proroka. Ba i s katolické strany je mu prokazována větší důvěřivá pozornost, než to pravověřícímu katolíku je dovoleno. — Ovšem i ve falešné nauce může být zrnko pravdy, tak i Freud svou psychoanalysou upozornil filosofy, lékaře a vychovatele na věci, jichž si až dosud všimli jenom povrchně. Zásady však, na nichž tato mladá věda byla zbudována, jsou falešné. Nejpopulárnější se stala theorie psychoanalytická svým tvrzením, že nejdůležitějším zřídlem lidské kultury, umění, ba i náboženství a mravnosti je pud pohlavní, že nemoci tělesné i duševní, vady charakteru, zločinnost atd. jsou podmínky potlačením nebo zblouděním sexuálního pudu. Co je na tom pravdy a jak má tyto věci řešit katolík stoje na neochvějných základech svého zjeveného náboženství, to podává jasným a zajímavým způsobem prof. Beneš ve své knize. Doporučuji nejen kněžství, které se zde rychle může informovat pro kazatelnu a zpovědnici, nýbrž i laikům, neboť kniha je psána tak, aby jí i nejširší vrstvy rozuměly.

P. Marian Schaller.

A. Vrzal (A. G. Stín), Vánoční povídky. Tiskem a nákladem Čsl. akc. tiskárny v Praze II. — Cena 22.—. Autor, jehož nekrolog poslední číslo naší revue přineslo, s velkou pečlivostí takřka na smrtelném lůžku svém vybral tyto povídky z ruských autorů. Je to zase bohatá žeň, velmi důkladně vybraná a krásně přeložená. Doporučuji.

P. Marian Schaller.

ThDr. Johann Bapt. Walz, Die Fürbitte der Heiligen. Eine dogmatische Studie. Osmerka. Stran XVI a 168. Freiburg i. B. Herder, M 6, váz. M 7.20. Stejně jako mezi pseudoreformátory i mezi dnešními lidmi jsou klamně a falešné názory o postavení Svatých v kultu katolické Církve. Obzvláště jejich přímluva za nás u Boha bývá špatně chápána. Taci lidé u autora najdou bohaté poučení o přímluvě Svatých, o její podstatě a působivosti a doklady o ní. O jednotlivých bodech pojednává vpravdě bohatá řada dokladů. Znovu a znovu se dokazuje, že přímluva Svatých není ani v nejmenším na újmu prostředkující činnosti Kristově a neodvádí lidi od důvěry v Boha. Spisek si plně zasluhuje doporučení.

P. Leo Aicher.

Anna Bernard, Der Mönch von Capistrano. Historischer Roman. Stran 160. Breslau (Vratislav). Verlag des Kath. Sonntagsblattes. M 1.80. Jak z titulu vidno, hlavní osobou románu je svatý Jan z Capistrana. Je celkem důstojně vykreslen. Jestli mnohý rys jeho života sotva nadchne čtenáře duchovní četby, nechť to není ještě důvodem, aby nebyl následován. Myšlenkový obsah i děj skýtá velmi zajímavý a barvitý obraz města Vratislavě v XV. století. Zato sotva pravděpodobně budou podrobnosti milostného příběhu, do děje vpletené.

P. Leo Aicher.

MEDITACE.

*„Aj, nyní jest čas příjemný,
aj, nyní jest den spasení.“*

(Epišt. z první neděle postní.)

K aždý den, jež nám daruje Boží dobrota na zemi, jest dnem spasení. V každém okamžiku můžeme získati ztracené nebe. Bohu je příjemna každá hodina ztrávená v lásce k Němu.

Není místa na zeměkouli, kde by se nemohl člověk státi svatým, není roku v dějinách lidstva, jež by nebyl schopen uroditi bohatou žeň pro nebe.

Žádné místo na světě není dost horké, aby v něm zmalátněla schopnost duše milovati Boha, žádné místo není dost chladné, aby v něm zmrzly vrozené touhy po Bohu.

Tak není ani hodiny od stvoření světa až do jeho zničení na konci časů, která by se nehodila k zapálení lidských srdcí, aby jejich plameny šlehaly vysoko k Tvůrci nebe i země.

Stále ještě jest čas příjemný, dosud se neskončil den spasení, ale — to odvisí i od člověka.

Láska Boží učinila všecko, aby tento dlouhý den spasení byl každému člověku k použití; on však musí sám také chtít.

I poslední hodinka člověka jest čas příhodný. Musí ho však použiti, aby se tento okamžik stal na věčné časy příjemným. Těžko však asi bude postřehnouti příhodnost poslední chvíle člověku, jež nepoužíval ostatních chvil svého života k svému spasení.

Nyní jest čas příjemný! Nyní jest den spasení!

Emauzy.

P. Marian Schaller, O. S. B.

DOGMA, LITURGIE, ŽIVOT.

Jedině dogmaticko-liturgickou životosprávou budeme stále více chápat a učit se milovat svatou Církev.

Čím je Církev přemnohým katolíkům? Ústavem, na nějž podle Kristovy vůle máme se obracet při svých prosbách. Ostatně svou příslušnost k ní cítí nezřídka jako břímě. A přece podle vůle božského Zakladatele je hlavně Církví lásky. Tříkrát musil svatý Petr složit vyznání lásky (Jan 21, 15—17), než mu Pán svěřil nejvyšší správu nad svou Církví. Mnozí hledají Církev kdo ví jak daleko a při tom zapomínají, že Církev je tam, kde jsou oni, protože sami do ní náležejí, nejen papež a biskupové a snad kněží.

Co je Církev podle dogmatu a liturgie? Tajemné tělo, jehož hlavou je Kristus. Kristus tedy náleží k Církví jako hlava náleží k tělu. Je její hlavou, protože od něho tajemně přechází do Církve všechen život a všechno vedení. Každý pokřtěný, jenž je ve stavu milosti, náleží ke Kristu jako živý úd těla náleží k své hlavě. Tím je ovšem dáno i nejužší životní společenství údů navzájem. Údy těla jsou co nejužší spojeny a jsou na sebe odkázány. A tak je i s údy svaté katolické Církve. A právě tato sounáležitost a to co nejužší, organická, vpravdě živá a životná sounáležitost je dnešním katolíkům většinou neznámá. A nezakryvejme si, že z valné části je tím vinna moderní zbožnost. Stala se — bohužel! — úplně individualistickou. Jejím středem je jednotlivec. „Chci se naučit znát Boha a duši.“ Tato slova svatého Augustina jsou citována vždy ve prospěch této duchovní životosprávy. Zapomíná se, že středem Augustinova myšlení je Kristus a Církev. Kéž jen jednou si přečteme jeho výklad žalmů!

Duchovní životospráva prvních křesťanů byla cele založena na společenství — a to je ještě i dnes liturgickou duchovní životosprávou. Jednotlivec neslaví svatou Oběť, nýbrž slaví ji celá společnost. Jednotlivec nezakouší na sobě požehnání svaté Oběti bezprostředně, nýbrž musí vstoupit do svatého společenství Církve. Tím se mu otevrou stavidla Boží lásky a Božího smilování. Nechť se neříká, že tím se omezuje svatá Boží vůle, aby ti, kdo nenáležejí do Církve, zahynuli. Příslušnost k Církví má mnoho stupňů a odstínů. Protože mnozí, „o nichž se zdá, že jsou v Církví, v ní nejsou,

a o nichž se zdá, že v ní nejsou, v ní jsou“. A právě toto životné a organické pojetí Církve je podmínkou katolické šíře a velikosti, kdežto každé jiné pochopení, jež jednostranně zdůrazňuje jejího právního činitele, činí člověka nesmírně úzkým a malým, opravdu nekatolickým.

Chápeme-li životně a organicky Církev svatou jako tajemné tělo, jehož hlavou je Kristus, je vlastně již vše dáno. Pak hluboký a obětavý křesťanský život se již sám sebou rozumí. Je-li již jednou dáno veliké přikázání lásky, pak milujeme Krista i sebe, milujeme-li Kristovy údy. Ne nadarmo znakem prvotní Církve a prvních křesťanů byla láska. „Vizte, jak se navzájem milují!“ Chápající Církev, životně a organicky, cítili se za jedno v Kristu a proto láska jim byla samozřejmá. Časem se ztrácí všechna neřest sobectví. Hledí se jen k tomu, aby člověk byl na svém místě v tomto podivuhodném organismu a tím sloužil celku; ovšem tím přijde i k svému.

Mnohé zjevy moderní zbožnosti tříští katolickou akci, činnost pro druhé příliš dělí od činnosti na sobě samu. To proto, že nemají vůbec pochopení pro organismus a životnost Církve svaté a že proto příliš počítají s kvantitativními a mechanickými praktikami. Podstata katolické akce je v tom, že člověk živou účastí na svaté oběti Církve sám se stále víc naplňuje životem svatého společenství. Tím, že ze sebe tvoří živoucí úd, sám sebou již je užitečný i celku. To byla katolická akce takových svatých Pavlů a prvních křesťanů. To je také útěchou těch, kdo podle vůle Boží ani jednou nestáli na vůdčím místě; zatím, co stále více se naplňují Kristovým životem, slouží společenstvu víc než druzí, zvláště když oni zdůrazňují hlavně vnější činnost. Kdo stále více se naplňuje Kristovým duchem, u toho to ostatně přijde samo sebou, dá-li Bůh k tomu schopnost a příležitost. Takový křesťan si říká se svatým Pavlem: „Pudí mne láska ke Kristu“ (2 Kor. 5, 14). Dnes trpíme nadbytkem pseudopředpisů a pseudopřikázání a vlastních rad a pokynů, jež neustále bezbožně šíří různé „zbožné“ brožurky a plátky. Tím se náboženský život velmi komplikuje a ulehá jako můra na ty, kdo to dobře myslí, takže se stávají mrzutými a svým bratřím a sestřám v Kristu jsou na obtíž. Návratem k životnosti, k organickému a vpravdě křesťanskému duchu společenství pro-

razí si cestu opět podstatné a tím dojde k jednoduchosti a jasnosti a osvobození.

Tento návrat k organické životnosti v Církvi svaté bude k dobru i státnímu životu. Na každý pád u národů, kde tělo Kristovo nebylo roztrháno reformací, vidíme mnohem větší soudržnost než u národů druhých.

I samo obrození rodiny, beztak potřebné, bude jen obohaceno tímto vnitřně životním pojetím Církve svaté. Povedou-li si mladý muž a děvče jako údy tajemného těla, jehož hlavou je Kristus, budou mít k sobě posvátnou úctu a bez poskvrny a bez úhony podají si před oltářem živého Boha ruce k svátosti manželského stavu. A v takovém manželství nikdy nezapomenou, že neposlouchají sebe, nýbrž v prvé řadě Krista a jeho Církev. Bude zcela správně uzavřeno jako oboustranně nerozlučitelné. Jedině v Kristu a Církvi budou v pravém smyslu slova jedním tělem a jednou duší. Děti, jež Bůh jim dá, přijdou od Boha a pro Boha je budou vychovávat jen tehdy, budou-li na ně hledět jako na údy Kristovy. Jen tehdy neupadnou do smyslnosti a budou žít ve svatém společenství s Bohem, budou-li na sebe vzájemně hledět jako na údy Krista a Církve; a bude-li to musít být, načerpají odtud i sílu pro dočasnou nebo neustálou zdrženlivost.

V jakém smyslu liturgie nás vychovává k životnému a organickému chápání společenství, o tom někdy příště.

* * *

Co nám nabízí Církev svatá? Možnost ctít Boha tak, jak sám si to přeje.

Z našich posledních výkladů vyplývá: Církev je žijící Kristus. Proto Církev má stejnou úlohu jako měl Kristus.

Poslední úlohou Kristovou bylo uctění a oslavení jeho nebeského Otce, a to způsobem, jenž vše v sobě zahrnuje: nejen sám Bohu vzdával poctu, nýbrž i jiné učil klanět se Bohu. A stejnou úlohu má Církev svatá. Ježíš Kristus učil lidi klanět se Bohu tím, že svou vírou je učil Boha poznávat, že svými Svátostmi lidi zbavoval hříchu a je posvěcoval, že svými příkázáními vůli lidí podřizoval Bohu, krátce učil je svým učitelským, kněžským a pastýřským úřadem.

Totéž koná Církev: plní dále učitelský, kněžský a pastýřský úřad Spasitelův, a to až do konce světa.

A plní jej — a na to příliš málo myslíme — právě svou li-

turgii a svou Bohoslužbou. Kněžský úřad je prvním z úřadů našeho Spasitele a Církve svaté a je pramenem obou dalších. Právě jím Církev slaví svou liturgii, svou Bohoslužbu v oběti Mše svaté.

Slavením Mše svaté plní Církev svůj učitelský úřad. Mše svatá je nejhlavnější školou víry. Je Bohoslužbou nauky a Bohoslužbou oběti. Při každé Mši svaté se čtou dva výňatky z Písma svatého a někdy se jich čte ještě víc. Mimo to ještě kněz, který slaví Mši svatou, v kázání lidu hlásal víru, alespoň v prvotní Církvi. A tak není Mše svaté, jež by nebyla spolu hlásáním víry, a obé dohromady je plněním učitelského úřadu Církve. Slavení Mše svaté je pro duši posvátným názorným vyučováním o základních tajemstvích naší svaté víry: o tajemství Nejsvětější Trojice, k jejíž cti Mše svatá se slaví, o tajemství Vtělení, o hříchu, o Milosti atd. Všechna tato tajemství jako v ohnisku se soustřeďují ve slavení Mše svaté. A nejsou při tom snad jen teoreticky zvěstována, nýbrž takměř dramaticky se odehrávají před naším zrakem. Je na snadě, že takto se nám mnohem snáze vstřípí než pouhým teoretickým poučováním. A nemýlíme se, řekneme-li, že náboženská nevědomost jde ruku v ruce s neznalostí liturgie. Hlavní užitek, jež si slibujeme od živé účasti věřících na posvátné liturgii, je hluboká a praktická znalost tajemství naší svaté víry.

Že Církev svatá právě slavením posvátné liturgie koná svůj kněžský úřad, je zcela jasné. Jednotlivé liturgické slavnosti a svatá Oběť jsou přes hlavní funkce kněžského úřadu. V prvé řadě je to pocta trojjedinému Bohu a klanění se mu. A z toho vyplývá, že je to i očištění a posvěcení lidí. Sváté svátosti, jež mají do lidské duše svádět milost, čerpají přes veškeru svou sílu ze svaté Oběti. A nejen svátostmi, nýbrž i svátostinami se vnáší požehnání kněžského úřadu Církve do lidstva, ba i do všeho tvorstva, do přírody i do techniky. A právě svátostiny ve své podivuhodné rozmanitosti jsou nejlepším vyvrácením výtek, jež se Církvi předhazují o jejím nepřátelství k přírodě a kultuře. Svým kněžstvím může všude a do všeho vnést Spasitelovo požehnání, jež plyne ze svaté Oběti, a tak vše očistí od hříchu a posvětit.

I svůj pastýřský úřad vykonává Církev svatá obzvláště svou liturgií a svou modlitbou, čili jinými slovy: žije liturgií a modlitbou. A zase při tom nemám na mysli v prvé řadě to,

že i samo slavení Mše svaté je upraveno řadou moudrých předpisů, a nemyslím ani na to, že v textech a čteních Mše svaté jsou vedeny rozmanité předpisy a příkázání ze Starého i Nového Zákona, nýbrž myslím pouze na to, že slavením svatých tajemství jako v posvátném názorném učení se nám v duši předvádí veliké příkázání lásky.

Pokud Mše svatá se přináší ke cti trojjediného Boha, ukazuje nám sám Spasitel ve svatém proměňování, co konečně znamená: „Milovat budeš Pána Boha svého z celého svého srdce, ze vši své mysli a ze všech svých sil.“ Znamená to jediné: být svatě připraven na vše, co Pán Bůh od nás žádá.

Pokud pak Mše svatá se přináší na úmysl očisty a posvěcení lidí, svaté proměňování je životným názorným poučením o příkázání lásky k bližnímu.

Obě tato příkázání jistě jsou základem všech ostatních. Tak hlavně svou liturgií a svou modlitbou Církev svatá plně koná i svůj pastýřský úřad. Všechny její ostatní způsoby, jak zvěstovat víru a jak zprostředkovat Milosti a jak dávat příkázání, plynou jediné z jejího zvěstování víry a zprostředkovávání Milostí a zákonodárství při nejsvětější Oběti.

Při nejsvětější Oběti Církev svatá platně a plně koná svůj učitelský, kněžský a pastýřský úřad. Jakékoli jiné vykonávání těchto tří úřadů jest zakotveno v jich vykonávání při svaté Oběti.

Tak vidíme, jak v posvátné liturgii podstatně proudí nejvnitřnější život Církve; a není lepšího prostředku, jak plně být účasten požehnání, jež z Církve plyne, nad živou účast při její Bohoslužbě. Naopak zase tato živá účast je nejlepší školou církevního smýšlení, onoho „sentire cum Ecclesia“, onoho cítění a smýšlení, jež je cítěním a smýšlením Církve.

Znovu zdůrazňuji, že odcizení se Církvi, s níž s obavou se shledáváme dnes i v kruzích našich katolíků, bylo umožněno jen tím, že se vzdálili od starokřesťanské zbožnosti a že neměli již pochopení pro to, čemu se říká „modlit se s Církví“. A je jisté, že toto odcizení, jež je hlavní příčinou všeho zla, se nepřemůže nějakým katolicismem parády a frází, jenž se projevuje při různých sletech a „katolických“ táborech, při sjezdech akademiků a jiných jubilejních slavnostech a představeních, jež nechceme blíže uvést, nýbrž jediné a pouze *životnou* účastí na Bohoslužbě Církve. Jen tak

se v našich srdcích vzbudí pravé a správné církevní smýšlení a srdečná, vroucí a stálá láska k Církvi svaté.

Ale pak na sobě zakusíme též plnost požehnání, jež pramení ze správné modlitby a života s Církví svatou.

Církevní smýšlení v tomto smyslu je splněním nejrůznějších tužeb moderního člověka. Moderní člověk je znaven kvantitou a mechaničností a modlitba a život s Církví mu dodává kvalitu a životnost. Moderní člověk je zmalátněn kouskováním a rozptylováním a modlitba a život s Církví uvádí ho do svatého společenství. Moderní člověk je vyčerpán zapražením do svého vlastního „já“ a modlitba a život s Církví rozvíjí před ním nádherný svět ideí objektivně podaných, k nimž se může povznést. Moderní člověk je zničen pustým a prázdným naturalismem a modlitba a život s Církví ho uvádí do podivuhodného světa posvátna a svatosti. Moderní člověk je syt jednostranné kultury pozemského života a modlitba a život s Církví mu dovolí pozorovat vše ve světle věčnosti.

Grūsava.

P. Justin Albrecht.

THEOTOKOS.

Letos slavíme 1500. výročí církevního sněmu v Efesu. Brzy uplyne 15 století od onoho památného 22. června 431, kdy za předsednictví svatého Cyrila Alexandrijského, jež k tomu zplnomocnil papež Celestýn I., shromáždilo se 198 biskupů v chrámu Panny Marie v Efesu a slavně prohlásilo, že nejsvětější Panně plným právem náleží titul THEOTOKOS (Matka Boží).

Při té příležitosti svatý Cyril ve vzletné řeči vzdal chválu vznešené nebeské královně. Její čest napadl Nestorius, když totiž popřel spojení božské a lidské přirozenosti v *jediné* božské osobě a předpokládal v Kristu jak dvě přirozenosti tak i dvě osoby. „Božství“ — pravil — „sídlí v Ježíši-člověku jako v nějakém chrámě“. Z toho samo sebou vysvítá, že po-

přel i Boží mateřství Panny Marie. Toto učení, odpírající jak Písmu tak všeobecnému přesvědčení křesťanstva, způsobilo pochopitelně veliké pohoršení. Proto pochopíme i to, že efeský lid, který v obrovských zástupech nedočkavě čekal před chrámem, až bude vyhlášeno usnesení sněmujících církevních otců, propukl v bouřlivý jásot a biskupy doprovodil do bytů s hořícími pochodněmi.

Efesus propadl zkáze a i sám chrám Matky Boží neodolal zubu času; přece však dosud se z něho zachovaly úctyhodné zříceniny, jež pro všechny časy budou svědčit o vítězství pravdy nad bludem.

Chvála Theotokos nikdy v Církvi svaté neumlkne, alespoň jistě ne v Římě, středu a srdci Církve svaté. Nynější svatý Otec Pius XI. nařídil pro věčné město zvláštní slavnosti na památku efeského církevního sněmu. A plným právem. Řím je a bude městem Matky Boží.

Řím má skoro 400 chrámů a z nich téměř 100 je zasvěceno nejsvětější Panně, a to ještě nejsou vzaty v úvahu četné kaple a veřejná oratoria, jež jsou postavena k její cti. V ostatních chrámech, jež nemají její jméno, je alespoň milostný obraz Matky Boží, těšící se veliké úctě. A právě tyto četné krásné obrazy Madon dodávají zvláštní ráz mariánské úctě věčného města. Mnohé z těchto obrazů vyznačují se úctyhodným stářím, ba některé — jako milostný obraz v Santa Maria Maggiore — připisují se přímo svatému evangelistovi Lukáši.

Ve svém Evangelii svatý Lukáš nám vykreslil skvostný obraz Matky Boží. Vidíme svatou Pannu, jak v tiché komůrce přijímá Archandělovo poselství a pokorně se podřizuje Božímu úradku; jak spěchá do hor na návštěvu k své příbuzné Alžbětě; jak jako šťastná Matka ukládá božské Dítě do jeslí; jak 40 dní po porodu obětuje Dítě v chrámě a ze Simeonových úst přijímá proroctví o meči bolesti; jak konečně hledá 12letého Ježíška a nachází ho v chrámě.

Křesťanský malíř, jenž chce uctít Matku Boží svým uměním, musí jít do školy svatého Lukáše: v jeho Evangelii najde pro svou tvorbu nejkrásnější motivy. Není tedy divu, že legenda si představovala, jak svatý Lukáš sám maloval obrazy Matky Boží.

Kolem r. 530 podává řecký dějepisec Theodor zprávu, že císařovna Eudoxie poslala z Jerusalema své dceři Pulcherii

(manželce Theodosia II.) obraz Panny Marie, jež maloval svatý Lukáš (r. 1204 získal jej dože Dandolo a nyní se uctívá u svatého Marka v Benátkách). Theodorovu zprávu opakují pozdější dějepisci, jako Andreas de Creta (7. stol.), svatý Jan Damascenský (8. stol.) a jiní, zvláště obšírně pak nekritický dějepisec Nicephorus Callisti (14. stol.). I na západě toto podání bylo přijato. Papež Innocens III. zmiňuje se o něm v jednom svém dopise latinským cařihradským patriarchům (1308), rovněž i svatí Tomáš a Bonaventura. Ba ani učení Bolandisté neodvážili se odkázat tuto původem východní tradici jen tak mezi pověsti.

Avšak jak by tomu také mohlo být: z Madon, jež se připisují svatému Lukáši, žádná není starší než z 6. nebo 5. století a všechny jsou byzantského původu. Dosud lidé byli zvyklí nevšímavě přecházet byzantské umění. Kdežto na př. Rafaelova díla — tyto Madony stržené a snižené čistě na lidskou úroveň — vynášeli až do nebe, pokládali díla byzantského umění za zkostnatělá, neživotná, schematická, krátce, že netřeba si jich všímat, a zapomínalo se při tom, že tato díla po dlouhá staletí měla nemalý vliv na západ. Znenáhla nabývali víc porozumění pro byzantské umění, zvláště pro jeho vypracovanost v ruských ikonách, jež svou něžností a jemností se vyrovnaly Madonám staré umbrické a sienské školy.

Byzantské umění je uměním čistě hieratickým; je v nejvyšším spojení s dogmatem a liturgií: z obou čerpá své motivy a jeho díla platí oslavě obou. Vždyť malíř pro svou práci dostával zvláštní požehnání prostřednictvím kněze, jenž vždy za něho prosil Krista, jenž vzal svou lidskou přirozenost z lůna Panny a jenž osvětlil Evangelistu Lukáše, takže mohl vyjádřit krásu jeho svaté Matky, aby ráčil též vést ruku svého sluhy malíře, aby tak obraz Kristův a jeho svaté Matky maloval ke cti, radosti a ozdobě Církve svaté. Poněvadž pak byzantské malířství je skutečně vyjádřením dogmatických ideí, jeví se i Maria ne jako na západě jako čistě lidská Matka, nýbrž stojí tu jako Theotokos, jako nebeská Královna, jako Orodovnice.

Lze rozeznávat 4 druhy byzantských Madon: 1. *Orans* — Orodovnice: Maria v modlitbě spíná ruce. Tak je znázorněna na mosaikovém obraze v Ravenně a v katedrále svaté Sofie v Kiewě. 2. *Deesis*: Kristus sedí na trůně a vpravo a

vlevo stojíce modlí se Panna Maria a svatý Jan Křtitel. Tak je to velmi často v Rusku; v Římě k tomuto typu náleží obraz v Santa Maria della Cintura v chrámě Ara Coeli. 3. *Hodegitaria*: Maria chová na levé ruce Ježíška a své zraky obrací k tomu, kdo ji uctívá. Název není dosud objasněn: mnozí myslí, že značí „průvodkyně“, protože Panna Maria je bezpečnou průvodkyní do nebe. Řečtí dějepisci jako Mikuláš Coniates jej odvozují od kláštera Hodegion. K tomuto druhu náležejí velmi četné Madony; mezi jinými milostný obraz Panny Marie Sněžné v Santa Maria Maggiore, jenž v tomto chrámu je již od r. 847, pak milostný obraz v Čenstochové v Polsku, velmi uctíváný jak katolíky tak i pravoslavnými, konečně přčetné ruské Madony. Na západě malovali tento typ hlavně Cimabue a malíři sienské školy. 4. *Nikopeia* (Panna Maria Vítězná): Matka Boží chová na klíně svého Syna, Emanuela; Ježíšek v levé ruce drží knížku a pravou pozdvihuje k žehnání. Hojně rozšířeno bylo i t. zv. *Passio*: Jezulátko z náručí Matčina hledí na dva andělíčky, kteří mu ukazují nástroje jeho umučení, kdežto Panna Maria jakoby je chtěla pohledu ušetřit. Příkladem tohoto pojetí je všeobecně známý milostný obraz Panny Marie ustavičné pomoci (de perpetuo succursu) u svatého Alfonse v Římě.

A právě v Itálii a zvláště v Římě jsou velmi četné z těchto dojemných byzantských Madon, tak v Santa Maria Maggiore, u sv. Dominika a Sixta, u sv. Bonifáce (nyní u sv. Alexeje) na Aventinu, kde žil svatý Vojtěch ještě jako mnich, v Ara Coeli, u sv. Kosmy a Damiána na Foru, v Santa Maria tam pochována), u sv. Alfonse, v Santa Maria dell'Istria (zkratka od Hodegitaria), v Santa Maria in Cosmedin, u sv. Pavla, v Santa Maria del Popolo, u sv. Vavřince in Damaso, u sv. Augustina a jinde.

V prvních křesťanských stoletích byli na papežském trůně častěji východané, a tak s nimi přišel do Říma ten či onen obraz Madony. Zvláště vláda papeže Sergia I. (687—701) byla vynikající příležitostí, aby úcta Matky Boží v Římě co nejvíc zazářila. Nevíme zcela jistě, kdy do římské liturgie byly přijaty 4 hlavní mariánské svátky: Očišťování (Hromnice), Zvěstování, Narození a Zesnutí (Nanebevzetí). „Liber pontificalis“ (kniha papežů) podává jen zprávu, že papež Sergius I. tyto svátky dal slavít s velikou nádherou a že je vyznamenal procesím; z nichž mimořádně veliké bylo procesí před

Nanebevzetím a nesly se při něm dva obrazy Matky Boží.

Počátkem 8. století v byzantské říši propuklo obrazoborectví (ikonoklasmus) a s několika přestávkami trvalo přes 100 let. Nejkrásnější umělecká díla byla zničena, ctitelé obrazů a hlavně mniši, kteří se odvážili k zmužilému odporu, byli příšerně pronásledováni a kláštery pobořeny. Přemnozí z mnichů uprchli a našli bezpečný útulek v Itálii. Hlavně na Sicilii, v Kalabrii a jiných provinciích vznikla řada řeckých klášterů, jež po dlouhá staletí kvetly a vyvíjely živou činnost v literatuře a umění. Sám svatý Stolec poskytl uprchlým mnichům útulek v římských kláštorech u sv. Praxedy, u sv. Chrysoğona, u sv. Sylvestra a u sv. Sáby. Přirozeně, že uprchlí mniši přinesli s sebou své věrně opatrované poklady — své obrazy — a tak dostala Itálie a hlavně Řím ne málo byzantských obrazů Madon, těšících se veliké úctě.

Dík mnichům spojení s východem se již nepřerušilo a tak postupem staletí stále víc a více obrazů našlo svou cestu na západ, především do Říma. Podle „Liber pontificalis“ přišel do Říma kolem roku 851 znamenitý malíř mnich Lazarus jako vyslanec císaře Michala Porfyrogenita a přinesl od něho bohaté dary. Rovněž za papeže Mikuláše I. (858—867) opět jedno cařihradské poselstvo přineslo drahocenné dary do věčného města. K těmto darům náležely obrazy Vykupitele a jeho svaté Matky. Ještě dnes možno vidět u sv. Petra obraz Spasitele, jež z východu do Říma přinesli slovanští apoštolé svatí Cyril a Metod.

Podle „Ordo Romanus“ kanovníka Benedikta ve 12. století neslo 18 diakonů mariánské obrazy při procesích o Hromnicích a na Zvěstování. Jsou to ony krásné byzantské obrazy Matky Boží, jež ještě dnes lze vidět v římských basilikách. Dnes se sice již nenosí při procesích, ale vytvořil se nový, speciálně římský, druh úcty Matky Boží. Každý měsíc se vystavují po řadě nejslavnější mariánské obrazy ke zvláštnímu uctívání věřících. Tak 1. den v měsíci Madona v Santa Maria Maggiore, 2. dne Panna Maria se sloupu u sv. Petra atd. Papež Pius VI. povolil na každou návštěvu jednoho z těchto milostných obrazů odpustek 7 let. Nynější svatý Otec toto opatření obnovil a mimo to dopřál plnomocný odpustek, jež lze získat jednou v měsíci pod podmínkou, že se věřící desetkrát zúčastní závěrečné slavnosti výstavu milostných obrazů. Tak nyní denně se shromažďují

římští věřící kolem oltářů tonoucích v záři světél, s nichž v milé vážnosti a klidné velebnosti shlíží na své ctitele Theotokos, vznešená Matka Boží.

Láska ke vznešené Matce Vykupitelově kdysi vtiskla štětec do ruky byzantským umělcům, aby vytvořili tak nádherné obrazy. Stejná láska shromažďuje nyní římský lid před těmito obrazy. Východ se spojuje se západem, minulost se stýká s přítomností, aby Theotokos, Matce Bohočlovčkově, vzdaly svou upřímnou poctu. Zda to není záruka opětného spojení odloučených církví?

Možno se tu zmínit ještě o jednom zvláštním způsobu pocty nejblahoslavenější Panně. Myslím totiž korunování obrazů Matky Boží. Již velmi záhy Matka Boží byla zobrazována s korunou. Zdá se, že nejstarší známé zobrazení korunované nejblahoslavenější Panny je onen obraz na vítězném oblouku v Santa Maria Maggiore, provedený na rozkaz papeže Sixta III. hned po efeském církevním sněmu. Kaple Ricci v chrámě sv. Marka ve Florencii chová Madonu zdobenou korunou z perlí, jež pocházejí z oratoria Matky Boží zřízeného papežem Janem VII. (705—707) u sv. Petra v Římě. „Liber pontificalis“ vypravuje v životopisech papežů Řehoře III. (731—741) a Řehoře IV. (827—844) o korunovaných obrazech Matky Boží. Takováto zobrazování byla zvlášť častá od té doby, co v Církvi zobecněla antifona „Salve Regina — Zdravas Královno“.

Zvyk slavně korunovat význačné obrazy Madon jde až ke kapucínu Jeronymovi Paulucci z Forli († 1620), proslulému svatostí. Jeho současník, šlechtný hrabě Alexandr Sforza († 1638) se přičiňoval o rozšíření tohoto zbožného zvyku. Na vlastní náklad dal ozdobit drahocennými korunami 13 milostných obrazů v Římě. Před smrtí odkázal své jmění svatopetrské kapitule se závazkem, aby z toho zlatými korunami korunovala obrazy svaté Panny, jež byly vyznamenány oltářem či zázrakem. První byla 6. prosince 1640 korunována Madonna del Rosario v dominikánském kostele Santa Maria sopra Minerva v Římě.

Původně obřad byl zcela jednoduchý. Kanovník delegovaný svatopetrskou kapitulou předal korunu správci kostela v sakristii nebo v chrámě. Až později se vytvořil vlastní „Ordo servandus in coronatione imaginum Beatæ Mariæ Virginis“ (řád při korunovací obrazů blah. Panny Marie):

zlatou korunu na obraz Madony vkládá sám delegovaný kanovník; mnohdy na základě výnosu svatopetrské kapituly byl jím diecéšní biskup či dokonce některý kardinál. Tak na př. milostný obraz Santa Maria in Ara Coeli byl korunován kardinálem Rampollou. Od smrti Alexandra Sforzy až do r. 1917 svatopetrská kapitula ozdobila zlatými korunami přibližně asi 670 mariánských obrazů.

Ve výjimečných případech hradili korunovací sami papežové. Tak Klement VIII. (1592—1605) již před zbožnou nadací Sforzovou ozdobil milostný obraz v Santa Maria Maggiore drahocennou korunou z perlí. Protože tato koruna se ztratila při drancování, jímž basilika trpěla, ozdobil r. 1837 papež Řehoř XVI. novým diademem tuto velmi uctívanou Madonu, před níž konali své pobožnosti svatá Brigita, svatý Alois, svatý Stanislav Kostka a jiní Světci.

Benediktinský papež Pius VII. (1800—1823) na památku svého osvobození z francouzského zajetí (1814) osobně korunoval 9 obrazů Matky Boží, mezi jinými i milostný obraz v benediktinském chrámu Páně v Ceseně, kde sám žil ještě jako mnich.

Dne 8. prosince 1854 Pius IX. slavnostně prohlásil dogma o Neposkvrněném Početí nejblahoslavenější Panny a Matky Boží Marie. Při té příležitosti korunoval obraz Immaculaty v chorové kapli u sv. Petra. Když r. 1904 slavilo se v Římě 50. výročí tohoto slavného dne, dal Pius X. korunu svého předchůdce Pia IX. — podle slov tajemného zjevení (12. ledna) „na hlavě koruna 12 hvězd“ — ozdobit 12 drahocennými brilianty. Jeden z těchto briliantů odevzdal Piu X. zesnulý Opat-primas Řádu svatého Benedikta, Hildebrand de Hemptinne, jako výraz úcty synů svatého Otce Benedikta k nejblahoslavenější Panně.

Tvrdí-li protestantismus, že úcta k Matce Boží je úchylna od prvokřesťanské víry, tu římská církev může prostě ukázat na své doklady, na své basiliky, na velikou řadu mariánských obrazů z doby renesance, na přenádherné barevné mozaiky středověku, na četné byzantské Madony a konečně na obrazy v katakombách, jež jdou až k počátku II. století křesťanské éry a dávají vědeckví o víře prvoční církve.

Maria je Matkou Boží, to je její nejvyšší vyznamenání. Její mateřství Boží je základem a kořenem všech milostí, jimiž Bůh zahrnul nejblahoslavenější Pannu. Maria jako Mat-

ka Boží má přednostní místo jak v okruhu svátků církevního roku tak i v modlitbě každodenního života Církve, aniž se tím ubírá něco na oslavě božského Spasitele. Naopak zase čím životněji a vroucněji věřící chápou tajemství Bohočlověka, čím hlouběji jsou proniknutí pravdou, že Syn Boží přijetím lidské přirozenosti se včlenil v lidské pokolení proto, aby nás osvobodil od bídy hříchu a daroval nám věčnou blaženost, tím víc budou naplněni úctou a láskou k té, v jejímž panenském lůně zázračné tajemství člověčenství Syna Božího se stalo skutkem. „Neboť z ní vzešlo slunce spravedlnosti — Kristus, náš Bůh, jenž rozvázal prokletí a dal požehnání a přemohl smrt, dal nám věčný život“ (ant. k Magnificat v Nešporách svátku Narození Panny Marie).

Řím.

P. Hildebrand Höpfl.

PŘÍSPĚVKY K IKONOGRAFII SVATOPROKOPSKÉ.

IV.

Milostný obraz sv. Prokopa na Sázavě.

2. Jeho drahocenná výzdoba.

Roku 1710 věnoval k poutní slavnosti sv. Prokopa na Sázavě — dne 4. července — František Antonín hrabě z Weissenwolfu, majitel panství vlašimského, masivní mítru ze zlaceného stříbra, osázenou drahokamy, rovněž takovou svatozář paprskovitou a stříbrnou berlu, aby klenoty těmito ozdoben byl milostný obraz světce sazávského.

Vzácné tyto votivní dary, jichž zhotovitel jest neznám, přinesl na Sázavu tehdejší děkan vlašimský P. Jan Jakub Chmelvoda, dříve správce duchovní v Ratajích nad Sázavou,

štědrý a obětavý dobrodinec kláštera sv. Prokopa, kdež také podle žádosti své r. 1750 pohřben byl.

V obšírných, zevrubných spisech, týkajících se inventáře, odhadu a veřejné dražby movitých věcí zrušeného kláštera sázavského (z let 1785 a 1876), uložených v archivu ministerstva vnitra v Praze, uvádí a popisuje se tato drahocenná výzdoba milostného obrazu sv. Prokopa jako příslušenství jeho. Ve spise svém „Sazawa oder S. Prokop“ z r. 1795 podotýká Karel Josef Biener z Bienenbergu, hejtman kraje kouřimského, jenž počátkem listopadu r. 1785 prováděl nařízené zrušení kláštera sázavského a rozpuštění konventu mnichů tamnějších, že všechny skvosty ony se nalézaly na obraze ještě v době vydání knihy.

V noci ze dne 11. na 12. července r. 1831 byly však klenoty zmíněné neznámými zlosyny s obrazu sv. Prokopa uloupeny. Téhož roku o žních byla nalezena část stříbrné berly v žitě na vrchu Veletíně u Černých Bud a uschována jest v zádušní pokladně fary sázavské.

Na takto ochuzeném milostném obraze sv. Prokopa přemaloval brzo poté neznámý „umělec“ nikoli zdařile mítru, svatozář a lem pluviálu barvou zlatou, berlu pak barvou bílou; že tím staršímu rázu výtvarné památky té neprospěl, jest na jevě. Podnes lze na obraze sázavském, zejména u berly, spatřiti místa, kde klenoty byly upevněny.

Roku 1817 daroval tehdejší majitel panství sázavského Vilém Tiegel z Lindenkronu po smrti své první manželky Barbory, rozené Arnoldovy, milostnému obrazu sázavskému „z drátu stříbrného kumštovně pletený“, drahokamy ozdobený relikviář v podobě křížku, ježž zmíněná paní chovala u veliké úctě a vážnosti.

Horlivý a zasloužilý tehdejší farář sázavský P. Jan Chmela sám tento relikviář zavěsil na prsa zobrazeného světce k veřejnému uctívání. Leč i tuto poslední jedinou ozdobu obrazu ukradli v noci ze dne 2. na 3. května r. 1837 neznámí lupiči.

Tak z drahocenné výzdoby, jež podle zachovalých zpráv skvěla se kdysi na milostném obraze sv. Prokopa na Sázavě, zmizelo vše a beze stopy.

P r a m e n y:

Spisy o veřejné dražbě movitých věcí zrušeného kláštera sázavského z r. 1785 a 1786, uložené v archivu ministerstva vnitra v Praze pod značkou

č. 6076/842-1786, list 800 a n. — *Liber memorabilium parochiae Sazavenae.*
— *K. J. Biener von Bienenberg:* Sazawa oder S. Prokop. Praha, 1795. Str.
78. — „*Blahověst*“, roč. 1887, str. 246 a n.: Črty sázavské, podává Josef
Šindelář, býv. farář sázavský. — *František Krás!*: Sv. Prokop, jeho klášter
a památka u lidu. Praha, 1895. Str. 296 a 323.

Praha.

Min. r. Jan Kakš.

MARIÁNSKÉ ANTIFONY.

REGINĀ CAELI LAETARE — Vesel se, nebes Královno.

Velikonoční Aleluja má svou nadšenou a spontánní ozvěnu v roztomilé antifoně Regina caeli laetare, Alleluja. Nad její naivní prostotu není nic jednoduššího — a přece co myšlenek je tu v pár slovech!

Regina caeli, laetare, alleluja;
Quia quem meruisti portare, alleluja,
Resurrexit, sicut dixit, alleluja:
Ora pro nobis Deum, alleluja.

Královno nebes, raduj se, aleluja;
že ten, ježž zasloužila jsi nosit, aleluja,
zas vstal z mrtvých, jakož pravil, aleluja:
prosiž za nás u Boha, aleluja.

Čím víc svatá Panna a Královna mučedníků pocítila ve svém srdci odraz Umučení a Smrti svého Syna, tím je spravedlivější, aby byla první, jež se připojila k triumfu jeho Zmrtvýchvstání.

Pravda, Evangelia nic neříkají o zjevení oslaveného Krista jeho Matce. Jsou však věci tak samozřejmé, že je zbytečné o nich mluvit. Jsou příliš vznešené, než abychom byli s to je vylíčit. A pak poměr vítězného Krista k jeho Matce je příliš mystický a nehodil by se do historického a apologetického rámce ostatních Mistrových zjevení.

Jako všichni učedníci prchli, když zrádce se svou flupou jali Ježíše, dobrovolného zajatce, tak též všichni tragedií na Golgotě byli otřeseni ve své víře a ve svých nadějích. Jediná

Maria ve své duši zachovala mravní sílu, jsouc na výši své úlohy a povznesena nad samu bolest. I kdyby vzkříšený Kristus se jí nebyl zjevil, nebylo by se to vůbec dotklo její víry. Od té chvíle všechna její setkání s oslaveným Synem byla rázu tak intimního, jako kdysi bylo tajemství skrytého Ježíšova života v Nazaretě.

Á tak by bylo třeba víc než protestantského chladu vůči Panně Marii, abychom pochybovali o tom, že Spasitel spěchal k své Matce, aby první zažila velikonoční radost. Proto právem Církev klade svým dětem na rty po celou velikonoční dobu antifonu Regina caeli.

Svatý Jan nám sděluje, že s ohledem na slova umírajícího Spasitele: „Hle syn tvůj... hle Matka tvá“ učedník přijal Pannu Marii „IN SUA“ (Jan 19, 27), to je do svého domu, který podle vši pravděpodobnosti byl v bezprostřední blízkosti večerádky. Kdyby se Ježíš nebyl ukázal nejdříve své Matce, bylo by nepochopitelné, že by Maria teprve od Jana měla se dovědět o velikonočním vítězství a o podobě božského Vzkříšeného. Mysl se vzpírá pomyslení, že Spasitel by byl býval s to způsobit tento nevýslovný bol Matce, jejíž milující srdce téměř pukalo bolestí u paty Kříže.

Ostatně jedno charakteristické místo ze svatého Pavla ukazuje jasně důvěrný vztah mezi velikonoční slávou a narozením Syna Bohočlověka — a tím i požehnanou Matkou. V mohutné řeči, kterou měl v Antiochii v Pisidii (Sk. ap. 13, 16—41), výmluvný Apoštol zvěstuje Kristovo Zmrtvýchvstání jako naplnění slova mesiánského žalmu (II, 7): „Ty jsi můj Syn, já dnes jsem tě zplodil.“ V listě pak k židům (1, 5) svatý Pavel tímže textem dokazuje božství Ježíše, věčného kněze. A jako Izajášova (53, 8) slova: „Kdo vypraví jeho rod“ se vztahují ve dvojím tajemství na Slovo zrozené z Otce na věčnosti a z Panny v čase, tak i žalmistův verš se může vztahovat — a vánoční liturgie je toho důkazem! — na Kristův rod podle božské i lidské přirozenosti.

Odtud Kristovo Zmrtvýchvstání jakožto jeho obrození v slávě má důvěrný vztah k Otcovu otcovství a tím i k Mariinu mateřství, protože jde o Ježíše — Syna člověka, oděného konečně slávou, jež se mu vrací jako Synu Božímu. Měla tedy Maria zvláštní právo vidět nádheru tohoto obrození, vždyť porodila téhož Syna, podléhajícího utrpení a smrti, jež ovšem nebyly tak od Matky jako z jeho vykupitel-

ského poslání. A také opravdu kdyby Ježíš nebyl přišel trpět a zemřít, a pak teprve vejít do slávy; Maria by byla porodila Syna oslaveného již od příchodu na tento svět. Tedy jako Matka měla plné právo se připojit k tomuto rozvíjení slávy Syna Boha Vykupitele.

Toto právo u ní bylo důsledkem zvláštních privilegií, jež ji učinila hodnou vznešeného poslání. To napovídá druhý verš antifony: „Quem meruisti portare.“ V přísném smyslu slova Mariino Boží mateřství je povýšeno nade vši zásluhu. Třeba by její plnost milostí a pohotovost na sebe menší nebeské vyzvání byly sebe podivuhodnější, tato důstojnost je nade vši lidskou zásluhu. A pak Neposkvrněné početí, jež bylo jitřenkou jejího života, plného čistoty a jasu, má přednostní ráz před zásluhou. Ba sám Kristus jako člověk nemohl se zasloužit o hypostatické spojení, na jehož základě byl Synem Božím od samého počátku svého lidského žití.

Maria pak byla do té míry hodna „nosit Bohočlověka“, jak jen to bylo možno stvořenému tvorů. Plným právem tedy zasluhuje jména Christophora. Tak ji znázornil Rubens na jednom svém triptychu v Antverpách, a to dvojmo; jak v lůně nese Spasitele cestou na hory k Alžbětě a jak ho drží na klíně, když po smrti byl sňat s Křížem. To je také její nejslavnější název, protože v něm jsou již všechny ostatní. Církev ji rovněž tak oslovuje, když rozjímá o velikonočním tajemství, jehož jas se ihned o Ni odráží.

Slova „Resurrexit, sicut dixit“ narážejí na pevnou víru Panny Marie, jež neznala ani stínu ochablosti. Svatý Bernard to výslovně prohlásil v krásných větách, jež Církev z něho cituje ve svátek Sedmiboletné Panny Marie. Očekávala příští vzkříšení svého Syna s takovou věrností, že nic jí nevadila nevýslovná bolest, když s ním trpěla u paty Kříže. Ale táž věrnost dává svaté Panně tím větší právo, aby ona první byla svědkem zázračné věrnosti Otcovy, když oslavil svého Syna (Iz. 54, 3; Sk. Ap. 13, 34—37).

Doba vítězství je příznivá odpuštění a šlechetnosti. Proto ta slova, sice krátká, zato tak významná: „Ora pro nobis Deum.“ Pros za nás Boha! Tím Bohem samozřejmě je sám Vzkříšený. To znamená, že Panna Maria je Ježíšovou Matkou na věky a že jejímu Synovi se nedostane povýšení, na němž by pro svá utrpení neměla mateřského podílu.

A o co tedy budeme prosit toto podivuhodné stvoření, Matku Kristovu a Matku svou, ne-li o to, abychom i my byli hodni Kristových záslíbení? „Ut digni efficiamur promissionibus Christi!“

Modlitba ve třech skvostných částech zhušťuje celé to tajemství radosti, přímlyvy a naděje. V prvé nám líčí, jak nebeský Otec oblažil celý svět Vzkříšením svého Syna — „Per resurrectionem Filiū tui, Domini nostri Jesu Christi, mundum laetificare dignatus es“. V druhé části ukazuje panskou Matku, jak prosí za lidstvo, jež porodila pod Křížem: „Per ejus Genitricem Virginem Mariam“. V poslední konečně ovoce této přímlyvy: získání radosti věčného života — „Perpetuae capiamus gaudia vitae“.

To značí, že Kristovy Velikonoce mají být velikonoce nás všech. A svým slavným vstupem na nebesa Kristus je zárukou, že i my jednou vstaneme z mrtvých. „Si tamen compatimur“, praví apoštol (Řím. 8, 17), „Ut et glorificemur — jestli spolu trpíme, abychom s ním byli i oslaveni“.

Maredsous.

† *Dom Laurent Janssens.*

BENEDIKTINSKÉ KLÁŠTERY NA ISLANDĚ.

B ylo již dříve pověděno, jak se Vavřinec vrátil do Norska a z Norska se špatným pořizem na Island (r. 1309). Opat na Múnkathverá, Thórir, pozval ho později (snad roku 1311) se svolením biskupa Jörunda na rok do svého kláštera, aby tam učil. „Thórir, opat, a bratří ho přijali celkem dobře, i učil tam bratry a kleriky.“ R. 1313 zemřel biskup Jörundr. „Nesmíme zapomenouti, co se přihodilo, když Vavřinec uslyšel o smrti biskupově. Byl právě v mnišské jizbě na Thverá, a

bylo tu zvoněno všemi zvony k hodinkám za zemřelé. Když přišel posel z Hól s tou novinou, povstal Vavřinec rychle jako druží, a tím spěchem při vstávání dostal tu vadu, které se pak do smrti nezbavil, totiž kýlu.“ Saga Vavřincova vypravuje, že biskup Jörundr ustanovil před smrtí kněze Thorsteina Klugasona oficiálem hólské diecése, jiný pak kněz, sira Kodran Hranason z Grenjadarstadů, tvrdil, že ho arcibiskup (a metropolita) Eilífr jmenoval koadjutorem biskupovým, a protože více lidí bylo při něm, ujal se veškeré správy duchovních věcí v diecési. „Tu zimu byl Vavřinec na Múnkathverá, a mnozí měli velký prospěch z jeho učení. Na jaře potom přišel sira Kodran na Múnkathverá, a uvítali ho tam jako biskupa. Druhý den si zavolal sira Kodrán mnoho učených lidí a ukázal jim listy, které mu vydal arcibiskup Eilífr, že má býti koadjutorem biskupa Jörunda, protože se o něm praví, že je věkem sešlý a nezpůsobilý k jízdám. A to nebylo řečeno pravdivě, protože biskup Jörundr mohl dobře vykonávatí svůj úřad přes to, že byl starý co do počtu let. A když byly přečteny listy, které sira Kodran dal čísti, dal se do delší řeči, tázaje se, co se jim zdá, kdo z nich má býti oficiálem (patrně asi tolik jako „kapitulním vikářem“), zdali sira Thorsteinn, kterého biskup Jörundr ustanovil, nebo on; zdálo se mu, že on má větší moc na základě těch listů, které mu dal arcibiskup. Všichni hned jedním hlasem volali, že jeho moc je větší, protože ji dostal od arcibiskupa a sira Thorsteinn od biskupa Jörunda. Byl tam také sira Vavřinec a seděl poslední mezi kněžími. Tu řekl sira Kodran: ‚Co se ti zdá, Vavřinče? Ty znáš církevní právo, pověz, co se ti zdá správné podle zákona, kdo z nás dvou má býti oficiálem hólského biskupství v tomto případě?‘ Sira Vavřinec odpověděl: ‚Proč se mne, sira Kodrane, na to ptáte? Jeďte raději domů na Hóly, ať vám to tam knihy církevního práva povědí, neboť ty to praví jasně. Mně je to věc známá, že vás, sira Kodrane, arcibiskup ustanovil za koadjutora pana biskupa Jörunda po čas jeho života, an byl sešlý věkem. A nyní, když odešel s tohoto světa, jest konec jeho moci pozemské; a tak také jeho smrtí se skončila a zemřela vaše moc. A protože byl při plném vědomí, když ustanovoval sira Thorsteina oficiálem a odevzdal mu moc v duchovních věcech hólského biskupství, jest můj názor, že to ustanovení má platiti, které učinil v posledních dnech.“ Sira Kodran se

proto na Vavřince velmi rozhněval, takže mu nesměl přijít na oči, pokud byl na Múnkathverá, a opatovi Thórirovi poručil, aby Vavřince z kláštera vyhostil. Z té příčiny odešel Vavřinec na Thingeyry, kde ho opat Gudmundr laskavě přijal, a Vavřinec tam „učil opata Gudmunda a mnoho jiných. Mezi jeho žáky na Múnkathverá byl také jakýsi Björn Önundarson, kterého později Vavřinec, když se stal biskupem, učinil správcem jakéhosi špitálu, t. j. domu pro staré a chudé kněze, který založil a slušně nadal.

Nový biskup hólský Audunn, kanovník nidarósský, již starý muž, ale rázný, který velmi zvelebil kostel i biskupský dvůr na Hólech, sesadil druhý rok svého biskupování (1316) opata Thórira na Múnkathverá, neznámo, proč. R. 1318 jel Thórir s opatem Gudmundem z Thingeyr do Norska, patrně se stížností k metropolitovi, jak již výše bylo řečeno. K roku 1322 vypravuje saga biskupa Vavřince, že když biskup Audunn zemřel v Nidarósu a arcibiskup Eilífr s kapitulou zvolili Vavřince, té doby již mnicha thingeyrského, za jeho nástupce, Vavřinec ještě jako *electus* (zvolený a ještě neposvěcený na biskupa) visitoval hólskou diecési. Přijel také na Múnkathverá, „a nebyl tam žádný představený, protože opat Thórir byl sesazen s opatství, jak jsme řekli dříve, a byl v Norsku. Pan *electus* ustanovil Berga Sokkasona (slyšeli jsme o něm v článku o Thingeyrech) z Thingeyr za představeného kláštera v Thverá jak *in temporalibus*, tak *in spiritualibus*. Zavedl tam bratr Bergr hned výborné mravy.“ Z těchto slov lze soudit, že asi byla v klášteře uvolněná kázeň. Ostatně zpráva sagy, že Thórir byl té doby (1322) v Norsku, se nesrovnává se zprávou análů, že opat Thórir jel 1323 zase do Norska — leda by byl někdy pozdě v létě 1322 připlul na Island a následujícího roku zase odplul. — Listina o zvolení Vavřincově za biskupa přišla na Thingeyry 3. srpna 1322, a snad ještě v tom měsíci přišel Vavřinec na Múnkathverá, Thórir pak snad přijel někdy v září nebo v říjnu. Ale to by byly jen mé dohady. Thórir r. 1324 zemřel a 1325 byl Bergr Sokkason zvolen za opata v Múnkathverá, kteroužto důstojnost po devíti letech (1334) z pokory, jak praví anály, se sebe složil. Téhož roku 1334 byl na jeho místo posvěcen bratr Björn a byl opatem na Múnkathverá do 1339. Týž Björn byl později poslán za opata na Thingeyry (1340 až 1341). Je opět viděti, že biskup provozoval nad kláštery

velkou moc, neboť slovo „skipadr — ustanoven“ o opatovi zřejmě praví, že pramenem moci opatovy byl biskup. A když v análech znova a znova čteme, že opat byl *zvolen*, jistě se to zase týká biskupa, který ho zvolil nebo vybral k tomu úřadu. Ostatně saga biskupa Vavřince to praví výslovně: „První zimu, kterou byl biskup Vavřinec na Hólech, byl bratr Bergr Sökkason zvolen od pana Vavřince za opata na Múnkathverá, a o rok později byl od něho posvěcen doma na Hólech; byl to muž nad jiné vzdělaný na Islandě v knihách, zpěvu a výmluvnosti; složil mnoho životů svatých norský, jakož zjevno bude, dokud bude tato země obývána. Také byl tento dobrý muž výborných mravů v klášterním životě, a žil v dobrém přátelství s biskupem Vavřincem, protože biskup Vavřinec býval jeho učitelem.“ Při této příležitosti lze připomenouti také novinku ve volbě biskupů islandských. Až do první polovice 13. století volivali biskupy pohlaví té které diecése, a ovšem s nimi také opatové a vynikající kněží; zvolený pak jezdíval k metropolitovi pro potvrzení a posvěcení. Od polovice 13. věku volí biskupy sám metropolita se svými kanovníky (kórsbrádr — chórovými bratřími) — znamení nové doby, kdy církevní právo a snad také politický vliv norských králů zvítězily nad starým domácím právem.

Biskup Vavřinec Kálfsson měl starou nevůli s knězem Snjólfem Sumarlidasonem z dob své visitace islandských diecézí, ačkoli nevůle trvala vinou Snjólfovou. Jednou byl biskup na Múnkathverá na visitaci. Když již biskup s ostatními seděl za stoly, přišel tam sira Snjólf a dali mu místo na lavici u dveří. K islandským hodům náleželo pivo jako důležitá složka, a když se sira Snjólf dostatečně napil, začal dotírat všelijakými řečmi na biskupa. Biskup měl, jak vypravuje jeho saga, velikou trpělivost, takže mu neodpověděl ani slovem a po Mariině číši* odešel od stolu. V noci se udělalo sirovi Snjólfovi velice zle. Nabubřel tak, že ho musili opásati prostěradlem, a volal k sobě biskupa Vavřince. Když přišel, prosil ho Snjólf za odpuštění, načež se biskup nad ním pomodlil a po nějakém čase se nemocnému ulevilo. Pak již nikdy nemluvil zle o biskupovi.

* Zvyk dlouho zachovávaný, pít na čest Kristovu, Matky Boží atd. Náš sv. Václav podobně pil večer před svým mučednictvím na počest sv. Michala.

Když r. 1332 biskup Vavřinec umíral, odkázal klášterům na Múnkathverá a na Thingeyrech po „desíti stech“ (ceny 1200 loket vadmálu), a také bratřím (augustiniánům) na Mödruvallch „deset set pro své potěšení“. V čem to potěšení záleželo? Snad to byla vzpomínka na to, co se stalo biskupovi kdysi na Mödruvallch. Mödruvallští si vymohli, že si sami spravovali své časné věci. Ale jednou na jaře slyšel biskup, že tam je nedostatek masa a sena. Oznámil tedy písemně, že tam přijede, a jel tam v ustanovený den. Na Mödruvallch ho očekávalo neméně než čtyřicet lidí, Uppsala-Hrólf a zemané z Hörgárdalu a Eyjafjordu — samí lidé, kteří bývali často na Mödruvallch a ochotně pomáhali bratřím trávití jejich zásoby a vypíjetí jejich pivo. „Žádné procesí nevyšlo biskupovi vstříc a řečení zemané stáli tam se zbraněmi. Biskup a jeho lidé šli nejprve do kostela; bratři a biskup se navzájem nepozdravili. Při obědě seděl biskup ve velké jizbě, a byli rozsazeni tak, že na jedné straně při stěně seděl biskup se svými, na druhé straně zemané, a všechna strava byla podávána zemanům lepší nežli biskupovi. Zůstal tam biskup přes noc a nemluvil na bratry, ani oni na něj. Odtamtud jel biskup Vavřinec na Múnkathverá, a opat Bergr mu tam připravil výborné pohoštění.“ Když pak biskup měl za to, že mödruvallští obránci odjeli domů, vrátil se, pobyv dvě noci na Múnkathverá, na Mόδruvally se silnějším průvodem. „Večer bylo podáno jemu a jeho lidem maso. Ráno šel biskup do kapitulní síně a žádal před bratřimi na převorovi, aby mu ukázal zásoby a seno a dobytek. Převor a bratři řekli, že mu neukáží nic. Biskup žádal o klíče a nedostal je. Biskup řekl, že nechce odpovídati před Bohem za to, že oni rozhazují majetek kláštera a hólský stolec pak bude povinen nahrazovati, co oni promarní. Poručil pak kněžím, aby jim vzali klíče mocí. Dal potom prohlédnouti majetek a ukázalo se, že jak masa tak sena bylo namále. Ustanovil tedy biskup správce, aby spravoval majetek; ustanovil také převora, Steindóra, bratra opata Berga. Převora Thorgeira vzal mocně s sebou a vzal nyní pod svou moc všechnu správu kláštera prve než se vrátil domů na Hóly.“ Ne náleží sem líčiti spory mödruvallského kláštera s hólským biskupem o správu klášterního majetku. Metropolita dal v tomto případě biskupovi Vavřinci za pravdu. Svým odka-

zem tedy snad chtěl biskup ukázati Mödruvallským dobrou vůli, a tak sám sebe potěšiti.

Dvě léta po smrti biskupa Vavřince mají anály (1334) poznámku: „Opat Bergr na Thverá složil se sebe z pokory důstojnost opatskou, a za opata posvěcen bratr Björn (Thorfinnsson — 1334—1339). Později (1340—1341) byl tento Björn opatem na Thingeyrech. Anály praví k r. 1339: „Posvěcen Štěpán za opata na Thverá, Björn pak šel na Thingeyry“, potom k r. 1340: „Ustanoven Björn opat na Thingeyry“, (kde 1341 zemřel). Potom následuje několik záznamů, které by mohly dávatí podnět ke mnoha dohadům, ale pro nedostatek jiných pramenů je lépe uvéstí jen stručné zprávy rozličných análů. Slyšme tedy:

1338 (nebo 1339) zemřel na Múnkathverá bývalý opat thingeyrský Gudmund, a mrtvola byla převezena na Thingeyry, jako bylo řečeno dříve.

1345 šel opat Štěpán na Thingeyry a opat Bergr na Thverá, patrně si vyměnili místa, asi ustanovením biskupským. Skálholtské anály praví obsírněji: „Vzata moc opatovi Eiríkovi na Thingeyrech a ustanoven tam opat z Múnkathverá Štěpán. Vracena hodnost a moc opatská bratrovi Bergovi a správa na Múnkathverá.“ Opat Štěpán zemřel 1348 nebo 1350 (anály mají různý rok).

1355 zemřel biskup hólský Ormr. Na jaře, nežli Ormr zemřel, padlo mnoho hovězího dobytka na Múnkathverá.

1362 koupili lidé v Eyjafjordu loď od kláštera v Thverá a vypravili se na ní do Norska (pro nějaké spory s královským úředníkem).

1370 zemřel opat Hafliði na Thverá a zvolén a posvěcen Ārni Jónsson.

1379 jel do Norska biskup Oddgeirr a Ārni, který byl dříve opatem na Múnkathverá.

1385 odňata důstojnost opatství opatovi Thorgilsovi na Múnkathverá. Posvěcen za opata na Múnkathverá Hallr.

1393 opat Hallr resignoval na opatství, a žádal si jíti zpátky na Thingeyry. Byli toho času na Múnkathverá bez opata.

1394 posvětil biskup Halla (neznámo, jakého) za opata na Thverá.

1429 vyhořel kostel a celý klášter na Múnkathverá v noci po první sobotě v lednu, právě o půlnoci, a tak rychle, že nehořelo déle než půldruhé hodiny, a shořelo všecko v koste-

le a v klášteře. Uhořeli také dva klerikové v klášteře, a třetí bratr, který měl správu kláštera, byl popálen tak, že se čekalo, že umře co nejdříve. Ležel celou zimu až do velikonoce a již nikdy co do tělesného stavu nebyl týž člověk, jako před tím. Ale nevyvázl nadarmo. Byl tam potom opatem a nezdálo se to potom mnohým lidem nevhodné. Toho roku přijel z Anglie biskup Jón Jónsson, sloužil na Hólech svou první biskupskou mši a posvětil bratra Thorgilse za opata na Múnkathverá.

1517 zemřel opat Einarr Benediktsson na Múnkathverá.

1518 zemřel Eiríkr opat thingeyrský a posvěcen opat Finnboði Einarsson pro Múnkathverá. (Tento Finnboði pak zemřel 1525).

1526 posvěcen Petr (Pálsson) za opata na Múnkathverá.

1545 zemřel opat Petr na Múnkathverá. Zvolen sira Tumas (Eiríksson) a vzdal se později kláštera. Jedna zpráva o biskupovi hólském Jónovi Arasonovi praví, že tento Tumas byl dříve „knězem při kostele“ (snad hólském).

To byl patrně poslední opat na Múnkathverá. 7. listopadu 1550 byl sřat poslední katolický biskup na Islandě, hólský biskup Jón Arason, jehož „matka byla dcera sestry Einara Ísleifssona, opata na Múnkathverá. On sám se učil v tom klášteře a zároveň tam posluhoval ve chlévě, ale opat Einarr mu prý předpovídal, že z něho bude něco většího.“ Týž opat Einarr prý „mnichům a jiným stolovníkům tajně nařizoval, aby dávali nějaký kousek chlápce Jónovi, který se tam přizívoval“.

Divné světlo na klášterní poměry před tridentským sněmem — alespoň na Islandě — vrhají* některé zprávy z pozdějších, luteránských dob na př. o superintendentovi skálholtském Oddovi Einarssonovi, o jehož předcích se vypravuje: „Thorstein bydlil ve Svarfadal. Jeho syn sira Sigurdur. Ten měl Gudrúnu, dceru opata Finnboðiho, který držel klášter na Múnkathverá. Opat Finnboði si vzal ženu, která slula Ingveldur, dcera Sigurdova; byla to vdova z východních fjordů. Jeho otec byl opat Einarr Ísleifsson, který dříve držel týž klášter a zemřel v požehnaném věku u syna svého opata Finnboða.“ Nevím, jde-li o téhož Einara, kterého anály nazývají Benediktssonem (k r. 1517). Biskup Jón Arason

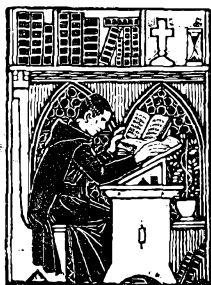
* Viz ostatně na př. Pastor, Geschichte der Pápste etc. V. str. 348.

se narodil 1484. Jeden rodokmen biskupův nazývá jeho matku Elín sestrou opata Einara a dcerou Magnúsovou — byla by tedy snad jen po matce sestrou opatovou. Ale jiná zpráva, jak jsme viděli, nazývá ji jeho neteří. Zřejmě tedy vidíme, že je v těchto zprávách nějaká neurčitost.

Co se týče literární činnosti kláštera na Múnkathverá, již na začátku vypravování o tomto klášteře se stala zmínka o opatovi Nikulásovi Bergthórssonovi. Do téhož kláštera kladé Eugen Mogk (*Geschichte der altisländisch. und altnorwegischen Literatur*) vznik sagy o Víga-Glúmovi, jedné z nejstarších rodových sag islandských (*Íslendinga sögur*), kterou by byl podle něho sepsal některý mnich kláštera v Múnkathverá ke konci 12. století. Tých učenec míní, že vůbec většina sag islandských o lidech v severním Islandu byla napsána ve dvou benediktinských klášterech těch krajů kolem 1200. Z doby pozdější máme Berga Sökkasona, mnicha thingeyrského a od r. 1325 opata na Múnkathverá, o němž již bylo pověděno při Thingeyrech. Ještě později, asi 1365, složil na Múnkathverá Ārni Jónsson, který tam byl později opatem, drápu s dvojím refrémem na biskupa hólského Gudmunda Ārasona. Jeho drápa má 80 osmiřádkových slok, je tedy delší, než drápa Ārngríma thingeyrského a opěvuje také více zázraků biskupových. Ale obě drápy jsou zároveň od začátku až do konce protkány něžnými a důvěřivými vzpomínkami na Matku Boží.

Praha.

Dr. Karel Vrátný.

PŘÍRODA VE SVATYNI - SVĚTLO.

II.

Ortus est sol — povstalo slunce.

Odlesku Otcovy slávy, jenž ze světla vynášíš světlo, Světlo světa a prameni světla, dni, jenž den ozařuješ. A jako pravé slunce, jež se leskne věčnou září, sešli nám shůry paprsek Ducha Svatého a vnoř jej v naši duši.“ (Breviř.)

Na rozkaz Páně světlo naplnilo veškeré tvorstvo: bylo světlo v přírodě, bylo světlo i v nejušlechtilejší ze všech bytostí, v králi všeho pozemského tvorstva. Světlo se stalo životem světa, stalo se i životem člověka. Obcoval ve světle nejčistšího poznání Boha a byl blažen ve svém Stvořiteli a Pánu. Avšak odvrátil se od prazdroje světla — a tehdy den se mu změnil v noc a světlo se mu proměnilo v temnotu. Tak se zatemnil jeho duchovní zrak, že nepoznal již ani svého Stvořitele a božské pocty prokazoval dokonce tvorům a dílům vlastních rukou. Místo Otci světel se kořil a klaněl pouhému slunci.

Na nebi stále ještě kroužily miliony nebeských světél, slunce stále ještě sesílalo své hřejivé paprsky — ale nad člověkovým světem ruku v ruce s jeho hříchem se rozprostřely neproniknutelné temnoty. Ze světelného ohně, jež Bůh rozžehl v lidském duchu při jeho stvoření, zbylo všeho všudy pár jiskerek. A i ony by byly bývaly jistě již uhašeny, nebýt Boha, jenž se rozhodl, že pomocí svého jednorozného Syna přivede svět z těchto temnot zpět k svému čarovnému světlu. „Lid, jenž seděl ve tmách, spatřil veliké světlo a vzešlo světlo těm, kdo seděli v krajině stínu smrti“ (Iz. 9, 2; Mat. 4, 15).

Opět zaznělo ono všemohoucí slovo — „Budiž světlo!“ — a bylo světlo. Novým světlem je Ježíš Kristus: „Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmách, nýbrž bude mít světlo života“ (Jan 8, 12). „Povstaň a zazáři, Jerusaleme, neboť přichází tvé světlo a nad tebou vychází sláva Páně. Národové budou chodit ve tvém světle a králové v záři tvého východu. Nadále nebude již ti za dne slunce světlem a nebude tě ozařovat svit měsíce, ale Pán ti bude

věčným světlem a tvůj Bůh tvou slávou“ (Iz. 60, 1, 3, 19; Zjev. sv. Jana 21, 23—22, 5). On, Světlo světa, věčné sálání a dokonalý odlesk nestvořeného světelného zdroje nejen nechal viditelné stvořené světlo vytrysknout do temnot světového chaosu, nýbrž zjevil se i sám, aby jako Slunce spravedlnosti sám se zjevil a prozářil mravní chaos. Slunce bylo pouze jeho obrazem, neurčitý obraz jeho slávy, jasu a krásy. Nyní zazářil sám, aby vše oživil, zahřál a proměnil. Jako slunce září mezi planetami, tak Kristus září mezi tvory. Je srdcem všeho tvorstva; z tohoto srdce na vše tryská světlo a život a pohyb a v tomto srdci vše se soustřeďuje, aby s ním a skrze něho spočinulo v Bohu. Tichý východ tohoto velebného slunce je v Betlemě a v Nazaretě.

Vychází jako snoubenec ze snubní komnaty požehnaného mateřského lůna, kde tak podivuhodně se zasnoubil Tvůrce s tvorem, Bůh s člověkem. Slunný snoubenec je obrem, třeba zatím ještě dítětem, je hrdinou, třeba zatím v plenkách a chudičkých jeslích. Vždyť naplňuje nebe a zemi a již jako plačící děcko plní hrůzou pekelné mocnosti. Radostně a s jásotem nastupuje nebeskou dráhu spásy a jako hrdina a velikán spěchá za svým cílem, kde jeho slunné srdce jednou zazáří oslňujícím leskem (Psallite). Na okamžik proniká jeho skrytý jas na hoře Tábor. Tvář Páně zazářila jako slunce a jeho šat oslňoval jako sníh. A z jasného oblaku zazněl Otcův hlas: „Tento jest Syn můj milý, ve kterém se mi dobře zalíbilo!“ Ale on, dříve než se svým Božím tělem slávou zářícím, vešel do svého klidu, musel projítí bolestmi hořkého utrpení. „Slunce spravedlnosti poznalo svůj západ“ (sv. Augustin). Ale jako stvořené slunce zapadá, aby svítilo na jiné a ještě ve větší nádheře opět vzešlo, tak také Slunce Bohočlověka jen zašlo, aby přineslo světlo duším v předpekli, a aby opět vyšlo ve skvoucí velebnosti z lůna hrobu. Vzešlo Slunce velikonoční a plane, korouhev národů veleslavná nad okrškem zemským, aleluja! Toto Slunce pak na hoře Olivetské v okamžiku svého Nanebevstoupení vystoupilo na svůj zenit. „Oděn v proměněné světlo a ve vítězoslavném průvodu plesajících Āndělů a vykoupených praotců, vznášíš se ve vítězoslávě k výšinám, ty božský, slunný Vítězi. Z oblaků, které tě odňaly radostí rozehvělým zrakům tvých učedníků, tvoříš si vůz, a noříš se v nekonečně jasné a planoucí lůno Božství. Tam nyní trůníš, ozařuješ nebe leskem

slávy a zemi paprsky své milosti“ (Psallite). Factum est vespere et mane. — Nastal večer a jítro. — Je to den po noci, jítro po hořkém utrpení a den radostného zmrtvýchvstání. Skončen nový den stvoření, se svým zlatým, hojivým světlem, přetékaícím plností života a radosti. Člověk stal se opět dítětem Boha, Světla. Jako stan, rozprostírá se jasná tvrz milostivého nebe. Země spočívá na novém základě, takže se navěky nezakolísá, nikdy neopustí dráhu směřující ke Kristu, centrálnímu Slunci všeho tvorstva.

„Vy jste rodem vyvoleným; královským kněžstvem, národem svatým, lidem vlastnickým, abyste zvěstovali vznešené vlastnosti toho, jenž z temnosti vás povolal, ku podivuhodnému světlu svému“ (1 Petr 2, 9). To světlo září do našich srdcí vírou v Krista Pána. „Bůh, který řekl, aby ze tmy zasvitlo světlo, je to, jenž ozářil srdce naše, aby rozsvítilo se světlo poznání velebnosti Boží v tváři Ježíše Krista“ (2 Kor. 4, 6). Zazáří-li toto světlo do našich srdcí, je něco přirozenější, než, že všechny duševní síly věnují se vznešenosti toho světla? Toto božské Světlo chce nejen na sebe obrátit pozornost našeho ducha, ale chce se také zúčastnit ponoření se v sebe, chce s námi vejít v nejužší spojení. Víra v Krista je nevyčerpatelným zdrojem důvěryplného, při tom však i uctivého spojení s věčným Světlem, zářícím ze sv. Liturgie.

Stejně, jako řídí Bůh koloběh života v přírodě a jako zdarma korunuje sluneční rok, tak také v míře nesrovnatelně vyšší, připojuje nekonečný řetěz milostiplných požehnání na cyklus liturgického církevního roku. Tajuplně pojí se mysteria a svátky k rozkošnému věnci. A květiny v tomto věnci nejsou hluchými květy. Přinášejí krásné plody podle jednotlivých období církevního roku: V adventě touhu po našem Vykupiteli, pak lahodyplnou radost u jeslí, posvátný smutek, plný kajicnosti, u paty kříže, jásavou slavnost velikonoční, žár lásky a útěchyplnou radost z Ducha sv., slavnostní průvod Eucharistického Krále a konečně přátelsky kynoucí naděje na nebeskou blaženost. Nacházíme zde však ještě více. Liturgický rok, se svými svátky opět se vracejícími, vyvolává upomínku na všechna tajemství naší víry a myšlenkově nám předvádí celé dějiny náboženství od prvopočátku až po naše dni. Kromě toho však je liturgický rok i jejich mystickým obnovením a svátostným trváním. Církevní rok je také zvěrokruhem Ježíše Krista, toho Slunce spra-

vedlnosti, které každoročně vždy začíná svou dráhu od počátku a které s námi sdílí v různých fázích svého vzestupu život zbožněný jeho milostí, jako projev nebeského tepla. Christus venit semper. Kristus přichází stále. Nebo ještě více — abychom se dokonalým srovnáním věcí viditelných povznesli k patření na neviditelné — jako slunce, stojíc nepohnutě vysoko na nebi, udílí zemi jejího života, zemi, která se neustále otáčí kolem své osy, stejně zůstává také Ježíš Kristus stále týž. „Je týž včera, dnes i na věky“ (Žid. 13, 8). Je stále a opravdově mezi námi přítomen v té velké svátosti, v Eucharistii. Na ní spočívá všechen náboženský kultus a Kristus ve stejné míře sdílí s námi i všechna ostatní tajemství víry, v jaké my spoluslavíme skutečnost té vznešené přítomnosti. Je s námi vždy. Patříme naň buď jak poznenáhla se blíží, nebo po jeho zrození, vidíme ho, jak učí, jak umírá, jak vstal z mrtvých, nebo jak vstupuje na nebesa. Vždy, když slavíme památku těch různých tajemství, jeví se nám jako náš Spasitel a Vykupitel. Slova: „To činite na mou památku“ nevztahují se jen na něj, jako oběť a pokrm duše, ale mají být do jisté míry rozšířena na všechny ostatní okamžiky jeho života zde na zemi. Svátky církevního roku jsou stálým a znovu se opakujícím Evangeliiem. Vracejí se každoročně právě tak, jako se opakují jednotlivá roční období v přírodě. Slunce je stále totéž a také Slunce spravedlnosti je jen jedno. Jíti cestami věčného božského Bytí (itineraria aeternitatis) vždy společně se stvořeným proměnným časem, jako čistá přítomnost v sobě neměnná. Věčné zůstává v sobě vždy klidným, sobě rovným a při tom na věky sobě přítomným. Ale, když zasáhne do proudu času, jeví se nám to také jako časové, nebo v přítomné době jako novinka, stejně jako se zdá, že se slunce pohybuje a koná dráhu kolem země. Pak vpravdě nezadržitelně plynou časy liturgické svatyně do moře věčnosti. Až se jednou naplní říše Světla, dosaženo bude konečného cíle tvorstva podle mocných slov toho, který o sobě praví: „Pokud jsem na světě, jsem Světlem světa“ (Jan 9, 5).

Jerusalem.

(Pokračování.)
P. Josef Henninger.

MISSALE ROMANUM—EDITIO LACENSIS.

Vnější i vnitřní výzdoba mešních knih v poslední době naprosto nevyhovovala jejich jedinečně posvátnému úkolu a charakteru. Bylo jisto, že přes všecken pokrok techniky a vědy i umění dnešní vydání jsou daleko a daleko za vzácnými a drahocennými exempláři primitivů ranného středověku. Proto v benediktinském opatství Maria-Laach po řadu let se studovaly staré sakramentáře a Misály. Po dlouholeté práci zdejší P. Athanasius Wintersig O. S. B. byl hotov s elaborátem a pak spoluprací s řadou činitelů z moderního knihtisku a milovníků bibliofilie, kteří jsou stejně vynikajícími odborníky jako hluboce věřícími praktickými katolíky, podařilo se mu po delší době jedinečné dílo. Dnes tedy mohu podat zprávu o vzácné novince: o Missale Romanum Editio Lacensis.

* * *

I. Obvyklý nadpis Misálů končí: „Editio Lacensis juxta typicam Vaticanam. Anno ab incarnato Domino MDCCCCXXX“ (vydání laašské podle vydání vatikánského. Roku od Vtělení Páně 1930).

Proti nadpisu na levé straně je obraz sedícího Krista. Postava jeho se stkví v mandorle. Kol hlavy obvyklá svatozář dělená křížem, pod ní kol těla kruhovitě se rozbíhají prsky, z nichž vystupují po stranách nad rameny písmena A a Ω. Ve výši boků znaky slunce a měsíce vyplňují nejširší strany mandorly. Kristus drží v levé ruce knihu, kterou dolním koncem opírá o koleno levé nohy, pravou rukou žehná. Rohy strany mimo rámce mandorly vyplňují čtyři adorující andělé. Umělec snažil se výrazově se přiblížit středověkým typům, při tom však zůstal na výši umění střízlivě moderního, takže obraz svým sakrálním rázem vhodně odpovídá účelu posvátné knihy.

Následuje schválení ndp. opata Ildefonse, aproba arcibiskupa freiburgského a svaté kongregace obřadů a obvyklé papežské dekrety. Tabella temporaria sahá do r. 1983. Originelní je zobrazení incensování obětních darů a oltáře.

II. Stranu 1—250 zabírá „Proprium de Tempore“ od I. Neděle adventní do „Ite“ Bílé soboty; tam se přerušuje arab-

ská paginace a na dalších stranách, jež v horních rozích jsou červeně číslovány římskými I.—LXVII., je „Ordo Missae“ a „Praefationes cum cantu“ (sollemnes et feriales). Část další („Praefationes sine cantu“ a „Canon Missae“) má rovněž červené římské stránkování, a to LXVIII.—CXII., avšak dole uprostřed strany. Originální oddíl je na stranách CXIII. až CXXIII., (paginace opět červená uprostřed strany dole): „Initia Canonis.“ Pak již zase dále pokračuje normální stránkování 251—372: „Proprium de Tempore“ od velikonočního Božího Hodu do konce církevního roku a „Tabula Oratorium“. Vlastní paginaci 1*—336* má „Proprium de Sanctis“ a podobně [1]—[230] „Commune Sanctorum“, „Missae votivae“, „Benedictiones“ a „Missae pro aliquibus locis“. Konečně na str. (1)—(33) je poslední oddíl: „Appendix cantuum ad libitum.“

III. Písmo pro M. R. E. L. bylo zvláště nově řezáno podle dokonalé tvorby starých sakramentářů a Misálů, v nichž dovednost středověkých mistrů se snoubila s jejich hlubokou vírou a pokornou zbožností. Je dvojí: jednak písmo mešních formulářů a rubrik (jeho petítem je sázen úvod, jak podán v I.) a pak monumentální versálka, jež je rezervována titulům svátků a introitům (pokud se týče Kánonu, o tom dále v VII.). Velikost versálky je od půl do 1 a půl cm. Velikostí versálky introitu (případně titulu svátku) a druhem iniciály je charakterisován stupeň svátku. Stejnými typy jako mešní formuláře a rubriky, avšak dvojnásobné velikosti, je sázen Kánon a vzorná „Praefatio communis sine cantu“. Jméno *Jesus*, kdykoli a kdekoli v M. R. E. L. přichází, je sázeno versálkou o polovinu větší než kontext.

IV. Uvedl jsem již, že ordo svátku mimo jiné je charakterisováno druhem iniciály mešního introitu. A tu zajímavou kombinací charakteru titulu jména svátku s druhem introitu a konečně s charakterem jeho iniciály provedlo se důsledné odstupňování liturgických dnů podle jejich liturgické hodnosti.

a) Titul svátku versálou 1 a půl cm per extensum, introit až k žalmu versálkou, iniciála velikosti 8 cm s barevnou ozdobou: I. Neděle adventní (jako začátek církevního roku), Hod Boží velikonoční a svatodušní.

b) Titul svátku versálou 1 a půl cm per extensum, introit až k žalmu versálou, iniciála velikosti 6 cm s barevnou ozdobou: Hod Boží vánoční (půlnoční Mše), Zjevení Páně.

c) Titul svátku versálou 1 a půl cm per extensum, introit až k žalmu versálou, iniciála velikosti 5 cm s barevnou ozdobou: I. Neděle postní, Neděle bolestná, Květná, Zelený čtvrtek, Nanebevstoupení, Boží Tělo, Srdce Páně.

d) Titul svátku versálou 1 cm per extensum, v introitu pouze první slovo versálou, iniciála velikosti 4 cm s barevnou ozdobou: Hod Boží vánoční (denní Mše), Nový rok, Velký pátek, Bílá sobota, Pondělí velikonoční, Bílá neděle, Pondělí svatodušní, Nejsvětější Trojice; Neposkvrněné Početí, Sv. Josef, Zvěstování, Slavnost ochrany sv. Josefa, Narození sv. Jana Křtitele, Sv. Petr a Pavel, Nanebevzetí, sv. Michael, Kristus Král, Všech Svatých.

e) Titul svátku versálou 1 cm per extensum, v introitu pouze první slovo versálou, iniciála velikosti 3 cm s barevnou ozdobou: Štědrý den, svatvečer Zjevení Páně, Devítník; Hromnice.

f) Titul svátku versálou 1 cm per extensum, v introitu pouze první slovo versálou, iniciála velikosti 3 cm bez ozdoby: Popeleční středa, všechny Neděle postní (každá počíná na nové straně), Úterý velikonoční, Svatodušní svatvečer, Úterý svatodušní; Dušičky.

g) Titul svátku versálou půl cm na půl strany, v introitu pouze první slovo versálou, iniciála velikosti 4 cm s barevnou ozdobou: svatvečer sv. Ondřeje (jako počátek „Proprium de Sanctis“), Proměnění Páně.

h) Titul svátku versálou půl cm na půl strany, v introitu pouze první slovo versálou, iniciála velikosti 3 a půl cm s barevnou ozdobou: Hod Boží vánoční (jitřní Mše), sv. Štěpána, sv. Jan Ev., Mládátka, Jména Ježíš; sv. Ondřej, sv. Tomáš, sv. Matěj, sv. Filip a Jakub, Nalezení sv. Kříže, Přesvatá Krev Páně, Navštívení P. Marie, sv. Jakub, sv. Anna, sv. Vavřinec, sv. Jáchim, sv. Bartoloměj, Narození P. Marie, Sedmibolestná P. Maria, sv. Matouš, Růženec, sv. Lukáš, sv. Šimon a Juda.

i) Titul svátku versálou půl cm na půl strany, v introitu pouze první slovo versálou, iniciála velikosti 3 a půl cm bez ozdoby: II. a IV. Neděle adventní, Neděle oktávu Zjevení, I. a II. Neděle po Devítníku, postní dny kvatembrové; větší svátky, pokud mají formulář.

j) Titul svátku versálou půl cm na půl strany, v introitu pouze první slovo versálou, iniciála velikosti 2 a půl cm bez

ozdoby: dny adventního kvatemburu, Neděle a 6. den vánočního oktávu, sv. Rodina, Oktáv Zjevení Páně, jeho Neděle a všechny Neděle po Zjevení jakož i doby svatodušní, všední dny v postě, dny velikonočního oktávu od středy, dny svatodušního a zářijového kvatemburu; menší svátky, pokud mají formulář.

Zajímavě je vyjádřen radostný ráz neděle „Gaudete“ (III. adventní) a „Laetare“ (IV. postní). Titul i introit mají charakter Nedělí adventních (i) a postních (f), ale iniciála velikosti 3 a půl cm je červená. Mimo to červenou iniciálou počínají vždy jednotlivé části obřadů mimomešních o některých svátcích (Hromnice, Květná neděle, Veliký pátek, Bílá sobota) a části kánonu (viz VII.).

V „Commune Sanctorum“ první formulář (Vigilia Apostolorum) má iniciálu velikosti 4 cm s barevnou ozdobou, další formuláře již jen iniciálu bez barevné ozdoby, a to I. loco vždy větší (3 a půl cm) a titul per extensum, ostatní menší (2 a půl cm) a titul na půl strany.

Podobně z votivek formulář o Nejsvětější Trojici má iniciálu s barevnou ozdobou, ostatní formuláře pak iniciálu bez ozdoby.

V. Vigilie jsou svatvečerem svátku, jejich mešní formulář však ještě není součástí svátku. Této zásadě se vyhovuje tak, že M. R. E. L. je tak typograficky upraven, aby svátek svým titulem přišel vždy na novou stranu. Dlužno při tom poznamenat, že v M. R. E. L. mezi jednotlivými formuláři ani jednou se nevyskytuje mezera, nýbrž všechny strany jsou tiskem cele zaplněny, takže jednotlivé části Misálu tvoří také skutečně jednolitě celky.

VI. Každá „Praefatio cum cantu“ (sollemnis i ferialis) zabírá vždy celou levou a pravou stranu knihy; podobně každá „Praefatio sine cantu“ zaplňuje celou jednu stranu. Touto typografickou úpravou se dosáhlo toho, že každá preface začíná na nové straně. A tak kněz, jenž před prefací „disjungit manus, et disjunctas tenet usque ad finem Praefationis“, nikdy při tomto zařízení nemusí tuto rubriku porušovat obracením listu. Ale je tu i další velmi logické vnitřní rozdělení každé „Praefatio cum cantu“: text je tak vysázen, že každý větný celek počíná vždy na nové řádce; tedy ona charakteristická malá terce a—c stojí vždy hned za C-klíčem.

Jako vzor všech stojí „Praefatio (sine cantu) de Sanctissimi

ma Trinitate". Je proto tištěna písmem stejné velikosti jako Kánon. Jejím protějškem na levé straně — po vzoru starých Misálů — je obraz Krista, týž jako obraz úvodní, jen s tím rozdílem, že na knize, již Kristus drží v ruce, není Kristův monogram a že v rozích místo Andělů jsou symboly čtyř Evangelistů. V téže kompozici obraz se opakuje ještě před „Praefatio communis sine cantu“.

VII. Úvodem Kánonu je obraz Ukřižování. Kříž svými rameny i horním a dolním koncem přesahuje rám obrazu. Hlava Ukřižovaného je táž jako na obraze úvodním a před prefacemi, corpus řešeno tak, jak je zpodobovali primitivové prvotní Církve. U paty kříže leží lebka a hnátní kosti, po stranách stojí Panna Maria a sv. Jan, jenž v levé ruce drží knihu. Oba jsou symboly Církve; odtud také jejich vznešený postoj. V horních rozích zatmění slunce a měsíce.

Konsekrační formule jsou sázeny monumentální versálou prostřední velikosti a stejně tak i slova: „Per ipsum... et gloria.“ Jinak celý Kánon je tištěn písmem mešních formulářů, ovšem přiměřeně zvětšeným. Každý jeho odstavec počíná velkou červenou iniciálou a zvláště velké jsou iniciály Q(ui pridie) a S(imili modo).

Běžné změny v „Communicantes“ a „Hanc igitur“ nejsou rubrikami vloženy do obsahu Kánonu, nýbrž mají svůj vlastní oddíl za ním: „Initia Canonis pro Octavis Nativitatis, Epiphaniae, Paschae, Ascensionis et Pentecostes.“ Je to 5 dvojstran, kde je uveden text Kánonu v příslušném změněném znění vždy od „Te igitur“ až těsně ke konsekračním slovům. Tento oddíl je tištěn písmem velikosti mešních formulářů, nikoli velikosti Kánonu. Oddíl „Initia Canonis“ je novum M. R. E. L. proti všem dosavadním vydáním Misálu.

VIII. vydání M. R. E. L. umožnil Dr. Benno Filser v Augsburgu a Herder a spol. ve Frýburce i. Br. společným nákladem. Vytiskla jej na přání samého svatého Otce Pia XI. mnichovská „Bremer Presse“. Její odborníci konali rozsáhlá studia starých typů písem a podle jejich výsledků řezal pak nové písmo (nesmí se ho použít nikdy mimo Misál — tiskárna je vázána smlouvou) L. Hoell ve Frankfurtě n. M. a lily je dílny Bauerovy. Tištěn je na papíru Zander z dílen bratří Obpacherů v Mnichově. Obrazy žehnajícího Krista a Ukřižování řezal v linoleu mnichovský akadem. malíř S. Frank. Ozdobu iniciál a sedmera druhů desek navrhl Fr.

Thiersch, jenž spolu řídil knihařské práce na M. R. E. L. v „Bremer Presse“. Všechny redakční, tiskařské, umělecké a knihařské práce vedli pod osobním dozorem Patres z opatství Maria Laach, za živé účasti ndp. opata Ildefonse.

IX. Pro M. R. E. L. bylo pořízeno sedm různých uměleckých druhů vazeb; nevázaný se zásadně neprodává. Ceny se řídí podle materiálu (hovězina, kozina, marokýn a vepřovice) a podle úpravy: RM 200, 220, 225, 240, 295, 330. Čtyři druhy jsou v barvách fialové, zelené, černé a červené, marokýnová vazba je pouze červená a vepřovice černo-šedá nebo bílá. Latinské ilustrované prospekty a specimina zasílá nakladatel Dr. Benno Filser v Augsburgu.

* * *

První exemplář tohoto společného díla liturga, rubricisty, paleologa a umělců knihtisku a knihvazačství byl hotov loni na první Neděli adventní a odevzdán ndp. opatovi. Je vázán v bílé vepřovici, na desce je pouze zlacený jeho opatský znak, na hřbetě zlatý nápis *MISSALE ROMANUM EDITIO LACENSIS* a dole: „*Ex libris Ildefonsi Abbatis Lacensis MDCCCXXXI.*“ Před titulním listem je tištěno latinské věnování:

„Nejdůstojnějšimu Pánu, panu Ildefonsovi, opatu u Panny Marie v Laachu, který s velikým zájmem se ujal, moudrou radou řídil a dobrotivou trpělivostí povzbuzoval úpravu a výzdobu laašského vydání římského Misálu, tento první exemplář laašského Misálu věnuji na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie 1930, vděčně a radostně do Laachu přicházejíce ti, kdo vždy jsouce jednomyslni ve snaze, studiu a práci šťastně dokončili tento první exemplář bohoslužebné knihy.“ Fr. Athanasius — Wiegand (vlastnoruční podpisy: redaktora P. Wintersiga O. S. B. a ředitele „Bremer Presse“).

Ač je to exemplář po výtce bibliofilský pro knihovnu (proto nemá ani stužek ani u Kánonu vlepených záložek k obracení listů), přece se jej použilo při pontifikální Mši svaté na svátek Neposkvrněného Početí.

Tento vzácný výtisk byl mi dobrotivě a se vzácnou ochotou a laskavostí půjčen ndp. opatem pro tento posudek.

Emauzy-Maria Laach.

Fr. Vojtěch Pavelka.

U KOLÉBKY DĚJIN LIDSTVA.

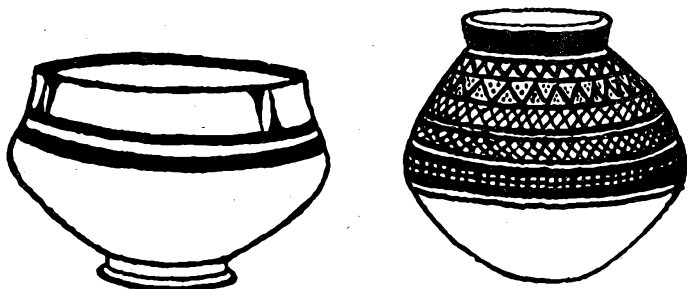
(Pokračování.)

Na primitivní obydlí, jež nám odhalily vykopávky u el-Obeidu (u Uru), pohlížíme jako na zbytky předtopní civilisace obyvatelstva jihobabylonských bažin. Životní poměry odpovídají úplně představě o primitivním stavu pravěké kultury, jak je líčí starosumerské básnictví. Osady, položené obyčejně na návrších jen mírně se zvedajících nad hladinu okolních bažin, jeví se nám jako skupina chatrčí. Při jejich stavbě hlavním materiálem bylo rákosí, kdežto k utěsnění a omítnutí sloužilo bláto a asfalt. Dveře těchto rákosových chatrčí byly ze dřeva a jejich veřeje se pohybovaly v zapuštěných kamenných čepech. Ohniště částečně vypadají jako prohlubně pevně upěchované v hlinité zemi, částečně jsou vybudována z cihel z nevypálené hlíny.

Jižní Babylonie je zemí nánosů a Perský záliv tehdy ještě svými mělkými bažinami zaléval se hluboko do nížin dolního Eufratu. I tato okolnost vtiskla svůj ráz původní kultuře. Z domácích zvířat byla tu zastoupena kráva, ovce, koza a vepř. Praobyvatelé kromě chovu dobytka provozovali i zemědělství, pěstovali obzvláště ječmen, jehož zrna buď mleli ve velmi primitivních ručních mlýncích na krupici nebo je drtili prostě v hmoždířích, ale hlavním předmětem výživy byly ryby. Jak dokazují nalezené předměty, měď byla tehdy všeobecně známa, avšak užívalo se jí jen k výrobě přepychového zboží (šperků). Při výrobě náradí místo kovu se používalo stále ještě křesacího kamene (silex), z něhož obratným zpracováváním se hotovily nože, pily, nebozezy, hroty šípů atd. Kromě obyčejného materiálu byl i křemen a obsidián (podle všeho dovezený z Kavkazu) zpracováván na nástroje ke krájení a v domácím zařízení velkou důležitost mělo šidlo a jehly zhotovené z kostí nebo rohoviny. V keramice kromě běžného zboží spatřujeme již i hrnce s malbami a barevné nádoby s t. zv. „zig-zag“ ornamenty. Jako dopravního prostředku a v provozu svého rybářství praobyvatelé tohoto bažinatého území používali člunů podobných kanoím; jejich horní zahnutá část se hotovila ze svázaných rákosových prutů. Prvotní obyvatelé nosili oděv z vydělané ovčí kůže nebo i z vlastnoručně tkaného sukna. Kdežto muži, jak

se zdá, se tetovali, ženy se zdobily náhrdelníky, jež si primitivně dělaly z mušlí nebo kristalových a karneolových perel. Svě mrtvé pochovávali do země natažené a ležmo na boku, a poněvadž zesnulému do jeho příbytku kromě potravy pečlivě dávali i různé ozdoby a nářadí, můžeme v tomto pohřebním obyčeji vidět důkaz, že věřili v posmrtný život na onom světě.

Předhistorické děje nejstarších osadníků Mesopotamie jsou zahaleny dosud v závoj hlubokého tajemství. Snad po-

Malované hliněné nádoby z předsumerské doby v el Obeidu.

někud v budoucnosti jej nadzvednou vykopávky v Erechu a Larse. Nejspodnější vrstva, kam dosud pronikl badatelův rýč v Uru a okolí, všeobecně ukazuje kulturu poměrně dost pokročilou, jež předpokládá dlouhý vývoj. Keramické zboží z nejstarších hrobů v Uru (kolem 3500 př. Kr.) dokazuje, že již tehdy všeobecně se používalo hrncířského kruhu t. zv. „tournette“. Zřejmě tenké stěny šedozelených nebo hnědožlutých či červených nádob jeví ozdoby s geometrickými motivy v barvě matně leskle hnědé či černé. Nástroje z křesacího kamene ustupují výrobkům kovovým, třeba se vyskytují jen řídce. Vůbec zde stojíme na přechodu z doby neolitické k době měděné, a tím na prahu doby historické.

Je nápadné, že v jižní části starší kamenná doba nezanechala téměř žádné stopy, kdežto v údolí horního Eufratu a na vysoké planině syrské pouště je požehnaně památek na starší i mladší dobu kamennou. Tento zjev se vysvětlí tím, že bažinaté nížiny u Perského zálivu kladly překážky lidskému osídlení ještě dlouhá staletí po tom, co sever byl již dávno zalidněn. Vody zálivu se kdysi rozlévaly až ke Kurně,

takže území pozdějších úrodných naplavenin delty tvořilo obrovskou bažinu, z níž jen sem a tam vyčníval nějaký ostrůvek. Jak záliv stále víc ustupoval a povrch nížiny pozvolna stoupal hojnými naplaveninami hlíny a bahna z Eufratu, Tigridu a Karunu, přicházejícího z perských hor, vznikala tu úrodná ornice, jež proměnila deltu v jakousi obilnici. Nyní tedy toto naplaveninové území svým složením z hlíny, písku a bahna mělo velkou přitažlivost pro národy širokého okolí. Z původní bažiny se stala úrodná delta a asi kolem r. 3600 př. Kr. pronikl do tohoto území nám dosud záhadný národ sumerský; šťastný jeho lid za nepatrnou námahu klidil stonásobný užitek své setby.

Sever této země mezi oběma řekami byl již v nejstarších dobách osídlen semitským obyvatelstvem. Při objevení nazývá se Martu a později se s ním setkáváme pode jménem Amurru. Když po vysušení delty utvářely se v jižní části mnohem příznivější životní podmínky, šli za ustupujícími vodami, aby si vzdělali novou úrodnou zemi na nánosech. Nejprve napadli sídla v okolí Sippar a Opis, tedy v území, kde vidlice obou říčních ramen je nejužší, a nazvali je Achad (viz 1 Mojž. 10, 10). Severně a na východ od Achadu směrem k nížině tigridské a pak v pohraničí nebetyčného pohoří Zagroš usadil se národ zase jiného plemene. Vyznačoval se světlými vlasy a jakousi kavkazskou řečí. Byl patrně příbuzný s Gucii, kteří záhy mocně zasáhli do osudů země (dynastie Guciů vládla asi kolem r. 4125). Tento horský národ pravděpodobně sešel do tigridské nížiny, aby násilně se zmocnil úrodných niv, ale na postupu k jihu zadržel ho kmen Martu a musil se pak spokojit jen s územím, jež pozdější dějiny označují jako Asyrii. Jako achadští sousedé jeví se tyto kavkazské kmeny budoucně jako charakteristický klín v semitském domorodém obyvatelstvu.

Ale i na ostatní hraničící národy toto přéúrodné území naplavenin působilo kouzelnou přitažlivostí. Předně tu přicházejí v úvahu kmeny arabských Nomádů. Z pustých stepí, jimž dosud táhli, sestupují do nížin delty kdysi bažinaté a přechodně mění — k svému prospěchu — svůj dosavadní způsob života v rolnický. S nimi přitáhl do jižní Babylonie nový semitský činitel. Kromě jazykové příbuznosti noví příchozí měli s Achady málo společného. I v kulturním ohledu stáli značně za Achady, kteří záhy slušně pokročili a nadto

jako věno od přírody měli organizační talent. Tito národové se usadili vedle sebe v Mesopotamii, když asi v polovině IV. tisíciletí se vynořil nový činitel. S jeho příchodem předhistorická tma ustupuje šeru dějin. Noví příchozí do země mezi oběma řekami se jmenují Šumerin (Sumerové). V nejstarších listinách jsou charakterisováni jako „černohlaví“. Tato známka se jim vytýká jako jistá plemenná rozdílnost. Od jména Šumer, se odvozuje hebrejské místní označení Senaar (1 Mojž. 10, 10). Označuje se jím jihobabylonské území kraje Ur, kdežto pro sousední severní území nadále se obvykle užívá zeměpisného pojmenování Achadská země. Mesopotamští panovníci, vládnou-li celé zemi, v budoucnu se nazývají „králi nad Šumerem a Achadem“.

Tento cizí národ, druh lidí malé zavalité postavy s oválným obličejem a vyloženě orlím nosem, širokou bradou a tenkými a úzkými rty, vtiskl senaarské zemi se jménem i svůj kulturní ráz. Vypravuje-li nám ve IV. nebo III. století př. Kr. babylonský kněz Berossos ve svých dějinách Chaldeů o báječné bytosti, polozvířeti a poločlověku jménem Oannes nebo Oēs, jež se vynořovala z Perského zálivu a učila pobřežní obyvatele dovednostem a umění, znalostí písma a zpracovávání kovů a naučila je rolnictví, tu v této mytologii máme obraz skutečné události, že totiž jednotliví šířitelé kultury přicházeli do „černé země“ od moře. „Krátce vše“, ujišťuje chaldejský dějepisec, „co slouží ke zlepšení života, lidem daroval Oannes a od té doby se už nic nevy našlo“.

Dnes máme nepochybnou jistotu, kdo onen báječný Oannes byl. S jeho jménem se setkáváme i ve zkráceném tvaru Oēs. Berossos psal řecky a starobabylonské jméno, jež správně zní Ea, upravil pro helenskou výslovnost. Ea (sumersky Enki) se podobal svému otci Anu, jenž byl otcem a králem bohů, avšak na rozdíl od něho byl označován jako „pán pozemšťanů“, a to tvorů nejen pozemních, nýbrž i vodních. Hlavním místem jeho kultu bylo Eridu, jež leželo přímo na laguně Perského zálivu. Zobrazuje se jako starší muž s nádobou v ruce. Z nádoby a jeho ramen tryskají proudy vod. Jeho posvátným symbolem byla mořská koza, jakýsi míšenec mezi rybou a kozou. Poněvadž pak mořská hloubka u Sumerů platila za sídlo moudrosti, byl Ea spolu i bohem moudrosti. Jsa opakem svého otce, světovládného a dobý-

vačného Anu, jeví se Ea všude jako „pán lidstva“, jako bůh lidskému pokolení příznivý. V nebi Ea byl velikým učencem a učitelem, na zemi pak šířil vědomosti a poznání mezi svými milci, protože podle verse heroa Adapy (Adama) byl první, koho jeho otec zasvětil do tajemství věd.

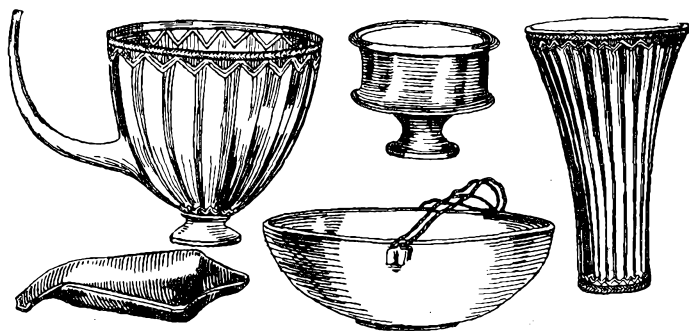
Oddělme tedy z prastarého sdělení vše mytologické a zbude nám jako jádro historický fakt, že důsledkem vpádu Sumerů do Mesopotamie, kteří přišli od Erytrejského moře, byl mocný rozmach vzdělanosti. Že tradice tomuto pojetí dává plně za pravdu, potvrzují dnešní vykopávky v těch krajích.

Tito „černohlaví“ (asyrsky salmat kakkadi, sumersky saġ-kuga) vetřelci, duševně dobře vyvinutí, mluvili podobně jako obyvatelé Turanu aglutinovanou (článkovanou) řečí, která svou stavbou se podobá turečtině, ač nelze dokázat nijakou užší souvislost s ní (viz Hommel, *Geographie Vorderasiens*, str. 19 a násl.). Na otázku, odkud přišli, musíme prozatím zůstat dlužni odpovědi. Mnozí badatelé se domnívají, že jejich vlast třeba hledat v nitru Asie. Sjeli prý po řece Indu a usadili se kolem Perského zálivu, ač ústí tohoto vletoku bylo tehdy ještě mnohem severněji než nynější pobřeží. Tolik však je jisto, že původně byli obyvateli hor, kteří přišli od východu a po moři se přeplavili do jižního aluvialního území Mesopotamie. Podle svědectví Sira Artura Keitha jejich podoba upomínala živě na dnešní obyvatele Afġanistanu a Beludžistanu a na ostatní kmeny usedlé dále až k údolí Indu, tedy již 1500 km od Mesopotamie. Pro takové spojení mluví i jiné důležité momenty, na př. nápadná podobnost předmětů denní potřeby co do slohu, formy, rytin a nápisů s předměty, jež jsou obvyklé v údolí Indu. Ovšem, že důkazy z určité shodnosti civilizace bývají často klamné.

Avšak jistě může být, že s příchodem Sumerů do území u Perského zálivu přišla i nová kultura do země senaarské a původní civilizace v zemi mezi oběma řekami za několik málo set let se obrovsky povznesla. Nejstarším sídelním městem bylo pravděpodobně Eridu, ležící přímo na břehu zálivu. Také prastará pověst klade tam kolébku lidstva. Vždyť Adapa (Adam), syn Ea-ův a „símě lidstva“ (t. j. první člověk), jenž od otce jistě dostal moudrost, nikoli však „věčný život“, byl v Eridu při Ea-ově svatyni jako kněz s charakterem poloboha. V tomto chrámu opatroval stůl páně s chlebem, ná-

poji, zvěřinou a rybami. O věčný život přišel pro nedorozumění, když omylem vrátil životodárný nápoj a pokrm, který mu Anu nabídl. Kdo ví, nemá-li nějakou souvislost s dějinami Adapovými i posvátný strom kiškanu, který ve svatyni Ea-ově v Eridu požíval zvláštní úcty.

Příchod Sumerů a jejich první usazení na břehu zálivu musilo se stát krátce po potopě, asi někdy v polovině IV. tisíciletí. Z Eridu (dnešního Abu Šahrain) poznenáhlu přistěhovalci se zmocnili celého jižního území, které později podle nich

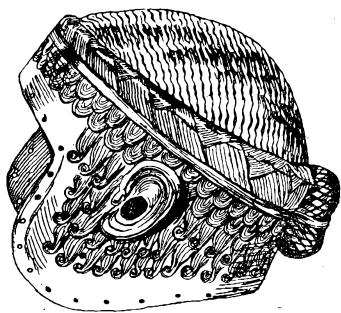
Zlaté nádoby z královských hrobů v Ur.

bylo nazváno Senaar (viz Hommel, *Geographie Eridu's* str. 365). K nejstarším osadám náleží Larsa (u dnešního Sinke-rehu), Uruk (biblický Erech, dnešní Warka), Kiš, Nippur (dnešní Nuffar), Gišchu (dnešní Džocha), Sirgulla-Lagaš u dnešního Tellohu, Borsippa, Kutha, Dilbat, Sippar, Šurup-pak, vlast babylonských patriarchů v době potopy, a Ur.

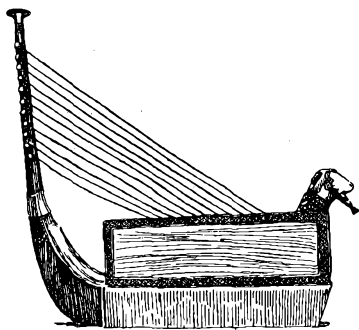
Noví obyvatelé kraje Senaar byli mírumilovným národem, který provozoval rolnictví a řemesla. Již při svém vstupu na jeviště světových dějin užívají písmo, jímž potomstvu zanechali své zápisky. K radosti a štěstí svých epigonů z pozdějších tisíciletí nesvěřili své kroniky, smlouvy a dopisy papíru, jenž lehce podléhá zkáze, nýbrž své značky ryli do hlíněných tabulek, jež pak byly sušeny a vypalovány v pecích. Tak se nám dochovalo nesmírné množství dokumentů z prastaré doby, jež nám dávají jasně nahlédnout do celého žití a bytí, citění a myšlení obyvatelů Poeufratí před dávnými a dávnými věky. Od několika desítek let tajuplné písmo je rozlušťeno a k nám — pozdním epigonům — hovoří dnes

řeč; jež vymřela již před tisíciletími. A právě svým písmem uvádí se tento národ do dějin.

S užíváním písma objevuje se spolu i užívání pečeti, rovněž jedna z vymožeností velikého významu, jež dokazuje, že v sociálním životě spolu s právem vládl i zákon. Tak na př. máme pečetidlo královny Nindumuniny, manželky krále Mesanipaddy, zakladatele první dynastie z Ur; je zhotoveno z lazuru. Nebo jiné pečetidlo vychovatele dcery krále Sargona z Achadu (asi z r. 2600). Tyto nálezy řezbářské techniky vydávají o kamenoryteckém umění této ranné doby skvělé svědectví.

Zlatá přilba krále Meskalamduga z I. dynastie z Ur (3100—2930).

Harfa královny Šubady.

Příkladem umělecké dovednosti Sumerů přímo na počátku jejich dějin je t. zv. „standarda z Ur“. Je to mosaika s třemi řadami figur z mušlí a lazuru, jež pochází z doby kolem r. 3500 př. Kr. Vyobrazení má veliký význam kulturně-historický, třeba že zde se nemůžeme o tomto předmětu více rozepsat.

Zvláště pozoruhodná je znalost v oboru kovolijeckém. Dokazuje jejich zručnost v lití kovů, že nás až uvádí v údiv. Ať je materiálem zlato či stříbro neb měď či elektron, odlití formy je vždy bezvadné a tvar všech těchto kovolijeckých výrobků znamenitě se hodí účelu předmětu, takže všechny jsou uměleckými díly.

Jako při výrobě zbraní i v namahavém oboru sochařském se setkáváme se stejným mistrovstvím. Vynalézavost a tvůrčí talent a estetický jemnocit jdou tu ruku v ruce se vzneše-

ností uměleckého pojetí a s vkusným uspořádáním a s technickou dokonalostí.

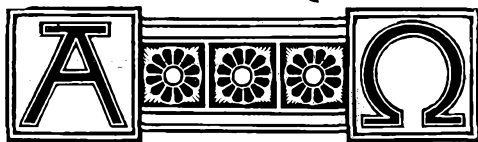
Starosumerské umění mohlo by na střízlivého Evropana působit mnohdy dojmem chlubitosti, když na př. harfy jsou zdobeny zvířecí hlavou provedenou ve zlatě a lazuru nebo když zlatá královnina čelenka se podobá směsi věnců a květů a prstencovitě propletených listů, jež jsou přeplněny perlami, lazury a karneoly. Avšak mnohé třeba přičíst orientálnímu vkusu k dobru. Při vši bohatosti formy staří mistři se nedali odvrátit od krásy prostých linií. Mnohé nálezy, jež badatelův rýč vynesl na denní světlo z hrodek zahalených po 5000 let temnotou, jeví sílu kompozice, smysl pro harmonii a jistotu rysů, takže v nás vzbuzují úctu k tvůrcům těchto mistrovských děl.

Co pak se týče architektury, Sumerové si získali zásluh tím, že razili cestu v oboru stavitelství. Rozřešili konstruktivní problémy a do stavitelství jako nové prvky zavedli oblouk a klenbu.

(Pokračování.)

Emauzy.

P. Jindřich Hänsler.

AJ, JÁ DÍVKA PÁNĚ.

K svátku Zvěstování Panny Marie.

Jednou z nejkrásnějších, nejněžnějších a na milost nejbohatší stránkou v celém tak krásném, něžném, pozeňném a milostí překypujícím Evangelium, jest rozmluva archanděla Gabriela s Pannou Marií. Církev sv. shrnula celou tuto scénu v modlitbě zvané „Ānděl Páně“ — či „Pozdravení andělské.“ Jsou to jen tři kratičké věty, ale jak bohatý jest obsah a jaké hluboké myšlenky jsou v nich obsaženy. Proberme si je k dnešnímu svátku jednu po druhé a sice po způsobu nejblahoslavenější Panny „conferes in corde suo — uvažujíc o nich v srdci svém“ (Lukáš 2, 19.).

„Anděl Páně zvěstoval Panně Marii poselství, a ona počala z Ducha Svatého.“ Kdo jest jako Bůh? „Hle, národové jako krupěj na okovu, a jako prach na závaží jsou před ním. Aj, ostrovy jsou mu jako zrnko písku. Ani Libanon nestačí na zátok a zvěř jeho nestačí na žertvu“ (Isajáš 40, 15—16). A přece tento věčný, nekonečný, nesmírný, a jediný Bůh obcuje s každým tvorem, který není přece ničím před ním, tak, jak to odpovídá jeho přirozenosti. Ne tak, jak to učinil při stvoření: „Řekl, a vše učiněno jest, poručil, a vše bylo stvořeno!“ (Žalm 32, 9). Nyní, když chce lidstvo znovu vlastně stvořiti, to jest je vykoupiti, nejedná již tak, jak to odpovídá jeho neomezené, vším vládnoucí moci, nyní neporučí již svému služebníku. Nyní nebéře Bůh, je-li dovoleno tak se vysloviti, na sebe sama a na svá práva zřetele a ohledu, on nyní respektuje stvoření. Jak přilehavá jsou zde slova prorokova: „Pouty, jak se sluší na člověka, táhl jsem je, okovy lásky“ (Oseáš 11, 4). „S tvorem, ježž učinil k obrazu svému a svému podobenství, zachází s úctou“ (Kniha Moudrosti 12, 18).

Proto posílá anděla svého a navazuje rozmluvu, v níž chce ducha i srdce člověka jen pozvolna, krok za krokem získati. A aby nebylo po moci nebo násilí ani stopy, navazuje rozhovor s nejčistší pannou prostřednictvím anděla-čistého ducha. Proto zaznívá s hůry ono Ave — Zdrávas! k tvorů. A opětně: „Neboj se!“ Tvor se nemá strachovati. Proto odhaluje Bůh, pokud to jen možno, tvorů svůj moudrý a láskyplný plán. A aby tvor měl úplnou volnost v rozhodnutí, dává mu slovo, nechává mu možnost se vyjádřiti. Jest to rozmluva. A jako zlaté slunce trpělivě a mírně čeká, až mu květina sama otevře svůj kalíšek a pak teprve se s ní snoubí a plodu dává vznik a uzrání, tak zraje plod i zde teprve na konci rozmluvy: „A ona počala z Ducha Svatého.“

Druhá a třetí věta pozdravení andělského jsou vlastně vysvětlením a rozšířením věty první. Tak druhá věta dává nám nahlédnutí do duše a srdce Mariina. Tu možno též uvést slovo, jež Bůh skrze proroka praví o svém Duchu: „Moje myšlenky nejsou vaše myšlenky a vaše cesty nejsou mými cestami. Oč totiž převyšují nebesa zemi, o tolik cesty mé jsou vyšší, než cesty vaše a mé myšlenky, než myšlenky vaše.“ (Isajáš 55, 8—9) Tak vznešeně vysoko jsou i myšlenky a pocity nejčistší Panny. Domysleme jen, jak by se zachovalo tvorstvo k poselství andělskému. Buď by s nedůvěrou v mož-

nost porodu panenského odvrátil ucha svého; nebo by vybočil úplně ze svých kolejí, uslyšev takovéto poselství a z radosti nad nabízenou mu takovou důstojností. Vždyť toto můžeme pozorovati zcela zřejmě na národu židovském, jenž se pro svá mesiánská zaslíbení Bohem mu daná pyšně nad jinými vyvyšuje a tak k pádu přichází. Vidíme opět ono na Zachariášovi, který, ač kněz, nedůvěřivě odmítá poselství andělovo a z trestu za to jest raněn němotou.

Zcela jinak se chová Maria! Zajisté, leká se nad nezvyklým zjevením; — než to odpovídá zcela pojmu panenství. Pravda přemýšlí, co by měl pozdrav z úst andělových znamenati; — ale to svědčí jen o soustředěnosti a vnitřnosti. Pravda, táže se též: „Jak jest to možné, když muže nepoznávám?“, ale to svědčí o něžné prozíravosti a neukvapenosti.

Jakmile však anděl jí zjeví ono víru vyžadující tajemství a poukazuje na zázračné početí a mateřství stařícké příbuzné Alžběty, tu vylévá se duše i srdce Panny Marie ve slovech: „Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého!“

Jaké to slovo! Jest příliš drahocenné a obsahuplné. Jen poznenáhlu můžeme je okoušeti a promyslíti: „Aj, já dívka Páně!“

Svrchu jsme slyšeli, že Bůh poslal k panně anděla svého. A anděl jí vyřídil pozdrav. Anděl odhalil z rozkazu Božího, pokud to jen bylo možno, závoj s tajemství úradku Božího. Tu visí celé, po vykoupení toužící, lidstvo na rtech panny s očekáváním. Ne jako rozkaz vyšlý od trůnu Nejvyššího, nikoliv, nýbrž jako ženich uchází se o svolení své snoubenky, tak zjevil Bůh svůj úradek Panně nejsvětější. A jak zní to první slovo z úst, či co to pravím, ze srdce Mariina? „Aj, já dívka Páně!“ Dívkou, děvečkou, služebnicí — podle řeckého doslovného překladu vlastně otrokyně Páně se nazývá Maria Panna. Vidiš, kterak zůstává ta panna nazaretská v této světodějně důležité a památné chvíli v duševní rovnováze? Ne jako první Eva, která hned po prvním slově hadově přichází ze svého klidu a strhuje prvního Ādama spolu do závratné propasti. Druhá Eva nalézá pravé slovo. Proto se stává hodnou, býti matkou věčného slova, jež má na se vzítí tělo lidské. „Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého!“ Bůh promluvil, jak Maria vírou osvěcena poznává. A tu zbývá jediná možnost pro tvora: poslušnost! Maria jest tvorem Božím. Když tedy Bůh mluví, soustředí celou svou bytost a

s celou duší i srdcem praví: „Staniž se mi podle slova Tvého!“ Nevidí, nepoznává ani smysly se nemůže přesvědčiti, ale ona věří, hrouží se do temna víry, odevzdává se Božskému úradku, aniž věděla, co v jednotlivostech obsahuje, nebo přináší, aniž věděla jeho důsledky. Nicméně jest její výrok: „Staniž se mi podle slova tvého,“ pravdivý.

Zůstává při tom, zůstává si věrnou a to nejen v idyle nazaretské, nýbrž i v chudobě a ponížení v Betlémě, na útěku do Egypta, ve skrytosti nazaretské, při ztrátě v chrámě, když syn její „musí býti v tom, co Otce jeho jest“, když kráčí svými cestami a ona ho smí toliko jako stín následovati, kdežto učedníci jsou jeho vyvolenými miláčky. Když tělesnou matku odstavuje, aby důraz položil na duchovní mateřství. I v té hodině umučení, ano i na úpatí kříže šeptají její rty tatáž slova: „Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého!“ — A tak jsou tato slova, jež pronesla na úsvitu svého povolání, devisí — heslem životním až do soumraku Velikého pátku. Tato slova jsou duší duše Mariiny. Jak se tím stala podobnou svému Synu! Na počátku jeho knihy životní jsou, podle svědectví sv. apoštola, slova: „Chci plniti, Otče, vůli tvou!“ A na konci platí slova apoštolova: „Byl poslušen až k smrti!“

Nyní jest nám jasno, co znamenají slova Páně: „Ovšem, ale blahoslavenější — než matka pouze podle těla — jsou ti, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho“ (Lukáš, 11, 28), a jiné: „Kdo jest matka má a kdo jsou moji bratři? Kdo plní vůli otce mého nebeského, jest mi bratrem, sestrou i matkou“ (Matouš 12, 48). Tato slova, jež nepřátelé tak rádi v boji proti Bohorodičce užívají, znamenají, když je dobře a úplně pochopíme, oslavení mateřství Panny Marie. Jsouc za jedno podle těla se svým Synem, jakožto jeho tělesná matka, jest především a nade vše i podle ducha s ním za jedno a to vzhledem k souladu v odevzdanosti do vůle Otcovy.

Chceme-li míti vskutku pravý pojem o velikosti Panny Marie, musíme, jak to ostatně sám Kristus Pán v oněch uvedených slovech naznačuje, klásti duchovní vztah její k synu nad její vztah tělesný k němu a to nejen co do vnitřní hodnoty, nýbrž i co do příčinné souvislosti. Nebo nejen co do ceny, nýbrž i co do pořadí vyniká ona duševní a vnitřní souvislost mezi Marií a jejím Synem nad onu vnější a tělesnou.

Proto jest pořádek tajemství Mariiných následující: Nejprve klade Bůh její duševní a vnitřní velikost za základ v tajemství jejího neposkvrněného početí. Jaký rozvrat nastal v první Evě následkem hříchu prvotního a pádem prarodičů i ve všem potomstvu Adamově; vůle nechce sloužit Bohu. Z trestu za to, nechce ani to, co jest nižšího v člověku podříditi se vyššímu, rozumu, vše jest zde zvráceno. Kdežto naopak v Marii Panně jest vše v krásném, čistém souladu. Nižší jest poslušné vyššího; duch i srdce proměněno plností všech milostí, poslouchá Boha. Tak jest tajemství jejího neposkvrněného Početí kořenem; květem pak jejím jest tajemství dnešního svátku: z vnitřní harmonie, z vnitřního souladu vystupuje slovo: „Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého!“

Ā v tom okamžiku otevírají se nebesa a dšti Spravedlivého, po němž svět již celá sta- a tisíciletí toužil.

Emauzy.

P. Ildefons Liechtenstein.

Z ŘÁDU BENEDIKTINSKÉHO.

Opatství Benediktinské v Iouarre, jedno z nejstarších ve Francii, slavilo počátkem října své veliké jubileum. Od doby, kdy v něm vládla sv. Techida, první jeho abatyše, uplynulo 1300 let. Slavností vyvrcholily v triduu za účasti Gaillarda, biskupa v Meaux; Grente, biskupa z Mans; Menecheta, biskupa ze Soissons; Crepina, biskupa z Tralles a světicího biskupa pařížského a Filberta Gloriés, opata z Pierre-qui-Vire. Tridium bylo zahájeno v úterý, 7. října, zpívanou primou a slavnou mší svatou, kterou celebrouval R. D. Kersten, provinciál Bílých Otců v Holandsku. V 10 hodin celebrouval pontifikální liturgii opat Gloriés za assistance svých mnichů. Měl i odpolední nešpory, jimž následovalo slavnostní kázání R. D. Chauvina, převora z pařížského opatství. Následující den oslav patřil farníkům. Ráno mše svatá lidová se svatým přijímáním, pontifikální mší svatou celebrouval Msgr Blery, archidiakon z Brie. Opat Herbin, děkan v La Ferté-sous-Iouarre, pontifikoval při nešporách a archidiakon z Gatinais, R. D. Louis, měl večerní lidovou pobožnost, při níž kázal arcikněz katedrály z Meaux, R. D. Mandhuít. Při posledním dnu slavností předsedal oslavám sám biskup z Meaux, Msgr Gaillard. Měl týž den pontifikální mší svatou po společné ranní lidové, kterou celebrouval opat Laffray. Odpoledne při prvních nešporách ze svátku sv. Telchidy, abatyše z Iouarre, fungoval jako pontifex Msgr Crépin, světicí biskup pařížský. Po nešporách kázal biskup manský. Večer zpívaly Benediktinky kompletář, kterým byly ukončeny celé slavnosti.

MEDITACE.

*„Krmil je nejlepší pšenici, aleluja,
a medem ze skály je sytil, aleluja, aleluja, aleluja.“
(Mše sv. o Božím Těle.)*

*H*ospodin s neochvějnou dobrotou staral se o svůj lid, třeba byl jim neustále zrazován. Už cestou pouští jim s nebe sypal manu. Každému zanechávala v ústech chuť, jež mu byla nejlibější.

Zaslíbená zem jim rodila skutečné zrno pšeničné, nalité bohatě dobrotou Boží. Žádnému národu neuchystal tak bohaté klasy.

Ze skály jim v prahlosti pouště vyvedl prameny sladké vody, takže každým douškem rozlila se duši jejich rozkoš občerstvení. V zaslíbené zemi leskly se skály medem, jenž přetékal svou bohatostí skuliny skalní, kam včelky ukládaly sladkost své namáhavé práce.

Ā přece!

Touto krmí byl sycen vyvolený lid této země. Bůh ve svém Synu si však vyvolil lid nebeského království. Pro ten připravena byla ještě sladší a vznešenější krmě a ještě rozkošnější nápoj.

Pšenice a víno zbaveny jsou své podstaty, aby vytvořen byl chléb a víno andělů.

Nejlepší pšenici je Tělo Páně a nejlepším vínem jeho Krev, které nastupují místo zničených podstat. Jediné tato potrava uschopňuje přeměnu lidského života v andělský.

Kéž by nám nepodávali už jiné potraviny!

P. Marian Schaller.

PRVÉ POČÁTKY EMAUZ.

Doba velikonočních svátků, zvaných lidově „červenými“, jest pro Pražany pokračováním oblíbených poutí, matějské a josefské, tvoříc v nich třetí článek svojí starobylou poutí emauzskou, platící z veliké části také návštěvě historických míst, posvěcených památce Otce vlasti Karla IV. a jeho lásce k slovanskému jazyku. Dosáhl zajisté emauzský klášter, zasvěcený původně svatému Jeronymu, ze všech podobných, založených Karlem IV. na Novém městě pražském nejzvučnějšího jména nejen svojí papežem Klimentem VI. privilegovanou slovanskou liturgií, ale i osudy, jež jej v různých dobách potkaly.

Ještě před založením kláštera stával pravděpodobně na jeho místě nebo nedaleko dvůr, zvaný *Tachov*, kteréhožto názvu užívají někteří historikové i o klášteře samotném, označující jej jako „monasterium Tachoviense Slavorum sancti Hieronymi“. Také kronikář Pavel Stránský nenazývá tento klášter po vypuzení Benediktinů za husitských dob jinak, než „arx Tachov“. Tuto domněnku stvrzoval i nápis na trámu bývalého zimního refektáře, z něhož vysvítá, že na místě onoho stával dříve ovčinec, přínaležející nepochybně ke dvoru Tachovu. Tento latinský nápis cituje B. Paprocký z Glogol ve spise „O klášteřích“, str. 362 a Hammerschmid v „Prodromus gloriae Prag.“, str. 263. Zněl:

„Grex ovium quondam hic cum alias stabulabat et hircus, Aptius haec nobis nunc hypocausta calent.“

V těchto místech, zvaných „na skalkách“, založil r. 1347 Karel IV. nedaleko starší kaple sv. Kosmy a Damiana, zvané původně kaplí svatováclavskou — dle starého podání, přejatého i Hájkem, že pochází od sv. Václava, který do ní chodil denně se svým sluhou Podivenem s Vyšehradu na modlitby — klášter, prvořní podobou i rozlohou značně se lišící od dnešní stavby. Jeho rozsáhlost byla asi mnohem větší, neboť dle souhlasných zpráv usídlil tam Karel IV. osmdesát mnichů (dle jiných dokonce 120). Klášter měl dle podání podzemní průchod, ústící do Podskalí, jímž r. 1611 se uchránil větší díl mnichů před řáděním pražské lůzy, hledající v klášteře ukryté pasovské žoldněře. Prvým slovanským opatem, ustanoveným od Karla IV., byl *Pavel Ursinus* čili *Medvěd*, uvedený slavnostně ve svůj úřad od arcibiskupa Arnošta

z Pardubic a břevnovského opata Strahobora. Mniši nově vystavěného kláštera byli slovanského kmene z řádu sv. Benedikta a pocházeli z Chorvat, Bosny, Srbska a Dalmacie. Vedle nich byli tam i četní Bulhaři a Rusové.

Klášterní bohoslužby konány původně v blízkém farním kostelíku sv. Kosmy a Damiana, jenž byl dříve pod podacíím právem vyšehradské kapituly a od té doby na císařovu žádost odevzdán listinou ze dne 12. března 1368 slovanským mnichům. A právě tyto malé prostory někdejší svatováclavské kaple, jež nestačily davům, toužícím po domácích bohoslužbách, přiměly Karla, vystavěti při klášteře také nový chrám. Kostel zasvěcený sv. Cyrilu, Methodu, Vojtěchu a Jeronymovi, byl vysvěcen o velikonoční pondělí 29. března 1372, kdy se čte při mši sv. evangelium, kterak se setkal Kristus Pán po svém zmrtvýchvstání se dvěma učedníky, jdoucími do městečka Emmaus. Odtud i druhé jméno kostela a kláštera Emauzy a původ každoroční pouti. Slavnost svěcení vykonal nástupce Arnošta z Pardubic, pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimě u přítomnosti Karlovy a jeho syna Václava, arcibiskupů mohučského a ostřehomského a biskupů metského, aušburského, paříž. a neuburského. Ze světských knížat a pánů byli to zejména kurfiřt saský a vévoda opolský.

Neméně byl Karel IV. pamětliv i hmotného zajištění mnichů svého kláštera. Dne 21. listopadu 1347 vydal listinu doplněnou později ještě jinými ustanoveními, jimiž daroval mu příjmy ze dvorů ve vsích Jenči, Valově Lhotě, Doubravicích, Milostíně a Mařině Velké a Malé spolu ještě s jinými dědinami a platy, osvobodiv je po dobu jejich příslušenství ke klášteru ode všech poplatků a daní. K těmto příjmům ze dvorů a vsí připojil ještě výnos z masných krámů malostranských, v obnosu 16 hřiven stříbra, čtyři hřivny desátku farního kostela sv. Kosmy a Damiana, jakož i desátek z vinice, založené na vrchu Petříně od pražského měšťana Merklína Juvoše. Listinou ze 17. února 1349 vykázal ještě příjem 12 hřiven z města Kouřimě, které toto platilo za užívání některých královských statků. Všechny tyto darovací listiny jsou obsaženy v pergamenovém rukopise *Registrum Literarum Monasterii Slavorum*, a byly většinou otištěny v Pelzlově životopise Karla IV.*

* Úplné, moderní vydání pořídili P. Leander Helmling O. S. B. a Dr. Ad. Horcicka, Praha 1904.

Ze všech těchto ustanovení Karlových jasně vysvítá, že chtěl míti ze svého kláštera, zasvěceného slovanským svět-
cům a liturgii místo slavné, monumentum aere perennius,
sloužící vzájemnému sblížení se a spojení Čechů s ostatní-
mi slovanskými národy Evropy a semeniště a střediska věd,
z něhož by prýštila známost slovanského jazyka po veškeré
vlasti. Za tím účelem připojil ke klášteru (pro skrovnost
dochovaných zpráv málo známé) „*gymnasium Slovanense*“,
zřízené snad dle způsobu kolejí obvyklých i v jiných klášte-
řích, závislých na pražském vysokém učení, ale spravované
dle vlastních ustanovení od slovanských mnichů. Tak mohl
býti roku 1348 položen základ skvělé době v dějinách evrop-
ské vzdělanosti, kdyby pozdější bouře nebyly zmařily vše,
co šlechtěná mysl Karlova byla zřídila k oslavě milovaného
národa.

Praha.

Prof. Dr. František Zachystal.

DOGMA, LITURGIE A ŽIVOT.

(Pokračování.)

Církev sv. jest obdivuhodným organismem. Svatý Pa-
vel srovnává ji s tělem, na kterém jsou rozmanité
údy a jehož hlavou je Kristus.

Na každém organismu mohou býti a obyčejně také bývají
nějaké poruchy. Je to známkou životní síly organismu, když
z vnitřku ovládne tyto poruchy, při čemž zároveň celý orga-
nismus napomáhá, aby poškozený úd stal se opět schop-
ným života.

Také na tomto obdivuhodném útvaru Církve sv. nacházejí
se různé poruchy. Je totiž směsí božského a lidského. Oboje
musí se vyžít a vyvíjet. Božský prvek rozvinul se obdivu-
hodným způsobem v Církvi svaté, na kterou stále patří.
A také za našich dnů jeho působením uzrávají vznešené plo-

dy ctnosti a svatosti. Ale v dějinách Církve sv. ukázal se též lidský prvek jako ubohost, nedokonalost, chyba, hřích. a bude se tak jevití až do soudného dne. Protože v přirozenosti zla je to, že má ostré a křiklavé barvy a že se vtírá a protože naše deníky a noviny se starají o to, aby žádná ubohost nezůstala skryta, proto se mnohdy zdá povrchnímu a nemyslicímu pozorovateli, jako by zde nebylo nic jiného než samé zlo. Leč nebylo tomu tak v žádném období církevních dějin. V přirozenosti dobra však jest býti skromným, nevťírati se, v tichosti působiti, tak že často otupeným smyslům unikne.

Nejhorší, co může potkati nějaký úd živého organismu, je to, že nepřijímá již dále životodárný proud celku, že odumírá, usychá, neboť přirozenému organismu se nepodaří takovýto odumřelý úd opět oživití. Jinak je tomu při nadpřirozeném organismu Církve sv. Nepřijímá-li zde již nějaký úd živý proud milosti, odumřel životu nadpřirozenému. Říkáme, že upadl do smrtelného hříchů, největšího to neštěstí, do jakého člověk může přijíti. Odpudivě působí, když na stromě, který stojí ve vznešené nádheře květu, vyniká uschlá větev. Takovými uschlými větvemi na živém stromě Církve sv. jsou ti, kteří žijí v smrtelném hříchů. Pohled na ně v nejvyšší míře uráží oko Boží a svatých Andělů jeho.

Ale i tento smutný případ předvídal náš božský Spasitel, jenž počítá se skutečností života a předvídal též pomoc. Proto také zanechal Církvi sv. jedno ze svých svatých sedmi znamení, jež má úkol, opět přivéstí do takového ubohého údu milostiplný život. S tím souvisí předpoklad, že zůstalo zachováno spojení s Církvi sv. ve víře a v naději. Je-li však přerváno nějakým hříchem nevěry nebo nějakým těžkým hříchem proti naději i toto poslední spojení s Kristem a Církvi, pak nemůže pomoci ani tato svátost. Proto Církve sv. klade tak velikou váhu na víru. Tridentský koncil nazývá ji kořenem každého ospravedlnění. Vidíme z toho, proč je zde na prvním místě svátost pokání: navrátíti opět ztracený život milosti. Je to vlastně, jak filosofové říkají, svátost „per accidens“, svátost, která nenáleží do normálního běhu křesťanského života, která přichází jen k uplatnění, když se stane nějaký mimořádný případ, případ, který se nemá státi. Normálním, pravidelným má být, že milost přijatá na křtu se neztratí, že neztratí člověk ten vznešený život, jež obdržel na křtu sv., že stále více se blíží k dokonalosti života

Kristova, až konečně přejde do blaženého života na věčnosti.

I my musíme to zdůrazniti. Není tak jednoduché tento obdivuhodný život opět ztratiti. Mnohé, co horliví křesťané pokládají za smrtelný hřích, jím není: netrpělivost, roztržitost při modlitbě, rychle pomíjející výbuch hněvu, to nejsou žádné těžké hříchy, pro nepatrnost látky. Ale může se stát, že je zde závažná látka, necudnost, pomluva, nactiutrhání, velká necitelnost a přece, že v jednotlivých případech nejde o žádný těžký hřích, protože zde chybělo jasné poznání a uvážení, nebo plná svoboda vůle.

Na druhé straně je však jisto, že člověk pokřtěný může vlastní vinou milosti křtu opět pozbyti, že se může státi odumřelým údem Církve sv. Aby takovému údu nadpřirozený život byl opět vrácen, ustanovil Kristus svátost pokání. Je to tedy velká svátost, jakýsi způsob druhého křtu. Ale i když to nejhorší, ztráta nadpřirozeného života nenastane, přece jest dosti nedokonalostí na jednotlivých údech Církve a tím na Církvi samé. Jsou to všední hříchy, ubohosti, nedokonalosti denního života, chyby, slabosti, vrtochy, naivní egoismus atd.

Rovněž zcela dobrovolné, uvážené všední hříchy nebudou v životě křesťana příliš časté. I ty mohou býti svátostí pokání vyhlazeny. Během století vyvinula se v Církvi sv. praxe tak zv. „zpovědi ze zbožnosti“. Správně vzato, může to býti základem velkého pozhnání. Přijímá-li někdo svátost pokání ve stavu posvěcující milosti, jen se všedními hříchy na svědomí, rozmnožuje si tím posvěcující milost, činí si nároky na milosti, spojené se sv. zpovědí, které jsou potřebné, aby se člověk vystříhal v budoucnosti hříchů. Není třeba při tom zpovídati se ze všech všedních hříchů, ale těch, z kterých se zpovídá, musí také člověk upřímně litovati a míti pevný úmysl, v budoucnosti se jich vystříhati. Jinak nepříjde svátost vůbec k uskutečnění.

Ale kromě sv. zpovědi je ještě mnoho jiných prostředků, abychom byli zbaveni všedních hříchů a to pro denní slabosti a nedokonalosti platí mnohem více. Na prvém místě zde jest Svátost oltářní, důstojné slavení Mše sv. se sv. přijímáním. Někdy je to nejlepší prostředek, abychom došli k pokornému vědomí své slabosti a nedokonalosti. Nechá-li člověk skutečně na sebe působiti příklad Spasitele ve mši sv., pak nejlépe pozná, jak daleko sám ještě stojí za tímto

ideálem ctnosti a dokonalosti, ideálem nezištné oddanosti nebeskému Otci.

Obět Mše sv. staví pokaždé před náš duševní zrak nejvyšší projev Spasitelovy sebeodevzdanosti, obět na Golgotě. A je to pevný krok k nápravě, když člověk ve světle Vykupitelově pokorně poznává své slabosti, ubohosti, chyby, vrtochy, pociťuje blahodárné zahanbení a má předsevzetí v budoucnosti to učiniti lépe. Nesmíme si však vytvořiti ideál svatosti, ve kterém by nebylo vůbec žádné chybičky, to bychom museli přestatí býti lidmi. Ale tím, že člověk poznává své chyby, uznává je, lituje jich, že se pokořuje, poctivě na sobě pracuje, proto ještě s větší důvěrou obrací se k Bohu, doufá v jeho milost a věrně spolupracuje s jeho milostí. Jinak by mohlo snadno v náboženství vzniknouti něco neupřímného, tvrdého, nepravdivého, mohl by vzniknouti roztrpčující, nevlídný farisejismus, jež jiné odsuzuje a jediné sebe pokládá za spravedlivého.

Nejlepším prostředkem proti hříchům a chybám je důsledně se modlíti a žítí s Církví sv., středem svého života učiniti obět mše sv., a pomocí Nejsvětější svátosti uvéstí do duše požehnání této oběti. Tím člověk stále více bude naplňován duchem a životem Ježíše Krista. Pak příšera těžkého hříchu nestane se pánem nad člověkem. Pak též životní poruchy samy od sebe stanou se vždy opět neškodnými působením plnosti nadpřirozeného života.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

DVA UMĚLCI.

(Vzpomínky z Florencie.)

Město Florencie celé tvoří uměleckou galerii, která je tak velká a obsáhlá, že se nedá umístiti do jednoho paláce, a proto celé město slouží této jedinečné výstavě. Kolik paláců a kostelů v něm, tolik interieurů pro vzácná a krásná díla. Nemohu si představit umělce, jenž

by netoužil se podívat do tohoto „města květů“ a jenž by mu nezachoval uctívou vzpomínku po celý svůj život.

Když jsem tak křížem krážem prošel celé město a prohlédl všechno, co krásného v sobě chovalo, když každá krása snažila se mi rozezvučet v duši jinou strunu, zůstaly mi v duši hrát dva silné tóny a ještě dnes mi v srdci hrají. Jsou to dvě jména, s kterými se v mých představách váže mnoho myšlenek: Michelangelo a Frà Angelico. Nepocítil jsem v životě větších kontrastů, než když jsem tyto dva umělce spolu srovnával. Proto mne zaujali.

Jeden obrovitý jak Titan a druhý subtilní jak jarní mlha. Michelangelo tvrdý a vášnivý — Frà Angelico něžný a krotký jako dítě nebo panna.

Oba velcí, oba slavní.

A přec ,když jsem stál u jejich děl, velikost jednoho mne drtila a bolela, velikost druhého mne hladila a rozradostnila.

Co bylo toho příčinou? Čím umění vyvolává tyto rozpory?

* * *

Kolébka Michelangela stála v Caprese v Toskánsku. Narodil se tam r. 1475. Byl druhým synem Lodovico di Leonardo Buonarrofi Simoni a Františky di Neri. Otec byl podestá v Chiusi a Caprese. Na matku si sotva vzpomínal, neboť zemřela po dvou letech. Byla asi stále nemocná, neboť Michelangelo byl dán na kojení ženě jakéhosi kameníka. Sám o tom v pozdějších letech žertoval, že své umění ssál už jako dítě.

Brzo po narození Michelangelově přestěhovala se celá rodina do Florencie. Zde vyrůstal hoch jako pravý Florenčan, neboť na jeho charakteru ukazují se všechny ctnosti a nectnosti těchto občanů. Když žertoval, bylo to kousání, když něco kritisoval, řezalo to až na kost. I svévolnost a paličatost jsou nechvalné známky Florenčanů, jinak dobrých a dětinných. S tím souvisí i často drsná otevřenost, kterou takový „enfant terrible“ zraňuje a odpuzuje. Těmito vlastnostmi si Michelangelo ze známých udělal mnoho nepřátel a tímto pelyňkem, jenž povstával v jeho srdci, sám si míchal hořkost svého života. Ty vlastnosti to však také byly, které mu dávaly sílu, když se chopil kladiva a dláta nebo štětce.

* * *

Jeho otec nechtěl slyšetí ničeho o dráze umělecké, neboť nepokládal takové „řemeslo“ za důstojné svého rodu. V jeho rodině se totiž udržovala pověst, že pochází ze slavné ghibelinské šlechty hrabat z Canossy. Zachování rodu a rozmnožování jeho statků bylo, podle názoru otce, jediným důstojným zaměstnáním členů rodiny.

Sám Michelangelo na vrcholu svého uměleckého života píše popuzen r. 1548: „Řekni knězi, aby už nikdy nepsal na „sochaře Michelangelo“, neboť jsem znám jediné jako Michelagniole Buonarroti, a jestliže chce nějaký Florenčan mít namalován oltářní obraz, pak ať si hledá malíře. Neboť já nikdy nebyl v tom smyslu malířem nebo sochařem, že bych měl k tomu krám. Před tím jsem se vždycky pro čest svého otce a svých bratří ochránil, i když jsem sloužil papěům. To se však stalo z donucení.“

Odpor otcův byl však přece zlomen. Už jako třináctiletý jinoch vstupuje Michelangelo do dílny Domenico Ghirlandajo. V této době putovali denně mladí umělci do karmelitánského kostela do kaple rodiny Brancacci. Zde byly stěny pokryty freskami slavného Masaccio. Sem chodil studovat Michelangelo a jeho druhové. Kousavost Michelangelova jednou tolik rozzuřila mladého sochaře Torrigiani, že ho udeřil ve tvář a rozbil mu nos, což bylo patrně po celý jeho život.

* * *

Suchý a střízlivý Ghirlandajo nestačil vášnivosti mladého Michelangela, který měl takový probudilý smysl pro plastiku. Už r. 1490 odchází do dílny umělce, posledního žáka velkého Donatello — Giovanni Bertoldo. Tento sochař postavil svou dílnu ve velké zahradě Mediceů, kde byl správcem antických soch. To bylo ovšem neobyčejně příznivé pro mladého Michala, jemuž nikdo ze současníků nedovedl podati potrávy, která by mu stačila.

Tato doba je důležitá i proto, že v ní poznávají a do srdce uzavírají mladého sochaře členové rodu Mediceů. Hlavně Lorenzo, zvaný „il Magnifico“, podporoval snaživého mladíka. Jednou ho překvapil v zahradě, jak kopíruje masku fauna. Byl velice překvapen zdařilostí práce. Žertem však podotknul, že tak starý faun nemůže mít přece ještě všechny

zuby. Ihned se projevila vášnivost Michelangelova, který v okamžiku masce vytloukl kladivem řadu zubů.

* * *

Už první samostatné práce Michelangela prozrazují budoucího umělce, který byl jedním z největších. Jeho mladistvý výtvar, relief „boj Centaurů“, projevuje záhy snahu čirého realismu a materialismu. Ve svých výtvorech, ať sochařských, ať malířských, zbavoval tělo lidské přítěže šatů. Bylo to vlastně v jeho době v tomto smyslu něco nového. Každý sval těla byl podrobně studován a potom v díle samém ještě zmocněn, takže jeho člověk byl vždycky svalnatý atleta. To platí o zpodobnění muže i ženy. Jsou to titanové obrovské síly.

V napodobení přírody byl Michelangelo nedostižný. Byl si toho vědom. Říká se o něm, že když dokončil svou pověstnou sochu Mojžíše, rozzuřen do ní uhodil kladivem se slovy: „Tak mluv!“ Člověk na dílech umělcových takřka vidí pulsaci krve pod pleť, tuší napínání svalů a očekává tu chvíli, že socha provede co nevidět připravovaný čin.

Kámen zdá se poslouchat umělce bez odmlouvání a vzpírání se. Neviděl jsem na světě nic dokonaleji technicky vypracováno. Zůstal jsem dlouhou dobu němý, nejsa schopen ani znatelně vydechnout, stoje před díly Michelangelovými.

A přec mne můj obdiv bolel, srdce se mi svíralo...

Bože, předobrá, co to je? Proč ten neklid v mé duši? Proč se mi chce plakat u těchto nedostižných výtvarů?

* * *

Odpověď jsem si dal ve Florencii v „nové sakristii“ u sv. Vavřince. Jsou zde hrobky Medicejských s Michelangelovými sochami; ostatně celá „nová“ sakristie je jím postavena.

Nevšímám si soch Giuliana a Lorenza Medicejských. Zrak můj se ihned upoutává symbolickými sochami Dne, Noci, Jitra a Večera. Z nich opět mne takřka křečovitě drží Jitro.

Bože, to má být Jitro?

Vždyť ta postava se nechce probudit, ačkoliv už bdí! Násilím marným chtěla by znovu pohroužit se v sen, ale musí už bdít.

Musí? Cožpak bdít je něco bolestného? Vždyť světci i v největších a nejbolestnějších zkouškách seslaných Bohem

s rozkoší se probouzeli, ba jejich nejrůznější touhou bylo nemusit spát!

Ach, teď to mám!

Světce by se tak neprobouzel. Ta postava Michelangelova není světec, ba není to ani obyčejný věřící. Ta socha, která takřka dýše a při tom zoufale chce vzkřiknout, abys ji nebudil, to je člověk bez jediné jiskřičky víry, bez jediného bytí i vzdáleného odlesku nebes. To je dýšící a myslící hmota.

Kletba čirého realismu a materialismu nemůže být lépe představena.

* * *

I Řekové a Římané zpodobňovali lidské tělo. Ve svých výtvorech mu však vtiskli známky idealismu. Dělalí člověka krásnějším, než byl; dělali z něho boha, bohyni nebo heroa. Ovšem ani jejich díla nemohou věřícího úplně uspokojit, neboť jim schází křesťanský idealismus.

Avšak ta díla pro své idealisování alespoň nebolí duši pozorovatele.

Kámen Michelangelův, jeho epigonů i dnešních umělců, má duši, ale ta duše nevěří, nebo si nevzpomene na Boha.

Neříkám, že Michelangelo nevěřil. Naopak víme, že byl velmi věřící člověk. Jeho úžasné umění mu však nepřineslo duchovního štěstí. Proč?

Zadíval se na člověka, mistrovsky jej přenesl v kámen (nemluvím teď o jeho velkém malířském umění, neboť zřím Michelangelovu jedinečnost především ve sochařství), ale byl to pouhý člověk; víc nic. A to je málo pro křesťana, jakým Michelangelo byl. Odtud hořkost jeho díla, ba celého jeho života. Proč do svých děl nevložit věřící a milující duši! Nikdo by nebyl až do konce světa předčil tohoto Mistra mramoru, jenž jako nikdo jiný ovládal tvrdou hmotu svými nástroji.

Vzpomínám i na jeho slavný obraz Posledního soudu v Sixtinské kapli v Římě. Kristus je zde člověkem, ne bohočlověkem. Tělo reznického tovaryše. Tělo boxerovo v ringu.

To má být nejkrásnější ze synů lidských? To má být zároveň Bůh?

Michelangelo, jsi mistr, snad největší mistr, který kdy žil a bude žít, ale nechtěl bych být tvým žákem — —

(Dokončení.)

Emauzy.

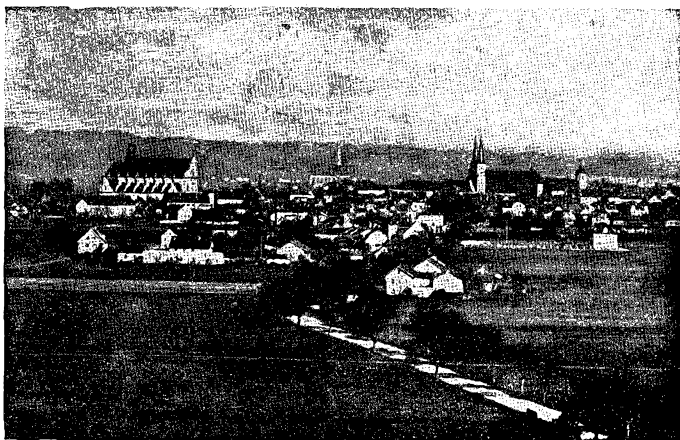
P. Marian Schaller.

ALTÖTTING A BRATR KONRÁD.

V zimním studeném ránu za stínu kouřivých mlh ujížděli jsme řinčící lokálkou ze Solnohradu do Altöttingu. Mráz maloval na okna kresby jako symbolické a jemná arkatura mrázového tříští svítila jako hvězdičky na nebi. Nebylo možno dívat se oknem a poslouchali jsme tedy dvouosminové tempo kolových úderů vlaku. Těšili jsme se na Altötting a na nové kraje! Na vyhlášenou Madonu a na bratra Konráda kapucínka, velebeného Církví a Světem!

* * *

V bledých ranních světlech působil Altötting jako město z pohádky. Mizící noční soumrak změnil nám ale brzy scéně-

Altötting v Bavorsku. — Celkový pohled.

rii, když signál denního světla vyšel za slavného ranního ticha a lustry hvězd pohasly na modrém horizontálním kosmu, lednově blankytném jako pohledy švýcarských jezer. Stříbrný oddech nasněžených par dýchal nám do tváří rumělice ranních tónů. Už bylo tak jasno, že jsme rozeznávaly bronzové barvy od azurových a bílou od černé. Maloměstské altöttingské uličky, uzounké, zádumčivé, vypadaly jako známá cesta, kterou jsme chodili v partijích naší malostranské Prahy. Klenba noci už se docela rozevřela a v narudlých motivěch ukázal se den. Zvony vyzváněly v orchestrech tónů Anděl Páně, a na jitřní liturgii. Konečně došli jsme do mi-

lostné proslulé kaple Patronky Bavorska — Patronae Bavariae. Malá kaplička stojící uprostřed půvabného náměstí, s věžičkou špičatou jako věže farního chrámu, nazelenalé měděnkou a zborcené stářím. Kaplička s gotickými okénky, ale uvnitř baroková nenormálně. S maličkým nízkým ochozem kolem, po němž leze modlící se poutník s dřevěným křížem na zádech. Je to dojmavé, dívá se na to po kolenou se plazící se procesí s těžkými kříži na zádech a lítostnou touhou v duši, s modlitbou na rtech a se smutkem v srdcích. Sklíčená tušení a žiravá úzkost nám vibruje v duších při pohledu na tyhle křížové flagelanty ve svitu bledých září vos-

Altötting. Kaple P. Marie. V pozadí býv. benedikt. chrám.

kovice a v tahavém umdleném šelestu šoupajících se krucifixů. Škála bolesti zpívá nám při tom na strunách vzrušených nervů a zrychlený puls tepe na žhavou krev. Kvílící improvisace úzkostných proseb k vyhlášené Patronce a Dobroditelce!

Vešli jsme do svatyněky! Sosládlý barok, přetížený nákladem královských darů působil na nás jako fascinující oči hadů. Gotické, staré klenutí bylo skoro neviditelné a přemožené ironií spirálovitých záhybů barokových balustrád a ornamentik. Všechno bylo ozářeno záplavou světel rozžatých svíc, rozžatých z lásky a vděku, pro slzy a na poděkování. Byla to svítilící symfonie a tajemný průvan hrál si v ní variací. Věřící klečeli a stáli nakloněni, teskní i těšící se, s dušenou touhou dotknout se pohledem Milostné Sochy!

Černá je Madona Altöttingská, černá je, ale krásná, s černým sametovým líčkem, jako je v Praze naše Montserratská! Všechno to kolem ní voní dalekou minulou úctou! Lacině vyšívaný brokát neškodí Její Kráse! Rytmicky složený závoj halí Ji s Jezulátkem. V bizarních arkýřcích válí se náruče dárků! Modlíme se a utíkáme se pod ochranu altöttingské Divotvůrkyně!

Kapucínský klášter, ležící poněkud dole pod náměstím, byl vlastním cílem naší cesty. Šli jsme s ohnivou touhou spatřit hrob bratra Konráda z Parzhamu, kapucína loni v červnu blahoslaveného, ctěného Církví i Světem! Nesčetné davy valily se k branám a z bran a malý kapucínský kostelík měl hodně slavnostní vzhled. Uprostřed chrámu leží tu v reliquiáři z lásky a ze zlata, ve vůni namrzlých skloněných květů a v teple silných darovaných voskovic uctívaný Blahoslavenec, který byl člověkem a nečetl Hello, který se stal hotovým člověkem bez nauky Papiniho, který nebyl knězem, ale jen bratrem, vrátníkem, na fortně. Chudým a přicházejícím 43 let otevíral a je těšil, přijímal a je obdarovával, bez uznané vážnosti a bez moci. Celý život nedostal jediné korespondence a dnes leží v jeho jizbičce, kde se modlíval poblíže fortny, tisíce dopisů, napsaných po smrti! Tisíce dopisů nezodpověděných písemně, ale jinak!

Radoval jsem se nesmírně, když mi provinciál dovolil celebrovat v cele, kde bratr Konrád zemřel. Na místě, kde stávala postel, na níž 21. dubna 1894 vydechl svatou svou duši, stojí jednoduchý oltář s olejovou podobiznou. Samota ve vychladlé síni schvátla mě zvláštní sensuální emoci, privilegiovanou podobným místům. Tichý mír vládl v téhle sešerešelé jizbě. Chvěl jsem se při oblékání paramentů, ale ještě více při celebraci samé.

* * *

Skoro jen tak náhodou jsem ještě zahlédl gotické protáhlé věže bývalého benediktinského altöttingského chrámu, z něhož nám zbyly dnes jen chórové stally a infulovaný pan farář, když nás už čas k večeru hnal zpátky k Solnohradu. V myšlenkách odpovídal mi bratr Konrád znamenitými velikými! Bavorské Lurdy zahнала dálka —

Znám novou kyticčku velikých Fioretti!
Emauzy-Solnohrad.

P. Cyrill Petr.

U KOLÉBKY DĚJIN LIDSTVA.

(Pokračování.)

Třebas archeologové jsou rozličného mínění o letopočtu první dynastie z Uru, jisto jest, že při nejnovějších vykopávkách, odhalením zřícenin pravěkého sídla sumerského krále, stanuli jsme u kolébky vyspělé kultury, jež nás uvádí v úžas. Není pochyby, že mnohá století připravovala tuto civilizaci, jak se nám v určitém období jeví v nečekaném bohatství ve skrytých zříceninách a mohylách v Obeidu a jiných sídlišťích jižní Mesopotamie. Touto kulturou končí se doba praehistorická a poznenáhlu nás uvádí do předsině vlastních dějin. „Země mezi řekami“. Kolem 4. tisíciletí před Kr. — z opatrnosti uvádíme jen zaokrouhlené číslo — byl v aluviálním území, severně od zálivu Perského, všeobecně takový blahobyt, že si o něm pro dobu tak časnou, stěží dovedeme učiniti představu.

Bohatství země spočívalo v první řadě na zemědělství. Obyvatelé toho požehnaného kraje, v jehož okolí právem hledají bibličtí badatelé rajské nivy Edenu, za svůj blahobyt mají zajisté v první řadě co děkovati mimořádné úrodnosti půdy. Není-li však pramen požehnání, vodní tok, správně využit, změní se požehnání v kletbu. Zúrodnující příval vod není-li v době záplav stokami a hrázemi odveden a účelně rozdělen, pak za nedlouho pokryjí rovinu rozlehlé bažiny a kam drahocenná vláha nepronikla, tam sežehne slunce každý zelený výhonek a bílá vrstva ledku pokryje úhor, který plodí jen trní a bodláčí. Píle a dovednost vytvořily z této bažiny bohatou obilnici tím, že rozvětvenou kanalisací a jinými rozmanitými zařízeními vodními bylo účelně prováděno zavodňování půdy. Protože opatřování a správné rozdělení vody bylo hlavní podmínkou bohaté žně, proto od jakživa bylo nejdůležitějším úkolem osvíceného vládce nechati kopati kanály. O udržování těchto vodních zařízení měli péči sami majitelé ohraničených polí. Bylo v jejich vlastním zájmu i v zájmu všeobecného blaha, aby kanály nebyly zaneseny bahnem, a aby příval neprotrhl hráze a nezaplavil okolní krajinu. Již od nejstarších dob historických králové sumerští a akadští vždy věnovali zavodňovacímu zařízení svou pozornost a při vydávání zákonů též sami o to pečovali, aby hráze

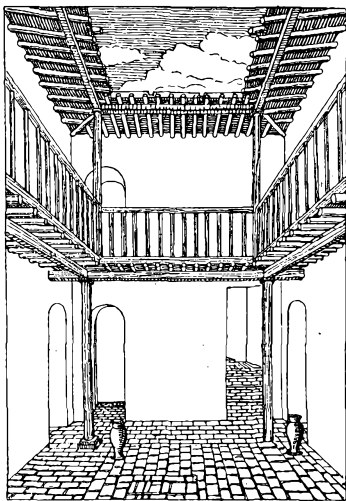
a stoky byly udržovány v pořádku. Babylonie byla známa ještě spisovatelům řeckým, v době kdy již pozbývala svého významu, jako pravé eldorado zemědělců. Tak podává nám zprávu o výnosnosti Mesopotamie Herodot: „V zemi prší málo. Co dává kořínkům obilí výživu je toto: Setba zavlažená řekou se zdaří a obilí roste; ne, že by řeka sama pole zaplavovala, jako v Egyptě, ale prací rukou a pumpami je země zavodňována... A země ta je podle našich vědomostí ze všech zemí nejvhodnější k pěstění obilí... Pro plody Demetřiny je tak příznivá, že pravidelně nese 200násobné množství plodů, a je-li úroda výjimečná dokonce 300násobné množství plodů. Samotné listy pšenice a ječmene dosahují snadno šíře 4 prstů. Stejně je mi známo, jak prosné a sezamové keře dorůstají výše stromů; neřeknu však o tom raději nic, neboť dobře vím, že kdo v Babylonii nebyl, nevěří ani tomu, co jsem řekl o polních plodinách.“ (Podobně Strabo XVI., 1. 14.)*

Protože Mesopotamie vděčí v první řadě zemědělství za své bohatství, proto bylo tu rolnictví vždy ve velké úctě, ba dokonce šťastní obyvatelé této země připisovali mu božský původ. O tom, jak živý zájem ve dnech pravěku věnovali vládcové hospodárnému vzdělání a úpravě půdy, svědčí to, že ještě velký Nabuchodonosor nazývá se s pýchou „zavodňovatelem rolí a venkovem babylonským“. Velká část půdy a to v území nejvýnosnějším, byla již od starodávna korunním statkem. Již v dobách velmi dávných skupovali králové, jako na př. Luġalanda, rozsáhlé polnosti, a částečně jich též nabyli jako soukromého majetku. Také slavný zákonodárce Chomurapi zmiňuje se příležitostně, že osázel oba břehy jím prokopaného kanálu „Požehnutí lidstva“, a že vysel množství ječmene. Při státním majetku byl též velmi významným chrámový statek.

Při koupi a prodeji půdy byl přirozeně velmi důležitou osobou geometr. Zeměměřičství bylo v Babylonii již brzy

* Výnos sklizně, jak jej popisují Herodot a Strabo nebyl ve skutečnosti nikdy dosažen. Při jejich údajích přicházejí vždy jen v úvahu jednotlivé klasy, které výjimečně měly jednou 200 zrn. Totéž platí o zprávě Assurbanipalově ze 7. století, podle níž mělo obilí stébla dlouhá 5 loktů (2 m) a klasy vykazovaly délku $\frac{5}{6}$ lokte (asi 33 cm). Podle různých, dosti shodných údajů z různých dob vyplývá, že průměrný výnos setby byl přibližně 30násobný, žeň zajisté ještě obdivuhodně požehnaná.

vyvinuté. Mnoho plánů polí zachovalo se nám z doby dynastie Akadské, jež nám umožňují zajímavý pohled do tehdejší měřičské techniky. V životě obchodním, pokud možno přesné stanovení plošného obsahu pole, mělo velkou důležitost, a proto skutečně byly též odjakživa všechny nemovitosti měřeny podle určité metody, založené na empirii. Pro vypočítávání byly od pradávna používány učebnice, v nichž byly seskupeny rozličné příklady s jejich ře-

Rekonstrukce domu z Uru (kolem 2000 př. Kr.).

šením. Tato řešení nejsou vždy úplně matematicky správná, blíží se však téměř úplně skutečnému výsledku. Zemědělství dalo tak zároveň základ technické vědě geometrické. Protože, pro zemi založenou na podkladě čistě agrárním, byl též kalendář velmi důležitým, proto poznatky, získané při zeměměřičství, prospěly též astronomii, která měla svůj domov v chrámových školách. Vskutku, znalost nebe a jeho zjevů byla v Babylonii prastará a i sami Řekové, pyšníci se svou vědou, vždy s vděčností uznávali, jak mnoho, co se tohoto oboru týče, dluží Chaldeům.

Kromě zemědělství byl též velmi rozšířen chov dobytka, a to zvláště v krajinách, které se těžko daly zavodňovati, a proto sloužily za pastviny. Obzvláště oblíben a pěstován byl hovězí dobytek, který ve starší době konal hlavní práce při zavodňování, orání a mlácení. Byl však též hojně používán

jako zvíře tažné, neboť kůň byl zaveden do Babylonie teprve kolem r. 2000 př. Kr. Přesto však hlavní chov obyčejných rolníků spočíval v menších zvířatech, ovcích a kozách. Jako ještě dnes v Orientě, osel měl úlohu soumara, sloužil právě tak k nošení břemen, jako za zvíře jezdecké a tažné. Byl též zapřahán do vozů válečných, dokud nebyla dána přednost koni. Také vepř byl odedávna pěstován, nebyl však voděn s hovězím dobyt看em na pastviny, ale dřepěl ve svém chlívku, nebo pobíhal po městě a obstarával čištění ulic od odpadků spolu se psem a supem. Ačkoli vepřové maso a tuk byly požívány jako potrava a tuk jest dokonce též výslovně jmenován mezi obětními dary bohům, přece štětinatá zvířata byla pokládána za nečistá a proto jejich cena byla mimořádně malá.

K domácím zvířatům naležela také drůbež; již staří Babylonané chovali husy, kachny, slepice a holuby. Slepice, která byla zavedena do Egypta teprve za Thutmosise, kolem roku 1500 př. Kr., má zajisté svou pravlast v Medii, alespoň pozdější médské území bylo charakterisováno jako země kochoutů.

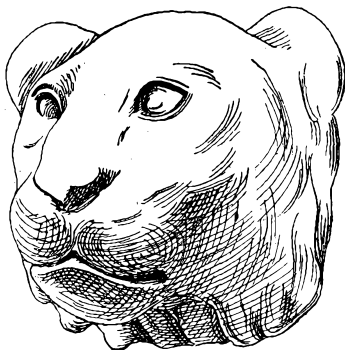
Co se medu týče, mluví se o něm v starobabylonských zprávách jako o koření pokrmů. Ve většině případů přichází v úvahu datlový syrob. Zahradá je proto kupním pramenem medu a vína. Také Herodot označuje med jako produkt datlové palmy. Včelí med je považován za „produkt bílého kopce“. Šamašrešusur, místodržící v Suchi a Maer se chlubí, že zavedl kolem středního Eufratu pěstění včel.

Mezi ovocnými stromy, které dodávají zemi charakteristický ráz, zaujímalá prvé místo datlová palma, která se v Babylonii daří již od nejstarších dob dějinných. Ve stínu palem zahradník pěstoval fíkovník, vinnou révu, morušovník a granátový strom (marhaník). Příležitostně uvádí se nám též řada ovocných stromů jménem, jako pistacie, hrušeň, mandlovník, bobovník a jahodový strom (planika); nedovíáme se však z toho, zda byly v Babylonii pěstěny.

Nadbytek hospodářských produktů byl hlavním předmětem obchodním, pomocí kterého Babylonie vedla světový obchod. Za obilí, vlnu a olej vyměňoval obchodník nejrozmanitější suroviny a přírodní produkty zahraniční, zejména kovy, kámen a cenné druhy dřeva, a ty pak opět po zpracování vyvážel.

Babyloňané byli již v prastarých dobách národem obchodním a ještě bibliční proroci charakterisují Chaldejsko, jako „zemi kramářů“ (Ezech. 16, 28), s níž všechny ostatní národové mají obchodní styky (Jes. 47, 15); podle Nahuma (3, 16) byli „její obchodníci četnější, než hvězdy na nebi“. Že dřívější národové východu přejali obchodní techniku od Babyloňanů, to nám dosvědčuje ta okolnost, že si od nich vypůjčili obchodní výrazy. Celé to množství cizích slov, zvláště označení měř a vah, ukazuje nám, že Babylonie byla světovou školou obchodní pro starý orient.

Obchod a obchodní styky Babylonie s cizinou nerozvinuly

Stříbrná lví hlava. — Ozdoba trůnu.

se teprve v pozdější době jejich dějin, kdy pohodlnější dopravní prostředky byly příznivé výměně věcí, ale jsou známy již od prvopočátku jejich kulturních dějin. Již *Ur-nina* a velcí králové dynastie Akkadské, opatřovali si pomocí svých karavan kovy, drahé kameny a stavební dřevo. *Gudea* podává nám dosti rozličných zpráv o svých obchodních výpravách do *Šilmunu*, *Makanu*, *Chachu*, *Meluchy*, na *Šidanim*, pohoří západního území, na cedrová pohoří, do země *Kimasch* na hranicích elamitských, a do mnoha jiných krajin, které jsme nemohli prozatím ani blíže určit. Již v dobách poměrně velmi starých možno dokázati dobře organisované královské poštovní spojení, jež pak poskytovalo též látku pro všelijaké cestopisy.

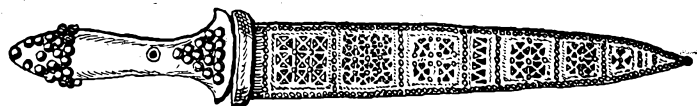
Zlato, jež se hojně vyskytovalo v „zemi mezi řekami“, již v době první dynastie z *Uru*, jak nám to dokazují nejnovější vykopávky, bylo zajisté uvedeno do Mesopotamie z nubského území, z *Meluchy*, asi egyptským meziobchodem.

Také stříbro muselo býti z velké dálky dováženo. Dochované zprávy ukazují nám na *Taurus*, jenž byl označován jako „stříbrné pohoří“. Mallus na kilicijském pobřeží byl podle egyptských pramenů též jedním z hlavních přístavů pro vývoz stříbra. Pravděpodobně musíme hledati tyto staré stříbrné doly u dnešního Bubgar-Madenu, jenž jest dosti snadno přístupný od kilických bran. Měď, která měla v nejstarší kulturní době velkou důležitost, vyvážela se zejména z Cyp-ru; je však možno, že staří Sumerové měli nějaký bližší kupní pramen. Udávají se nám různá jména místní, jsou však pro nás zatím ještě hádankou. Vedle drahých kovů vyskytuje se velmi záhy též olovo, kterého, kromě antimonu, bylo používáno ke kovovým směsím. Později k výrobě bronzu bylo místo něho používáno cínu, o jehož původu nemáme dostatečnou odpověď. Kovoznalství, obdivuhodně rozvinuté již od počátku prvé dynastie z Uru, dokazuje nám, že obyvatelé Sumiru a Ākadu hojně se zabývali zpracováváním kovů již v době prehistorické, a že již několik století před tím, než vystupují v dějinách, museli vésti velmi živý směnný obchod se sousedními národy, neboť země sama neskrývá žádné nerostné bohatství.

Pro anthropologii má veliký význam ta okolnost, že lidstvo udržovalo již od počátku kulturní doby velmi živý směnný obchod s kmeny velmi vzdálenými, ačkoli dopravní prostředky byly velmi primitivní. Již prehistorické výrobky umělecké, nalezené na těch všech místech, dokazují, že surovina těchto předmětů byla opatřena z velmi odlehlých krajin, neboť příslušné nerosty, z nichž nářadí a nástroje jsou zhotoveny, nevyskytují se v širém okolí nálezišť. Primitivní člověk není proto vůbec izolován od zevního světa a uzavřen do úzkých hranic svého domova, jak se často domníváme. Mnohem více důkazů, než pro odloučenost, máme již v šerém dávnověku pro velmi úzké soucítění s velikými celky lidské společnosti. Každá nová vymoženost, kterou pozemský život byl usnadněn a zlepšen, stala se brzy společným vlastnictvím národů, již se spolu stýkali buď bezprostředně a nebo meziobchodem. Co platí o kulturním vývoji na Krétě a Egejských ostrovech, v Troji a Mykenách, to hodí se též pro původní sídliště „Země mezi řekami“. Dávali z přebytku plodin své země a vyměňovali je za produkty, které na trh přivážela cizina.

Jako předměty dovozu přicházejí u Babyloňanů v úvahu různé druhy kamenů, minerálů a rozmanité odrůdy dřeva, jichž měla mesopotámská nížina nedostatek.

Výnosné zemědělství, které brzy přivedilo určitý stupeň blahobytu, vytvořilo vhodnou půdu pro rozvoj uměleckých řemesel. Tam, kde země člověku jen při vynaložení všech sil přinášela skrovný chléb, tam umění, přítelkyně mus, mohlo těžko založiti svůj domov. Samo bohatství nemůže sice probuditi talenty, může však přispěti k zvýšení geniálních vloh. Blahobyt sám vede k další snaze učiniti život zde na zemi příjemnějším a pohodlnějším, to znamená, všemožně povznésti hmotnou kulturu. Podobně jako v Egyptě, byly i v Babylonii všechny podmínky, které přispívaly k rychlému pokroku civilisace. Dík obzvláštní úrodnosti půdy, boj o

Zlatá dýka z Uru.

bytí nebyl zde příliš těžký. Sumerští obyvatelé nebyli toliko národem pracovitým, ale jako přirozenou výbavu přinesli si též do svých pracovních oborů hojnost vloh, lásku k pořádku a smysl pro krásu. Tak vrozený talent našel velmi záhy bohatou příležitost osvědčiti se tvůrčím způsobem. Proto, když po prvé Babylonie vystupuje na jeviště světových dějin — možná, že jen několik málo století po potopě — má všeobecně takovou kulturu, že pozdější potomstvo musí ji obdivovati. Prozatím může zůstatí nerozhodnuto, máme-li zařaditi pod pojem umění ty četné výtvořky rukou lidských, protože sami odborníci nejsou doposud jednotného mínění o tom, co spadá pod pojem umění. Mimo to velkou úlohu má zde subjektivní vkus. Staří Sumeřané činili též malý rozdíl mezi řemeslem, uměleckou živností a vlastním uměním.

Architektura je střízlivá a jednoduchá. Pro vývoj stavitelského umění má zajisté větší nebo též menší význam materiál, jaký země poskytuje k použití. Babylonie byla však chudá na kámen a dřevo, které v architektuře jsou téměř nenahraditelné. Proto musela býti vytvořena nějaká náhrada za tyto primitivní požadavky stavitelství. Tato náhrada byla

nalezena v hlíně, která v aluviálních náplavech byla v množství téměř nevyčerpatelném. Umění vypalovati cihly provádělo se v Babylonii od nejstarších, dosud neodhadnutých dob. Při stavění chrámu účastnila se dokonce i královská rodina výroby cihel ke stavbě chrámu používajíc drahocenného náčiní. Na štěstí pro vědychtivé potomstvo dalších století královští stavitelé zvěčnili svá jména na chrámech z cihel a zprávy o stavbě uložili do dolní části zdi, takže potomstvo dovědělo se dostatečnou odpověď o vzniku chrámů a paláců. Jako pojivo pro cihly, které byly z části jen sušeny na slunci, z části též vypalovány v ohni, sloužil od nejstarších dob asphalt (assyř. Kupru, t. j. hebr. chomer). To odpovídá dosti přesně údajům Písma sv. (Gen 11, 3), kde národové, vniknuvší do země Senaar, si řekli: „Pojďme, nadělejme cihel a palme je v ohni.“ Místo kamene užívali totiž cihel a místo malty asfaltu. Ve shodě s tím, také Herodot (1, 179) dokazuje, že Babyloňané používali při stavbě rozhřátého asfaltu jako pojiva.* Aby pak při velkých deštích voda se nevsakovala do hmoty, bylo použito při stavbě zdí svislých rour svodných, které odváděly vlhkost do horizontálních rour odtokových; tak stále provětrávání napomáhalo k odvodnění zdiva. Používání kamene je ve starší době poměrně řídké. Na severu bylo zajisté dříve používáno vápence, čediče, úbělu, žuly, doleritu a mramoru jako stavebního materiálu, které ve staré Babylonii sloužily jen za nadedveří a za práh, pro které pálená cihla se jim zdála nevhodnou. Aby do jednotvárné plochy zdí vnešeno bylo trochu různotvárnosti, opatřena byla řadou poněkud vyčnívajících, rýhovaných věží. Veliké plochy zdí rozloženy byly řadou vypuklých říms, zatím co věžím dostalo se zakončení v několikaposchoďových cimbuřích. Pozornost architekta obracela se vždy v prvé řadě k účelnosti.

Emauzy.

P. Jindřich Hänsler.

* Mimo to nalezla se vždy mezi vrstvou 5—13 cihel vložka z rohožek.

PŘÍRODA VE SVATYNI - SVĚTLO.

III.

„Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum.“

„Bylo světlo pravé, které osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět.“

(Jan 1, 9.)

Čím je světlo ve světě přirozeném, tím je náš Pán a Spasitel ve světě nadpřirozeném. Kristus jako Bohočlověk je králem, pánem všeho tvorstva. Všem ukazuje jejich nadpřirozený cíl; je prapříčinou milosti a oslavení. Je světlem našeho pozemského putování. Je naší radostí a naším životem.

Bůh je tím vším bezprostředně, sám v sobě, v tajemství Nejsvětější Trojice. „Bůh je světlo“, praví Písmo, „a tma je nepojala“. (Jan 1, 5.) Avšak vzhledem ke tvorstvu chtěl se Bůh, věčné světlo, nekonečná, nedostupná pravda, zjevití jen prostřednictvím svého jednorozeného Syna. Slunce je zároveň symbolem světla. Uprostřed nebe Církve sv. je Kristus, živé slunce, které vše ozařuje. Jako předchůdce Páně je nazýván svící (Jan 5, 35.), tak prostřednictvím jeho stali se i hlasatelé jeho učení, apoštolové, „světlem světa“. (Mat. 5, 14.) Příslušníci jeho království, věřící, jsou „dětmi světla“ oproti „synům tohoto světa“ (Luk. 16, 8). Sami jsou „světlem v Pánu“ (Efes. 5, 8) a k boji proti zlu a temnosti jsou vyzbrojeni „zbraněmi světla“ (Řím. 13, 12). Co konají v milosti, je „ovocem světla“ (Efes. 5, 9). Bedra jejich jsou opásána, v ruce drží hořící lampy a „jejich světlo svítí před lidmi“ (Mat. 5, 16). Život odpovídající zákonu Kristovu a setrvávající v milosti Boží je životem světla. Jím počínající se život věčný po časné smrti se doplní a změní se v život ve věčném světle, věčného Města Božího v němž pramenem světla je Beránek, a kde základy a zdi jsou ze svítícího zlata a třpytných drahokamů.

Ježíš Kristus je sluncem života věčného. Jako vycházející slunce zapuzuje noc a místo tmavých stínů rozlévá oživující jas svých paprsků, tak také náš Pán, jakmile vešel do některé duše v podobě ranních červánků sv. křtu, zapuzuje knížete temnosti a na jeho místo dosazuje Ducha sv. Okem tě-

lesným, orgánem to světla, možno spatřiti obdivuhodnou přeměnu, kterou v přírodě vyvolává vycházející den. Tisíckrát obdivuhodnější změnu, kterou Kristus provádí ve světě duší, lze poznati jen oku křesťana, nadpřirozenému orgánu vnitřního nadpozemského světla. Tento orgán sv. Pavel nazývá osvěceným zrakem srdce.

„Velkým tajemstvím je“, praví sv. Makarius, „tajemství duše, která spočívá v náruči Pána a bude u trůnu jeho oslavou. Vskutku, duše, kterou si božský Host vyvolil za obydlí, kterou uznal za hodnu, aby byla prozářena nevýslovnou krásou jeho vznešeností, bude jasem, tváří i okem úplně rovna cherubu ve vidění Ezechielově. Není v ní již ani temné skvrny, vše je světlo, vše je duch, neboť žije v nevýslovné záři paprsků oslaveného Krista, který sestupuje dolů, aby v ní učinil svůj příbytek. Jako slunce září plnou a celou svou světelnou energií, jako je celé světlem beze stínu a bez blednutí, ať na ně již patříme z kterékoli strany, tak také celá duše stává se světlem a vznešeností, když je úplně prozářena nevyslovitelnou krásou zjevu Kristova a když v plnosti Ducha sv. je povýšena na příbytek Kristův a místo jeho odpočinku. Kristus je to, který to vše působí tím, že duši uchvacuje, provází ji a v ní působí a tím ji zdobí a kráší zcela duchovní krásou. Neboť Kristus, který ji nese, bude též sám v ní nesen a ukazovati jí bude cestu, ke které se musí probíti. (S Makarius. Hom. 1.)

Tajemství milosti je tak plné světla, které září z nadpřirozeného jasu našeho Vykupitele. Naši temnotu mění ve světlo a z ovzduší plného stínů vytvoří nebe, rozplývající se v moři paprsků našeho Mistra. Jaká milost, jaká čest, býti křesťanem!

Jakým způsobem máme uchovávatí světlo milosti v našich duších, tomu nás velice názorně učí sv. Chrysostom tím, že vykládá slova apoštolova: „Ducha v sobě neuhášejte.“ „Hustá tma a temný mrak zahaluje celou zemi“. Sv. apoštol Pavel vyjádřil to slovy: „Byli jsme někdy tmou.“ Protože tedy obklopuje nás noc, abych tak řekl, postrádající světla lundy, a my musíme tou nocí kráčet, dal nám Bůh zářnou lampu, kterou v podobě milosti Ducha sv. rozžehá v našich duších. Ale toto světlo někteří učinili jasnějším, radostnějším a přátelštějším, jako Petr, Pavel a všichni ti svatí, jiní však je zhasli, jako pošetilé panny, jako ti, kteří dopustili ztroskotání lodi

víry. Proto praví nyní sv. Pavel: Ducha neuhášejte, to jest milost, neboť tak má ve zvyku nazývati milost Ducha sv.

„Milost však zháší život nečistý. Neboť jako zháší světlo lampy, kdo na ně leje vodu, nebo kdo je zasypává zemí, a když nic z toho nečiní, stačí vyjme-li toliko olej, stejně se děje i s darem milosti. Jestliže jej někdo zasypává starostmi o věci pozemské a pomíjející, uháší ducha, a jestliže nic z toho nečiní, odněkud však vnikne dovnitř pokušení jako prudký vítr a plamen není dosti silný, nebo nemá dosti oleje, nebo nezatarasíš otvor, nebo nezavřeš dveře, vše zhyne.

Co je však otvor? Jako svítlna má otvory, tak u nás je jimi oko a ucho. Nedopusť, aby jimi vnikl prudký vítr pokušení, protože by uhasil lampu, ale uzavři je v bázni Boží. Ústa pak jsou dveřmi; uzavři je pevně na závoru, abys udržel světlo a nápor z venčí zadržel. Na příklad: Někdo ti učinil křivdu; máš mu ihned odpovědětí zlořečením? Zavři ústa, nebo kdybys je otevřel, vzbudil bys vichřici. Neviděl jsi snad ještě, že když v domě jsou proti sobě otevřeny dvoje dveře, že vane silně vítr, uzavřeš-li však jedny, nebude již průvan, nic nezmůže vítr a velká část jeho sil bude zlomena? Tak nyní jsou dvě brány proti sobě: ústa tvá a toho, kdo tě popudil křivdou a pohaněním. Jestliže svá ústa zavřeš a nedáš průchod vanutí, utišíš úplně vítr; otevřeš-li je však, nebudeš jej moci zadržeti. Pozor tedy, ať neuhasíme milost.

Stává se však, že plamen zhasne, třebaš nevníkl k němu vítr. Když se nedostává oleje — když neudílíme almužnu, uhasíná duch. Neboť on přichází k tobě jako almužna Boží; když pak plody této almužny u tebe nevidí, odletí opět, neboť nemůže zůstat v duši nemilosrdného.

Je-li však duch uhašen, — následky toho zná každý, kdo již šel za noci bez měsíčního světla. Je-li nesnadné jíti za tmavé noci z jednoho místa na zemi na místo jiné, jak lze pak bezpečně vstoupiti na cestu vedoucí ze země k nebi? Nevíte, jak mnoho démonů je v tomto prostoru, kolik šelem a kolik zlých duchů. Máme-li to světlo, nemohou nám vůbec uškoditi; zhasne-li však, brzy nás uchvátí a rychle nás zbaví všeho jmění, jako i lupiči mají zhašená světla dokud kradou. Oni zajisté vidí v té tmě, neboť konají skutky temnosti, my však nejsme zvyklí, tomuto světlu temnosti.“ (Sv. Chrysost. I. Thess. hom. XI.)

„Ó světlo, které Tobiáš viděl, když učil svého syna cestě života; Tobiáš, jehož oči uzavřeny byly světlu dennímu. Ó světlo, na které Isák patřil ve svém nitru, když on, slepý pro věci vnějšího světa, odhaloval budoucnost před očima svého syna. Neviditelné světlo, ty to jsi, jež pronikáš srdce lidská. Světlo prorocké, světlo svaté, světlo andělské, ozař mne, osvět mne.

Snaze tě o to prosím, já, tvůj ubohý slepec, který bez tebe sedí ve tmě a ve stínu smrti. Řid' mé kroky na cestě pokoje, nech mne kráčet po cestě k tvým obdivuhodným stánkům, až k hoře Boží.“ (Sv. Augustin.) (Pokračování.)

Jerusalem.

P. Josef Henninger.

BENEDIKTINSKÉ KLÁŠTERY V NORSKU.

I.

Nelze pochybovati, že Norové se seznámili s křesťanstvím hlavně za dob, kdy vyjížděli na svých lodích do západních i východních moří na *viking*, na loupežení a kořistění, to jest, v letech mezi 800—1050. Na březích vých. moří, v Dánsku, Švédsku, mezi baltskými Slovany, Prusy, Litevci, Kúry, Esty atd., bylo ovšem tenkrát křesťanství neznámo, nebo známo toliko jako cizí náboženství, ale několik set let a někde již mnoho set let panovalo v mořích západních, v Anglii, ve Skotsku, v Irsku, ve Francii, a tam také nejčastěji mířili severští vikingové se svými loďmi. Odtamtud ne jeden se vracíval nebo se tam se svými zástupy usazoval jako *poznámenaný*, jako jakýsi katechumen, na němž křesťanští kněží provedli exorcismus a poznámeneali jej zna-

mením sv. kříže. Takový člověk, ať víking, který chtěl žít v některém kraji pokojně, ať kupec, který přijížděl za kupectvím, mohl pak mít přátelštější styky s křesťanským obyvatelstvem nebo po případě s domácími panovníky a jinými předáky. *Primsigning* nazývali Skandinávci tento úkon, který z nich arci neudělal nové lidi, nýbrž spíše leckdy lidi, kteří nevěřili ani svým starým bohům ani „Bílému Kristovi“, nýbrž „spoléhalí na svou sílu“.

Tři norští králové se té doby pokusili uvést křesťanství do země: Hákon Dobrý (935—960), vychovaný a pokřtěný v Anglii, Olaf Tryggvason († 1000) a Olaf Svatý Haraldsson († 1035). Tito dva poslední králové, pokřtěni na svých kořistných výpravách, pohnuli mnoho svých krajanů někdy po dobrém a často po zlém, aby se dali pokřtiti. Doopravdy se ujalo křesťanství a to velmi rychle až po smrti krále Olafa Svatého v bitvě s pohanskou stranou u Stiklastadů (v kraji trondhjenském), takže také v tomto případě se jakýmsi způsobem osvědčilo staré rčení, že „krev mučovníků je semenem křesťanů“.

Křesťanství šířili hlavně biskupové a kněží přišlí z Anglie, a z Anglie jistě asi také byli první mnichové a to mnichové benediktinští, kteří obeznámili Nory s životem řeholním. Anglický benediktin Matouš Pařížský († 1259 nebo o něco později) vypravuje, že dánský král Knút Veliký, který opanoval také Anglii a Norsko, založil roku 1028 na ostrově Nidarhólmu v dnešním fjordu trondhjenském benediktinský klášter. Ale všechny stopy po tomto klášteřu, který jistě byl osazen z Anglie, zmizely.

Teprve když se křesťanství v zemi upevnilo a nastaly klidnější doby, totiž na začátku 12. století, byla připravena duchovní půda, v níž mohly kláštery prospívat. S tím souhlasí zpráva kronikáře té doby, Orderíka Vitalise, který zaznamenal, že první kláštery v Norsku byly založeny za panování krále Sigurda přímím Jorsalafari (Poutník jerusalemský, 1103—1130). Pohříchu se zachovalo málo zpráv o začátcích těchto prvních klášterů, ale všecko, co o nich víme, poukazuje na jejich původ z Anglie.

První přišli benediktini, asi 30—40 let po nich cisterciáci, a asi téže doby byly zakládány nejstarší kláštery augustiniánské. Ke konci 12. století se vyskytují premonstráti, ve 13. stol. přicházejí, a to brzy po založení svých řádů, františ-

káni a dominikáni, z první polovice téhož století jest jediný špitál Johanitů v Norsku, a století 15. spatřuje v Bergenu nový, ze Švédska pocházející řád birgítek. Mnichové sv. Antonína se objevují v jediném klášteře před samou reformací, na začátku 16. století, takže brzy potom se stávají účastníky všeobecného zániku klášterů v Norsku.*

* * *

Norsko mělo 6 benediktinských klášterů: tři mužské a tři ženské. Mužské byly: *Nidarhólmr* na ostrově téhož jména, o jehož prvním, ale netrvalém založení roku 1028 již se stala zmínka, a který pak byl trvale založen, pravděpodobně jako klášter kongregace clunijské, na začátku 12. věku; *klášter sv. Albana* na ostrově Selja v Nordfjordu, založený někdy ke konci 11. věku, a *Munkalíf* nebo klášter sv. Michala na Nordnesu (mysu) u Bergenu, založený okolo 1110. Ženské byly: *Gimbisey* (nebo Gimsey) na ostrově v řece Skienselv u Skienu v jižním Norsku, ze začátku 12. stol.; *klášter P. Marie*, (Nunnusetr á Leirunni) obyčejně nazývaný jen *Nunnusetr*, u Osló, o něco mladší než předcházející, konečně *Nunnusetr á Bakka*, na vých. břehu řeky Nidu proti Nidarósu, (t. j. dnešnímu Trondhjemu), o němž je první zmínka v polovici 12. stol. Ostatně se Chr. Lange vyjadřuje o tomto ženském klášteře s jakousi pochybností, pravě, že *pravděpodobně* měl řeholi sv. Benedikta. Zcela nejistý je vzhledem k jinému klášteru v kraji trondhjenském, který slul *Nunnusetr á Reini*, o němž vůbec neví, jakou řeholí se spravoval, protože vznikl až 1239, a Lange myslí, že toho času již nebyly zakládány kláštery benediktinské.

Co do příslušnosti diecésní byly v arcidiecési nidarósské (trondhjenské) mužský klášter Nidarhólmr a ženský Nunnusetr á Bakka (jakož i pochybný Nunnusetr á Reini), v diecési bergenské mužský Munkalíf a rovněž mužský klášter sv. Albana na ostrově Selja, v diecési óslóské ženské kláštery Nunnusetr á Leirunni a Gimbisey. Diecése stafangerská a hammarská neměly benediktinských klášterů.

Lange si činí při této příležitosti otázku, zdali klérus při

* Jak v těchto úvodních řádkách, tak také v ostatním článku je mi hlavním pramenem Christian C. A. Lange svým spisem *Klostres Historie i Middeladeren*. Christiania 1856.

katedrálních chrámech v Norsku záležel v benediktinech, jako prý se to spatřuje v Anglii, na př. v Canterbury, ve Worchesteru, Durhamu, Rochesteru a jinde, kde biskupové byli zároveň představenými benediktinských klášterů a mniši byli dómovým klérem. Lange myslí, že Norsko anglického příkladu v této věci nenásledovalo. Rozdělení země na 4 diecése, totiž Nidarós (Trondhjem), Bergen, Stafangr a Ósló (biskupství hamarské bylo založeno později, 1152) pochází z dob krále Sigurda Jorsalafara (kolem 1120) a skoro téhož času vznikly první benediktinské kláštery v Norsku. Kdyby řeholníci těchto klášterů byli zároveň konali službu při biskupských chrámech, byly by jejich kláštery bývaly zřizovány při samé katedrále a při sídle biskupově, jako to bylo v Anglii. Ale v Norsku, alespoň v Nidarósu a v Bergenu vidíme, že kláštery jsou od biskupského chrámu a sídla dosti vzdáleny, Nidarhólmr na ostrově ve fjordu a Munkalíf u Bergenu na té straně bergenské zátoky, která byla tenkrát neobydlena. Není také žádná zpráva, že by členové kapitol, které byly zřízeny u biskupských chrámů 1152 (kdy byla norská církev trvale zorganizována), byli náleželi řádu sv. Benedikta.

O jednotlivých klášterech promluví nyní podrobněji, a to nejprve o mužských, potom o ženských. Všeobecně lze o nich říci, že všechny měly značný majetek pozemkový a uznávaly větší nebo menší závislost na svých diecésních biskupech. Roucho řádové bylo černé, a klášter na Selje výslovně býval nazýván *Svartmúnkaklaustr* — klášter černých mnichů.

* * *

Klášter sv. Vavřince na Nidarhólmu.

Nidarhólmr nebo zkrátka Hólmr slul ostrůvek v dnešním fjordu trondhjenském na sever od dnešního města Trondhjemu, které slulo v středním věku Nidarós, t. j. Ústí řeky Nidu. Na tomto ostrově vznikl první norský klášter, o jehož počátcích máme dvojí zprávy, jedny anglické, druhé norskooislandské. Jedna anglická zpráva, t. j. zpráva původu anglického, pochází, jak již bylo řečeno, od Matouše Pařížského v 13. stol., který vypravuje, že dánský král Knút Veliký založil na Hólmu benediktinský klášter. Jiný Angli-

čan, Jan Bromton, vypravuje, že král Knút po svém návratu z Říma (1027) založil dva benediktinské kláštery, jeden v Norsku, druhý v Norfolku v Anglii. Toto udání času se srovnává s rokem 1028, kdy se Knút Veliký vypravil do Norska a nějaký čas pobyl v Nidarósu. Matouš Pařížský mohl býti dobře zpraven, protože sám byl v Norsku jako papežský visitátor s úkolem, aby zreformoval benediktinský klášter na Nidarhólmu. S anglickými zprávami se ovšem nesrovnávají norskó-islandské, které tvrdí, že klášter na Nidarhólmu založil za času krále Magnúsa Bosého mocný muž Sigurdr Ullstreng, a některá zpráva výslovně praví, že on *první* založil tento klášter. Snad to lze srovnati tak, že Dán Knút skutečně klášter založil a povolal do něho mnichy z Anglie, ale pak, když krátké a nenáviděné dánské panství se skončilo, byl klášter zbaven podpory a zanedbán, jeho obyvatelé pak buď se vrátili do Anglie nebo vymřeli. Později teprve, a to v letech mezi 1105—1110, Sigurdr Ullstreng na místě pustého kláštera založil nový a bohatě jej nadal. Klášter byl zasvěcen sv. Benediktu a sv. Vavřinci, ale býval obyčejně nazýván jen po tomto druhém světcí. Lange praví, že je *jisto*, že mniši tohoto kláštera byli clunijští, ale v poznámce pak povídá, že mnichové sami se nazývali *clunijskými*, kdežto papežové, arcibiskupové a cizí lidé je nazývají *benediktiny*. V tom by ovšem nebyl odpor, protože kongregace klášterů spojených s Cluníi byla sdružením reformovaných klášterů benediktinských, ale myslí, že mniši na Nidarhólmu se sami nazývali clunijskými proto, že chtěli požívatí výsady clunijských, býti totiž závislími přímo na papeži a nikoli na nidarósském arcibiskupovi, ale že jejich příslušnost ke kongregaci clunijské nebyla náležitě potvrzena, pročez arcibiskupové v Nidarósu se k nim chovali jako k podřízeným, visitující jejich klášter.

Nadání zakladatele Sigurda rozmnožil hospodářstvím ve Velkém Hernessu král Harald Gilli († 1136), když syn bratra jeho a protivník, král Magnús Sigurdarson, oslepený a s usečenou jednou nohou vstoupil do tohoto kláštera roku 1135, podle některých zpráv dobrovolně, podle jiných z přinucení. Brzy potom (1136) Sigurdr Slembidjárn, který se vydával za syna krále Magnúsa Bosého († 1103) a byl jáhen, dal úkladně zabít Harald Gilliho, ale když si nemohl vymoci uznání za krále, vyvedl slepého Magnúsa 1138 z kláš-

tera, proti vůli mnichů, chtěje ho učiniti králem, a vodil a vozil jej s sebou po rozličných krajích a zemích, až Magnús zahynul ranou určenou jinému v námořní bitvě u Hvalů (1139) a Sigurdr Slembidjárn byl jat a krutě umučen. Ostatně jako dobrý jáhen „přeříkal při svém mučení třetinu žal-táře“ (Snorri Sturluson v Heimskringle).

V 2. polovici 12. století, když o norskou korunu zápasili Magnús Erlingsson a Sverrir, zdá se, že klášter nidarhólm-ský byl příznivý Magnúsovi. Alespoň se často vypravuje, že tam pobýval, a jeho přívrženci se tam uchýlovali po bit-vách, ztracených buď na fjordu nebo v blízkém Nidarósu. Nikdy však se taková zmínka neděje o Sverrirovi nebo jeho lidech. Ale jinak je z té doby o klášteřu málo známo, leda, že roku 1210 vyhořel. Z opatů jsou té doby známi, ale jen jménem, *Mikuláš* v polovici 12. století a *Ásgautr* kolem r. 1223, kdy se účastnil sněmu v Bergenu. Známější je jeho ná-stupce Björn, přímím Rítabjörn, který se značně vkládal do politických běhů svého věku. Již dříve, jako pouhého mnicha, poslal ho arcibiskup Petr s Ögmundem Arasonem na Island, aby sesadili biskupa skálholtského Magnúsa a po-hnali ho před arcibiskupa. Byl 1232 posvěcen na opata, do-vedl dvakrát urovnati nebezpečné napětí mezi králem Há-konem Hákonarsonem a jarlem Skulim, konečně však se při-dal zřejměji k jarlově straně a zapletl sebe i klášter do ne-příjemností. Sám upadl do arcibiskupovy klatby, klášterní majetek pak dal do zástavy za půjčené peníze jarlovi nebo vévodovi, jak se také říká, Skúlovi. Peněz chtěl užití jednak ve svém zájmu na cestu do Říma, aby apeloval proti arcibis-kupovi, jednak v zájmu Skúlově, aby nesl jeho listy papeži, císaři a jiným knížatům. Cestou ho chytli a zabavili listy, které byly namnoze takového rázu, že by byl Rítabjörn mohl ztratiti život. Ale král byl velikomyslný, a protože zachy-cená psaní již mu nemohla škoditi a brzy potom byla věc vé-vodova nadobro prohrána, pustil opata do Říma, kam přišel, jak se zdá v dubnu 1241. Té doby přišel do Norska anglický mnich Matouš Pařížský, o němž se již výše stala zmínka, maje reformovati nidarhólm-ský klášter. Ve své obšírné zprá-vě praví, že klášter byl majetkově skoro zničen vinou svého opata, jež však nejmenuje, pročež se arcibiskup ujal správy klášteřa a chtěl přísně trestati tamní mnichy. Ti však apelo-vali do Říma, a jejich převor, který zatím získal nějaký ma-

jetek nazpět a sehnal nějaké peníze, vydal se na cestu k papeži. Podle Matouše Pařížského se zdá, že tam mnoho nepořídil. Rítabjörn byl patrně šťastnější, neboť Řehoř IX. mu dokonce svěřil, aby spolu s cisterciáckým opatem na ostrově Tautře vyšetřil jisté zázraky, které se připisovaly arcibiskupovi Eysteinovi († 1188). Přinášel s sebou také list papežův (snad již Innocence IV., zvoleného v červnu 1243) králi, „list plný požehnání a krásných slov, jaký sotva kdy přišel od papeže do Norska“, jak praví islandský spisovatel Sturla Thordarson. Přišel do Norska v létě 1244, pobyl, jak se zdá, nějaký čas u krále v Bergenu, ale na podzim, ubíraje se do svého kláštera, se rozstonal a zemřel v klášteře na Selji. Byl to muž nadaný, znamenitý prelát, výmluvný a obratný, ale patrně dosti nepokojný. Rítabjörn mu říkali pro mnoho listů, které psal (ríta = psáti).

Není známo, kdo byl opatem po Björnovi. Matouš Pařížský vypravuje jen o tom převorovi, který se vrátil z Říma téhož času jako Björn. Po svém návratu uspořádal především majetkové poměry klášterní, za kterou příčinou se musil plaviti do Anglie, kde nějací italští nebo snad spíše francouzští lichváři (caorsini) měli v rukou některé zástavní listy od Björna. Poněvadž arcibiskup byl na pořádek v klášteře velmi nevrlý a zamýšlel mnichy vyhnati, pustili se 1247 opat a převor do Říma. Tam si vymohli doporučující listy na opata sv. Albana v Anglii, aby jim dal mnicha Matouše Pařížského za reformátora nidarhólského kláštera. Opat jim vyhověl a od Matouše pochází vypravování o těchto osudech kláštera v 1. polovici 13. věku.

Reformou stoupla opět vážnost kláštera a přízeň u krále. A tak jest opat Thorleifr jmenován jako první mezi preláty, kteří doprovázeli krále Hákona na jeho vlastní lodi na poslední jeho výpravě do Skotska, a on spolu s třemi biskupy udělil králi poslední pomazání před smrtí, která 15. prosince 1263 ukončila jeho panování. Nástupce Hákonův, král Magnús Lagaboetir (oprávce zákonů) odkázal ve své závěti 1. února 1277 „benediktinskému klášteru“ na Hólmu 120 marek šterlinků v hotových penězích, s povinností, k níž se klášter písemně zavázal, že tamní mniši budou udělovati svátost oltářní svobodně všem duchovním osobám, světským i řeholním v arcidiecezi — závazek dosti podivný.

Za následujícího krále Eiríka Magnúsosona jmenuje se v

některých listinách nidarhólmský opat Hákon, ale jinak není o něm nic známo. Ve sporech mezi světskou a církevní mocí, které v Norsku znova propukaly i po t. zv. tönberském konkordátu, vyskytá se jako svědek, jehož se dovolávají pro svá práva kanovníci nidaróšští, jakýsi bratr Ārni, který dříve, jak se zdá, také byl kanovníkem v Nidarósu a farářem v Borgundu. Je to asi týž Ārni, který v letech 1296—1303 byl na Hólmu opatem, neboť vždy se jeví jako přítel dómových kanovníků. Bonifác VIII. dal mu bullou ze dne 16. prosince 1296 moc, aby bez další apelace rozhodl o jakémsi sporu mezi dómovou kapitulou a knězem Mikulášem Goliou v Nidarósu. Rozhodnutí se stalo až 1301, a téhož roku soudí jako papežský soudce ve sporu o nějaký desátek mezi kapitulou a panem Vilhjálmem z Torg. Opat dal za právo kapitule, což mu pak způsobilo nějaké nepříjemnosti, zvláště když z papežského rozkazu musil některé násilnické protivníky kapituly a jejich pomocníky vyobcovati z církve.

Zdá se, že nástupcem Ārniho byl Islandčan Grímr Skútu-son nebo Skútugrímr, o němž jest první zmínka 24. listopadu 1313. Za něho opět vyhořel klášter 1317. Na jaře 1321 byl jmenován biskupem skálholtským na Islandě a posvěcen na biskupa 28. července téhož roku v Bergenu. Ale již po třech měsících zemřel ještě v Norsku.

Později jsou zprávy o nidarhólmském klášteře ještě chudší. Jistá listina jmenuje v srpnu 1346 opata Olafa. Po velikém moru, který řádil v Norsku zvláště 1349 a zahubil kromě jednoho také všechny kanovníky v Nidarósu i s arcibiskupem, jenž umíraje, učinil nějaký odkaz (kalich a 2 marky páleného stříbra) hólmskému klášteru na zádušní mše, zvolil jediný a poslední člen kapituly opata Olafa za arcibiskupa. Tento Olaf zemřel 1373.

V 15. století vydává 5. dubna 1431 hólmský opat Erlingr spolu s dvěma nidarósskými převory svědectví o tom, co arcibiskup Āslak Bolt zaplatil králi Eiríkovi z dluhu, jež měl u krále jeho předchůdce Āskell. Týž opat vyměnil s arcibiskupem Āslakem některé klášterní statky za jiné. Jiné takové směny učinil v první čtvrti 16. století opat Jón Lafransson jednak s arcibiskupem Gautem († 1510), jednak s nidarósským kanov. Autleifem Matssonem (27. V. 1516). Tato druhá směna se stala s jedné strany se svolením konventu hólmského, s druhé se svolením arcibiskupa Erika Valkendorffa.

Roku 1531 udeřil blesk do kláštera, který shořel po druhé. Snad to bylo též den, kdy shořel také velkolepý dóm nidarósský (trondhjemský) a skoro celé město. Tímto požárem se končí zprávy o klášteřu na Nidarhólmu. Opat a jeden bratr z Hólmu se tohoto času jmenují mezi soudci opata z Tautry. Klášter sám snad již zůstal pustý. Když poslední nidarósský arcibiskup Olaf Engelbrektsson se pokusil brannou rukou odpírati reformačním snahám dánského krále, dovídáme se, že obsadil také klášter hólmský, z něhož pak bylo ve dne v noci na dánské lodi stříleno. Odpor byl arci marný, a posádka musila po nějakém čase kapitulovati. Sám arcibiskup uprchl již 1. dubna 1537 do Holandska a zemřel 7. února 1538 v Brabantu. Myslím, že z jeho pozůstalosti pochází latinský rukopis pražské kapitulní knihovny ze 14. století (signatura B IV./1), který psala „Birgitta, dcera Sigfússova v klášteře Munkalíf u Bergenu“. Rukopis ten byl v 16. století v Antverpách v jesuitské koleji — myslím totiž, že určitě to je též rukopis, o němž se zmiňuje Christian C. A. Lange ve své knize na str. 143.

Majetek klášterní spolu s požitky jemu přiřčenými byl dán nejprve v léno Svendovi Jensovi Tillufssönovi (patrně nějakému Dánovi), ale brzy potom byl přivtělen ke královskému dvoru trondhjemskému. Jak veliký byl klášterní majetek nebylo Langovi lze zjistiti. Z kostela klášterního se zachovala jakási rotunda (snad absida?), která byla později pojata do opevnění dnešní munkholmské pevnosti.

(Pokračování.)

Praha.

Dr. Karel Vrátný.

BENEDIKTINSKÉ HODINKY.

Mé první matutinum.

Dávno již se snesl večer, když po prvé v životě jsem vešel do benediktinského kláštera. Právě odzvonili klekání. Všichni mniši se již odebrali do *dormitářeloznice*. Jediný bratr-laik od brány mne doprovodil do jakési komůrky, kde mi dal lehkou večeři. Pak jsem s ním lezl po vysokém točitém schodišti, až bludištěm chodeb s dvojitými gotickými okny jsme došli do světnice, jež mi byla určena. Pak mlčky se mi mírně uklonil a nechal mne.

Mám-li říci pravdu, byl jsem jaksi podivně zmaten a můj první styk s klášterním tichem na mne působil dojmem, jakoby těžký závoj mi ulehl na prsa a tlačil mne jak nějaký náhrobní kámen až k zadušení.

Hodiny mýjely a zdály se mi nekonečně dlouhé. Temná noc ještě halila mou celu, když mne probudil zvuk, jež jsem nemohl určit. Bylo to táhlé bručení. Neslo se až k mému sluchu a tam mizelo, aniž jsem mohl rozeznat, co to je a odkud to přichází.

Rychle jsem se oblékl a vyšel z cely. Šel jsem opatrně, tajil jsem dech a jímala mne nevyhovitelná hrůza.

Objevila se mi nyní jasně dlouhá klášterní chodba, z níž večer jsem nemohl mítí strach. Byla jedinečně krásná. Vládlo tam královské, naprosté a vážné ticho a samota. Zdála se nekonečně dlouhá a trátila se daleko ve tmě. Gotickými oblouky oken viděl jsem jen temné, zatažené a bezbarvé nebe. Dole nehybně ležela „rajská zahrada“, rozdělená křížem mlčných a šedavých stuh dvou alejí.

Odvážil jsem se pár kroků do polostínu chodby; zbystřil jsem sluch a dal se vésti vábným bručením. Táhl se jako slábnoucí a neurčitý tok mizících obrysů a prchavé harmonie. Chvillemi se změnilo v nářek, síla jeho zvuku se vystupňovala a pak náhle jako ozvěna se ztratila v mrtvém tichu, v tichu samoty, v tichu hrobu. Konečně zaslechl jsem je blíže, když jsem přišel téměř před jakési dveře, za nimiž zněl hukot modlitby. Prošel jsem jimi a náhle jsem se octl pod nízkým klenutím, jako na pokraji nějaké propasti, předsedaje

* Viz I. kap. „Vstávání mnichů“ v II. roč. str. 294.

tak shůry koncertu podivných hlasů. Zdálo se mi, že jsou bezbarvé, ale řídil je jistý druh rytmu a přízvučnosti.

Nízké klenutí bylo nad malou skrytou loží; krčila se nahore na pilastru dvou sloupů, jež rostly z choru. Propastí byla velkolepá loď opatského chrámu: hra stínů ji jen ještě zvětšovala. Hlasy pak stoupaly z chorových štal. Nemohl jsem vůbec rozeznat siluety mnichů; přes světlo lamp na pultech kantorů byli neviditelní, ztraceni, utopeni. To byl můj první dojem z Matutina.

Hned ve své paměti jsem si vyvolal jasnou vzpomínku na hodinu náboženství, kdy s pozorností něžně vzbuzenou jsem naslouchal milému katechetovi, když líčil prvokřesťanské svatvečery. Ještě před svítáním scházeli se křesťané, aby pěli Pánu Bohu chválu. Pozdní pohanští chodci viděli, jak alejemi a mezi hroby podél římských cest pokradmo jdou mlčelivé stíny. Protože pak si nedovedli představit, proč se scházejí, byla slýchat proti nim nejhorší obvinění.

Prvotní křesťanská shromáždění! Ta slova vyvolala v mé duši celé tajemství krásy. Noční shromáždění, adorace, skončené před svitem jitřenky, všechna ta srdce prahnoucí po tom, aby pozdravila vyvoleného Mistra před majestátním pozdravem slunce, to vše uvádělo mou oslněnou obrazotvornost do zbožného nadšení.

To čerstvé pohnutí, ta prvá upozornění zabušila náhle vším svým něžným voláním na citlivost již překonanou. Vzdala se bez odporu. Obklopila mne něžnost svítání. Hlasy ke mně a kolem mne stoupaly, jakoby svým zápalem chtěly mne nést s sebou do netušených výšin. V roztomilém zmatku závratí posvátný zpěv mi přinášel slova bělostná jak voskovice mého mládí a hřejivá jak duchovní pára. „*Deus meus ad te de Luce vigilo* — Bože můj, hned z jitra tě hledám“ (žalm 62, 2). „*Praevenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditaretem eloquia tua* — mé oči se k tobě obracejí na úsvitě, abych rozjímal o tvých výpovědích“ (žalm 118, 148).

* * *

Matutinum jako předchůdce jitřenky, jež je symbolem nadcházejícího života, zdá se být na rozhraní dávno přešlé minulosti a nejvzdálenější budoucnosti. Již od prvních století mísí se cosi nadpřirozeného do těchto neustálých vigilií. Památka na mladičké křesťanské nadšení žije v nich stá-

lou a skutečnou přítomností. Je to čin stále stejný, je to táž jitřní modlitba, každodenní Jitřní a věčná Jitřní. Je to světlo ducha, jež nikdy nezhasne, je to čistý plamen, který pro klid lidských duší neúnavně bdí na prahu tajemných dálek.

Ale tajemný práh, na nějž již samo pomýšlení nás jímá úzkostí, ten při pohledu na kláštery září radostným paprskem. Celou svou horečnou radostí chvěje se tam naděje, svým přetvořujícím hlasem tam zpívá láska. Tím spíš, že čas vigilií, čas času, plyne nad hodinami, nad časem, vysoko do nekoňného Života. A člověk neví, zda lidé, kteří v kláštorech vstali dřív, než milý Pán Bůh probudil ptáky v jejich hnízdech, neví, zda jsou to synové toho velikého, nespočetného a ubohého lidstva, jež ještě dávno spí...

Naslouchaje po prvé v životě klášternímu Matutinu, vzpomínal jsem, jak nadšeně svatý Jan Zlatoústý popisoval mnichy z Antiochie: „Sotva vstali, již začínají pět Davidovy žalmy a jak libou melodií! Není harfy ani flétny aniž jiného nástroje, jenž by vydával takovou hudbu, jakou lze slyšet v tichu a samotě se rtů těchto svatých mužů. Tím spíš, že pějí s anděly, ano s anděly ono „*Laudate Dominum de Caelis* — chvalte Boha s nebes“ (žalm 148), kdežto my lidé své doby ještě spíme nebo v polospánku myslíme jen na svůj ubohý život“ (Homilia XIV in I. Tim 14).

A vzpomínal jsem též, že v dávných dobách vigilie slavilo nejen duchovenstvo, nýbrž i věřící, jak dosvědčuje zbožná římská dáma z Gallie z konce IV. století ve své roztomilé zprávě o své cestě do Svaté země. „Každodenně“, píše abatyše Aetheria, to je ona dáma, „každodenně ještě před kuropěním otvírají se všechny brány katedrálního chrámu v Jerusalemě a přicházejí Monazontes — poustevníci a Partenoe — panny a nejen oni a ony, nýbrž i laici, muži i ženy, jež chtějí slavit vigilií.“ V Paříži až do XVIII. století bylo tak zvané „*Confrérie des Matines* — matutinové bratrstvo“, sdružení zbožných laiků, kteří denně v noci se scházeli na mariánské jitřní hodinky.

Mniši tedy dnes čistě jen uchovávají tradici, když brzkou ranní dobu věnují chválám Božím; tak to kdysi v křesťanském dávnověku dělali první poustevníci v Jerusalemě a Antiochii.

To jsem živě pocítil oné noci, kdy mne probudil hlas zvonku a ozvěna recitovaných žalmů tak záhy, že i samy zvuky

přírody byly ještě tiše. Byl to pocit čisté dětské radosti, neboť nebyla to jen hodina náboženství nevinného dětství, byly to hodinky prvních Ježíšových přátel, prvních Kristových věřících, jež zpívaly v mé mysli. Bylo to mé dětství, ba víc, bylo to celé dětství svaté rodiny a velikého rodu...

A jakou bolest jsem pocítil za pár měsíců, když jsem přišel k jednomu z našich starých benediktinských opatství ve Francii a viděl jsem je opuštěné, prázdné a otlučené. Spatřiv je stál jsem dlouho němě a srdce mi krvácelo. Pevně zdivo, štihlé gotické oblouky, věkovité mohutné stromy, úzké vížky, roztomilá zvonice — všechno to zubožené němé příslušenství vydechovalo hřbitovní pach, vůni zašlých dob.

A přemítal jsem: již nezní zvon, jenž volal k Službám Božím a jak jasná hvězda svítil nad pozeňnaným klidem venkova. Již neletí jeho hlas do dálek, aby tam sypal své pravidelné zvuky.

Když noc plouží své poslední stíny, kam obrátíme svou duši, abychom ji ukolébali starodávnými modlitbami, jež oživovaly denně na rtech mnichů nejprve v každé cele a pak v choru, kde v letních měsících předcházely i zpěv ptactva?

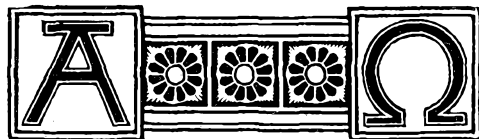
Vonící roso, jež vnikáš gotickými okenními otvory, vonící vřese, seno, květy, zelinářská zahrado, potůčky, rybníky, spící lesy, pravda, že pro vás rozkvetlo obcerstvjící oficium Matutina? Dýchali vás na louce, v dlouhých klášterních chodbách, v tichu choru. Mísily jste svou lehkou vůni se zpěvem Božích chval a pokorní bratři-laici vdechovali vámi svěží vůni nebes.

Když vás v duchu vidím, jak jste bez svých řádových bratří, zdá se mi, že klidu vašeho života chybí podstatná věc. Vždyť i vy jste zpívaly záhy zrána oficium Matutina...

To vše a tolik jiných věcí je Matutinum!

Paříž.

Eduard Schneider.

PŘÍSPĚVKY K IKONOGRAFII SVATO- PROKOPSKÉ.

IV.

Milostný obraz sv. Prokopa na Sázavě.

3. Jeho kopie.

Orižinál tohoto obrazu — o jehož pravděpodobné době vzniku byla již učiněna zmínka — byl jako předmět zvláštního zbožného uctívání od polovice XVII. stol. hojně kopírován. Mnohdy dosti přesným opakováním vzoru, častěji však jako více méně volná parafrase s různými obměnami, jež však v celku nepřidávají tomuto zpodobení světce sázavského nových, podstatných rysů.

Z řady malovaných kopií olejových, vízících se úzce k předloze sázavské, budtež uvedeny tyto: *V Sázavě* — *Černých Budech* (vikariát Černokostelecký) ve farním sále, v *Stříbrné Skalici* — *Rovném* (týž vikariát) v kostele sv. Jakuba apošt. v hořejší etáži oltářní, na *Komorním Hrádku* (vik. Mnichovický) v oratoři zámecké kaple, na *Včelním Hrádku* u Jílového (vik. týž) na oltáříku kaple zámečku, ve *Lstiboři* (vik. Českobrodský) na pobočném oltáři farního kostela Nanebevzetí Panny Marie, v *Dalejích* u Butovic (vik. Libocký) v hořejší etáži hlavního oltáře, fil. kostela sv. Prokopa, v *Praze* na Novém městě pod kůrem kapucínského kostela sv. Josefa, v *Čáslavicích* (diecése Brněnská) na oltáři farního kostela sv. Martina.

Kromě ve svatyních bylo takových kopií milostného obrazu sv. Prokopa asi hojně i v šlechtických sídlech. Lze tak souditi z konceptů dopisů opata a konventu kláštera sázavského z první polovice XVIII. stol. — zachovaných ve veřejné a universitní knihovně v Praze pod sign. rkp. II. E5 — jež provázely dary kopií zmíněného obrazu šlechtickým dobrodincům kláštera. Pod touto značkou jest v zmíněné bibliothece uložen též koncept dlouhého německého přípisu administrátora kláštera sázavského P. Bonifáce Friče ze dne 23. května 1741, adresovaného Bedřichu Augustovi, králi polskému a kurfiřtu saskému v Drážďanech († r. 1763); P. Frič tam prosí, aby král jakožto známý zvláštní ctitel sv. Prokopa

zaslanou mu věrnou kopii milostného obrazu sázavského, opatřenou autentikou, přijal.

Také v drobném umění, jak projevovalo se v rytinách lístků, nábož. obrázků a v grafické výzdobě tisků, zejména modliteb a písní, stal se obraz sázavský od druhé polovice XVII. stol. hojně opakovanou předlohou, přejímanou buď zcela nebo v hlavních částech. Vyskytují se tu výtvořky s obratnou dovedností provedené, ale také práce řemeslné a neumělé.

V letošním ročníku „Paxu“ na str. 20. a 22. byly již reprodukovány dvě rytiny zřejmě na vzor obrazu sázavského navazující a to Daniela Dvořáka z knihy „Jiskra slávy svatoprokopské“ a Josefa Klaubera ze spisu Fabriciova „Požehnaná památka... sv. Prokopa“.

Další charakteristickou ukázkou opakovaného vzoru sázavského jest uvéstí mědirytinu neznámého rytce, pocházející asi z první polovice XVIII. stol. List, rozměru 16×10.5 cm, má uprostřed obraz sv. Prokopa (16×6 cm) a po stranách tři modlitby k tomuto světcí.

Druhá z těchto modliteb jest t. zv. „Svatoprokopský Zdravas“, na něž se asi jedinečně vztahuje i úvodní text rytiny. Podle rukopisné zprávy mnicha sázavského P. Prokopa Dietricha s počátku XVIII. stol., uchované v archivu kláštera břevnovského pod sign. A VI/2, touto modlitbičkou („oratiuncula ‚Ave Scte Procopi, gratia plene etc.‘, qua Sctum Procopium cardinalis in adventu suo salutavit“) kardinál

Quido, legát papežský, přišel na Sázavu dne 4. července 1205, tedy přesně rok po kanonisaci, sv. Prokopa prý pozdravil.

Tiskací deska jest vlastnictví paní Zdeňky Schwarzové, majitelky panství sázavského, která ji dala znovu otisknouti.

Anonymní dřevoryt jiné modlitby k světcí sázavskému s jeho zpodobením, na milostném obraze závislém, celkovou

úpravou analogický, mědirytině se „Svatoprokopským Zdrávas“, jest ve sbírkách Národního musea v Praze. Obrázek, poněkud menší, ručně kolorovaný, jest v oválovém barokovém orámování, jež nahoře nese IHS; text modlitby se počíná slovy: „Budiž tisíckrát pozdravený a ode mně, důvěřence Tvého zvelebený sv. Prokope, království českého obzvláštní patrone!“ List pochází asi z doby kolem r. 1740.

Sázavský typ svatoprokopský často se opakuje dále na řadě rytin, kamenů a barvořisek v různých formátech a provedeních. Doklady chovají hlavně bohaté sbírky knihovny

kanonie strahovské, museí Národního a hl. města Prahy a kolekce vdp. kons. rady V. Vítka na Vinohradech.

Ze známých starších rytců pracovali podle předlohy sázavské zejména van Westerhant, Hiller, Birckart, Göz, Baltzer st., Mansfelt a j. Lístky neznámých autorů s milostným obrázkem svatoprokopským vydávaly od počátku XIX. stol. pražské tiskárny a prodejny nábož. obrázků, zejména dědicové Petra Bohmanna, J. F. Marouschek, V. Hoffmann, V. Rattay a j.

Uzavírám Reinovou rytinkou, na níž pod vyobrazením sv. Prokopa jest v rokokovém orámování lat. modlitba, začínající slovy: „Plenam in nobis aeterne Salvator Tuae virtutis operare medelam“ etc., velmi často, již od polovice XVIII. stol., pod různými zpodobeními světce sázavského se vyskytující.

Praha.

Min. rada Jan Kakš.

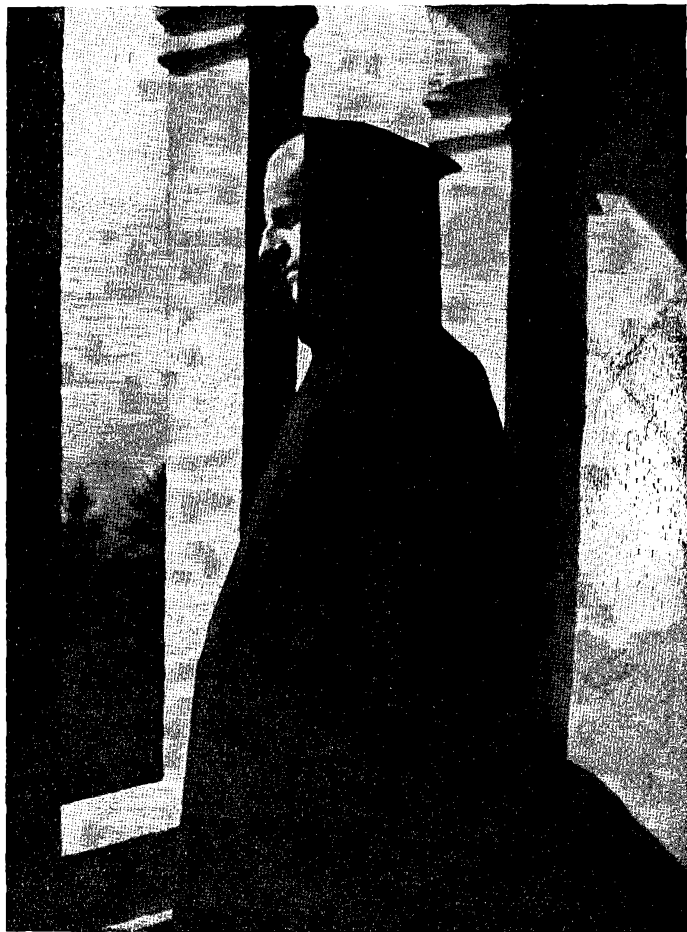

P. ILDEFONS LIECHTENSTEIN O. S. B. † 14. DUBNA 1931.

Na skvostném zámku jižního Štýrska, jenž svým čtvercovým plánem, svou dvoupatrovou budovou, svými chodbami a na ně ústícími místnostmi se nápadně podobá klášteru Emauzskému, dobilo v úterý, dne 14. dubna t. r. svaté srdce mnicha-kněze. V rodinném sídle Frauenthalu dobojoval dobrý boj P. Ildefons O. S. B., rozený princ Jiří z Liechtensteinů.

Byl to boj tuhý a velmi bolestný, ale bojoval jej šlechtic ducha. P. Marcellus, který stál posledních osm dní a nocí u lože spolubratra líčí v dopisech tento hrdinný zápas. Prudké záchvaty kašle a po nich vysílení se zdály opět a opět na-

svědčovat, že nastává konec udušením. Kolikrát jsme v posledních třech dnech rozzáli svíci a zas jsme ji museli zhasnout. Pán otálí a nedá se přinutit, aby se zjevil. Bolesti jsou ukrutné. Ale P. Ildefons se brání, aby mu byly injekcí zmír-

P. Ildefons na chodbě zámku Holenegg.

něny. On chce trpět. Proto si nedá vzít z ruky kalich utrpení, chce jej vypít až na dno. Chápeme však, proč nemocný obrací stále a stále svůj zrak na kříž, jenž stojí proti lůžku a volá: „Cupio dissolvi et esse cum Christo — toužím odebrat se a být s Kristem.“ Ale za chvíli má úzkost, že si chce příchod Páně „vynutit“, a proto po každé připojuje: „Ne

jak já chci, nýbrž jak ty, staň se vůle tvá!“ V neděli odpoledne zas veliký srdeční záchvat. Nemocný opakuje: „Již nemohu.“ Ale zas se zotavuje a praví: „To není ještě poslední.“ A vskutku nebylo. Lékař se diví, jak dlouho to srdce všemu vzdoruje. Okolí trpí s ním. Ale 88letá matka, opravdová „žena statečná“ Pisma svatého, se drží hrdinně. Občas přichází na okamžik k nemocnému a žehná mu křížkem na čele a za to dostává od syna kněžské požehnání. Jest úterý ráno. Staříčká kněžna přichází tiše a opět mu dělá křížek na čele. Ale posvěcené ruce syna jsou již příliš těžké, aby se pozdvihly a požehaly matce naposled. Nemocný však přece dává znamení, aby se stařenka šetrila a vzdálila. Kolem 10. hodiny prosí, by jej posadili vzpříma na lůžku, otevírá na několik okamžiků široce oči ke kříži a sklesnuv do podušek, sklání tiše hlavu ke straně — a Ildefons zde již není. Jeho duše zvířela konečně nad tělem, které ji tak houževnatě zdržovalo, a odvapila k svému Tvůrci.

Takový byl náš spolubratr, P. Ildefons, po celý svůj život: plný energie a železné vůle. Narozen dne 22. února 1880 ve Vídni jako nejmladší ze sedmi synů prince Alfréda z Liechtensteinů, vstoupil po maturitě, devatenáctiletý, do kláštera Emauzského. My, kteří jsme s ním byli v noviciátě a spolu s ním na kněze vysvěceni, víme, jak mladý princ chápal vážně život řeholní od samého počátku. Byl pokorný, svědomitý, až úzkostlivě poslušný. Výjimek, dispensí neznal. Ač výtečně nadán, jakousi vrozenou nepraktičností měl na začátku dosti potíží, než se vpravil do nového řádu. Ale přijímal každý pokyn s vděčností a přihodivším se nehodám, které budily leckdy i veselost, se sám srdečně zasmál. Tak když při ruční práci v noviciátě měl po prvé leštit boty a nevěda, jak se to dělá, natřel je leštídem, že z nich teklo, a když uschly, byl náramně překvapen, že se neleskly, nýbrž byly celé šedivé.

Složiv dne 15. února 1901 sliby, věnoval se studiu filosofie v Praze a rok v Římě, kde absolvoval též čtyřletý běh bohosloví se znamenitým prospěchem a hodností doktora teologie. Na kněze byl vysvěcen dne 22. září 1906 Jeho Eminencí p. kardinálem Skrbenským. Vrátil se z Říma byl pomocníkem novicmistra, později byl též převorem v Emauzích a v Hartenbergu. Byl též činným ve škole u sv. Jana Křtitele v Praze a mezi akademiky. Svým vlivem mnohým pomáhal a

katolickým podnikům vyjednal nejednou značných peněžitých podpor od svého strýce, panujícího knížete Jana, a i od císaře Františka Josefa I. Na podzim 1913 se vrátil P. Ildefons opět do Říma, tentokrát jako profesor menšího kursu dogmatiky v mezinárodní koleji sv. Anselma. Zůstal v této činnosti až do roku 1915, kdy Itálie vstoupila do války. Tu musil s mnohými jinými opustit Řím. I dostav dovolení svého opata, šel jako polní kurát na jižní frontu na Isonzo, kde setrval až do konce války u věrném plnění svých povinností.

Když po převratu Benediktinky od sv. Gabriela na Smíchově přesídlily do Štýrska, stal se P. Ildefons jejich spirituálem. Po devět let setrval sám na tomto místě a prokázal svým zářivým příkladem a svou moudrou rozvahou našim spolusestrám v těžkých dobách služby, o nichž ve své skromnosti sám neměl ani tušení. Devět let zde kázal před úzkým kruhem řeholnic a věřících a v konferencích vážil bohaté poklady ze svých hlubokých theologických vědomostí. Zvláště okolní lid si jej zamiloval a volal jej často k nemocným. Byl jim jako otec a ve dne v noci ochoten nésti poslední útěchu umírajícím. Jeho olbřímí postavě tu ukládány cestami v hornaté krajině námahy, jimž srdce nemohlo na dlouho vzdorovat. Osudný náraz však utrpělo, když roku 1927 byl nenařáde zachvácen chřipkou a leže v horečce uvažoval v noci, nemá-li se sám dáti zaopatřit. Tu ve 3 hodiny zrána někdo klepá a prosí, aby zaopatřil těžce nemocného. P. Ildefons sebrav veškeru svou sílu a energii vstal a vykonal, co mu kázala kněžská povinnost. Vrátil se šťasten, že pomohl věřící duši, ale i s vědomím, že jeho zdraví jest pro vždy podlomeno. Srdeční vada se horšila. Opustil místo své pozeňnané činnosti v Bertholdsteinu, doprovázen slzami díků všech, kdo ho znali. Po krátkém léčení ve Štýrském Hradci a v Nauheimu se vrátil v létě 1927 do Emauz. Chodil ještě do chóru, až jednoho dne skoro omdlel a musil odejít. A již se do své stally nevrátil. Na radu lékařů přesídlil na jaře 1928 v mírnější podnebí, na zámek své matky. Okřál ještě jednou a čekal jen na vhodnou dobu, aby se mohl vrátit domů do kláštera; ovšem s úplným uzdravením již nepočítal. V zámku byl všem vzorem a těšitelem. Studoval, psal a na konec diktoval. Vítězné finale známe.

Věřen řeholním zásadám, přál si, aby nebyl pochován v knížecí rodinné hrobce, nýbrž mezi svými spolubratry na

královském Vyšehradě. Tam jsme jej uložili v sobotu dne 18. dubna s blahým vědomím, že jsme odevzdali Bohu duši, která užívala s nekompromisní důsledností násilí, aby uchvátila království nebes.

Emauzy.

† *Opat Arnošt Vykoukal.*

Z ŘÁDU BENEDIKTINSKÉHO.

Kardinál Schuster O. S. B., arcibiskup milánský účastnil se slavnosti 450. výročí zjevení se Madonny del Sasso v klášteře OO. Kapucínů. Z benediktinského opatství Einsiedeln ve Švýcařích, kde se byl ubytoval, vydal se pěšky k Madonně del Sasso doprovázen opatem-knížetem einsiedelnským, mnohými jinými hodnostáři a nesčetnými zástupy zbožných poutníků a účastníků. Do cestě modlil se hlasitě růžencem, jako kdysi dávno před ním sv. Karel Boromejský, konaje touž cestu. Biskup Bacciarini přijal slavnostně kardinála s celým jeho zástupem. Kardinál Schuster O. S. B. účastnil se pak společného průvodu, v němž byl nesen milostný obraz a v chrámu sv. Františka v Locarno sloužil pontifikální mši svatou, při níž měl řeč, která uchvátila veškeré posluchačstvo. Opouštěje chrám, byl kardinál Schuster O. S. B. radostně pozdravován zástupy lidu a tisíci poutníků.

Kardinál Serédi, maďarský primas, Benediktin z Pannonhalmy, dostal diplom čestného doktorství budapeštské university. Slavnosti předsedal universitní rektor dr. Doleschall, protestantský theolog.

Benediktin universitním profesorem v Chile. P. Gilbert Rahm, mnich opatství Maria-Laachu v Porýnsku, byl v říjnu minulého roku jmenován profesorem university v Santiagu v Chile. Předtím byl profesorem biologie na katolické universitě ve Frýburku švýcarském.

Zesnulý kardinál Serafini byl v prosinci minulého roku pochován v kostele sv. Školastiky v Subiaku.

Jubileum u Benediktinek v Poperinghe. — Klášter Benediktinek v Poperinghe oslavoval nedávno své třetí ocentenarium zároveň se slavným zlatým jubileem velebné matky převorky Marie-Josefy a ctihodné sestry laičky Leonory. Slavnou liturgii celebroidval dómský vikář a sekretář biskupa brugského Msgra Waffelaerta, veledůstojný pán Mahien. Po mši svatě zpívalo se Te Deum na díkůvzdání. — Převorát v Poperinghe založily francouzské řeholnice, které se usídlily původně v roce 1612 ve Fauquembergues. Klášter musily však po 20 letech v bouřlivých dobách opustiti. Opat Saint-Bertínský, Dom. Philippe Gillot přenechal jim asyl v Poperinghe. Klášter zachovával zde řeholní disciplinu až do r. 1793, kdy byli všichni řeholníci i řeholnice vyhnáni ze země. Řeholnice vrátily se sice za rok do Poperinghe, ale byly donuceny znovu klášter opustiti v r. 1797.

Šest let nato podařilo se řeholnicím odkoupiti pozemky, na nichž klášter byl zbudován, vrátily se zpět a založily zde školu, kterou vedou od roku 1800. Roku 1805 bylo jim dovoleno opět nositi jejich benediktinské řeholní roucho a přijímati nové profesky. Klášter stal se známým a slavným svatým pověstným životem převorky Jeanny Deleloe, která vedla vládu kláštera v letech 1637—1660.

Založení benediktinského kláštera v belgickém Kongu. — Po nešporách na svátek Narození Panny Marie, 8. září t. r., požehnal slavně nejdůstojnější opat Theodor O. S. B. v opatství Saint-André (Zevenkerken) ve svém opatském chrámu kříž pro založení nového benediktinského kláštera v belgickém Kongu. Nový klášter, zasvěcený sv. Gérardu de Brogne, bude zbudován v Kapalowe, patřící apoštolské prefektuře Katanga. V Kapalowe byla doposud jen obyčejná misijní stanice. 10. září odplul nejdůstojnější pan opat ze Saint-André sám do Katanga, aby se účastnil slavnosti položení základního kamene. Doprovázejí jej 4 mniši a 1 bratr laik, počátek to budoucí misijní komunity kláštera v Kapalowe. Dej Bůh štěstí!

Nově objevená ukázka benediktinského studia a práce. — Profesoru Luigi Sonninovi z katolické univerzity v Miláně se podařilo nedávno v palermské knihovně objeviti nálezy, jehož význam nejen po stránce historické, ale i filosoficko-filologické je nesmírný. Je to latinský slovník: „Vocabularium Latinum Pergrande“, úžasná to práce opata Ángela Simerose z benediktinského kláštera u Palerma. Vocabularium obsahuje nejen etymologické vysvětlivky, ale i jména osob a měst, mravů a zvyků jednotlivých území, uměleckých památek atd. Vůbec pro celé badání a znalost středověké latiny bude slovník důležitým pramenem. Rukopis je ze 14. století a má 1000 foliových stran. Celá vědecká veřejnost projevuje veliký zájem a těší se na vydání, které svým nákladem umožní sama universita milánská. Znamenitý příklad mnišské práce tak daleké doby! —

POSUDKY KNIH.

Gertrud von le Ford: **Rouška Veroniky.** Román. Přeložil Jan Brechensbauer, vyšlo ve sbírce *Knihy nové doby*, sv. 22., u nakladatele Lad. Kuncíře v Praze 1930, tiskl Müller a spol. v Turnově. Cena —.—

Konverse bývají skryté jako slzy. Je jen málo těch, kteří měli nejen odvahu, ale i potřebnou milost, aby pak vyjádřili ve větší intenzitě, výraznosti a přesnosti zážrak, který se s nimi stal po — možno-li tak říci — druhém jejich křtu, křtu žádosti. Kteří by měli i tu velkou prostotu ducha, aby se dovedli opírat jen o své tajemné svědectví, jim vydané a s jedinečnou vzácností, dostatečně opovrhující obligátní psychologii spisovatelskou a řemeslnickým hodnocením faktů, uměli odhalovati věci skryté v nejméně podobě, aniž byli svedeni takovou příležitostí, dělat z vymetení neřádstva své duše literaturu. Prostota ducha, to je kritérium, podle něhož lze vždy poznati opravdovost knihy konvertitovy. Zá-

zrak ještě nikdy nebyl popsán a vyjádřen dušemi pyšnými a honosnými. Ale ať tak, nebo onak, díla konvertitů jsou vždy zajímavá. Vidíme při tom jednu věc: ti, u nichž konverze byla sňatkem z rozumu, dělají o ní romány. Ti, u nichž byla sňatkem z lásky, o ní mlčí.

A přece kniha Gertrudy von le Fort je jedinou velkou zpovědí lásky. Neboť byla psána jen a jen na podkladě zkušeností citových, a tím je určen její základ, styl, obsah i hodnota. Je to kniha o dvou konverších, autorčině a její mladé tetě Edelgartě; ale každá má své zkušenosti jiné, své poznatky jiné, ke každé milost sestupuje jinou cestou a zatím, co u Edelgartě se leckdy až děsíme té karikatury konverze, než dospěje k závatnému štěstí v poslední zpovědi, u druhé hoří milost rovně a jasně jak plamen velikonoční svíce. A celým dějovým pásem prostupuje stále ta nadlidská, pevná jistota, že se dojde, neboť se musí dojít. Pouze čtyři hlavní osoby vystupují v knize, a jsou jako čtyři pilíře, o které se děj opírá, a klenbou jest věčná klenba svatopetrská, vznášející se jako oblak, pod nímž člověk, od smrti osvobozený, strhuje anděly svým štěstím k závatnému Exsultet! Jen čtyři lidé jsou zde vykreslení s bohatou citlivostí a hlubokým porozuměním: babička, silná a krásná postava, plná umírajícího pohanství, které umírá v každém století, a i v našem, ozdobená vším kouzlem pýchy a světské moudrosti a mající svůj svádívý, hluboký mír, jako jej má propast; Edelgarta, tragická oběť své generace, Jeanetta, omilostněná spanilostmi pokory a vykonávající mezi těmito hledajícími dušemi svůj tklivý úkol Marty, a konečně autorka, osmnáctiletá dívka, tedy ve věku, kdy se žije plněji, silněji a tragičtěji, než ve věku dospělém. A pak Řím, osa celého děje, Řím srdce světa, místo, kde se setkalo nebe a země, Řím Krista. Ten jest pramenem, světlem a obsahem díla vzácné krásy a zákonitosti srdce i ducha.

Proto tento román o konverzi lze též nazvat románem o Římu. Neboť ty duše u Kříže, zasazeného do písku areny nebo na oltářích lateránských, cítí, že je pronikl, napojil, že nyní mohou jít kamkoliv do světa a není místa na zemi, které by neobsáhl. V tom je jásavé kredo knihy: Řím je všude.

Je to kniha vzácná a ojedinelá. Ve spoustě vydávaných merkantilností t. zv. knihkupeckého trhu nebo ve vanilkové vůni literatury, t. zv. náboženské je to perla spanilá a čistá. Je třeba ji zvednouti. Bylo přes sta a sta knih vytištěno, než tato byla nalezena. Jest jednou z ostud české literární kritiky, že o těch stech zbytečnostech se plýtvalo papírem a žvaněním, aniž se věnovalo trochu řádek této knize, krásnější a zajímavější nad všechny dohazovačské romány intelektuální či Paměti státníků a jiných zbytečných osob výtečnických.

K. Schulz.

Život blah. Panny Marie. Napsal dr. Josef Miklík. Druhé vydání. Stran 226. Cena 16.50 Kč.

Kniha dra Miklíka těší se dosud veliké oblibě, které také právem zasluhuje. Spisovatel nespokojil se legendami, kterými obetkala lidová zbožnost postavu Bohorodičky. Po léta studoval rabínskou literaturu, aby se dověděl, jak se v době Kristově ve Svaté zemi žilo a pracovalo. Knihy neodložíte, dokud jí nepřečtete až do konce. — Celý čistý výnos je věnován na výchovu a podporu 39 řádových bohoslovců. Možno objednat: Kolej Redemptoristů v Obořišti u Dobříše.

JEDNOTNOST LITURGICKÁ*.

Rozmanitost starých katolických liturgií jest opravdu překvapující. Ještě více však překvapuje, že tato různost je důležitým dosvědčením dogmatické jednoty.

Většina z těchto liturgií sahá do dob Apoštolů a svatých Otců a usvědčuje protestantství z jeho falešných předhůzek Církvi katolické. Opravdu — není ani jedné z těchto liturgií, která by nepodávala pádných důkazů na př. pro víru ve skutečnou přítomnost Spasitelovu ve Svátosti Oltářní, o vzývání Panny Marie a Svatých, o Očistci a modlitbě za zemřelé.

Herefici přerušili spojení věroučné a obřadné s Církví katolickou. Liturgie a víra spolu souvisí. Kdo jinak věří, jinak obětuje. Proto bludaři sedí nyní u vyschlých a kalných pramenů.

Myšlenky Boha a to, co je mu libé, zná jen Církev, která se zrodila v srdci Vykupitelově.

* * *

Jakou úžasnou podívanou nám skýtá Církev katolická! Tolik různých národů ve své mateřštině, na tak odlehlých a od sebe vzdálených místech této zeměkoule, po tolika bouřích a revolucích lidstva je spojeno jediným a neporušeným učením Krista v jediné oběti mše svaté!

Modlitby podle časů a podle zemí mohou býti kratší nebo

* Z knihy „Liturgie“, připravené k tisku nakladatelstvím L. Kunciče.

delší, obřady, které je provázejí, mohou se od sebe různit, ale smysl jejich je vždycky tentýž.

Jaký nádherný soulad v této mnohosti! Takový nebeský koncert hlasů a srdcí může předvést pouze pravda čistá a svatá.

* * *

Církev nejen trpí, nýbrž výslovně schvaluje všechny orientální liturgie, které se uchovaly bludů. Jsouť posvěceny užíváním od nepamětna, vzniknuvše často na popud samých Apoštolů nebo velkých světců a Učitelů Církve.

Pro Církev jsou tyto staré liturgie také obrazem starobylosti a dokonalé jednoty víry katolické, jež ponechává před očima celého světa, aby patřil na toto obdivuhodné dílo Boží.

Uvidíme ještě snahu Církve i po úplné jednotě obřadné. Přece však obdivujeme, jak pro zachování křesťanské lásky a míru s orientálními obcemi křesťanskými zřiká se leckdy splnění své touhy. Láska je jí dražší než nějaký podřadný obřad.

Tak přicházejí do Říma biskupové a kněží arménští, syrští, koptičtí, řečtí, habeští a před zraky papeže přinášejí novozákonní oběť podle svých rozmanitých ritů.

V den Zjevení Páně (Epiphania) slaví se v Římě v Ústavu pro šíření víry (Propaganda) mše sv. ve všech známých rittech. Je to strhující pohled a dojem, když tolik srdcí v takových variacích vyslovuje tutéž myšlenku!

* * *

I v Církvi západní byla značná rozmanitost liturgická. Papežové však záhy snažili se zavésti všude liturgii římskou, neboť tímto způsobem byla by nejspíše zajištěna jednota víry. Úplná jednota obřadná je strážcem víry, jako zase naopak rozmanitost obřadná může býti lehce půdou pro vznik bludů, jak to lze zříti na některých porušených liturgiích orientálních.

Stejně formy liturgické s papežem římským jsou zárukou, že bude hlásáno a věřeno to, co zastává nejvyšší viditelná hlava Církve, chráněná neomylností ve věcech víry a mravů.

* * *

V osmém století byli to papežové Štěpán a Hadrián I., kteří za účinné pomoci Pipina a Karla Velikého a za spolupráce biskupů a kněží zrušili liturgii galikánskou.

Když umíral slavný Karel Veliký, užívalo se po celém západě — vyjímaje Španělsko a Milán — liturgie římské. Nicméně podržely mnohé diecése z bývalé liturgie některé maličkosti, které vznikly na podkladě římských zvyků.

Tímto způsobem povstala liturgie římsko-francouzská. Některé její modlitby a officia dostaly se do liturgických knih.

Církev ještě dnes svoluje, aby se zachovaly zvyky v různých diecésích, které okrašlují všeobecnou liturgii, aniž ji porušují. Ba, stává se, že Řím přejímá za své modlitby, zpěvy nebo officia z knih některé diecése.

V šestnáctém století však hrozilo nebezpečí, že se ztratí úplně jednota v liturgii. Starý podklad liturgický sice stále trval, jak se můžeme přesvědčiti listováním v knihách tohoto století, ale v podrobnostech vládl velký nepořádek. Každý národ si byl ponechal něco ze svých starých zvyků. Vroucí, ale neregulovaná zbožnost plnila církevní kalendář novými světci, k jejichžto cti byla složena více méně správná officia.

Považme dále, že v tuto dobu byl knihtisk ještě velkým luxusem a že tedy knihy byly rozmnožovány opisováním, které neslo s sebou mnohé nesprávnosti, někdy hrubé a dokonce pověrečné přídatky.

Sbírka hymnů, vydaná biskupem z Guardy za papeže Lva X. a nový breviř kardinála Quignoneza za Pavla III. ještě zvýšily zmatek v liturgii. Zvláště poslední kniha, které se smělo sice používatí jenom mimo chór, ale která při tom od základů měnila starou liturgii, způsobila mnohé spousty. Ještě, že se směla používatí jen asi 40 let. Papežové ji ostatně nedovolili nikdy rozšířiti v Církvi.

Konečně zasáhl do této anarchie liturgické papež Pavel IV. Zemřel však před skončením svého díla. Pius IV. předal reformu a opravu liturgických knih koncilu trident-skému.

Pius V. získal si největší zásluhu o liturgickou jednotnost. Bulou z r. 1568 oznámil katolíkům celého světa, že musí ustati tato nekonečná rozmanitost v bohoslužbě, na kterou už jeho předchůdci patřili vždy s velkou nevolí. Předepsal

pak breviř, který jedině (kromě těch, které byly schváleny od jeho předchůdců nebo které byly v používání déle jednoho století) směl býti používán.

Bulou z r. 1570 předepsal nový římský misál, jenž byl upraven podle starobylého ritu římského.

Diecése, které měly právo zachovávat své liturgické zvyklosti, zreformovaly je podle vzoru římského. Ostatní diecése přejaly jednoduše římské knihy.

* * *

Zreformovaná liturgická jednotnost Církve katolické ukázala úchvatný obraz jednoty katolické světu, jenž je roztržštěn v tolik sekt politických a náboženských, v tolik systémů nesouvislých.

Katolici celého světa sami pocíťují, jak v nynějších časech víc než kdy jindy je pro ně blahodárné, že jsou nezlomnými pouty spojeni se svou matkou v Římě.

Kolika bloudění a tápání by se byli uvarovali křesťané orientální, kdyby se byli sjednotili s Římem v liturgii! Jak mnohem snáze by byli odolávali světským autokratům, kteří si u nich osobují právo mluvit do věcí církevních!

Je pravda — liturgie orientální hýří často nádherou poesie a žhavá fantasie východní obklopila liturgii někdy úchvatným leskem, takže nás leckdy strhuje k upřímnému obdivu, avšak stejně pravda je, že liturgie římská stkví se nenapodobitelnou vroucností a dogmatickou hloubkou ve svých modlitbách, průzračností ve víře a jímavou pokorou duchovní. Podobně nenahraditelná jest její umírněnost a ukázněnost, kterou spoutala a řídí svou něžnou lásku k Bohu. Jest jako nevěsta Velepísň, která o sobě a svém Ženichu praví: „Uspořádal ve mně lásku.“

Ideálem Církve jest — vésti všecy ovečky svého ovčince nejen k jednotě ve víře, kterou tolik slavil sv. Cyprián, a která uchvacuje i naše nepřátele, ale také k vyvěrající z toho jednotě v liturgii. Bylo by to strhující divadlo pro zemi, kdyby tolik milionů lidí ze všech konců světa pozvedlo k nebesům jediný hlas modlitby, vyjádřený jednou a toutéž formou a jedním a tímtež jazykem:

Tak by byla vypadala liturgie v Ráji...

Jedním jazykem budeme oslavovat Boha asi až při nekončící liturgii v Nebi.

Emauzy.

P. Marian Schaller.

APOŠTOLÁT KLÁŠTERŮ.

Koncem V. století kláštery se usadily již v různých křesťanských krajích: z Egypta se rozšířily do Syrie, Mesopotamie, Malé Asie, římské Afriky, Francie, Itálie, Španělska a Bretaně. Staré primitivní asketické formy sice úplně nezmizely v křesťanských a poustevnických obcích, ale téměř všude je nahradil cenobitismus (společný život v klášteře); zákonodárci této nové formy náboženského života, svatý Pachomius, svatý Basil a Cassianus soustředili kolem sebe četné žáky.

V samé Itálii mnišství se vyvinulo až dosti pozdě a ještě je patrné, že nezapustilo kořeny příliš hluboko a že nebylo nijak populární. Není tam těsných styků mezi episkopátem a řeholním stavem, jak je tomu na východě a v jižní Francii, kde kláštery dodávají Církvi četné a slavné pastýře; věru v Itálii nelze uvést ani jediný klášter, jenž by byl opravdu zářícím střediskem a kde by zakladatel a zákonodárce vytvořil skutečnou školu. Vedle osamělého počinku svatého Eusebia ve Verceil, jež napodobil v Africe svatý Augustin, klášterní stav se stále liší od stavu duchovního; běře své členy z laiků a jen výjimečně jeho členové jsou povýšeni na jáhny či kněze. Zdá se, že příčinu tohoto neobvyklého zjevu lze hledat v dosud živých tradicích římských rodů. Pokud trvala římská říše, pokládaly za jakési povolání a povinnost, aby obsadily veřejné úřady; dělaly kariéru ve státních úřadech a věnovaly se veřejné činnosti. Pád římské říše snad otrásl věrou v římskou velikost, avšak bylo třeba ještě mnoha let převratů a zklamání, aby tato víra byla úplně vyrvána. A jestli stát již neposkytoval zabezpečení budoucnosti potomkům starých Římanů, tu Církev, jež v očích lidu víc a víc nastupovala na místo imperia a nepozorovatelně přejímala nástupnictví, ta Církev nabízela čestné postavení a široké pole činnosti, jež plně vyhovovala tradici římské státní správy a kultury. A tak staré římské rody se obrátily k Církvi; klášterní klausura je nelákala.

Avšak VI. století nám ukazuje zcela opačnou podívanou; římské mnišství se jeví v novém světle. Do jeho řad vstupuje šlechta. Monte-Cassino a Vivario jsou intenzivními středisky náboženského života. Kláštery se šíří až do středu samého věčného Města. Mniši stojí v čele rozsáhlých die-

césí a svěřují se jim významná a důležitá posláni. Ba, syn kláštera zasedá i na stolec svatého Petra. Mnišský stav se stává jakousi milicí ve službách papežů. Čím to, že se stala taková změna?

I.

Tři mužové vyryli hluboké brázdy v italsko-římském mnišství a zavedli je na cesty úplně nové: svatý Benedikt, Casiodorus a svatý Řehoř Veliký.

Svatý Benedikt je učitelem západního mnišstva. Pocházel ze vznešené rodiny z provincie Nursie. V květu mládí opouští svět a na tři léta se uzavírá v jeskyni v Subiaku. Přicházejí k němu žáci až z Říma a tu přichází na myšlenku zřídit v této samotě 12 klášterů. Pak se stěhuje na Monte-Casino a zakládá ono veliké opatství, jež po 14 věků již vládne širé a úrodné rovině kampaňské jsouc svědkem nových řiší i jejich zániku. Celý svůj život tráví v jasném ovzduší samoty, vzdálen záležitostí světa, zcela a jedině oddán velikému životnímu dílu: žít pro Boha a zřídit školu služby Boží. Obě patra této duchovní budovy jsou modlitba — zvláště modlitba veřejná a liturgická — a práce: ale práci již neurčuje veřejný, vnější cíl. V jeho škole mnich se naučí, jak se stane dokonalým křesťanem, přeměněným Kristovou milostí, plně nadpřirozeným, jenž chápe lidi a věci a události se stanoviska slávy Boží a lásky. Byl to prostý ideál, věrnost k němu byla silou činnosti svatého Benedikta.

Byl svědkem úpadu starého římského světa, viděl jeho hmotné i mravní zříceniny a přímo proti barbarům, kteří napadli imperium, ukazuje tomuto světu svůj klášter, jako oasu pokoje v dobách plných zmatků a bojů.

Benedikt hluboko vnikl do klášterních tradic jak východních tak řeckých, za dlouhá léta nabyt osobní zkušenosti v řeholním životě jak poustevnickém tak společném v klášteře, dozrál ve vedení duší, a tak ví, co může žádat od Římanů i od barbarů, kteří v jeho škole žili vedle sebe; je z rodu dobyvatelů světa a zákonodárců par excellence. Svým římským geniem organizuje západní mnišstvo: dává mu jednotu a stálost a obě zesílil hierarchickou podřízeností, již ustavil v samém lůně klášterní komunity, zesílil společným a stejným životem, zesílil konečně věčným poutem slibu, jež váže mnicha s klášterem. Práce a modlitba — zánik oné potřeby

těla a umrtvování — autorita a poslušnost — nátlak Řehole a volné působení milosti — to vše je v moudré rovnováze.

Obrovský byl vliv tohoto samotáře na svět, jenž ho obklopoval. Jeho osobnost a závažnost výsledků, jichž se dopracoval v Subiaku a na Monte-Cassinu, vábily k sobě zraky jeho současníků. Biskupové i šlechta římská, vysocí úředníci i prostí venkované, Římané i barbaři stoupali po svazích Monte-Cassina a hledali u muže Božího světlo, útěchu a pomoc. Kdežto dole v rovině zmatek barbarství nastupoval po zářné římské vzdělanosti, tam na horách panoval klid a pořádek. Byl to nový stát, kde barbar mohl nalézt základní rysy zákonů své rasy a kde Latíník lehce objevil organizačního genia starého Říma. Byl to malý stát, jenž mohl sloužit za vzor nové křesťanské společnosti právě vznikající ze splynutí rasy poražené s vítěznou. Stát, jehož základem bylo náboženství, jehož podporou byla práce povýšená za čest, jehož korunou byla nová duchová a umělecká kultura.

V době, kdy Monte-Cassino se tyčilo v samém srdci Kampanie jako velkolepý maják, ve Vivario v Kalabrii vznikal nový střed klášterního života pod vedením bývalého ministra ostrogótského krále Teodoricha. Benedikt z Nursie právě zemřel, když se objevoval Cassiodorus. Zda se znali, dějiny neříkají. Cassiodorus pojímá mnišství jaksi intelektuálněji než svatý Benedikt, prý je chtěl uzpůsobit pro inteligenci; ale to znamenalo kompromitovat je v budoucnu, neboť inteligence naprosto není zajištěna proti dekadenci. Jako svatý Benedikt i Cassiodorus za základ svého díla klade modlitbu a práci, ale touto prací rozumí hlavně literaturu a přepisování rukopisů. I na Monte-Cassinu se opisovaly rukopisy, ale Řehole mluví jen o ruční práci. Tím, že organizoval duševní práci, Cassiodorus otevřel klášternímu stavu nové pole činnosti: studium se považovalo za cíl a za prostředek, cílem práce, prostředkem zdokonalení a vliv. Třeba dílo Cassiodorovo, určené pro uzavřenější společnost duší, bylo méně rozsáhlé a mělčí než dílo svatého Benedikta, mělo přece značný dosah.

Idea duševní práce, kterou tak značně uznával svatý Benedikt a hlásal a šířil Cassiodorus, svým pojetím, jako práce monastická a spíš snad ještě svými díly v kláštorech záhy rozmnoženými pronikla hluboko do klášterů. Studium se stává novým životním činitelem latinského mnišství. Kláš-

tery jako pramen mravní energie uprostřed rozkládající se společnosti a tváří v tvář novému rodícímu se světu jsou rezervou duševní síly ve chvíli, kdy literatura a umění hrozí, že již již dohasnou v troskotání starověké vzdělanosti. A neměla by tedy Církev použít těch sil k svým službám?

Od r. 590 na Petrově stolci sedí Řehoř Veliký. Pocházel ze šlechtické rodiny a byl prefektem Říma, pak mnichem, císařským ordonančním důstojníkem v Cařihradě. Jedinou jeho touhou bylo dostat se zpět do klidu kláštera — a tu náhle musí vzít do rukou otěže vlády nad Církví. Pochopíme hrůzu, jež se zmocnila jeho duše, když po prvé pohlédl letmo na svět svěřený jeho rukám. Západořímská říše byla vyvrácena barbary. Východořímská říše vůčihledně klesala otročujíc Církev a podporujíc schismatické tendence, stále jsou ochotna propaťovat a chránit kacírství, avšak při tom naprosto neschopná uhájit si neporušené území, se všech stran již ohrožené. Severní Afrika byla dosud zmítána kacírstvím donatistů, víra tam uhasínala a země zrála k otroctví. Španělsko padlo za kořist Wisigotů (stali se katolíky) a Švábů (zůstali ariány). Velká Britanie napadená Anglosasy znovu upadala do pohanství až na Cambridge a Cornwall, kde Bretoňci žárlivě střežili Kristovu víru a zvyky keltské Církvě. Francie byla sice katolická, ale církevní disciplína tam ochabovala: svatokupectví a volné mravy mladého duchovenstva zneuctívaly tam Církev. Itálie se stala lombardskou provincií, vyjma jedině Řím a raveneský exarchát: s vítězem vnikalo ariánství, církevní život trpěl špatnou organizací, v mravech a pověřčivých zvycích nevzdělaného lidu ožívalo pohanství. Řím byl vyčerpán válkami a vylidněn morem a rozpadal se ve zříceniny — ke všemu ještě nepřítel před branami!

Řehoř vidí velikost zla, jež pustoší Církev, a je si vědom svého světového poslání nejvyššího pastýře. Vždyť jemu je svěřen osud té Církvě, jež má příslibení života. Jeho úkolem, jež má a musí splnit, je: udusit schisma, bojovat proti kacírství, pozvednout kněžskou důstojnost a papežskému státu vrátit svobodné vykonávání nejvyšší moci. Řehoř je si vědom svých práv a svého poslání, proto na všech stranách posiluje pouta, jež vízí jednotlivé Církvě ke středu křesťanství. Mluví, jedná, energicky zakročuje. Cítí se, že je tu ruka, jež pevně třímá kormidlo Církvě. Schisma a kacírství je

všude poraženo. V období válek řady duchovenstva prořídly a čistota mravů se zakalila. Řehoř hledá pastýře a kněze v klášterních klausurách a svými legáty, jež vzal z klášterů, obnovuje církevní autoritu. Imperium se zřítilo a v provinciích se usadili noví národové. Může papež spojit osudy Církve s osudy pomíjející říše? Může lhostejně hledět na barbary, kteří snad již zítra budou pány Říma?

Řehoř nahlédl do role, kterou nové rasy mají hrát v dějinách světa: budoucnost je jejich. Odvést je z temnot pohanství, zachránit je Kristu, uvarovat je styku s kacířstvím, usadit je pod dozorem papežství — to je poslání, jež je dáno jemu, římskému biskupu, sice poddanému Cařihradu, avšak Kristovu kaplanu a papeži katolické Církve!

Ale kterým dělníkům svěří to gigantické dílo? Světské duchovenstvo v Itálii je slabé počtem i kázní, není s té úlohy, vždyť není ani na výši svého poslání. Francouzské duchovenstvo potřebuje též samo být reformováno. Bretoňské duchovenstvo je jistě nadáno podivuhodnou expansivní silou, avšak utápí se v národním stranictví. Papež uvažoval a jeho záměr uzrával. Sám byl mnichem a obklopil se též mnichy, kteří přijali kněžský charakter, byl si též vědom skrytých sil mnišství, jež vyrostlo na monte-cassinském kmeni. A tak Řehoř povolává mnichy a apoštolát mezi barbary jim předává jako dílo, jež Prozřetelnost výlučně od nich žádá, aby zde uskutečnili lásku — cíl monastického života.

Toto rozhodnutí svatého Řehoře na první pohled překvapuje, neboť letmo se zdá, že je to protiklad jeho pojetí monastického života a toho, co učinil na záchranu a uchování jeho zásadního rázu. Ale právě proto, že v duchu byl mnichem, Řehoř nezapomněl na klid a pokoj klausury. V jeho očích monastický život je životem v ústraní, kde hlavním zaměstnáním je veřejná modlitba, jejíž sociální úlohy si byl dobře vědom. Jeho hlavní starostí bylo, aby zabezpečil dokonalé konání Služby Boží v klášterech. A proto dohlíží na jejich dotace, aby byly uchráněny chudoby, jež by mohla ochromit jejich rozvoj. Proto stanoví práva biskupů a ohraničuje jejich právní moc, aby řeholním domům uchoval klid. Proto světskému duchovenstvu zapověděl řízení klášterů. A aby rychle ukončil zneužívání, proto jde tak daleko, že v ravenské diecési zbavuje úřadu každého opata a každého mnicha, který by se dal vysvětit na kněze a počal kněžskou

kariéru. Podporuje zakládání, opravuje zneužívání, v případě potřeby upravuje místní zvyky, jakmile jen jde o nejvyšší duchovní statky. Řehoř přijímá mnišství tak, jak je založil svatý Benedikt, netvoří nic nového, jen posiluje a upevňuje dílo monte-cassinského zákonodárce. Svou autoritou posvětčuje zakladatelovy zásady, jak je povšechně vyložil v benediktinské Řeholi, pokud se týče praxe, chudoby a čistoty, slibu stálosti, Služby Boží, duchovní četby, styků se světem. Jeho autorita se vztahuje na všechny body současně. Pevně připoutává kláštery k Petrovu stolci.

Výsledkem činnosti svatého Řehoře bylo, že počet klášterů stoupl a že se v nich rozvíjel vnitřní život. Našel v nich učené, poslušné, horlivé a obětavé muže, muže oddané Církvi a římskému Veleknězi.

Copak v nich nebyla prvotřídní živoucí síla, již mohl ihned čerpat pro blaho Církve? Mohl-li jeden mnich dosednout až na Petrův stolec, proč by jiní mniši nemohli zasednout na stolce biskupské a opět jiní mniši řídit chrámy? Copak by mniši, vychovaní ve škole Služby Boží, nemohli šířit mezi národy nadpřirozený ideál svého prvotního povolání? Dosud jediným jejich cílem bylo hledání Boha; proč by nemohli dojít tohoto jedinečného cíle ustavením království Božího v rozpadávajícím se světě a propagací jeho ve společnosti, aby se pozdvihla ze zřícenin?

Tajemstvím života a činnosti svatého Řehoře Velikého bylo jeho monastické povolání. Přeměněn byv klášterní výchovou, hleděl na světské věci též jen okem víry. Jedině Bůh je veliký: *Videnti creatorem angusta est creatura* — pro toho, kdo vidí Boha, Tvůrce, pro toho tvor je příliš nepatrný, vše ostatní je jen pár věcí, vše ostatní je ničím. Svět je plný zmatků a hrůzy, Longobardi jsou před branami Říma — a svatý Velekněz je klidný, vládne Církvi, bdí nad světem, klidně jedná a píše: je spojen s Bohem a hledí, aby splnil své povinnosti, jimiž je pověřen pro slávu Boží. Tohoto ducha čerpal v klášterní Řeholi. Chce, aby tento duch vládl v kláštorech, ví však též, že je tam hodně duší jím proniknutých. Přišla chvíle, aby se obrátil na tyto duše žijící čistě nadpřirozeným životem, a aby jim ukázal, že i barbaři jsou dítky Boží, jež též se mohou státí dítkami Církve. Benediktinské mnišství již od zakladatele bylo prosyceno nadpřirozeným životem. Benediktinské mnišství nutným vývojem zásad svaté Řehole

a přímým vlivem Cassiodorovým se dostává do styku s duchovou kulturou. Benediktinské mnišství svatým Řehořem Velikým je postaveno blíž ke kněžství. A toho dne benediktinské mnišství se stává vítěznou armádou římské Církve. Jemu se dostává cti, že Kristu získává Anglii a Německo a že vyměřuje pokřesťanění národů skandinávských a Slovanů a Maďarů.

Kdo by si tu nevpomněl na křehce roztomilou legendičku, jak ji vypravuje Jan Jáhen a jež je jaksi východiskem apoštolátu klášterů? Jsa ještě mnichem u svatého Ondřeje, Řehoř jednou na procházce po Forum viděl mladé otroky nabízené ke koupi. Zarazilo ho jejich mládí a jemné chování, i ptal se, odkud ti otroci jsou. Řekli mu: „To jsou Angličané (Angli).“ „Ne, to jsou andělé (Angeli),“ odvětil. Koupil je, vychoval je v křesťanské víře a pokřtil. A od té chvíle Řehořova mysl nikdy se nemohla odtrhnout od vzdálených břehů, odkud ti otroci přišli. Velmi rádi zobrazují svatého mnicha, jak hovoří se svými mladými chráněnci, jak je oslovuje a vyptává se jich na jejich vlast a jak se snaží učinit si přesnou představu o anglosaských národech, jak konečně září při pomyslení, že by mohl je získat Kristu. Tento lid přišlý z Jutska a Saska, rozdělený na sedm království, je pouhou větví, jež se oddělila od veliké rodiny národů, obývajících širé kraje tajemné Germanie. A zda tito národové nebyli též bratry nových ras, jež napadly staré římské imperium? Zda to není svět zítřka, svět, který je na pochodu a který srazil se s Církví by ji vyvrátil a pochoval pod troskami imperia? Nikoli, Církev má příslibení života; již vnikla v srdce toho lidu: dobyla Francie, získala Wisigoty, zasáhla Longobardy, půjde i před ostatní a ukáže jim spásonosný Kříž. Neví se, zda Řehoř zahlédl velkolepé důsledky svého snu, ale duch Boží ho hnal. Odpověděl na Boží hlas.

Sám první odjede v čele několika mnichů a dovede do Bretaně prvotiny svého apoštolátu, ty mladé obrácené otroky, již odvedené do klášterního vojska. Vzal si souhlas papeže Pelagia II. a odešel z Říma. Ale lid se vzbouřil při pomyslení, že by přišel o Řehoře. Jali se ho pronásledovat a mocí ho přivedli zpět. Ještě nepřišla hodina, kterou mu ustanovila Prozřetelnost.

(Pokračování.)

Maredsous.

Dom Ursmer Berlière.

PŘÍRODA VE SVATYNI - SVĚTLO.

IV.

„A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini.“

„Od slunce východu až na západ chváleno buď jméno Hospodinovo.“

Ž. 112.

Příroda se pohybuje kolem nás a žije podle zákonů a řádů, které Bůh ustanovil na počátku své tvůrčí činnosti. Těmito zákony jakoby za uzdu drženy a vedeny hvězdy neustále vystupují na oblohu a opět zapadají, ubírají se po svých obrovitých drahách a rozlévají paprsky jakoby ze světelných studánek, stejně jako zde na zemi podle nich v úzkém, tmavém zákoutí pučí a kvete rostlina a v skromném korytě plyne potůček. Jak bohatý a pestrý život utváří se v přírodě! S jakou plností života a s jakou rozmanitostí jsou zladěny přírodní síly! Jeví se nám v tom Boží moc a moudrost, která to vše uvedla v řád a účelnost tak obdivuhodně rozmanitě, ale přece jen jednotně, takže vše odpovídá a směřuje ke svému cíli. „Vždyť neviditelné vlastnosti Boží spatřují se od stvoření světa,“ praví apoštol, jsouce poznávány z věcí stvořených, a to i věčná moc a božství, takže nemají omluvy.“ (Řím. 1, 20.)

To je náboženské nazírání na přírodu, které pod působením slepých sil přírodních a života — což není samo sebou — spatřuje skrytou osobnost Boží, jeho moc a lásku. Toto nazírání staví nám před oči přírodu, jako rozevřenou knihu, ve které mocné tahy Božské bytosti hlásají její moudrost a dobrotu. Církev sv. spojila v Liturgii jedinečně krásným způsobem toto náboženské nazírání na přírodu s patřením na nadpřirozené.

Milý čtenáři, již dříve jsem naznačil, jak Církev sv. určitým způsobem vnímá a vyjadřuje se o přírodních zjevech. Viditelné tvorstvo je Církvi sv. velikým plastickým obrazem, ve kterém jsou patrnými rysy a tahy znázorněny věčné myšlenky Tvůrce, jenž vše to vytvořil uměleckou rukou své neviditelné bytosti. Tvorstvo je obdivuhodným zrcadlem, odleskem, obrazem a symbolickým projevem Božích vlastností. Přece však nenacházíme v náboženském vědomí ně-

jakou přecitlivělost v pojmání přírody. Kdyby ve Zjevení a v životním kultu naší sv. Církve nemohlo se vůbec mluvit o nějakém citu pro přírodu, byla by tato poznámka bezcennou. Celým Zjevením Božím vine se však proud nejvnitřnějšího a nejživějšího citění s přírodou. V Evangelii, jež je zakončením Zjevení, a v Církvi sv. stalo se toto citění ještě niternějším a čistším. Marně však bychom hledali nějakou stopu po chorobném, nasládlém a ufnukaném citlivůstkářství, na něž lidské vědomí naráží v moderní době, kde je člověk pouhým atomem přírody. Co může být niterně procítěnější, než „Chvalozpěv tří mládenců v ohnivě peci“, ve kterém je vyzýváno všechno tvorstvo, aby oslavovalo Pána Boha. Jak hluboce je to promyšlené a příhodné, když Církev sv. ukládá knězi, aby se modlil při díkůčinění po Nejsvětější Oběti tento oslavný hymnus. Jak čisté však a povznesené je zároveň toto citění nad jakoukoliv nedůstojnou zženštilostí, která se ve vědomí nesrovnává se vznešeností Boží, jak se nám jeví ve velkém díle přírody, ani nenechá člověka ve srovnání s přírodou seschnouti se na mizivé nic. Vše je v tomto hymnu personifikováno, nebe i země, vítr stejně jako krupobití, rostliny právě tak jako zvířata jsou postaveny s anděly a člověkem jakoby na jeden stupeň, aby všichni stejným způsobem jako veliký sbor hlásali slávu a vznešenost Nejvyššího. Při tom cítíme se však zcela prosti toho klamného uctívání přírody, které se domnívá, že nelze projevit nějaké citění pro přírodu, aniž se lidské vědomí v nepravém citlivůstkářství neztotožnilo s přírodou. Pravý poměr tvora k Bohu a člověka k přírodě došel v tomto chvalozpěvu vznešeného vyjádření. Člověk cítí v přírodě pod ním stojící jakoby část sebe sama, jakési své rozšířené tělo a propůjčuje jí, němé a nedospělé, mluvu oslavného velebení Stvořitele.

Nikdo by také nenalezl v mluvě a citění Církve sv. o zvířatech nejmenší známky oné klamně změní lidského s pudovým, ve které hrozí modernímu vědomí úplný zánik. Také, nejdále zacházející přátelství, chceme-li se tak vyjádřit, které mnozí svatí pěstovali s přírodou, nutno je chápati jen v hlubším smyslu, již dříve naznačeném, podle něhož příroda se nám jeví jako rozšířené tělo lidské.

Upozorňuji dále na jemnost a čistotu citů, s nimiž Církev sv. přistupuje k přírodě. Je nepopíratelné, že Církev sv.

jeví větší přízeň k rostlině než k zvířeti. Stačí jen popatřítí trochu na náboženský kultus, abychom se o tom přesvědčili. Zvíře účastní se vnitřního života Církve sv. jen jako symbol. S tím souvisí také to, že Církev sv. dává celou silou svého cítění přednost panenství, možno-li tak říci. Jediné, co ze zvířecí podstaty se v bohoslužbě používá, je vosk, nechceme-li naň patřítí spíše jako na rostlinnou látku, zpracovanou živočichy. Ale i tak je zajímavé, že právě včela, která vosk připravuje, jeví se náboženskému vědomí jako panenská. K tomu se vztahují pověsti o nepohlavním vzniku včel. Je velmi pozoruhodné, jak se zde instinkt vyššího pojmání velice přiblížil pravdě, neboť právě dělnice u včel jsou bez pohlaví.

Co se týče výslovného zažehnávání (exorcismu), jež se koná nad přírodními produkty, nemůže být bez významu, že nic podobného nepřichází u světla. Světlo je samo o sobě protestem proti démonické moci, a tato symbolika účinkuje tak mocně, že lze se domnívat, že si může podrobiti i pekelné moci.

(Pokračování.)

Jerusalem.

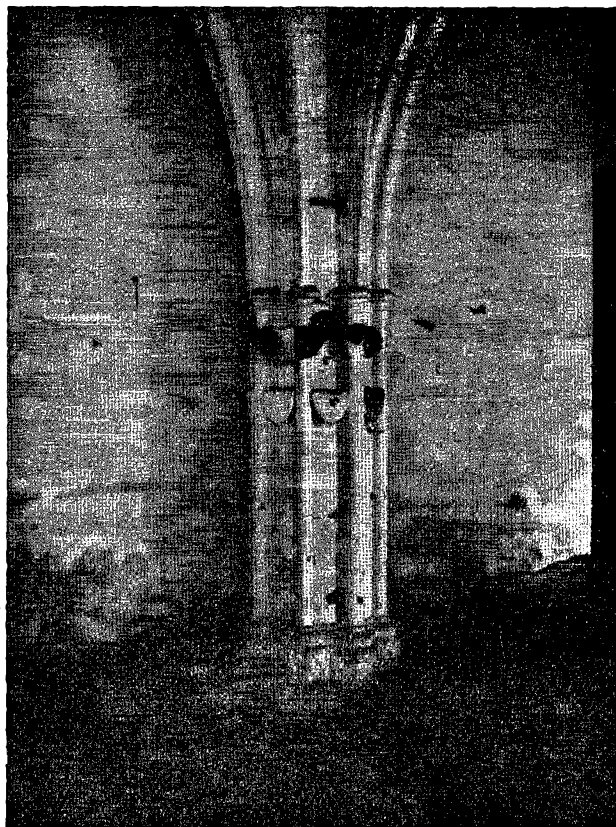
P. Josef Henninger.

UMĚLECKO-HISTORICKÉ OBJEVY V BÝV. KLÁŠTEŘE SÁZAVSKÉM.

Klášter sázavský náleží po stránce umělecko-historické k nejzajímavějším benediktinským klášterům v Čechách. Než jeho stavební historie není dosud úplně jasná. Díky zprávám kronikáře, zv. mnich sázavský, jsme skoro dokonale poučení o dějinách stavby kláštera v jeho začátcích a o pozdějších přestavbách za opatů Božetěcha a Silvestra. Zato o druhé fázi stavebních dějin kláštera v době gotické nejsou skoro žádné prameny. Je to poněkud vynahrazeno stavbou samou, která v torsu se zachovala přes pozdější barokní a moderní úpravu dodnes. Románská basi-

lika z druhé poloviny 11. stol., jedna z nejstarších v Čechách, byla ve 14. stol. nahrazena novostavbou, pojatou v imposantních rozměrech a započatou r. 1315 opatem Martinem. To je vše, co se ví o této stavbě, o jejímž datování byly donedávna různé mylné domněnky. Ostatní nutno vyčísti ze stav-

by samé. Zde přichází velmi vhod nález místnosti, podle dispozic původní kapitulní síně v severovýchodní části sázavského zámku, bývalého to kláštera, na jižní straně chrámu. Místnost, zachovaná pouze z polovice — část byla zbořena v baroku při stavbě nového ochozu — byla donedávna jako skladiště, odborníkům nepřístupná a zůstala neznámá. Byla to původně čtvercová místnost, sklenutá čtyřmi křížovými klenbami na střední pilíř, obalený válcovými příporami, na něž naléhají hruškovitá žebra klenby. Podle architektonických detailů, skoro úplně shodných s detaily východních

částí kláštera v Roudnici, postavených v letech 1333—1340, možno klásti tuto místnost do přibližně stejného časového období, což se shoduje s počátkem stavby sázavského kostela r. 1315. Od r. 1315 až asi do r. 1340 postoupila stavba kostela ke kapitulní síni.

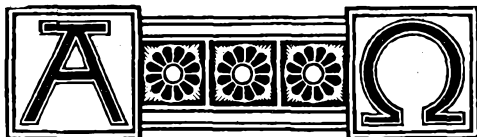
Kromě toho učiněn v kapitulní síni ještě jeden důležitý nález. Po vyklizení skladiště objevily se na východní straně síně krásné gotické malby, představující Madonu jako orodovnici, ana ochraňuje pod pláštěm řadu postav řeholníků, dále Madonu s dítětem a torso postavy neznámého světce. Malby mají vysokou uměleckou úroveň a jsou dobře zachované. Pocházejí z umělecky nejvýznamnějšího období českého malířství, z konce 14. stol. a jsou slohově blízké malbám karlštejnským z padesátých a šedesátých let 14. stol.

Oba nálezy jsou výsledkem přechodu této části zámku do majetku pí Z. Schwarzové, která držela jiný díl zámku, což jest jen vítání, neboť v tomto držení se dá čekati uvědo-

měly postup při zachování těchto památek, jichž počet v dohledné době ještě vzroste, jak dávají tušiti stopy na klenbě místnosti. Architektura místnosti i malby jsou velmi cenným přínosem do umělecko-historického materiálu našeho středověku a významnou památkou benediktinské kultury v Čechách.

Praha.

Dr. Em. Poche.

U KOLÉBKY DĚJIN LIDSTVA.

(Pokračování III.)

Palác z Erechu, který sahá zpět ještě do doby před první dynastií v Uru, skýtá nám vítaný pohled do stavitelského umění ke konci 4. tisíciletí, třebaž můžeme jen z rozvalin a zlomků učiniti si obraz o položení a zevní úpravě stavby. Tento palác pokrýval rozsáhlou plochu a měl značný počet místností, které byly uspořádány podle pečlivě propracovaného plánu. Celá stavba je zhotovena z ploskovypuklých cihel, které byly sušeny na slunci. Ke vchodu vedlo vzhůru monumentální schodiště. Na vnější straně zdi vidíme ploché tabulování a hlavní část stavby obepínají celé kolonády masivních cihlových sloupů. Hojné zlomky, nalezené na polích zřícenin, nám dokazují, že stěny měly velice ozdobný háv, a sice že byly vykládány břidličnými tabulkami, na kterých vidíme obrysy lidí i zvířat, vyložené siluetovitě mušlemi a perletí. Mezi jiným nalézáme zde scény z pastýřského života, vedle událostí z válek, jako na př. jak byli zajatí nepřátelé předvedeni před krále. Třebas kresba je dost primitivní, přece technika jest obdivuhodná. Chrám z el-Obeidu názorně nám představuje náboženské stavby v době I. dynastie z Uru. Svatyně zvedající se na malém pahorku, která byla zasvěcena *Ā-anni-paddě*, matce bohů, překvapuje bohatstvím své výpravy.

Těžké kamenné schody vedly na terasu, na níž se zvedala

svatyně. Na konci řady schodů rozvírala se předsíň, spočívající na dřevěných sloupech, vyložených mědí. Je to mozaiková práce v perleti, černé a červené břidlici a z vápence zalitého asfaltem. Po obou stranách vchodu byly lví hlavy v životní velikosti, zhotovené z mědi, jejichž oči a zuby byly vsazeny. Nade dveřmi byl velký měděný relief, znázorňující boha podoby orlí, jenž uchvátil dva jeleny. Zdi, vybudované z ploskovypuklých cihel, nesly na vnější straně jako výzdobu měděné, kruhové plastické obrazy s postavami býků, jakož i reliefovité vlys z téhož kovu s podobnými obrazy, kromě dvou vlysů ve vykládané práci. Při tom postavy provedené v kameni nebo mušlích působivě vystupují z tmavého pozadí břidlice. Náměty pro dolní vlys jsou vzaty ze života pastýřského, pro horní pak z ptačího světa. Působivost výzdoby zvyšována byla ještě růžicemi z hlíny, jejichž listy byly vykládány červeně, černě a bíle.

Královské hrobky nám dokazují, že konstruktivní prvky — sloup, oblouk, technika klenutí — byly starým Sumeřanům všeobecně známy. Tyto architektonické formy teprve po mnoha staletích měly si nalézt cestu na západ. Tato vyspělá architektura v tak časném starověku dává nám tušiti, jak vysoce pokročilá byla tehdy všeobecná vzdělanost.

Ve skutečnosti hroby knížat ukazují nám úžasné bohatství. Předměty z drahých kovů (zlata a stříbra), půvabných tvarů, jsou zde v hojné míře zastoupeny mezi jinými hrobními nálezy. Měď jest kovem všedního života, mimo to setkáváme se však s četnými nádobami, náradím a nástroji ze zlata a stříbra. K tomu řadí se vázy z alabastru, masku, dioritu nebo vápence a jednotlivé poháry a šálky z obsidiánu a lazuritu. Klenotník s obzvláštní oblibou zpracovával azurit a karneol, a k vykládaným pracím bylo používáno téměř výhradně jen mušlí, lazuritu a perloviny. Mrtvola knížete Meskalam-duga jako pokrývku hlavy má helmu v podobě paruky, utvořenou z tepaného zlata, na níž jsou vyryty vlasy i stužka do nich vpletená. Tomuto vládci náležela též dýka se zlatým čepelem a s rukojetí pobitou zlatými hřeby, jež byla zavěšena na stříbrném páse. Jako další výzdoba mrtvých nalézají se v jeho hrobce číšky a lampy v podobě mušlí ze zlata, náramky a naušnice z drahého kovu zdobené lazuritem, amulety a různé obětní dary, šálky, džbány a poháry — úhrnný počet asi 50 — z různých kovů,

řada mečů a dýk s držadly, zdobenými zlatem a stříbrem, měděná kopí, sekery, ploché sekerky a svazek šípů, opatřených špicemi z pazourku.

Jak již bylo uvedeno, byla metalurgie ke konci 4. tisíciletí na obdivuhodné výši, která předpokládá zkušenost několika staletí. Podle Genese (1. Mojž. 4, 22) pochází vynález zpracování kovů z doby předpotopní, a byl připisován Tubalkainovi, synu Lamechovu z potomstva Kainova. Protože Babylonie sama nemá žádných dolů na rudy a všechen kov musí dovážet z ciziny, je velmi pravděpodobné, že Sumerové, když se přistěhovali do Mesopotamie, byli všeobecně obeznámeni s kovoznalstvím a že si s sebou přinesli z východu znalosti a zručnost v kovotepectví. Na východní straně „Země mezi řekami“ máme též hledatí podle Bible (Gen. 4, 16) sídliště Kainitů. Tubalkain označuje zaměstnání vynálezce; podle nějž dostal též své jméno „kovotepec“. Jakožto jméno rodové (nomen gentilicum) souvisí s názvem kmene Tabal (Tibaren). Jako Chabylové byli nazváni podle Chalyps = ocel, již uvedli do obchodu, stejně i Tabalové (Tubalové) byli nazváni podle charakteristického předmětu obchodu (srovnej Ezech. 26, 13). Tubal souvisí s perským: tubal, tupal, tabar; pamírským: tipar = sekyra; starorus.: toporu; maď.: topor atd., což ukazuje na kov buď jako surovinu, nebo ve stavu zpracovaném. Bratru Tubalkainovu, Jubalovi, synu Lamechovu a Selly, připisuje Bible (Gen. 4, 21) vynalezení hudebních nástrojů, zvláště citery. Nebudeme daleko pravdy, přijmeme-li názor, že Sumeřané, u kterých tento strunový nástroj lze dokázatí vůbec od počátku první dynastie, přinesli si také tuto vymoženost z východní domoviny. Ve hrobě královny Šubad našel též dvorní harfeník místo svého posledního odpočinku. Byl poslán spolu s ostatním dvořanstvem zesulé královny na onen svět a při vykopávkách opíralo se ještě jeho rámě o zborcený strunový nástroj, který měl kromě telecí hlavy ze zlata a lazuritu pěkně vykládání.

Podobně jako se dřevem a kovem mělo se to v Babylonii i s kamenem. Země má málo lomového kamene, upotřebitelného ke stavitelským účelům. Diorit přicházel vodní cestou z Maganu u zálivu Perského. Alabastr a bezpochyby kalcit, jak se zdá, byl odebírán z Persie, a to ze západního pobřeží zálivu. Jako pramen pro dodávání velmi vzácného lazuritu

přichází opět v úvalu Persie; nicméně však tamní t. zv. „Lazurový vrch“ značí zajisté jen stanici meziobchodu, neboť na místě samém nedá se dokázati nějaká stopa po modrém kameni. Pochází však z Pamíru; odtud přicházel též do obchodu. Jmenovaný vrch je zřejmě jen obchodním střediskem, kde jej karavany nakupovaly. Nápadným způsobem shledáváme téměř současně v údolí Indu kulturu sumerské velmi příbuznou, která nám dovoluje uzavíratí na velmi staré, vzájemné vztahy.

Že již ve starověku ženský svět zdobil se všemožně vybranými šperky, to vidíme z výzdoby mrtvoly královny Šubad, z jejího diadému, obdivuhodného pletiva z květů, z prstenů a spon ze zlata a perel, lazuritů a karneolů. K tomu se ještě druží náhrdelníky a náušnice, spolu s ostatními hrobními poklady, vedle krásných nádob, opatřených žlábkováním a ozdobnými rytinami. Podobným způsobem jsou též vyzdobeny dvorní dámy, které zesnulou panovnici doprovázely na onen svět. Jejich hlavu zdobí umělecký šperk a mimo to jsou okrášleny ještě jinou kosmetickou výzbrojí. Vzácnou výzdobu mají též ekvipáže, třeba tehdejší slavnostní vozy, v nedostatku koní tažené od volů nebo oslů, jsou stavěny poněkud těžkopádně. Ve vztahu k uměleckému jemnocitu je hodným zmínky masivní oslík, zhotovený z elektronu, jež na oji dvorního vozu královny zdobí kruh od uzdy. Svým ryzím realismem svědčí nám o dokonalém pozorování přírody, s nímž se setkáváme u všech vyobrazení plastické metalurgie oné ranné doby. Právě mistrovství v technice a obdivuhodnou vynalézavost poznáváme z hlavy krávy a dvou hlav lvic, provedených ve stříbře, jež byly nalezeny v téže hrobce. Způsob, jakým umělec křivku elegantního zahnutí převedl v přímku, prozrazuje nám jemný, umělecký vkus, s nímž se setkáváme opět teprve u řeckých umělců 5. stol.

Tyto pruhy světla, jimiž jsme osvětlili stav hmotné kultury u Babyloňanů, opravňují nás též učiniti si představu o tehdejší duchovní kultuře. Jedním z nejdůležitějších zkušebních kamenů k posouzení morální výše nějaké společnosti a civilizace vůbec jest postavení, jaké je vyhrazeno ženě v sociálním životě. A tu velmi překvapuje, že u Sumerů je monogamie zákonem, a když se stalo, že tato monogamie byla ve zvláštních případech, jako na př. při bezdětnosti, omezena

vedlejšími ženami, přece bylo postavení zákonné manželky tak dobře chráněno, že ve skutečnosti nic nebylo činěno proti onomu zákonu. Ustanovení o manželském právu zaujímají ve staré sbírce zákonů dosti značný prostor, takže rodinný život četnými nařízeními byl uspořádán do nejmenších podrobností. Chamuropi, zakladatel babyl. dynastie Amurrů (panovnický dům semitský), jak známo, vydal zákoník (kolem r. 2000 před Kr.), který v nejnovější době stal se slavným; nelze však jej samého pokládati za tvůrce tohoto díla. Je velmi pravděpodobné, že převzal právní ustanovení dochovaná ze starých dob a prováděná v praxi a že z nich učinil jednotný systém. I když se mnohé mravy a zvyklosti našemu modernímu citění málo zamlouvají a mnohý rys povahy starých obyvatelů „Země mezi dvěma řekami“ nás odpuzuje, přece nutno doznati, že vynikali svými morálními vlastnostmi, které jim poskytují přednost před většinou národů starověku. Především je to hluboce zakořeněná vážnost, neřku-li zbožňování sv. zákona. Celý sociální život pohybuje se pomocí zákonných ustanovení, jako by jeho nejvyšší autoritou byl sám Bůh. Zákony, které řídí společenský život, nespočívají jen na smlouvě lidské, ale na zjevené vůli Světovládce, před kterým se sklonilo vše odporné.

Emauzy.

P. Jindřich Hänsler.

CÍRKEVNÍ HYMNÍKA VE SVÉM BOHATSTVÍ.

Víte, co je hymnus? Je to zpěv ke chvále Boží (cantus est cum laude Dei). Chválíš-li Boha a nezpíváš, není to hymnus; zpíváš-li a nechválíš Boha, není to hymnus; chválíš-li něco, co nepatří ke chvále Boží, třeba bys to chválil zpěvem, není to hymnus. Hymnus tedy má ono trojí: zpěv, chválu, a to Bohochválu. Hymnem tedy se nazývá zpívaná chvála Boží.“ Tak stanovil definici hymnu svatý Augustin ve výkladu žalmu 148.

Rufinus definoval hymnus jako „laus Dei cum cantu --

chvála Boží zpívaná“; tedy stejná myšlenka, jen oba pojmy jsou v obráceném pořádku. Konečně svatý Ambrož stanovil, že „hymnus specialiter Deo dicitur — hymnus se zpívá jedině Bohu“. Oba tedy potvrzují trojí element podstaty hymnu podle svatého Augustina.

Ve smyslu 150. žalmu můžeme cestu přímé Bohochvály poněkud rozšířit o prostřednictví Svatých: „laudate Dominum in Sanctis eius — chvalte Boha v jeho Svatých“ a dospějeme tak (ovšem ve smyslu starokřesťanské definice doby svatého Augustina, naprosto nepřihlízejíce k jeho stránce formální) k onomu literárně-hudebnímu druhu, jež nazýváme hymnem: zpívaná chvála ke cti Boží a Svatých.

I.

V křesťanském starověku hymny svou formou byly velmi prosté. V rozsahu definice „zpívaná chvála Boží“ byl hymnem i starozákonní žalm zpěvné přednášený. Z lyrických částí Písma, a to Starého i Nového zákona, zpěvně se přednášela t. zv. „*cantica*“ (canto — zpívám) v Laudách již záhy v prvních křesťanských dobách.

Svatý Otec Benedikt v XIII. kapitole své Řehole to dosvědčuje slovy: „*canticum unumquodque die suo... sicut psallit Ecclesia Romana dicantur* — nechť se zpívá chvalozpěv zvláštní pro každý den, jak je říká římská Církev.“ Těmito kantiky pro jednotlivé dny byly: v pondělí „Confitebor tibi — oslavuji tě“ (Is. 12, 1—6), v úterý „Ego dixi — řekl jsem“ (Is. 38, 10—20), ve středu chvalozpěv Annin z radosti nad početím Samuele „Exsultavit — plesá srdce mé“ (1. Král. 2, 1—10), ve čtvrtek Mojžíšův chvalozpěv po přechodu Rudého moře „Cantemus Domino — zpívejme Hospodinu“ (2 Mojž. 15, 1—19), v pátek modlitba proroka Habakuka za nevědomosti „Domine audivi — Hospodine, slyšel jsem“ (Hab. 3, 1—19), v sobotu Mojžíšův chvalozpěv „Audite, coeli — slyšte, nebesa“ (5 Mojž. 32, 1—43), zvaný též „*canticum Deutoronomium*“, konečně v neděli a svátky téměř celý chvalozpěv tří mládenců v ohnivě peci „Benedicite — dobrořečte“ (Dan. 3, 57—88 a 56). Ve dny dvojných svátků (duplex) je nahrazují t. zv. „*cantica festiva* — sváteční“: v pondělí 1 Par. 29, 10—13, v úterý Tob. 13, 1—10, ve středu Judit. 16, 15—21, ve čtvrtek Jer. 31, 10—14, v pátek Is. 45,

15—26, v sobotu Sir. 36, 1—13. Tato kantika byla připojena však teprve při poslední reformě breviře za Pia X.

Další zpívanou chválou Boží par excellence byly části z Nového zákona: v Laudách Zachariášův chvalozpěv, když opět nabyt řeči: „Benedictus — požehnaný“ (Luk. 1, 68—79), v Nešporách chvalozpěv Panny Marie při návštěvě u svatě Alžběty, kdy v životech svých matek po prvé se setkal hlas volajícího na poušti s Beránkem Božím, je to chvalozpěv „Magnificat — duše má velebí“ (Luk. 1, 46—55), konečně v Kompletári chvalozpěv Simeonův při obětování Páně v chrámě: „Nunc dimittis — nyní propouštíš“ (Luk. 2, 29—32).

K uvedeným 16 kantikům bylo později v breviři připojeno i „Symbolum Sancti Athanasii“, veliké a slavné dogmatické vyznání trojjediného Boha. Nyní se pje v Primě pouze na svátek Nejsvětější Trojice.

II.

Hold Otcí-Synu-Duchu, nerozlučně spojeným v Trojici, inspiroval křesťanskou duši, že své bohopoctě dává výraz samostatnou tvorbou. A tak její první hymnus v nejširším smyslu slova je „Doxologie“, neboli „Andělský hymnus“: naše mešní Gloria. Pochází snad již z dob apoštolských. Od počátku IV. století byla zhuštěna v t. zv. „doxologia minor“ (malá), jež je dodnes křesťanským ukončením žalmů:

Gloria Patri et Filio
et Spiritui Sancto:
sicut erat in principio
et nunc et semper
et in saecula saeculorum. Amen.

„Sláva Otcí i Synu i Duchu Svatému, jako byla na počátku i nyní, i vždycky i na věky věků. Amen.“

Materiál k ní najdeme na několika místech u svatého Pavla: „z něho a skrze něho a k němu jsou všechny věci: jemu sláva na věky. Amen“ (Řím. 11, 36), nebo „jemu sláva buď na věky věků“ (Gal. 1, 5), či konečně „Bohu a Otcí našemu buď sláva na věky věků. Amen“ (Filipen. 4, 20). Ale vlastní její důvod vzniku je protiváha proti ariánství, jak se většinou hymnologové domnívají. Malou doxologií končí skoro všechny hymny rytmické i metrické, a to ve velmi hojných variacích.

III.

Na dlouhé, melismatické skupiny mešního Kyrie byly někdy komponovány celé texty. Sluly „*tropus*“. Je to další etapa hymnického vývoje. Známy je *tropus* komponovaný na melodii II. Kyrie vatikánského vydání Graduálu, jež podle něho dostalo též své pojmenování: „Kyrie fons bonitas“ (Chevalier č. 6429).

Kyrie, fons bonitatis, Pater ingenite,
a quo bona cuncta procedunt, eleison.

Kyrie, qui pati Natum mundi pro crimine,
ipsum ut salvaret misisti, eleison.

Kyrie, qui septiformis dans dona Pneumatis,
a quo coelum, terra replentur, eleison.

Christe, unice Dei Patris Genite,
quem de Virgine nasciturum mundo mirifice
sancti praedixerunt prophetae, eleison.

Christe hagio, coeli compos regiae,
melos gloriae cui semper adstans pro Numine
Angelorum decantat apex, eleison.

Christe caelitus adsis nostris precibus,
pronis mentibus quem in terris devote colimus,
ad te, pie Jesu, clamantes: eleison.

Kyrie, Spiritus alme, cohaerens Patri Natoque,
unius usiae consistendo, flans ab utroque, eleison.

Kyrie, qui baptizato in Jordanis unda Christo,
effulgens specie columbina apparuisti, eleisen.

Kyrie, ignis divine, pectora nostra succende,
ut digne pariter proclamare possimus semper: eleison.

„Pane, prameni dobra, Otče sám od sebe, od něhož vše dobré pochází, smiluj se! Pane, jenž jsi poslal Syna trpět za hříchy světa, aby jej spasil, smiluj se! Pane, jenž dáváš sedmero darů Ducha, jímž je nebe i země naplněna, smiluj se!

Kriste, jednorozený Synu Boha Otce, o němž předpovídali svatí proroci, že světu se zázračně zrodí z Panny, smiluj se! Kriste svatý, vládci královského nebes sídla, jemuž pro jeho božství bez ustání přítomný sbor andělů pje hymnus slávy, smiluj se! Nebeský Kriste, pomáhej našim pros-

bám, jsa jim přízniv, dobrotivý Ježíši, jež na zemi zbožně ctíme, k tobě volájíce: smiluj se!

Pane, plodný Duše, jenž jsi spojen s Otcem i Synem, jsa jedné podstaty a od obou vycházej, smiluj se! Pane, jenž zaskvěv se při Kristově křtu v jordánských vlnách, zjevil jsi se v podobě holubice, smiluj se! Pane, božský plamení, zapal naše srdce, abychom hodni toho stále stejně mohli prohlašovat: smiluj se!“

Ustanovení benediktinského papeže svatého Řehoře Velikého, aby Kyrie eleison při Mši s Kriste eleison se střídalo a pozdější zvyk, aby devětkrát se opakovalo, našlo v tomto tropu podivuhodnou dogmatickou ozvěnu. Tropus třikrát vyzývá Otce: vzhledem k němu samému, v poměru k Synu, v poměru k Duchu. Třikrát prosí Syna: v poměru k Otcí, vzhledem k němu samému, v poměru k Duchu. Třikrát volá k Duchu svatému: v poměru k Otcí, v poměru k Synu, vzhledem k němu samému.

Podle tohoto vzoru později mělo svůj tropus nejen Kyrie (zvaný „Versus“ nebo „Prosae“ či „Prosellae ad Kyrie eleison“), nýbrž i Gloria, Sanctus a Agnus Dei. Bě postupem času obohatily se vlastními tropy i měnivé části mešní: Introit a jeho žalm („Tropus ad Introitum“), Graduál, Offertorium a Communio, krátce všechny části, jež sbor pěl.

Jejich tropy většinou vázanou řečí text doplňovaly, ale často rozsahem jej i přesahovaly, jak vidno na tropu Introitu třetí vánoční Mše (Chevalier č. 32331; J. M. Thomasius, *Antiqui libri Missarum Romanae ecclesiae, Romae 1750*, str. 289):

Quem sine matre Pater genuit, hodie sine Patre
Puer natus est nobis;
Est brevis immensus factus; caro Sermo Paternus.
Et Filius datus est nobis;
Hic rex regnantum, dominans erit et dominantum.
Cuius imperium super humerum eius;
Gens colet hunc omnis, hunc lingua fatebitur omnis.
Et vocabitur nomen eius Magni Consilii Angelus.

„Jež bez matky Otec zplodil, dnes bez Otce syn se nám narodil; věčný se stal dočasným, Otcovo Slovo Tělem a Syn je nám dán; vládnoucím králem králů a vládců bude ten, je-

- hož knížectví spočívá na jeho rameni; všechna pokolení ho ctí a všechny jazyky ho vyznávají a jeho jméno bude slout Anděl Veliké Rady.“ Hexametrické verše (liché) jsou tropus, kdežto mešní text introitu (z Is. 9, 6) jsou verše prosou (sudé).

Podivuhodnou kapitolou pro sebe jsou tropy Āleluja. Podobně, jako bohaté neумы „e“ v Kyrie i jubilus Āleluja se prodloužil v samostatný tropus, zvaný „*sequence*“ (sequor — následuji). Sloky této básně byly zhudebněny tak, že vždy dvě měly stejnou melodii. Střídavě je zpíval mužský a chlapecký chór, takže hoši melodii po chóru mnichů vždy jen opakovali. Jen výjimečně (na př. konec „*Dies irae*“) tento paralelismus chybí.

Středověk měl obzvláštní zálibu v sekvencích. Mnoho mešních formulářů mělo vlastní sekvenci, ba velké svátky (na př. svatodušní) i několik parafrází, snad pro dny oktávu. Dnes z víc jak 1000 známých sekvencí prakticky se jich užívá pět: „*Victimae paschali laudes* — oběti velikonoční chvály“ na velikonoční Boží hod a po celý oktáv, „*Veni, Sancte Spiritus* — přijď, Duše Svátý“ na svatodušní svátky a jejich oktáv, „*Lauda Sion Salvatore* — Sione, chval Spasitele“ na Boží Tělo a rovněž v jeho oktávu, „*Stabat Mater* — stála Matka“ na svátek sedmibolestné Panny Marie, a to na oba svátky (v září a v pátek po Smrtné neděli) a konečně „*Dies irae* — den hněvu“ na Dušičky a ve Mších zádušních. Mimo to benediktinský misál má ještě dvě: majestátní „*Laeta dies magni Ducis* — radostný den velikého Vůdce“ ve svátky svatého Otce Benedikta (21. března a 11. července) a roztočilou „*Emicat meridies* — září poledne“ na svatou Scholastiku (pouze v ženských klášteřích). Pokud se týče hudební stránky sekvencí, poukazují na článek P. Ānselma Sedláčka v loňském ročníku „*Paxu*“ na str. 32.

Ā nejen zpěvní části byly hymnicky obohaceny. Západní středověk (ve Francii, Anglii, Flandrech a západním Německu) připojoval jakýsi tropus i po epištole. Jsou to dnes zcela neznámé „*epitres Farcies*“. Buď se jimi vykládala lekcce, anebo tvořily k ní úvod. Na př. o vánocích zpívali (Chevalier, č. 10281; Gautier, *Histoire de la poesie lyrique au moyen âge: les Tropes*, Paris 1886, str. 151):

Laudes Deo dicam per saecula,
Qui me plasmavit in manu dextera

Et reformavit cruce puerpera;
Sanguine Nati qui cunctos redemit
Ab ortu solis orbis per climata
Usque ad mundi partes occiduas;
In laudem ejus clamores excitat
Lectio Isaiae Prophetae.

„Na věky budu pět chvály Bohu, který mne svou pravicí stvořil a na krvavém Kříži napravil, který krví Synovou vykoupil všechny od slunce východu přes kraje země až k západním končinám světa; jásavé zpěvy k jeho chvále vyvolává četba proroka Isaiáše.“

Na první pohled nás to snad překvapí, že hovoří o lekci z Isaiáše, když epištola všech tří božíchodových vánočních formulářů je vzata ze svatého Pavla. Avšak vzpomeneme-li, že Isaiáš je prorokem obzvláště podrobností Mesiášova narození, a že výhradně z něho se čerpaly lekce vánočního kvatemburu, že konečně jeho slova zní i v introitech druhé a třetí Mše, pochopíme, proč se k němu vraceli ještě v epištolním tropu.

Vedle jednotlivých mešních částí inspirovala středověké hymnisty i lidová liturgie procesionální. Řada „*procesionálních hymnů*“ byla komponována na př. pro průvod o Božím Těle. Ještě dnes pět z nich je otištěno ve vatikánském vydání Graduálu (nejznámější „*Pange lingua*“).

Na Květnou neděli při průvodu s palmovými ratolestmi se zpívá hymnus „*Gloria, laus et honor*“ (Chevalier č. 7282):

Gloria, laus et honor tibi sit, Rex Christe, Redemptor:
Cui puerile decus prompsit Hossanna pium.

Israel es tu Rex, Davidis et inclita proles:

Nomine qui in Domini, Rex benedicte, venis.

Coetus in excelsis te laudat caelitus omnis,

Et mortalis homo, et cuncta creata simul.

Plebs Hebraea tibi cum palmis obvia venit:

Cum prece, voto, hymnis, adsumus ecce tibi.

Hi tibi passuro solvebant munia laudis:

Nos tibi regnanti pangimus ecce melos.

Hi placuere tibi, placeat devotio nostra:

Rex bone, Rex clemens, cui bona cuncta placent.

„Budiž ti sláva, chvála a čest, Králi Kriste, Vykupiteli, na jehož počest sličná mládež pěla zbožné Hossana. Tys král Israele a slavný Davidův potomek; požehnaný Králi, jenž přicházíš ve jménu Páně! Chválí tě celý nebeský sbor na výsostech i smrtelný člověk a spolu všechno tvorstvo. Židovský lid ti vyšel vstříc s palmami: hle, jdeme k tobě s prosbou, slibem a hymny. Oni ti, jdoucím k umučení, splatili daň chvály: my pějeme milé písně tobě-vládcí. Oni se ti líbili: kéž je ti příjemná i naše pobožnost, dobrý Králi, mírný Králi, jemuž vše dobré se líbí.“ První sloka je jakýmsi refrémem, jenž po každé další se opakuje.

Mešní tropy se sekvencemi a dále procesionální hymny tvoří charakteristickou skupinu církevní hymniky — poesii misálovou či graduálovou a slují „Tropi graduales“, nebo prostě „tropy“.

(Dokončení.)

PŘÍSPĚVKY K IKONOGRAFII SVATO- PROKOPSKÉ.

IV.

Milostný obraz sv. Prokopa na Sázavě.

4. Zázračné změny na něm.

Učinila se již zmínka, že podle pověsti byl namalován milostný obraz světce sázavského r. 1053, hned po jeho smrti, „když se sklopenýma očima jako mrtvý do hrobu položen býti měl“. Také bylo již poznamenáno, že letopočet 1638, jímž obraz ten jest signován, označuje pravděpodobně dobu nikoli příliš vzdálenou jeho vzniku, neboť i nejstarší svědectví o zázracích na obraze nejsou starší století XVII.

Zprávy o podivuhodném otvírání očí na sázavském obraze sv. Prokopa, ač světec vypodobněn jest s očima zavřenýma, sebrány jsou v rukopise veřejné a universitní knihovny v Praze sign. II. E 5/5, který pochází z archivu kláštera sázavského. Manuskript ten má nadpis: „Poznamenání zázraků konaných v klášteře u sv. Prokopa nad Sázavou s zázračným a starožitným obrazem sv. Prokopa, opata, na plátně malovaným a jiných strany uzdravení pobožných citelů téhož svatého a mnohých milostí obdržení.“ Uvádějí se tu svědectví osob spatřivších neobyčejné proměny na obraze zejména z let 1660, 1667 a 1668.

Zpráva k r. 1660 zní takto:

„Petr, poustevník z Louňovic od sv. Máří Magdaleny, pobožný muž, který byl znám mnohým duchovním professům svatého Prokopa, vyznal před týmiž duchovními, že se jednou horlivě před tím obrazem modlil, kteréhož obrazu oči spatřil otevřené, s kterýma semotam ten zázračný obraz točil a hleděl. Byl tehdáž přítomný Jan Viktorin hrabě z Waldšteínu, pán na Komorním Hrádku, kterýžto také spatřil oči otevřené toho obrazu a aby se snad jemu nezdálo, k tomu poustevníkovi mluvil, řka: „Vidíte-li, co se tu jedná?“ Poustevník co sám napřed spatřoval, vypravoval; na to hrabě svému služebníkovvi poručil hbitě pro otce duchovního jíti; byl tenkráté Pater Jiří Itali farářem (recte správcem kláštera r. 1653—1660), k kterémuž když přišel, vypravoval a oznamoval, což viděl a spatřil.“

Zmíněný rukopis veř. a universitní knihovny v Praze jest konceptem čtvrtého dílu citované již knihy „Jiskra slávy svatoprokopské,“ vydané konventem kláštera sázavského r. 1689 a znovu r. 1699, v níž do slova očištěn až na některé škrty a menší změny učiněné v manuskriptu approbantem P. Janem M. Hložkem, řádu Theatinského, assesorem arcib. konsistoře v Praze.

Z knihy „Jiskra slávy svatoprokopské“ přejal tyto zprávy téměř do slova mnich sázavský Hugo Fabricius do svého r. 1764 vydaného spisu „Požehnaná památka velikého světa divotvorce sv. Prokopa“, připojiv podle vlastnoručních svědectví, chovaných v klášteře sázavském (nyní jsou uložena ve veř. a universitní knihovně v Praze pod zn. II. E 5/15) nové doklady o zjevech na obraze, zejména ony, jež velmi hojně r. 1711 se udály.

Na základě zprávy opata sázavského Václava Košina o nových zázracích na obraze nařídila arcib. konsistoř dne 24. ledna r. 1711 vyšetření úkazů na obraze sázavském, pověřivši úkolem tím jako ordinariátní komisaře P. Jana Marii Hložka a P. Jana Steinera S. J., assesory arcib. konsistoře, s Janem Vilémem Grünerem, konsist. tajemníkem (latinský, ověřený opis nařízení arcib. konsistoře ve sbírce rkpisů veř. a univ. knihovny v Praze pod zn. II. E 5/21).

Komisaři, kteří přijeli již dne 3. února r. 1711 na Sázavu, zevrubně ohledali obraz, vyslechli přísežně očitě svědky podivuhodných zjevů na obraze a sepsavše tyto výpovědi, třetího dne vrátili se do Prahy.

Dne 25. března téhož roku 1711 byla vyslána na Sázavu arcib. konsistoři nová komise, a to jeden z předešlých ord. komisařů s konsistorním tajemníkem Grünerem a s dvěma — jak praví zpráva — „znamenitými malíři pražskými“ k podání odborného úsudku.

Ježto znalci ti přísežně potvrdili změny na obraze, uvedše, že přirozenou příčinu jejich udatí nemohli, přivolila arcib. konsistoř dekretem ze dne 27. dubna r. 1711, zaslaným opatu sázavskému (opis v arcib. archivu v Praze), aby obrazu sv. Prokopa na Sázavě prokazována byla zvláštní úcta.

Metropolitní kapitula pražská (sede vacante) žádala dopisem ze dne 10. června r. 1711 královské místodržící v Čechách (originál v archivu ministerstva vnitra zn. St. manipul. K—146/14), aby „ex parte politici“ schválil návrh kapituly, obnoviti památku sv. Prokopa dne 4. července, a to tak, aby den ten nejen v arcidiecési pražské, ale i v diecésích litoměřické a král.-hradecké byl prohlášen za polodenní svátek, kdy věřící účastnili by se ranních služeb Božích a celé dopoledne zdrželi se veškeré dělné práce.

Královští místodržící v Čechách nařízením oběžným již ze dne 12. června r. 1711 (koncept v archivu ministerstva vnitra zn. Stará manip. K—146/14, list 4—6) rozkázali krajským hejtmanům, aby ve svých obvodech vyhlásili nový, polodenní svátek sv. Prokopa a uložili všemu obyvatelstvu v Čechách, aby v ten den dopoledne obcovalo službám Božím a teprve odpoledne konalo práci. Nařízení to bylo odůvodněno častými pohromami živelními, jež se dály v den sv. Prokopa a opěťujícími se změnami na obraze světcově v klášteře sázavském.

Již v polovici června r. 1711 vyhlásili krajští hejtmané po celých Čechách ono místodržitelské nařízení (publikační originály jednak v archivu ministerstva vnitra, jednak ve veř. a universitní knihovně v Praze).

Arcibiskupská konsistoř v Praze výnosem ze dne 23. června r. 1711 uložila vikářům, aby po arcidieceši v život uvedli nově zvelebený svátek sv. Prokopa.

O dalších zázračných změnách na obraze, kterak světec nejen oči otvíral, ale také „brzo v tváři červený, brzo bledý, brzo snědý, brzo zčernalý a strašlivý v patření se ukázal,“ jsou zprávy u Fabricia z let 1716, 1734 a 1739, u Ziegelbauera („*Épitome historica . . . monasterii Brevnoviensis*“, vyd. v Kolíně n. Rýnem r. 1740) a ve farní pamětní knize v Krutech z r. 1738; písemná svědectví vlastnoruční z archivu kláštera sázavského jsou ve veř. a univ. knihovně v Praze, zn. II. E 5/4, 25 a 31 z let 1730, 1739 a 1741.

Poručnictví státní nad Církví na úsvitě josefinismu přineslo též rušení dnů svátečních. K žádosti Marie Terezie povolil papež Klement XIV. r. 1771, aby svátky sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Víta a j. v Čechách pomínuly.

Tak po 60 letech stal se den 4. července opět dnem všedním a účta k sv. Prokopu drahně poklesla.

Praha.

Min. rada Jan Kaš.

VZPOMÍNKY NA POBYT V ANGLII.

Dostávám svému slibu, že sdělím něco o Erdingtonu, a co jsem tam zažil.

Erdington je asi tak daleko od velkého průmyslového města Birminghamu, jako jsou Dejvice od Prahy. Tenkrát byl Erdington ještě samostatnou obcí a měl asi 20.000 obyvatel. To už nebyla bývalá vesnice, ale přece ji ještě připomínal název „village-green“, jak se dosud říkalo náměstí.

Co se týče náboženství, hlásila se velká většina k anglikánské církvi. Ta se zde reprezentovala velkým kostelem se čtyřhrannou věží, s kteréž slavnostně vyzvánělo osm zvonů

melodicky zladěných nejenom v neděli, nýbrž také aspoň jednou mezi týdnem. Mezi týdnem to bývalo pozdě večer, okolo deváté hodiny. Tak pozdě se shromažďovali anglikáni k službám Božím. Tyto ovšem se omezovaly na zpívání nábožných písní a kázání. Činilo to na mne zvláštní dojem, když, odpočívaje již, slyšel jsem melodický hlahol zvonů anglikánského kostela. V Anglii se nevyzvánění jako u nás, nýbrž vycvičení zvoníci („bellringers“) zvoní všemi osmi zvony po řadě. Nejprve zahlaholí několikrát škála osmi tónů, počínaje nejvyšším, t. j. nejmenším zvonek, a pak se zvoní v různých variacích. Ti, kteří znají matematiku, vědí, že při osmi zvonech je variací téměř nekonečná řada. Ke konci vyzvánění se zrychluje tempo, takže naposled tóny splývají v jednu směs.

Tento způsob zvonění je obvyklým nejenom u anglikánů, nýbrž také u katolíků, aspoň tam, kde mají úplný „peal“ (píl), t. j. osm zvonů.

Takový „peal“ má ovšem také klášter v Erdingtonu, a tak byla příležitost je slyšeti aspoň každou neděli třeba celou hodinu.

Nepravím, že tento způsob zvonění se musí každému líbiti. Leckdo může správně považovati zvonění harmonicky zladěnými zvony, jak je to všeobecně zvykem u nás, za důstojnější chrámu Páně, kdežto anglický způsob vyzvánění se mu snad zdá býti dětskou hříčkou.

Jest jistě pozoruhodno, že Angličané jsou celkem vážné povahy, že dovedou býti dobrými státníky, diplomaty, učenici, a přece také milují hudbu a mají zálibu ve sportovních hrách, jako jsou na př. lawn-tennis, foot-ball, golf, hockey.

Zmínil jsem se o zvonech erdingtonského chrámu Páně, ale ještě jsem nic nepověděl o této svatyni.

Založení katolického chrámu Páně v Erdingtoně a opatření zvonů jsou dva krásné příklady obětavosti a lásky k domu Božímu. Pozoruhodno, že se tu spojila horlivost kněze s horlivostí laika.

Emancipační zákon z roku 1829 vrátil anglickým katolíkům občanskou svobodu, byť jim nepřinesl ještě úplnou svobodu v konání náboženských úkonů, na př. veřejných procesí.

Jak dobře použili angličtí katolíci této svobody, vysvítá z toho, že již r. 1838 založili nedaleko Birminghamu, v místě

zvaném „New Oscott“, katolickou kolej, t. j. pensionát se střední školou. Velkolepou budovu s velkou krásnou kaplí stavěl slavný architekt, milovník gotiky, Pugin (Pjudžin). Zde se sešli přední representanti katolictví v Anglii, Wiseman, Newman, Spencer, zde sněmovali biskupové s prvním arcibiskupem westminsterským Wisemanem po obnovení katolické hierarchie r. 1850.

Zde se připravoval na kněžství po svém přijetí do katolické Církve na začátku roku 1847 také zakladatel katolického chrámu Páně v Erdingtoně, Daniel Henry Haigh. Již za svých studií v Oscottě si umínil, že chce věnovati své jmění na výstavbu důstojného chrámu Páně ke cti sv. Tomáše kanterburského, jehož přímluvě připisoval své obrácení na víru katolickou.

Po svém vysvěcení na kněze byl ustanoven duchovním správcem v Erdingtonu, kdež byla založena stálá duchovní správa teprve asi dva roky předtím. Jeho první předchůdce v duchovní správě, dp. Henry Pelham Heneage (Henydž), vystavěl tu prostou kapli. Dp. Haigh dal tuto kapli rozebrati a znova postaviťi na jiném místě. Neuplynuly však ani dva měsíce od jeho vysvěcení na kněze a již kladl základní kamen k novému kostelu (26. května 1843).

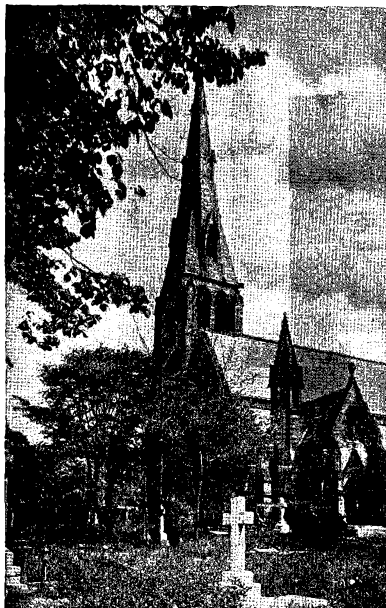
Než uplynula dvě léta, byl kostel hotov a tehdejší apoštolský vikář středního okresu („Central District“), biskup Dr. Ullathorne, z řádu sv. Benedikta, posvětil novou svatyni na svátek sv. Barnabáše, 11. června 1850. Pohled na vnitřek kostela byl uveřejněn v 9.—10. čísle „Paxu“ minulého ročníku. Tentokráté podáváme pohled na jeho zevnějšek a na štíhlou věž.

Bylo by marno pokoušeti se popsati radost, jakou bylo naplněno srdce důst. pana Haigha v den posvěcení jeho nové svatyně. Nebyl-liž on nejšťastnějším knězem v Anglii?

Ale ještě tu něco scházelo.

U kostela stála štíhlá věž, ale nebylo v ní zvonů. Dp. Haigh vyčerpал své jmění na stavbu kostela, ale na zvony již nezbylo. Jeho farníci nebyli tak zámožní, jako jejich anglikánští krajané, a tak musel čekati celých dvacet osm let, než Bůh poslal štědrého dobrodince. A kdo byl tento dobrodinec? Byl to chudý dělník, konvertita Francis Genders. Hned po vysvěcení nového kostela erdingtonského se vydal na dalekou cestu do Nového Zélandu, pilně pracoval, zůstal svo-

bodný a když ušetřil dost peněz, vrátil se do Erdingtonu a za své úspory opatřil osm zvonů, tedy úplný „peal“. Nové zvony posvětil biskup Ullathorne dne 20. ledna 1878. Dárce zvonů nechtěl býti ze skromnosti ani přítomen svěcení, ale na výslovné přání dp. Haigha přišel a při svěcení plakal radostí. Sluší podotknouti, že dp. Haigh nebyl tehdy již du-

chovním správcem v Erdingtonu. Sám si přál, aby po něm se ujali duchovní správy řeholníci, kteří by zároveň v chóru slavili církevní hodinky. Biskup Ullathorne, který byl od podzimku r. 1850 prvním biskupem birminghamským, vyšel ochotně vstříc přání dp. Haigha a povolal Benediktiny beuronské, kteří tenkrát byli ve vyhnanství v Tyrolsku. Po delším vyjednávání poslal zakladatel kongregace beuronské, Maurus Wolter, v říjnu 1876 čtyři mnichy-kněze a jednoho bratra laika do Erdingtonu.

Dne 14. října večer před svátkem sv. Terezie zahájili v chrámu Páně, vystavěném před dvaceti šesti lety dp. Haighem, církevní hodinky.

Dp. Haigh mohl nyní se starcem Simeonem zvolati: „Nyní propouštíš služebníka svého, Pane, v pokoji.“ Již za rok po příchodu mnichů, kterým poskytl přibýtek ve svém vlastním

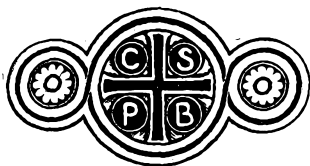
domě, uchýlil se do oscottské koleje, kdež v Pánu zesnul dne 10. května 1879. Kde jinde měl býti pochován, než v chrámu Páně, který s takovou láskou zbudoval? V kapli nejvyšší Svátosti má důstojný náhrobek. Kolikrát jsem za svého pobytu v Erdingtoně sloužil před tímto náhrobkem mši sv. a kolikrát jsme tu ve výroční den úmrtí dp. Haigha po slavné zádušní mši sv. zapěli: „Libera me, Domine...“

Opravdu, památka takových kněží je v požehnání.

(Dokončení.)

Emauzy.

P. Bernard Velíšek.

BENEDIKTINSKÉ KLÁŠTERY V NORSKU.

Panenský klášter na Bakki.

(Nunnusetr á Bakka.)

Tento klášter ležel proti Nidarósu (Trondhjemu) na druhé, východní, straně řeky Nidu, na poloostrovku, který tam vybíhá do fjordu trondhjemského a na němž ležel dvorec Hladir, sídlo pohanského jarla Hákona ke konci 10. století.

Klášteřu se říkalo „á Bakka“, t. j. na svahu (bakki), protože ležel na svahu směrem k řece, a první zmínka o něm jest v polovici 12. stol. V saze krále Eysteina Haraldssona se totiž vypravuje, že jeho dvorní skáld, islandský kněz Einarr Skúlason, proslulý, zvláště svou drápourou (oslavnou básní) na sv. Olafa, přišel jednoho dne pozdě k obědu, když již král se svou družinou seděl za stoly, a zpozdil se proto, že byl návštěvou u abatýše na Bakki. Za trest svého zpoždění musil pak složit osmiřádkovou slohu prve než král dopil svou číši. Christian C. Å. Lange praví, že toho času byl

klášter již „v provozu“, jak by řekli naši moderní češtináři, ale jinak že se nic neví o jeho založení. Také nechce určitě tvrdit, že to byl klášter benediktinský, ale pokládá to za nejvíce podobné pravdě, poněvadž v 1. polovici 12. věku Benediktini požívali ještě velké vážnosti. Dvanáctý věk byl arci věk cisterciáků, ale kláštery cisterciácké bývaly úplně vyňaty z moci diecésního biskupa, kdežto v oklášteru „á Bakka“ je zjištěno, že podléhal doзору arcibiskupa nidarósského, který „podle starého obyčeje“ visítovával klášter v den sv. Jana Evangelisty (27. prosince), a nemohl-li přijít, dostával od kláštera nějakou náhradu, patrně v potravinách (veizla — pohoštění).

Nic také není známo o zakladateli. Ale protože statek Hladir náležel klášteru a v 11. stol. byl královským majetkem, podobá se pravdě, že některý král se zúčastnil založení tohoto kláštera.

O žádném klášteře, který byl držitelem pozemků, není tak málo zpráv, jako o klášteře „á Bakka“. Jsou to krátké zmínky v sagách a některé závěti nebo pozemková ujednání. Král Sverrir daroval r. 1183 klášteru několik mešních rouch, když byla spouštěna do vody jeho nová loď Máriaúsud. Hákon Hákonarson navštívil jako dítě r. 1212 v klášteře svou příbuznou Ástrídu. Dostí nápadné je, že král Magnús Lagaböter ve své závěti tomuto klášteru nic neodkázal. Když hamarský zapuzený biskup Thorfinn dělal 23. srpna 1284 v cisterciáckém klášteře Doestu ve Flandřích závěť, odkázal 40 norských marek jeptiškám á Bakka, jako roku 1308 pan Bjarni Erlingsson jim odkázal jeden svůj dvůr v Söndmári (kraj při moři mezi Nidarósem a Bergenem). V jedné listině z 26. února 1431 se jmenuje převorka Lucie a Sveinn Rolfs-son, kněz a správce hospodářství na Bakki. Jest ještě několik dokladů o pozemkových směnách mezi klášterem na Bakki a nidarósskými arcibiskupy Áslakem a Gantem, ale ty nijak neosvětlují poměry klášterní.

Poslední abatyše slula Benedikta Jónsdatter. Její jméno se čte v listině ze 6. května 1536, kde se zjišťuje, že na radu arcibiskupa Olafa Engelbrektssona si klášter vyměnil jistý pozemek s kostelem P. Marie v Trondhjemu. Tato abatyše zemřela teprve 1561. A to je poslední zpráva o klášteře.

Poněvadž podle zmíněné listiny z r. 1536 klášter toho času ještě provozoval svá majetková práva, lze míti za to, že pro-

testantská reformace ho nepotlačila násilně, nýbrž jen byli klášteru ustanoveni světší představení, nebo správcové, kteří byli povinni jeptišky živiti a šatiti. Řeholnice snad tam zůstaly do vymření. V letech 1547—52 byl takovým představeným na Bakki Jörgen Pedersson. Po něm býval klášter se svým majetkem dáván v léno rozličným lidem až do roku 1660, kdy jej král Frederik III. prodal bratřím Marsellům (Marsellius) za 29.032 říšských tolarů. Z budov klášterních se nezachovalo nic. Roku 1606 stály ještě nějaké zbytky kostelních zdí, které patrně následujícího roku byly rozebrány ku potřebě kostela Panny Marie v Trondhjemu.

Praha.

Dr. Karel Vrátný.

MLUVA STATISTIKY.

I.

Primaciální opatství v Římě každého pátého roku vydává „Sanctissimi Patriarchae Benedicti familiae confederatae“. Je to schematismus „černých Benediktinů“, statistika a nejnnutnější místní data. Avšak prostý rejstřík osobních a místních jmen a dat a suchá statistika mají svůj jazyk a svou mluvu, jež jasně hovoří, že dílo svatého Patriarchy západního mnišstva jeví v posledním půlstoletí pevnou tendenci *excelsior*.

Vzhůru nejen ve směru vnitřního života monastických rodin a jejich členů. Vzhůru i co do vnějšího rozmachu. V prvním ročníku Paxu (str. 242) byl stav Řádu z r. 1925. Za pět posledních let přibýlo pak 7 nových klášterů a benediktinská rodina vzrostla o 350 kněží, 164 kleriky a 386 bratří-laiků, krátce statistika za léta 1926—1930 končí aktivem rovných 900 (devíti set) řeholníků.

Organickou jednotkou celého Řádu je opatství s otcem opatem v čele. Avšak pro vzájemnou výpomoc, pro lepší organizační práce, již jedno opatství není s to zmocí, či z tradiční spolupráce nebo z příslušnosti k jednomu etnografickému či geografickému útvaru anebo konečně i z jiných příčin spojují se jednotlivá opatství v t. zv. kongregace. Tento

naprosto volný svaz nijak se nedotýká ani právního ani osobitého života jednotlivých klášterů. Dnes je v Řádu celkem 14 kongregací.

I. Z původní kongregace svaté Justiny papež Řehoř XII. zřídil r. 1408 kongregaci *Kasinskou*. Z této kongregace pochází kardinál Alfred Ildefons Schuster (od svatého Pavla v Římě), arcibiskup Anselm Pecci (Cava) a biskupové Řehoř Diamare, opat na Monte-Cassině a spolu předseda kongregace, a Placid Nicolini (Cava). Kromě kláštera „Sacrum Archicoenobium Sanctissimi Patris Benedicti“ na Monte-Cassině má kongregace ještě 9 opatství, vesměs v Itálii: Farfa, Řím (svatého Pavla), Monreale (na Sicílii), Cesena, Perugia, Modena, Assisi, Cava a Pontida. Svou prací v duchovní správě stojí ze všech kongregací na druhém místě.

II. Věkem nejstarší je kongregace *Anglická*, jež pochází z r. 1300. Předsedou je Dom Edmund Kelly, opat z Woolhamptonu. I z ní čtyři synové sedí na biskupských stolcích. Jsou to arcibiskupové Roman Bilsborrow (Woolhampton), Maurus Caruana a Josef Mc Donald (oba z Fort-Augustu) a biskup Wulstanus Pearson (Downside). Spojila se v ní anglická opatství Downside, Ampleforth, Woolhampton a Belmont, pak skotské ve Fort-Augustus a konečně ve Spojených státech opatství v Brooklandu s převorátem v Portsmouthu. Kongregace řídí hojnou duchovní správu (zaujímá páté místo) a americké kláštery spravují 3 misie. Angličtí Benediktini mají velkou zásluhu na konversích a název Anglie — „země Benediktinů“ dokazuje jejich dobrou pověst v této zemi.

III. Svým založením od r. 1514 třetí je kongregace *Maďarská* s předsedou Dom Remigiem Bárdošem, arciopatem z Panonhalmy. Církvi dala benediktinského kardinála v osobě Jiřího Justiniana Serediho. Majíc kromě arciopatství svatého Martina v Panonhalmě ještě jen 3 opatství (Bakonybel, Celldömölk a Tihany), zato však 6 kvetoucích benediktinských gymnasií (Budapešť, Győr, Kőszeg, Ostřihom, Pápa, Šoproň a Zalaapati) s početnými profesorskými sbory, má charakter po výtce školský, ač částečně pracuje i v duchovní správě. K této kongregaci dosud patří klášter s maďarským gymnasiem v Komárně na Slovensku.

IV. *Švýcarská* kongregace je postavena pod ochranu Neposkvrněného Početí Panny Marie. Byla založena r. 1602.

Předsedou je Dom Ignác Staub, kníže-opat z Einsiedeln. Z téhož opatství pochází arcibiskup Raymund Netzhammer. Jejimi členy jsou švýcarská opatství Disentis, Einsiedeln (známé poutní místo) a Engelberg, rakouské Bregenz a italské Gries. Pro výchovu klášterního dorostu má kongregace své gymnasium v Sarnen (Švýcarsko).

V. Čistě provinciální je kongregace *Bavorská*. Má všechny své jednotky v Bavorsku. Zřídil ji papež Inocenc XI. r. 1684 s titulem „Andělů strážných“. Předsedou je augšpurský opat Dom Placid Glogger. Z metterského opatství pochází biskup Leo von Mergel. Kromě nových opatství v Augšpurku a v Mnichově vynikají všechna ostatní úctyhodným stářím: Weltenburg („antiquissimum Baioariae coenobium“), Niederalteich, Schaeftlarn, Ottobeuren, Metten, Plankstetten, Scheyern, Ettal a převorát v Andechs. Kromě kolejí v Mnichově a Eystetten a konviktu v Inšpruku řídí členové této kongregace ještě 23 různé střední školy. Svou školskou činností jsou na druhém místě.

VI. Od XVI. století existuje, avšak teprve r. 1827 byla Lvem XII. kanonicky zřízena kongregace *Brasilská*. Nese jméno svatého Benedikta. Má rovněž všechny své klášterní rodiny na území jednoho státu. Jsou to opatství — vesměs z konce XVI. století — v Rio de Janeiro, Bahia, Olindě a San Paolo a převoráty v Santos, Sorocaba, Campo a Tijuca. Opatství v Rio de Janeiro spravuje misijní teritorium, zvané Rio Branco, s misijní stanicí a 3 domy: v Jundiahy, Prazeres a Monte. Snad nikde na celém světě Benediktini nemají tak různorodou činnost jako právě v Brasilské kongregaci, takže tam směle soutěží i s řády čistě misijními. Tamní opatství mají své nejlepší síly z kongregace Beuronské.

VII. Pravým opakem obou předcházejících je kongregace *Francouzská*, zřízená r. 1837 papežem Řehořem XVI. Její předseda, generální superior Dom Germanus Cozien, opat v Solesmes, má své syny roztroušené celkem v 8 státech: ve Francii opatství Ligugé, Saint Wandrille-Rançon, Solesmes, Hautecombe, Wisques, Paříži a Plouharnel; v Holandsku opatství Oosterhout; v Anglii opatství v Ryde na ostrově Wightu a Farnborough; ve Španělsku opatství Silos; převoráty v Bolton-Centre (Kanada) a Buenos Aires (Argentina), konečně dva řeholní domy v Mexiku. Fran-

couzská kongregace svou geografickou rozšířeností je velkolepou oslavou benediktinské stability. Zní to paradoxně, ale uvidíme, že je to pravda. Je to kongregace velikých duchů Mabillona a Guérangera.

VIII. Druhá kongregace, jež stojí pod ochranou Andělů strážných, je *Americko-kassinská*, zřízená r. 1855. Předsedou je Dom Arnošt Helmstetter, opat v Newark. Kromě arcidiocetství sv. Vincence z Pauly v Latrobe má ještě (vesměš ve Spojených státech) 13 opatství: Collegeville, Atchinson, Newark, Shawnee, Belmont, Lisle, Canon City, Manchester, Saint Bernard, Peru, Muenster (Kanada), Lacey, Saint Leo, pak 11 převorátů: Richmond, Morristown, Savannah, Cleveland, Carrolltown, Saint Marys, Conwington, Erie, Pittsburg, Chicago, Johnstown a převorát v Pekingu v Číně. Kongregace nemá však jen pouze jméno americké, nýbrž co do velikorysosti činnosti odpovídá mu též svým rázem. Počtem svých členů stojí sice na druhém místě, ale školstvím daleko předčí ostatní kongregace. A je-li v duchovní správě teprve třetí, je tato okolnost plně vyvážena misionářskou činností. Členové její spravují 25 misijních stanic mezi Indiány a 15 misijních stanic na ostrovech Bahamských. Právě této kongregaci svěřil nynější svatý Otec katolickou universitu v Číně. Má však i pro náš národ nemalý význam: opatství svatého Prokopa v Lisle je klášter téměř úplně český a jím založený převorát v Clevelandu má ve svém konventu též většinou česká a slovenská jména. Jejich život tedy sledujeme s tím větším zájmem.

IX. V letech šedesátých minulého století poslal papež Pius IX. dva mnichy od svatého Pavla v Římě, bratry Maura a Placida Woltera, do Německa, aby tam obnovili benediktinský život. Stalo se to zřízením nové kongregace *Beuronské* r. 1868. Za 67 let svého trvání dopracovala se třetího místa co do počtu řeholníků a má 16 klášterů (vašnou většinou v Německu): arcidiocetství svatého Martina v Beuroně, opatství v Trevíru, Weingarten, Maria-Laachu, Neresheimu, Neuburgu, Sekavě (Rakousko), Grüsavě, naše pražské Emmauzy, v Benediktsbergu (Holandsko), Coesfeldu a Jerusalemě (Palestina), konečně převoráty v Německu v Kempen, v Portugalsku Cucujaês a Singeverga a v Polsku Lubín. Její práce v duchovní správě i školská činnost v porovnání s ostatními kongregacemi je na posledním a předposledním

místě — a přece spolu s francouzskou a Belgickou i Beuronská kongregace je jednou z těch, jichž život a činnost přinášejí Církvi nejvíce požehnání. Je toho příčinou jejich opravdový liturgický způsob života, jenž pak i na venek nese bohaté ovoce. Dnešní liturgické hnutí žije jediné z těchto kongregací. Beuronskou kongregaci řídí arciopat Dom Rafael Walzer z Beuronu.

X. Za dvě léta po Beuronské zřídil týž papež kongregaci *Švýcarsko-americkou* pod titulem Neposkvrněného Početí Panny Marie. Vedle duchovní správy a školské činnosti velmi důležité místo má v amerických misích. Všech 6 svých opatství má ve Spojených státech: Saint Meinard, Conception, New-Subiaco, Saint Benedict, Cowington a Richardton. Předsedou je Dom Filip Ruggle, opat z Conception, a z richardtonského opatství pochází biskup Vincenc Wehrle.

XI. Nejrozsáhlejší však a nejpočetnější je kongregace *Kasinská prvotní observance*, zřízená (rovněž Piem IX.) r. 1872. Její početnost je tím potěšitelnější, že klášterní kázeň v ní je ze všech kongregací nejpřísnější. Z benediktinské hierarchie 4 osoby jsou jejími členy: arcibiskup a nuncius Beda Cardinale z janovského opatství a biskupové Jindřich Řehoř Thompson (z Ramsgate), Isidor Sain (rovněž z Janova) a Vavřinec Salvi (ze Subiaca). Kongregace pracuje ve školách, velmi čtne v duchovní správě a svou misijní činností je na čtvrtém místě. Pro snazší správu se dělí na 6 provincií. Předsedá jí generální opat Dom Maurus Etchewerry (z opatství Belloc), jenž má k ruce generálního prokurátora a 4 konsultory. Mimo to každá provincie má svého visitátora vlastního.

Do provincie *italské* patří Protoconobium svaté Scholastiky v Subiaco, založené Patriarchou svatým Benediktem ke cti svatých Kosmy a Damiána počátkem VI. století. Jemu je podřízeno „Asceterium sacri specus“ též v Subiaco, pocházející z XI. století. V italské provincii jsou též starodávná opatství Padova, Parma, Bresseo, Montevergine, Janov (s blízkým kláštelem Buschetto) a Finalpia, dále kláštery v Benátkách a Daile, dům San Ambrogio v Římě a hospic v Siccirole.

Početně chudí provincie *anglická* má jediné opatství Ramsgate a převorát Prinknash, jenž je útočištěm mnichů

z ostrova Caldey, kteří r. 1900 přešli z anglikánství do Církve svaté a žijí pod benediktinskou řeholí.

Benediktinské kláštery ve vlámské části Belgie (Affligem, Termonde a Steenbrugge) tvoří provincii *belgickou*, k níž patří ještě apoštolská prefektura pro Transvaal se sídlem v Pietersburgu v jižní Africe.

Francouzská provincie je obrazem Francouzské kongregace (roztríštěnost sídel): ve Francii jsou opatství Pierrequi-Vire, Belloc, Plouneventer a Dourgne a dům v Pau, v Anglii opatství v Buckfast, v Argentině opatství Victoria, v Palestině převorát v Jerusalemě a konečně ve Španělsku dům v Lazcano. Avšak i o ní platí, že je dokumentem benediktinské stability.

Podobně třeba z jiných příčin je rozváta po širém světě provincie *španělská*. Ve Španělsku samém má kvetoucí opatství na Montserratu, starodávná opatství Samos a Valvanera, dále převoráty Leiro, Barbastro a Solsona, konečně kláštery Montforte a Lorenzana. Ostatní rodiny jsou v zámoří: v Chile dům v Puente-Alto, na ostrovech Filipínách opatství v Manila a v Australii opatství v New-Nursia.

Tři kláštery jsou sdruženy v *německou* provincii: klášter v Cornelimünsteru a převoráty v Siegburgu a Ilbenstadtu.

XII. Novinkou v benediktinském schematismu je *Rakouská* kongregace, jež je sloučením obou dřívějších. Reformu života a spojení obou kongregací provedl nynější ndp. pan opat Primas a svatý Otec zřízení toto potvrdil loňského roku. Je to kongregace teritoriálně jednotná. Nejstarší jest arcioopatství svatého Petra v Solnohradě (s mezinárodní benediktinskou universitou a kolejí) a k němu se pojí ostatní opatství v apoštolském počtu: Kremsmünster, Michaelbeuern (s hudební školou gregoriánského chorálu), Fiecht, Melk, Lambach, Admont, Sankt Lambrecht (se správou poutního místa v Maria-Zell), Goettweig, Sankt Paul, Seitenstetten, Altenburg a Videň („U Škotů). Rakouská kongregace má primát v duchovní správě, ač ani ve školství nestojí na bezvýznamném místě (pátá v pořadí). Její kláštery jsou vesměs úctyhodného stáří.

XIII. Kongregace *svaté Otilie* je benediktinskou kongregací misijní. Proto také ji Lev XIII. r. 1884 založil, proto má též význačný titul „Srdce Páně“. Střediskem jejím je arcioopatství Srdce Páně v Sankt Ottilien, jehož arcioopat Dom

Norbert Weber je generálním představeným celé kongregace. Z téhož arcidiocésu pochází biskup Tomáš Spreiter, druhý pak, misionářský biskup Bonifác Sauer, je v opatství v Tokugen. Celá činnost kongregace nese se k apoštolské práci ve 47 misionářských stanicích. Pro ně dodávají síly opatství v Münsterschwarzachu a Schweikelbergu a převoráty v Sankt Ludwig, Newton (Spojené státy) a Meschede, pro ně vychovávají dorost koleje v Pasově, Dillingen a Würzburgu, pro ně získávají zájem a podporu řeholní domy ve Wessobrunnu, Fernsteinu (Rakousko) a Uznachu (Švýcarsko). Všechny prameny a prameny lidské síly a mravní i hmotné podpory pak plynou do jihoamerické Venezuely (řeholní domy v Caracas a Maracay), do východní a jižní Afriky (opatství v Lindi a apoštolský vikariát v Inkamana), na Filipiny (řeholní dům v Dinalupihan), na Koreu (opatství Tokugen spolu s apoštolským vikariátem) a do Číny (apoštolská prefektura v Yenki), kde již bylo zachráněno 67.300 duší barevných lidí.

XIV. Nejmladší je kongregace Zvěstování Panny Marie neboli *Belgická*, zřízená r. 1920 papežem Benediktem XV. Je to kongregace rázu Beuronské, z níž také vznikla. Vedle belgických opatství v Saint André u Brug, Maredsous a Lovaně patří k ní též převoráty v Tunapuna (Trinidad), Murroe (Irsko) a Shunking (Čína). Uplatňuje se však velice v belgickém Kongu, kde její členové spravují apoštolskou prefekturu v Katanga s kláštery v Elisabethville a Kopolowe a s řeholními domy v Kansenia, Bunkeya, Lukafu, Mukabe-Kasari, Lisaki-Panda, Kasenga a Guba. Těmito 10 misionářskými stanicemi Belgická kongregace se řadí v misiích hned za kongregaci Svaté Ottilie. Předsedou jejím je Dom Robert de Kerchowe, opat lovaňský, a z opatství Maredsous pochází biskup Gerard van Caloen.

XV. Sloučením obou bývalých kongregací rakouských (Neposkvrněného Početí a svatého Josefa) v jedinou a hlavně novou poválečnou zeměpisnou polohou vypadly z rámce nové Rakouské kongregace tři kláštery na území Československé republiky a dočasně stojí mimo kongregace. Je to Břevnov, založený od samého svatého Vojtěcha (opatství právě vydalo informativní brožurku o tomto prvním benediktinském sídle v českých zemích), Broumov, jenž s Břevnovem je spjat osobou společného opata, a moravský Raj-

Tabulka I.

KONGREGACE	KLÁŠTERY	KNĚŽÍ	KLERICI	BRATŘI	CELKEM
KOLEJ SVATÉHO ANSELMA	1	1	—	1	2
KASINSKÁ	10	106	30	57	193
ANGLICKÁ	7	272	110	35	417
MAĎARSKÁ	12	202	50	—	252
ŠVÝCARSKÁ	5	280	39	142	461
BAVORSKÁ	13	237	42	410	689
BRASILSKÁ	5	79	60	46	185
FRANCOUZSKÁ	19	345	164	171	680
AMERICKO-KASINSKÁ	15	755	230	219	1.204
BEURONSKÁ	16	334	129	572	1.035
ŠVÝCARSKO-AMERICKÁ	6	254	81	135	470
KASINSKÁ P. O.	37	635	302	356	1.293
RAKOUSKÁ	13	553	60	87	700
SV. OTILIE	16	240	100	650	990
BELGICKÁ	8	219	100	75	394
MIMO KONGREGACE	4	76	17	12	105
CELKEM	187	4.588	1.514	2.968	9.070
ROKU 1925	180	4.238	1.350	2.582	8.170
VZRŮST za 5 let	7	350	164	386	900

Tabulka II.

KONGREGACE	FARY	FIL. KOSTE- LY A KAPLE	MISIE	VĚŘÍCI	ŠKOLY	STUDENTI
KASINSKÁ	84	218	—	230.000	8	642
ANGLICKÁ	90	4	3	97.038	7	1.038
MAĎARSKÁ	25	65	—	48.000	9	3.263
ŠVÝCARSKÁ	29	14	—	39.800	7	1.390
BAVORSKÁ	15	36	—	50.519	23	3.291
BRASILSKÁ	1	—	1	30.000	9	2.785
FRANCOUZSKÁ	4	—	—	31.250	1	18
AMERICKO-KASINSKÁ	197	157	—	225.780	29	4.417
BEURONSKÁ	6	10	—	16.710	5	297
ŠVÝCARSKO-AMERICKÁ	71	22	3	63.885	10	1.047
KASINSKÁ P. O.	54	96	6	101.650	26	1.990
RAKOUSKÁ	214	208	—	447.853	22	2.506
SV. OTILIE	—	—	47	67.300	8	552
BELGICKÁ	2	9	10	24.683	7	372
MIMO KONGREGACE	22	18	—	85.820	2	223
CELKEM	814	857	70	1,560,288	173	24,831
ROKU 1925	803	467	38	1,433,409	162	20,045
VZRŮST za 5 let	11	390	32	126,879	11	4,786

hrad. Dále pro podobné poměry dostalo se mimo kongregace opatství v Malles u Bolzana a řeholní dům v Corbières, oba dříve ze Švýcarské kongregace. K doplnění třeba uvést, že samozřejmě mimo rámeček kongregací stojí obě římské mezinárodní koleje benediktinské: latinská svatého Anselma a řecká svatého Atanáše a klášter San Callisto, jenž je sídlem komise pro kritické vydání Vulgaty, řízené benediktinským Řádem.

Aktivum, jímž končí pětiletí 1926—1930 číslicí 7 klášterů a 900 řeholníků, je jistě potěšitelné, avšak nepřekvapuje, protože je samozřejmé. Poměry poválečné hlavně v Evropě jsou docela totožné s rozvráceností v době stěhování národů — a to byla tehdy též nejúrodnější doba a půda pro Řád přísné kázně a právního smyslu. Jinak tento přehled nepotřebuje vysvětlení.

Protectorát nad celým Řádem vykonává sám svatý Otec Pius XI. Každého pak 12. roku se sjedou všichni opati v Římě a volí ze sebe opata Primasa. Prvním byl Dom Hildebrand de Hemptinne z Maredsous, po něm od r. 1913 (již po druhé zvolený) je Dom Fidelis von Stotzingen z Maria Laachu. Mnozí z opatů jsou t. zv. „nullius dioecesis“: k jejich opatství je přiděleno území, nad nímž vykonávají biskupskou pravomoc, avšak biskupského svěcení nemají. Jsou to arcioopatství Pannonhalma a opatství svatého Pavla v Římě, Cava, Einsiedeln, Rio de Janeiro, Belmont, Muenster, Subiaco, Montevegine, New-Nursia a Lindí. V mnohých anglických katedrálách, kde v ranném středověku poradním sborem biskupovým byli mniši a nyní sídlí kanovníci, uchovali se na památku „katedrální“ převorové. Obě mezinárodní koleje řídí rektori ustanovení opatem Primasem.

Shrneme-li číselně, co jmény v kongregacích bylo uvedeno, dostaneme celkovou benediktinskou hierarchii: 2 kardinálové, 6 arcibiskupů, 11 biskupů, opat Primas, 12 opatů nullius dioecesis, 14 opatů-předsedů kongregací, 122 opati vládnoucí, 3 apoštolští prefekti, 7 administrátorů uprázdněných opatství, 31 opat titulární a kteří se poděkovali, 11 konventuálních a 12 katedrálních převorů a 2 rektori.

II.

Benediktini jsou činným Řádem. Ovšem že nelze — a kdyby bylo lze, bylo by to proti duchu Řádu — uvést vše-

chnu jejich činnost, již zná jedině Bůh, za niž jsou vděčny miliony (nemocní, řeholnice, kající, věřící, konvertité i bezvěrci), již však lidstvo nikdy ani ocenit nedovede. Co dále uvádíme, jsou pouze fakta veřejného a veřejně známého působení.

V rubrice „školy“ nejsou vůbec zahrnuty filosofické a teologické ústavy, na nichž studují řádoví klerici, nýbrž jsou to vesměs školy veřejné pro světské posluchače a žáky. A ovšem jsou to školy nejrozličnějšího druhu: od universitních fakult a filosofických akademií přes střední školy všech typů (gymnasia, lycea, pedagogia, reálky) až k ústavům čistě odborným, jako jsou zemědělské akademie a školy pěvecko-hudební a umělecko-průmyslové. Ba v krajích misijních kláštery zřizují, řídí a vydržují i elementární školy misijní a v amerických městech různé večerní kursy. Téměř všude při školách výborně prospívají benediktinské vychovávací a sociální ústavy, ať již jsou to vysokoškolské koleje či konvikty anebo t. zv. „malé semináře“.

(Pokračování.)

POSUDKY KNIH.

Johner, Dominikus O. S. B., Neue Schule des Gregorianischen Choralgesanges, 6. Aufl., Pustet-Regensburg 1929, brož. 5.— RM, váz. 7.— RM. Pověstný komentátor vatikánského Graduale a na poli chorální theorie i praxe velemocný P. Dominik Johner O. S. B., upravil 6. vydání své nauky chorální intonace tak skvěle, že vědecký i populárně odpovídá niveau ducha dnešní doby. Má takové myšlenky, že kdo četl jeho, nemůže už čísti nikoho. Nevěřím, že by bylo pro spisovatele slávy vyšší než tato. Jedno zůstává i v tomto novém vydání nezměněno: chorál je hudba zkroušenosti, modlitba neproměnných forem, přísna i vzdychající. Melodie uniformní, ale jejich ohyby jsou jakoby obřadové. Jejich řeč je plna ruchu, ale ruchu předepsaného jednou pro vždy. Pustetovo nakladatelství v Řezně už samotným vydáním a vzornou čistotnou úpravou si udělalo nejlepší reklamu! Vždycky doporučíme!

P. Cyrill Petr.

Dvě knihy **Machabejských**, přeložil a výkladem opatřil P. Hugo Béve-not, benediktin z opatství Weingarten. Bonn 1931. Nákladem P. Hansteina. Krámská cena: brožované 9.60 Mk, vázané 11.60 Mk.

Tento překlad a výklad tvoří 4. díl 4. svazku sbírky „Dísmo sv. Starého zákona“, vydávané od povolanych odborníků.

„Dísmo sv. Starého zákona“, vydávané v Bonnu nákladem P. Hansteina, od chvalně známých bonnských profesorů Dra Fr. Feldmanna a Dra H. Herkenne, za spolupráce na slovo vzatých odborníků, těší se z chvalného uznání u nejširších vědeckých kruhů, díky nepopiratelným předno-

stem jak překladu, tak vědecké ryzosti při výkladu textů. Zpracování obou knih Machabejských od P. Hugo Bévenota řadí se čestně ke svazkům této sbírky, jež byly doposud dány do rukou veřejnosti, a podle našeho dobozřetění podává to nejlepší, co v nejnovější době bylo o tomto předmětu napsáno. Skladatel snesl se včelí píli ke svému komentáři cenný materiál a shledal a svým kritickým okem osvětlil příslušnou literaturu i jak katolických, tak nekatolických spisovatelů, aby oddělil ryzí zlato pravdy od bezcenného škváru neudržitelných hypotéz, na něž je tak plodná volnomyšlenkářská hyperkritika dnešní doby. Při posuzování učenců jinak smýšlejících, které spisovatel připouští hojně ke slovu, zachovává vždy vzácnou jemnost a benediktinský takt. Z celkového vyličení máme dojem, že P. Bévenot se úplně vžil do věci, a že s časovými poměry byl plně obeznámen. Obzvláště se vynasnažil, zařadit zápisy co možná chronologicky přesně do rámce času, tím, že se snažil získat přiměřený základ pro stanovení času. Také co se týče zeměpisu a národopisu, biblické topografie a archeologie, použil překladatel svědomitě nejnovějších výzkumů. Život a působení Makabejských odehrává se za časů Seleukidů; hrdinný boj za osvobození spadá do doby, o které jsme dosti dobře zpraveni též od profanních spisovatelů klasického starověku. Židovský národ již dávno se zbavil své dřívější odloučenosti. Spolu s vojsky dědiců Alexandra Velikého helénismus vtáhl do Palestiny a řecká kultura uplatňuje se svou dobyvatelskou silou také mezi velmocnými kruhy židovskými, třebaž na druhé straně Israel, přední nositel Zjeveného náboženství, velmi opravdově se snažil světlo víry a svých vynikajících náboženských ideí postavit na svícen a svými znalostmi nadpřirozeného obohatit duchy pohanského světa... Věk jest již nalomen, neboť židovský národ nevědomky vyplnil úkol přidělený mu Prozřetelností: připraviti cestu Evangeliumu co možno k nejširšímu rozšíření.

Syrie a Palestina byly odedávna sporným jablkem mezi sousedními velmocemi tehdejšího orientu. V době, do které nás uvádějí dějiny Makabejských, Egypt skončil již svou úlohu, hvězda Štěstěny nad Helladou chýlila se již úplně k západu, zatím co Řím se připravoval strhnouti na sebe světovládu. Při krvavém osvobozovacím boji proti seleuckým tyranům Israel konečně padl za kořist Římanům, které povolal k ochraně svého svatého zákona. Při politickém zájmu, jež Hellada i Řím věnovaly Palestině, jež měla mnoho uchazečů, je samozřejmé, že také různí dějepisci klasického starověku obrátili svoji pozornost na vývoj událostí na východě a že činí zmínku o panovnících israelských v rámci dějin určitého období. Také tyto doklady musel skladatel jmenované knihy vzít v úvahu a prozkoumat jejich cenu. I tento úkol P. Bévenot rozřešil stejně kritickým pohledem.

Dílo jest v celku velmi přehledné, typografická úprava působí příjemně, řeč je uhlazená a snadno srozumitelná, překlad v poetických částech vyznačuje se rytmičným libozvukem, a snaží se právě tak zůstatí věren originálu, jako libě působiti, takže se člověk musí obdivovati, s jakou obratností rodilý Francouz dovede ovládati německý jazyk. Synchronické tabulky a dvě mapy v příloze kromě abecedního seznamu osob a věcného rejstříku čtenář zajisté radostně uvítá. Přejeme tomuto dílu, vzornému v každém ohledu, nejširšího rozšíření. *P. Jindřich Hänsler.*

DOGMA, LITURGIE A ŽIVOT.

Zcela zvláštní obavy pro budoucnost v nás vzbuzuje rozvrácení manželství. Poměry zde jsou bezútešné. Náš svatý Otec Pius XI. poukázal na ně ve svém okružním listě o „Neporušeném manželství“. Vylíčil zde mistrovsky ideál křesťanského manželství, a přibereme-li k tomu encykliku o výchově, také ideál křesťanské rodiny. Svatý Otec je si zcela a plně vědom všech nesnází, jež v dnešní době stojí proti uskutečnění ideálu křesťanského manželství a křesťanské rodiny. Jedna paní, matka, která žije v dnešních poměrech, pravila kdysi: „Dnes uskutečnění křesťanského ideálu manželství vyžaduje hrdinství.“ Kde tekou prameny tohoto heroismu? V liturgii Církve sv. a s klidem tvrdíme: jen a jedině v ní.

Pro dobré křesťanské manželství je nezbytna čistě prožitá ctnost nebo pravá, upřímná kajícínost. Síla k takové čistotě nebo k opravdové kajícínosti přichází jen z liturgie, to znamená z oběti našeho Pána a Spasitele, z níž poskytuje se duši proud síly ve sv. svátostech. Svátostí křtu nabývá duše dítěte milosti a přirozené ctnosti. S používáním rozumu vystupují proti těmto pokladům nepřátelé v satanovi, v zlých žádostech, v rozkoši pohledů, v rozkoších tělesných, v pýše života, v celém nevěreckém světě.

Byl to slavné paměti papež Pius X., který chtěl, aby pomocí Nejsvětější Svátosti byl posilován život milosti v něžných duších dětských a aby tak byl chráněn proti nepřítelům. A není nejmenší pochyby, že kdyby s časným přive-

dením našich malých ke stolu Páně se spojilo vyučování náboženství, plné pravého života a životního tepla, že by byla zajištěna čistota dětských srdcí. Toto prvé poučení o náboženství dáti dětem je svatou povinností rodičů. Od nich v prvé řadě bude jednou Pán Bůh zpět žádati duše jejich dětí. Mají-li býti rodiče schopni tohoto úkolu, musí především sami žítí liturgicky. Nejsvětější Oběť musí býti středem jejich života. Musí na sobě sami poznati, jak dobrý je Pán, jaké proudy síly a milosti právě pro dnešní život tekou ve svaté Oběti a to obzvláště pro výchovu. Neboť dnes jde o celek. V dnešní době jistě zapře se křesťanství rozbředlé, nasládlé a ohlížející se na jiné. Uvědomělému, jadernému, mužnému a obětavému křesťanství učíme se však jen u paty kříže, ve sv. Oběti. Rodiče musejí zcela zvláštním způsobem uvědomiti děti o veliké důstojnosti, již dostaly na křtu sv. v milosti posvěcující. Musí jim říci, že náležejí k jednomu z nejstarších urozených rodů, k šlechtě dítek Božích a že je nikdo nemůže zbaviti této hodnosti, leč vlastní pošetilost. Rodiče musejí však též říci, že tato důstojnost dítek Božích ukládá jim též povinnosti; opět a opět musí se říkat dětem, že se mají vzdalovati všeho sprostého, protože se to nesluší na dítky Boží. Tak bude vždy pomocí milosti mládež uchována neporušená a čistá, a pak má člověk jistotu o katolickém manželství. A kdyby přes to taková dětská duše stala se jednou obětí zlého, pak Mše sv. pomocí svátosti pokání shladí vinu. Tato obdivuhodná svátost navrátí duši ztracenou sílu a dá jí prostředky a pomoc, aby se v budoucnosti vystříhala hříchu. Když je v duši posvěcující milost a sv. přijímáním stále vzrůstá, pak bude také poznáhnou žár vášní udušen a nebude tak těžké při dobré vůli a zmužilé obětavosti zvítěziti v boji. Obzvláště potom, budou-li děti naučeny, aby nechaly na sebe působiti při svaté Oběti příklad odevzdanosti, obětavosti a sebezapření našeho Spasitele.

Co jsme řekli o rodičích, platí také o škole, které má podle přání křesťanských rodičů dále děti vychovávatí, obzvláště to pak platí o učiteli náboženství. Musí zde býti výslovně řečeno, že by nemohla býti tak často posílána na gymnasium mládež bez víry a mravů, kdyby všichni učitelé náboženství stáli na výši. Platí i dnes slova Tertulianova: Anima hominis naturaliter christiana, duše lidská je od při-

rozenosti křesťanská, to znamená, že má přirozenou náklonnost ke křesťanství, že má pro ně přirozenou vnímavost. Stojíme-li přesto před hrůzyplnou skutečností, že část mládeže chová se odmítavě ke katolickému náboženství, křesťanské víře a mravům, pak musí to spočívat v druhu a způsobu, jakým bylo zacházeno s vyučováním náboženství. Často zcela jistě bohužel děti v dnešní době nepřinášejí si z domova zcela nic, ba často nenávisť a nepřátelství proti náboženství. Pak také bývá často v ostatních předmětech vyučování pracováno proti působení učitelů náboženství. Celé nynější prostředí, divadlo, kino, noviny, literatura jsou náboženství nepřátelské. A přes to vše pravá osobnost učitele náboženství může činiti divy. Musí však sám býti naplněn našimi svatými ideály, sám na sobě musí zakusiti sílu Krista v jeho svaté Oběti a v jeho svátosti, musí býti hluboce přesvědčen o pravdivosti naší svaté víry, musí na sobě zakusiti její životodárnou sílu plnou útěchy, takže jej to nutí, aby se sv. apoštolem řekl: „Charitas Christi urget me; láska Kristova mě nutí.“ Pak chtěl bych přísahati, že se mu podaří přes všechny nepřátelské mocnosti větší část žáků zachovati ve víře katolické a v křesťanských mravech. Místo toho s vyučováním náboženství se zachází řemeslnicky jako s jiným profánním předmětem. Učitel bez vnitřní účasti je rád, má-li hodinu za sebou. Vnitřní citění s dětmi chybí, otázky odbývají se odkazováním na autoritu, vyučování děje se často jednostranně rozumově, bez poukazování na životodárnou, život udržující, a radost způsobující sílu náboženských pravd. Pak netřeba se diviti, že náboženství u mladých duší je nanejvýš mrtvým kapitálem, že v životě bývá zapřeno a že neposkytuje žádnou oporu pro mravnost. Naproti tomu, když pomocí sv. Oběti, Nejsvětější Svátosti a pomocí výchovy rodičů a učitele ctnost je zachována, nebo pokáním opět získána, máme jistou záruku pro křesťanské manželství.

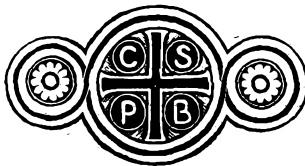
Jiná záruka spočívá ve svátosti manželství samé, pomocí které přináší se do mladého manželství požehnání oběti a milosti Vykupitelovy, a to nejen pro přijetí svátosti, ale pro celý život. Ti, kteří před tváří Církve sv. a s jejím požehnáním věnují se navzájem této sv. svátosti, jejím přijetím dostanou nárok na všechny milosti pomáhající, jež jsou potřebné k tomu, aby žili jako křesťanští manželé.

Zajisté, po lidsku řečeno, kdyby se člověk spoléhal jen na vlastní síly, v dnešní době bylo by lidsky nemožné uskutečnění ideál křesťanského manželství. Ale člověk sám není přece odkázán na vlastní síly. Přijetím svátostí dostanou křesťanští manželé právo na milosti Boží, jichž je třeba k tomu, aby si navzájem zachovali věrnost, až do smrti, aby sdíleli spolu radost i bolest, aby děti, jež chce Bůh dáti, s důvěrou přijali z ruky Boží a aby je vychovali pro Boha a pro nebe. Místo nářků a stesků měli tehdy křesťanští manželé přijmouti svatou svátost s velkou úctou a velkou důvěrou v Boha, a pak při objevivších se obtížích, spoléhajíce se na přijetí sv. svátostí, předstoupiti před Boha, dovolávajíce se svého práva, měli s dětskou oddaností říci Bohu: „Ty ses uvolil pomoci mi v každém postavení, nyní přišel okamžik, já již nevím kudy kam, ale spoléhám na Tebe, přispěj mi ku pomoci.“ Na děti, které jim Bůh dal a jež jsou křtem sv. obmyty v krvi našeho Vykupitele, budou rodiče patřiti se svatou úctou, budou v nich viděti svatou záruku Boží, jsouce pevně přesvědčeni, že s každým nově pokřtěným dítětem přichází do rodiny nové požehnání Boží. Sv. přijímání ovine pak vždy novou pásku lásky kolem rodičů a dětí a rodiče budou moci s plnou důvěrou hleděti na děti, které tak přivedli k Bohu, jak opouštějí otcovský dům. Spasitel bude je opatrovati a chrániti.

Tak jest sv. liturgie, t. j. oběť Mše sv. a Nejsvětější Svátost, neklamně jistým prostředkem k uskutečnění ideálu manželství, jak jej sv. Otec vylíčil ve svém okružním listě. Jinými slovy: pomocí sv. Oběti a Svátosti bude obrozena křesťanská rodina a lidská společnost bude zachráněna před záhubou. Všechny ostatní prostředky a prostředky budou stejně nepochybně opuštěny.

Grüsava.

P. Justin Albrecht.

BENEDIKTINSKÉ HODINKY.

Laudy a Prima.

Naše přirozenost není stavem dokonalosti. Ale bylo by těžkým hříchem, kdybychom si vyvolávali obraz své ubohosti proto, abychom se odtrhli od úvahy o svém ideálu. Byla by to negace a z negace nelze žít. Třeba se cítíme vzdálení od předmětu své lásky, přece nezoufáme, dokud nedozněla v naší duši jímavá hudba jeho volání; a poněvadž duchovní věci žijí zvláště v tajné intimitě naší bytosti, nikomu z nás nepřisluší popřít jejich skutečnost, byť by byla nepřesná a prchavá.

Tyto věci, naprosto osobité, tvoří čistý podklad lidského snu. Jsou vnitřním nebem, kde neustále se střídají smutné stíny s důvěřivými světly. Věřícímu nabízejí velebnost obrovských chrámů a mystickou přívětivost odlehých kaplí. A tam pak odpočívá a koupá se v tajemném, oslňujícím a osvěžujícím jasu duše bratří, kteří se zaslíbili Bohu; to je posvátný předobraz stavu dokonalosti.

Příklad prvních mnichů nás nutí k těmto úvahám, jakkoli velkolepá jejich horlivost budí naši úctu.

Mezi Matutinem a Laudami (Chválami) byla hlavně v zimě dlouhá doba, kdy se nekonalo žádné officium. Když tedy skončila noční Bohoslužba, přiházelo se, že mnozí mniši se oddávali ochablosti, ba že si šli zase lehnout a dávali tak přednost hřejivé rozkoši spánku před tělesným umrtvováním.

Proti tomuto hanebnému hříchu se stavěli velcí reformátoři klášterního života. Svatý Benedikt Anianský neváhal dokonce hrozit trestem vyloučení tomu, kdo by byl při tom postižen; z tohoto přísného předpisu byli vyňati pouze nemocní bratři a ti, kdo si musili dát pustit žilou.

Čemu asi věnovali dobu mezi obojím officiem? Řehole svatého Patriarchy nás o tom poučuje. „Času, který zbývá po Matutinu, nechť užijí ke studiu žaltáře nebo lekcí ti bratři, kteří toho potřebují.“ (Řehole, kapitola VIII).

Tak již od X. století vidíme, jak hoši a mladší mniši po Matutinu míří do kapitula. Tam studovali lekce a učili se z žaltáře, jež při officiu musili zpívat téměř úplně z paměti. Tak se to dělalo na př. ve Valladolidské kongregaci, kde

novicové a mladší mniši, kteří neměli ještě pět roků po sli-bech, se scházeli v síni, jež slula *lamparilla* (řekli bychom „ohřívárna“). Hebdomadář předsedal tomuto nočnímu shro-máždění a Magister noviců přicházel se přesvědčit, zda kaž-dý vykonal svědomitě svůj úkol.

Mniši již vyškolení se zaměstnávali jiným cvičením. Jedni mlčky se procházeli klášterními chodbami a meditovali o textech Písma; jiní se věnovali ruční práci, jež odpovídala usebranosti té chvíle, jako na příklad se starali o čištění lamp.

Tak dospěli až k prvním zábleskům jitřenky, jež oznamo-valy počátek Laud, neboť podle přání ctihodného Patriarchy měly se Laudy konat na počátku úsvitu — *illucescente au-rora*.

Tak svěží mladé křesťanství vstává každou noc s probou-zející se jitřenkou. A když třikrát svým prosebným tónem zaznělo *Kyrie eleison*, když pak opat šeptal *Pater noster* — Otčenáš, když konečně bratři odpověděli *Sed libera nos a malo* — ale zbav nás od zlého, tu se zdá, že den se rozsvěcí od záře Matutina. Dnes Laudy se připojují hned k Matutinu a toto šťastné zařízení odstranilo pokušení, jemuž podléhalo tolik nešťastníků.

* * *

I officium Primy má svůj důvod v podobné příčině. Staří mniši je neznali. Po prvé ji uvádí „Řehole pro panny“ pouze pro neděli a Řehole svatého Benedikta ji popisuje.

„V Primě nechť se říkají tři žalmy odděleně a nikoli se společným Gloria, hymnus této hodinky po veršíku „*Deus in adiutorium meum intende* — Bože, pospěš mi ku pomoci“ dřív, než se začnou žalmy. Když pak tři žalmy se skončily, nechť se recituje jedno čtení, veršík a *Kyrie eleison* a ukon-čení“ (Řehole, kapitola XVII).

Nic nemohlo přemoci malátnou zemdlenost několika ne-šťastných bratří, kteří podřimovali. Slunce již vzcházelo nad poli, kohout kokrhal, z korun stromů zaznívalo nesmírné štěbetání ptactva, roztomilé mnohobarevné světlo padalo okenními okny do kostela až na klidnou plochu štal, život v celé své hřejivosti a svěžesti od východu na vše zářil — a přece tu a tam v koutech choru byly ještě hlavy skloněné spánkem, v nichž se pozdil sen o měkké posteli!

Betlemští mniši byli zvláště úzkostliví, aby asketickou kázeň uchovali v původní neporušenosti, a chtěli tedy předejít této bědné ochablosti. Rozhodli se tedy, že zavedou nové officium pro volný čas, mezi Laudami a Terci. Tak byla ustanovena Prima čili „druhé Matutinum“, jak ji nazýval Casianus, jenž tehdy mezi nimi žil.

Prima se tak stala modlitbou na počátku dne, modlitbou, jíž každý si vyprošuje od Boha požehnání pro celý den. Jinak též připomíná hodinu, kdy Ježíš byl u Kaifáše políčkován a vlečen před Piláta. Také v ten čas asi přišly ženy ke hrobu. Tedy trojí vzpomínkou byla Prima posvěcena.

A takovou zůstala tedy od doby Cassiánovy a mnichů betlemských. Když dnes v posledních chvílkách jitřenky vycházející slunce ozáří oltář, bratři zpívají žalmy, jež se nesou k nebesům již od konce IV. století. Starodávná modlitba se dodnes nezměnila. Duše ji stále přijímají v téže myšlence a stejnou formou: jako dým vonného kadidla denně k novému světlu stoupají krásná slova: „*Deus, qui es sanctorum splendor mirabilis* — Bože, jenž jsi podivuhodnou nádherou Svatých.“ Stoupají slova uvítání: „*Jam lucis orto sidere* — již vzešla dennice“. Stoupají slova prosby: „*Exsurge, Christe adjuva nos* — povstaň, Kriste, a pomoz nám“. Zaznívají z kantorových úst.

Jako při Matutinu chór tonoucí ještě ve tmě, ale již bdící, stopoval první záblesky jitřenky, v níž se chvěl život, tak Prima se vši svou krásou, nadějí a svěžestí vzhlíží k slunci.

Dnes ve všech téměř klášterech před slavnostním příchodem komunity kostel se podobá posvátnému úlu.

Sotva zvony dozněly svým ranním *Angelus Domini*, již se blíží ke všem postranním oltářům Otcové. Na hlavě mají kapuci z bělostného humerálu. Ve zbožném usebrání nesou mešní kalich. Před každým jde novic nebo bratr-laik. Zmnohonásobuje se přesvatá Oběť. Beránek se obětuje za vykoupení lidských hříchů. Posvěcenýma rukama kněží a za šepotu obřadných slov uskutečňuje se Tajemství při harmonii diskretních pohybů a pokorného chování.

Bez ustání jde jedna tichá Mše za druhou až do té doby, kdy poslední Pater dokončil svou svatou službu. Jedinými svědky tichých Mší je pár zbožných venkovanů, kteří se tam věrně sešli po jasném hlase zvonku a jsou tam v milém preludu Milosti Boží. Temno se ještě zdržuje pod chrámo-

vou klenbou. Na zlatých oltářních ozdobách měkce plápolá zář světél. V ranním polotemnu obrazy se míhají jako ve snách, srdce se dáva unášet prostou řečí svého pohnutí a vychutnává milý pocit, s nímž se setká až zase večer při Kompletáři. Zvolna, neodolatelně a nekonečně se rozšiřuje jako měnivé břehy jezera, kde se obráží jedině světlo nebes a kde se soustřeďuje nesmírný a naprostý klid.

Jak mocné je kouzlo tichých Mší! Města jim nedůvěřují, jsou určeny jen zdejším samotám. A do jak svaté energie ponořují duše, jež se tam sešly z čistého nadšení! Libá důvěra, intimní blahobyť, mystická sladkost, něžnost pro zrak i sluch — to vše tou prostou cestou k nim poslušně přichází. Každý z těch oltářů je jim jako jiným domovem, kde se sice nemluví, kde však v tichém a dobrém mlčení se zakoušejí nadpřirozené důvěrnosti Páně.

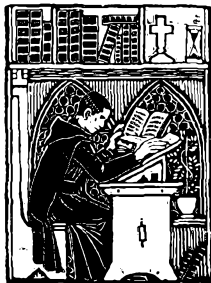
Stav dokonalosti není jistě z tohoto světa. Ale zda časová vzdálenost, jež nás od něj dělí, nezkracuje se na pouhých pár minut v těchto vzácných samotách, chráněných proti veliké řece lidstva? Zdá se blíž! Jako bychom nehmotnýma rukama svého citu zachytili kus její skutečnosti.

V klidném usebrání při tichých Mších venkovan vdechuje tuto pravdu. A když trpělivým úsilím mnich zvítězil nad pokušením rozkoše, podivuhodně zví, že za pomoci hudby své lásky jeho vnitřní chrám stále a jistě pozdvihuje jeho duši k Bohu a současně že denně zvolna se stává lehčím jeho těžké břímě ubohosti prvního hříchu.

Není jitra, jež by mu o tom nezpívalo svým „*Jam lucis orto sidere* — již vzešla dennice“, není hodinky, jež by ho o tom ujistila jasněji než Prima.

Paříž.

Eduard Schneider.

U KOLÉBKY DĚJIN LIDSTVA.

(*Náboženství a mravnost.*)

(Dokončení.)

Jest velmi těžké utvořit si jasný pojem o náboženských představách nejstarších obyvatelů Babylonie. Mluví k nám totiž většinou jen básnické texty, které nadpřirozeno svádějí do světa smyslového a které znázorňují bohy pokud možno antropomorficky, t. j. odívají je v lidské postavy a nechávají je jednat a chodit po způsobu dítek země, tak v nebeské dáli jsou také skryty nivy zemřelých. Mimo to jest babylonské náboženství, jak se nám jeví v původních zprávách a obrazových znázorněních, více nebo méně uměleckou slátaninou od kněžstva theokratického státního zřízení, jež nám vysvětluje, v jakých bohoslužebných oficiálních formách vystupuje náboženství na veřejnost. Jen z literatury nezískáme dostatečný pohled do náboženských názorů obyčejného člověka a do duševního tkaniva ideí, jež spojují srdce jedince v jeho potřebách s Bohem a oním světem. Tohoto vnitřního života nemůžeme se s jistotou dosoudit z oficiálních náboženských zvyklostí. Nejlepším měřítkem pro zbožnost nějakého národa je vždy jeho mravní úroveň, neboť v mravném chování jeví se v prvé řadě skutečná úcta k Bohu.

Již v nejstarších dobách, do nichž nám umožňuje pohled klínová literatura, bylo v Mesopotamii mnohobožství. Tento polytheismus vznikl z okolnosti, že původně každé sídliště mělo svého místního boha. Přirozeně měl tento bůh stejné vlastnosti jako ten, kterého měli v sousedství, třebaš měl jiné jméno. Když pak ale jednotlivé malé osady seskupeny byly v ucelený stát, musila býti různá místní božstva seskupena v jednotný systém, v kterém by každému se dostalo určitého postavení, jakéhosi hierarchického hodnostního stupně. Tak povstal velký pantheon nadřazených i podružených bohů obojího pohlaví, kteří z velké části mají ráz astrálně mythologický.

Je zcela jisté, že nejvyšší božstva byla uváděna v úzkém vztahu s hvězdami, ale bylo by nevhodné, kdyby z této okolnosti někdo usuzoval, že staří Babyloňané božstva s ni-

mi ztotožňovali. Právě nejstarší božská trojice jeví nejvíce ethický charakter, t. j. transcendentální bytí; proto také, vzhledem k božstvům smysly snadno pochopitelným, měli tito vládcové, cizí světu, podřadnou úlohu. Platí to obzvláště o Anu, pánu nebe, „otci a králi bohů“, a o Ellil, který byl rovněž nazýván otcem a králem bohů a který stále s sebou nosil tabulku osudu, jako odznak svého panství. Pro své bytí od světa odvrácené byl později zastíněn od Marduka, boha lidem přátelského a musil se spokojit s málo lichotivou přezdívkou „starý pán“. Mnohem větší oblibě těšil se Ea, pravý obraz svého otce Anu, pán dolního území, t. j. oceánu a vod vůbec. Jako bůh moudrosti je učitelem všeho umění a věd, jenž lidi naučil písmu a rozličným řemeslům. Jeho hlavní obor tvoří tajné vědy, obzvláště magie, která u výchoďanů měla vždy velkou důležitost. Proti bohům Anu a Ellil, světu cizím, byl pokládán za přítele lidí a právě proto byl také nazýván „pánem lidí“. S Anu a Ellil představuje Ea starou trojici bohů, které byla ku pomoci celá řada podřízených bohů, jako nějací ministři. Marduk, prvorozený syn Ea, dítě slunce, vystupuje do popředí teprve později, hlavně asi proto, že byl mnohem konkrétnější postavou než bohové pravěku. Dostávalo se mu v Babylonii původně místní úcty a když za Chammurapi dříve provinciální město stalo se metropolí celé říše, stal se také Marduk všemocným bohem. Anu a Ellil se poděkovali a „předali mu panství nad veškerým národem“. Ostatně je zde co do počtu celá legie vedlejších bohů a bohyň a ti jsou v souvislosti jednak s hvězdami, jednak s rozličnými silami přírodními. Zde není však místo, abychom se dále šířili o tomto předmětu. Bohové mají všechny možné dokonalosti, ale také lidské slabosti, podle toho, jak silně vystupuje do popředí jejich antropomorfní ráz. Kromě bohů jsou zlí duchové, démoni, jimiž je osídlen celý okolní svět a jejichž působením bylo mezi lidmi zpět přivedeno všechno neštěstí. Těmito nositeli neštěstí zabývala se obzvláště magie se svým zaklínacím uměním. Jak známo, měli Chaldeové jako černí umělci ve starověku světové jméno až do dob římských a přes všechna varování prozíravých mužů měli veliký shon. Isaiáš však vysmívá se jejich umění při pohledu na zkázu Babylona (47, 12 nn.): „Drž se jen svých zaklínačů a množství svých kouzel, s kterými ses lopotila odkáživa; možno, že ti to prospěje, nebo že se posilíš. Jsi

již unavena množstvím svých porad; ať vystoupí a vysvobodí tě měřiči nebes, kteří ve hvězdách pátrají, a měsíce čítají, aby z nich oznámili, co má přijít tobě. Hle! Stali se takorčka plevou, oheň je stravuje; nemohou zachrániti života svého z moci plamene..." Kromě magie mělo u Babyloňanů zvláštní úlohu předpovídání budoucnosti. Věštecké umění náleželo k tajemstvím a bylo výsadou zvláštní třídy kněží, „věštců“. Podle názoru starověku byla mezi všemi pochody přírodními a událostmi dějinnými příčinná souvislost. Proto se snažili co možná přesně pozorovati zjevy přírodní a z nich usuzovali na budoucí události. Velmi obsáhlá věštecká literatura dokazuje, jaký význam se připisoval předpovídání budoucnosti

Obětní výjev Asurnazirpala (kolém 883—859 př. Kr.).

a vykládání znamení. Obzvláštní důležitost byla věnována pozorování nebeských zjevů, platilo přece „hvězdy jsou písmem nebe“. Tak u Babyloňanů astronomie a astrologie rozvíjely se současně jako znalost nebeských zjevů. Magie a věšteství jsou smutným výtvozem babylonského náboženství. Tyto výhonky pověry zabíraly tím širší prostor v životě veřejném i soukromém, čím více mizela čistá víra starších dob, stejně jako za našich dnů má okultismus a spiritismus horlivé přívržence v kruzích těch lidí, kteří přes palubu odhodili víru Církve sv.

Se stále stoupajícím přepychem byla také bohoslužba čím dál tím více snižována na smyslnost a zvláště služba bohyni Istar v Ninive jeví se jako strašné poblouzení starého pohanství. Vývoj náboženství v Babylonii je v obráceném poměru k rozvoji materiální kultury.

Při vší zmatenosti pojmu o Bohu, záhrobí a o poměru mezi Tvůrcem a tvorem, jak se nám jeví v bohopoctě u Babyloňanů, nelze pochybovati o skutečnosti, že zejména v prvním období celý život národa byl protkán pravou a nestrojenou

zbožností. K utišení hněvu nad lidskými proviněními byla přinášena bohům v oběť zvířata a ulitby. Vědomí hříchu a provinění bylo u nich živě vytvořeno a v modlitbě a smírné oběti viděli nejlepší prostředek k tomu, aby se stali opět účastnými lásky a milosrdenství božího.

Atheisti, kteří popírali záhrobí a proto také odmítali budoucí odplatu za skutky vykonané v životě zde na zemi, byli u všech národů, v každé době až do našich dnů. Kde však není náboženství, tam strhne vášeň s bouřlivostí všechny hráze mravní a neobmezeně panují divoké pudy. Řád v sociálním životě musí se pod vládou bezuzdné žádostivosti zřítiti, neboť kdo má přidržeti uzdu? Bázeň a naděje jsou pružinou, která určuje jednání lidí. Není-li v srdci bohabojnost a je-li v duši udušena víra v zodpovědnost před vševědoucím a nejvyšším spravedlivým soudcem, kdo zabrání pak odboji smyslů beztak nakloněných k zlému? A kde v duši nezapustila kořeny naděje na spravedlivou odplatu, jak bude ubohý člověk schopen vzítí na sebe oběti a konati ctnostné skutky, jež kladou na jeho vůli velké požadavky? Člověk bez náboženství je vskutku nenasytnou šelmou. Proto právem dí básník: „Králové, bojte se Boha! Z opatrnosti však bojte se i vy, kteří se Boha nebojíte!“ Neznabozi byli ve staré Babylonii, v Egyptě i u Indů a u národů klasického starověku. Jejich životní zásady jsou stále tytéž. Již Kniha Moudrosti naznačila principy těchto atheistů. (2, 1 nn.) „Říkají si totiž mezi sebou (bezbožní) zvrhle usuzující: Krátký a teskný jest čas života našeho, není léku, když člověk skonává, a není známo, že se kdo z podsvětí vrátil. Neboť náhodou jsme přišli na svět, a potom budeme, jako bychom nikdy nebyli. ... Nuže tedy, užívejme rozkoší, které skutečně jsou, rychle užívejme tvorstva, dokud jsme svěží! Naplňujme se drahým vínem a vonidly, ať nemine nás (žádný) květ jara! Ověňceme se růžemi, prve než zvadnou; nebuď louky, které by nepřešla bujnost naše! Nikdo z nás nebuď bez účasti rozpustilosti naší; všude zůstavme znamení veselosti! Vždyť to je úděl náš a toť náš los.“ Že také národ israelský byl nakažen těmito ideami, to dokazují události u Sinaje, když lid tancoval kolem zlatého telete. Učitel národů sv. Pavel (1 Kor. 10, 7) ukazuje na tyto orgie, když praví: „Nebuďte ani modláři, jako byli někteří z nich, jak jest psáno: Posadil se lid, aby jedl a pil, a vstali, aby hráli.“

S touto hedonskou tendencí setkáváme se také u jistých filosofů babylonských, jejichž zásada zněla: „Tělo tvé buď vždy plné, dnem i nocí se vesel, uspořádej si denně svátek radosti, dnem i nocí tancuj a výskej!“ atd. „Každého stihne osud“ — praví se dále — „v den jemu neznámý... dni smrti nebudou oznámeny... podobně jako třtina bude život přeťat...“ Protože tedy od onoho světa nelze nic očekávat, nebo alespoň nic potěšitelného, proto musí člověk využít co nejvíce přítomného okamžiku k radosti a zábavě. Tak

Pečetní cylindr z dob Ur-Engura (kolem 2470 př. Kr.).

přepych a prostopášnost přivodily spolu se zkázou mravů také politické zhroucení zvrhnuvšího se národa. Úplně stejnou, lehkovážnou řeč slyšíme z tak zv. písně harfeníka, jež je zaznamenána na náhrobku krále Antefa z XI. dynastie (z konce 3. tisíciletí př. Kr.). Tato píseň zní takto: „Nikdo nepřichází odtamtud, aby vyprávěl, jak tam došli, aby podal zprávu, potřebují-li něco, aby ukojil naše srdce, až se budeme blížit k tomu místu, ke kterému oni došli. Buď proto dobré mysli a nech srdce — — zapomenouti, jdi za přáními svého srdce, pokud žiješ. Polož myrhu na svou hlavu, obleč se v jemný bysus, pomazan jsa pravými divy věcí božích. Vesel se ještě víc, nenech ochabnouti své srdce, sleduj jeho přání a své choutky! Vyříd' své věci na zemi a nemuč své srdce, až přiblíží se ti onen den bolestného volání! Neboť Osiris nevyslyší tvého křiku a nárek nevysvobodí nikoho z hrobu. Proto slav nyní veselý den a nebuď omrzely — neboť nikomu nebylo dopřáno vzítí své jmění s sebou, a žádný se nikdy nevrátil, kdo odešel.“ Píseň takového rázu byla by

těžko myslitelnou v době rozkvětu staré říše. Víra v posmrtný život musila být tehdy silně otřesena, když mohl někdo takto mluvit o smrti. Předtím byli lidé pevně přesvědčeni o existenci onoho světa, třebaž život po smrti mohli si jen představit jako bytí stínů. Tušení spravedlivé odplaty za skutky vykonané v tomto životě dávalo směrnici lidskému jednání.

Epikurejské Bonvivant nacházíme také u starých Indů; jejich učení je však zakázáno a označení „Nástika“ (na-asti = neexistuje), které je charakteristickým pro stoupence tohoto světáckého systému (Laukika = světák), má velmi špatnou příchut.

Assyro-Babylonie měla v klasickém starověku, co se týče mravnosti, velmi pochybnou pověst. Sardanapal je řeckým spisovatelům typem epikurejského pojmání života. Opět a opět je poukazováno na náhrobní nápis tohoto krále, který podle údajů má být zaznamenán na jeho mohyle u Tarsu, bezpochyby v Anchiále. Řečený nápis byl přirozeně napsán v asyrské řeči a asyrským písmem, o kterém Řekové neměli ponětí a výklad od Choirila je bohužel jen výtvozem řecké fantasmie a jejich vlastní morální filosofie. Pochybný nápis vyznívá obzvláště ve vyzvání: „Ty však, cizínče, jez a pij a žertuj, neboť ostatní nemá takovou cenu.“

Starí Babyloňané nepojímali nikdy bytost boží a jeho dokonalosti spekulativně, filosofie ve smyslu řeckém byla jim vždy cizí. Z filosofických disciplin přichází v úvahu u starých orientálních národů jen etika. Té příkládali velikou důležitost již z praktických důvodů. Již dříve následkem zjevně kultury jevila se právě mezi zámožnými kruhy zřejmá náklonnost k hedonismu, t. j. k domněnce, že nejvyšším dobrem v životě je rozkoš. „Bohové,“ praví se, „když stvořili lidi, stanovili smrt jejich životním cílem.“ Z toho plynou důsledky: Proto „plňte si lidé žaludek, veselte se dnem i nocí, denně uspořádejte si radostnou slavnost, tancujte a hrajte za dne i v noci...“ Proti této zhoubné tendenci měl být účinnou ochrannou hrází výslovný poukaz na mravní řád světový od Boha ustanovený; tento řád tvořil přirozeně také základ státního zákonodárství, v zájmu společného blaha. Tyto traktáty mentorského charakteru, které se snažily o to, aby vychovaly lid v úctě k bohům a v zachování zákonů mravnosti, byly částečně též skládány ve formě prů-

povědí, aby při učení snadno utkvěly v paměti. V mnohých případech je za skladatele těchto textů udávána nějaká význačná osobnost dřívější doby, v úmyslu, aby dodána byla těmto výrokům větší vážnost. Tak bylo mravoučné pojednání, jehož napomínající řeči jsou kladeny do úst předpotopního hrdiny Utnapišti. Práví se tu na př.: „Denně projevuj svému bohu oddanost obětí, modlitbou a příslušným zápallem. K bohu může mít tvé srdce náklonnost, to náleží bohu. Denně máš se k němu modlití, úpěti a padati před ním na tvář, pak bude tvá moc pevná a ty od Boha budeš veden v nadbytku po správné cestě. Kdo se bojí bohů, tím bůh nepohrdá — bohobojnost přináší blaho, oběť prodlužuje život a modlitba smazává hříchy.“

Traktát složený po způsobu věšteckých textů, který se obrací přímo na krále, jest napomenutím pro vládce, aby vládli ve své zemi podle práva a spravedlnosti, hospodářsky slabé aby podporovali a upevnili mravnost a dobré mravy.

Člověk povoláný od boha k existenci jest podle víry starých Babyloňanů vázán v celém svém jednání a konání na mravní zákon stanovený stvořitelem a je za své počínání odpovědný. Tato norma mravního jednání spočívá na zjevení božím, které střežili jeho zástupci na zemi. Příkazy částečně se vztahují na bohopoctu, z části pak upravují poměry lidí mezi sebou, jejich povinnosti a závazky ke státu a k bližním, někdy pak mají ráz čistě právní. Všechna ustanovení, ať vztahují se na bohopoctu, na mravnost nebo na práva, jsou vždy přísně závazná a každé přestoupení některého předpisu bylo přísně trestáno. Proto jsou hříchy proti bohopoctě, hříchy proti mravnosti a proti právnímu řádu. K prvnímu druhu náleží ku př. kouzelnictví a čarodějství, pokud stálo v odporu s používáním magie stanoveném od kněžstva. Do této kapitoly patří též chyby proti bohoslužebným ustanovením při přinášení obětí, křivá přísaha a pochybení při obřadech přísahy. Mravní zákon odpovídá téměř úplně dekalogu, neboť se beztak shoduje z velké části se zákonem přirozeným. Přesnou hranici mezi mravností a právem je často těžko stanovití, neboť právo nespočívá jen na lidských ustanoveních, ale je odvozováno od všeobecně platných mravních zákonů. Mezi tyto odstavce náleží na příklad špatná míra a váha, posunutí mezníku, poškozování cizího majetku nebo zmenšování společného jmění.

Každý hřích podle babylonského názoru obsahuje v sobě vinu a trest, a má za následek neštěstí, nemoc, posedlost a konečně smrt. Smazání hříchů, viny a trestu lze přivoditi pokáním, tím, že se provinilec obrátí k božstvu patřičnou modlitbou, zkroušeným vyznáním svého zločinu a přinesením smírné oběti prostřednictvím kněze. Božstvo přátelské lidem vrátí kajícímu milosti, zničí kletbu a shladí hříchy, tak, že tímto usmířením je odstraněno i časné zlo.

Středem náboženství u starých Babyloňanů, jako vůbec u všech národů starověku, je oběť. Jí byla připisována především moc smírná. Dar obětní byl vlastně jen zástupcem, jakousi symbolickou náhradou za samého člověka. Pokolení lidské mělo vždy silně vyvinuté vědomí provinění, a jasné poznávalo, že hříchem propadlo smrti a zavržení. Jakkoli byla nejasná představa o věčném trvání duše po smrti, přece provázela dívky Adamovy veездеjší trnité pouťi zemské jakási předtucha věčné odplaty a budoucího vykoupení z bíd a smrti. Ať si tuto skutečnost vykládá každý jak chce, přece je jisto, že národové starověku byli proniknuti živým přesvědčením, že v oběti spočívá smírná moc, kterou hříšný člověk dosáhne opět u boha milosti. V četné literatuře o obřadech výslovně se mluví o víře, že jen za provinilé byla prolévána krev na usmíření. Život nevinného zvířete byl obětován, aby život hříšného člověka, za nějž ono vykrvácelo, byl zachráněn. Trochu tajuplný výraz „Svadha“ v staroindičtině pro určitý druh obětí je velmi důmyslný při tomto pojímání oběti jako smíru za provinění obětujícího, neboť doslovně to znamená: sebeobětování.

V ustanovení oběti spočívá zřejmé doznání viny a kající podrobení se rozsudku božímu nad hříšníky, jasně řečeno, onomu výroku božímu: „Smrti umřeš!“ Jest však velice pochybné, zda se národové vždy proboujvali k nejhlubším ideám s jasným vědomím, ale člověk právě v náboženském a mravním oboru byl často puzen k jednání, jako vnitřním instinktem, aniž si mohl složit dostatečný počet o jeho významu, dosahu a posledním cíli. V žalozpěvu při smírném obřadě doznává hříšník své pochybení a prosí o odpuštění těmito slovy: „Odpusť mi mé hříchy, všechny i ty nejmenší, ať jsou mi známé nebo neznámé. Rozdrť mé hříchy a zruš mé přečiny. Vyveď mne ze zmatku a ozař mé temnoty. Promluvil ke mně bůh a učinil mne bílým jako květ aranthu.“

Co se oběti týče, bylo výslovně řečeno, že k smíření přečinu měl původně býti obětován člověk sám. Bohové však se spokojili s náhradou ze světa zvířat. Tak čteme v jedné smlouvě, spojené s obětí: „Nejsou to hlava a ostatní údy obětovaného berana, ale značí hlavu a údy Matil-ily, jeho snů, jeho starších, a lidu jeho země.“

Tuto shodu v pojmání oběti musíme pokládati za ztemnělý odlesk prazjevení v duši od přirozenosti křesťanské (anima naturaliter christiana), jako v podvědomí dřímající tušení o budoucím vykoupení, prostřednictvím hodnotné smírné oběti, jež ostatními obětmi byla předobrazována.

Nepřihlížíme-li k ostatním poblouzením, jimž padli za oběť pohanští národové během století, je tato základní idea o oběti zcela správná. Obětní dar ve skutečnosti neznačí nikoho jiného než člověka, jenž oběť přináší, aneb jehož jménem byla vykonána; člověka se vším, co má a čím jest, proto nejen jeho hmotné jmění, nýbrž jeho vlastní osobu, jeho bytí a život. Vše, co se dělo s obětním darem, mělo být vykonáno na něm samém. Proto téměř při všech obětech nachází se významný obřad, že obětující skládá ruce na obětní dary, aby tak spolu bylo naznačeno, že přenáší svou vlastní bytost a své závazky na oběť, že ji posvěcuje za svého zástupce, a že se s ní duchovně spojuje.

Znázornění obětních scén na reliefech a válcovitých pečetidlech nacházíme v „Zemí mezi dvěma řekami“ téměř v každém období; je to důkazem, že náboženství ovládalo život, třebaž sebe větší byla poblouzení, jimž národ během staletí propadl.

Bohoznalcí zabývali se hlavně mystikou, která byla od bohů propůjčována vybraným miláčkům jako zvláštní výsada. Mystika značila rozvinutí duševní činnosti u smrtelníků do nejvyšší míry, čímž dosáhl člověk jakési podobnosti s bohem. Tato tajemná věda nořila se též do životních záhad a zosnovala domněnky o posledním a nejvyšším cíli člověka. Ztemnělá idea o vykoupení a temné tušení spojení očištěného člověka s božstvem bylo středem mystického učení. Zde připojovala se mystika na prastaré legendy o hrdinech zaslých dob, kteří toužili po věčném žití a kteří dosáhli konečně tohoto cíle po mnohých útrapách podivuhodným způsobem.

V jedné básni, nazvané „Chci uctívati pána moudrostí“,

ukládá své zkušenosti mystické filosof, líčí, jak byl vykoupen z bídy a ze smrti a jak byl opět umístěn do stavu čistoty a života, pojednává o tělesných a duševních útrapách, které k němu vnikly, ačkoli nebyl si vědom žádného hříchu a dosvědčoval, že jednal zbožně a že se snažil ctít bohy a podporovat krále. Jeho výroky připomínají výroky Joba, když praví na př.: „Co se člověku zdá dobré, to je u boha ohavností, a co je podle lidského mínění hodné pohrdání, to jest od něj uznáno za dobré. Kdo může pochopiti vůli bohů? Úradky boží, plné moudrosti, kdo jim porozumí?“ Když již stál na pokraji hrobu, a ukončil před smrtí své nářky, byla mu dána záchrana. Z vděčnosti za dobrodíní chce uzdravený učiniti svému vykupiteli Mardukovi vyznání hříchů v chrámu E-sagilla a přinésti obětní dary. Když prochází 12 branami chrámu E-sagilla, je mu udělena po každé zvláštní milost. Ve Starém zákoně často rozvinutý problém utrpení (u Joba a v různých žalmech, na př. 36, 48, 72) byl také pro staré Babyloňany těžkým předmětem úvah. Za nepopiratelnou pravdu bylo považováno to, že všechno neštěstí ve světě pochází ze hříchu. Dávali si sami často otázku — jako kdysi Job, — jak se srovná spravedlnost boží s útrapami zbožných, kteří nejsou si vědomi žádného těžšího provinění a možno vysvětliti na druhé straně štěstí zlosynů zjevných? Odpověď na problém utrpení nemohla dáti filosofie starověku. Jen ten, kdo pln prorockého ducha jako trpělivý Job pronikal svým názorem na vykoupení, zmrtvýchvstání a oslavení temnoty hrobu, jen ten se mohl vysmívat utrpení tohoto světa, jsa pln víry a naděje a jsa pevně přesvědčen, že teprve život na onom světě přinese úplné vyrovnání, a spravedlivým že otevře bránu do života věčné blaženosti. Ubohý pohanský svět, jenž neměl žádné zjevení o posledních věcech, snažil se marně probíjet se k jasnému poznání, přece však se zdá, že jim svítila ještě matným leskem naděje ze dnů v ráji do temnot tohoto života. Právě poznání, že celé dění světové volá po vyrovnání a odplatě, které se zde často nedostává, ukazovalo cestu k onomu světu, o němž starý pohanský svět měl ovšem jen velmi bídné tušení (srovnej Kepler, Problém utrpení — Freiburg 1911).

Mnohému z hloubalů slabší víry byla zkouška spravedlivých kamenem úrazu, propadli pesimismu a konečně atheismu.

Někteří assyrologové jsou toho názoru, že oficiální boho-
věda, přes různé filosofické domněnky, o překonání smrti,
byla přesvědčena, že smrtelníkům nebyl vyměřen věčný
život. V mystické literatuře setkáváme se ovšem s podob-
nými myšlenkami o vykoupení, jak je později nacházíme u
Peršanů a Manicheů, nicméně nedá se přesně určit, zda po-
jmy: „milost“, „blaho“, „život“, „světlo“ atd. byly v Baby-
lonii pojímány také ve smyslu theologickém, to zn., zda byly
spojeny s úvahami o spojení očištěného člověka s bohem
a nesmrtelností duše na onom světě. V každém případě mu-
sejí tito učenci přihlížeti k tomu, že otázka o nesmrtelnosti
duše a spojení člověka s bohem byla středem intelektuál-
ních zájmů, třeba v mnohých případech byl brán dříve zře-
tel v učení o tajemstvích jen na vykoupení od nemoci a od
smrti. Víra v trvání duše po smrti je často dosti jasně vy-
slovena. Podle babylonského názoru zesnulý musil se do-
stati přes řeku Chubur; je to úkolem lodníka v podsvětí
zesnulé převážeti na druhý břeh, kde se rozkládá říše mrt-
vých, obklopena sedmi branami. Je to země bez návratu.
Po předběžné inkvisici na břehu řeky Chuburu musí se pod-
robiti zesnulý soudu, kde se rozhodne jeho konečný o-
sud. Babylonské představy o životě na onom světě jsou ji-
nak velmi nejasné. Na různých místech je řečeno, že zločinci
musí se podrobiti v Hadu různým trestům. Babylon po pá-
du Ninive stal se za vlády Nabuchodonosorovy druhým
skvoucím květem, podle lidského názoru „byl nejlepším me-
zi královskými městy, pyšnou nádherou Chaldeů“. (Is. 13,
19.) Vnější lesk oslavovaného města byl však jen posledním
zábleskem hřbitovního květu. Proroci předpověděli mu blíz-
ký konec: „Běžec na běžce naráží, posel naráží na posla,
aby oznámili babylonskému králi, že je vzato město na všech
stranách.“ (Jer. 50, 35—40 a 51, 31.) Herodot pak podává
zprávu o velikosti města před jeho pádem (Herodot I, 19).

Od roku 567 byla Babylonie podrobena cizím vládcům.
Za perského krále Xerxa splnilo se konečně slovo Jeremi-
áše proroka (51, 44): „Navštívím Béla v Babyloně a vyrvu,
co zhltil, z úst jeho, a nepohrnou se k němu již národové,
neb i zeď babylonská padne.“ Slavný chrám Bělův byl strá-
ven plameny a jeho poklady padly do rukou Peršanů. Tak
provždy skončila světovládná říše svou úlohu.

Emauzy.

P. Jindřich Hänsler.

APOŠTOLÁT KLÁŠTERŮ.

II.

Roku 590 Řehoř byl zvolen papežem. Anglie je stále ještě předmětem jeho zájmu. Musí tedy připravit dělníky pro velké dílo pokřesťanění tohoto kraje. Má k ruce své první konvertity a potřebuje i další. Obrací se k jinému tržišti na „lidský dobytek“, do Francie, a píše správci svatopetrského dědictví v oné krajině, knězi Candideovi: „Za naše peníze kup mladé anglické otroky asi 17—18leté; vychováme je v klášteře pro službu Boží.“

Konečně r. 596 nadešla doba, aby přiložil ruku k dílu: v anglickém Kentu vládne král Ethelbert a za manželku má křesťanku Bertu, franckou princeznu a dceru pařížského krále Cariberta; to je příznivý okamžik. Svátý papež připravil svou výpravu, čtyřicet římských mnichů je připraveno k odjezdu. V osobě Augustina, převora kláštera svatého Ondřeje, našel schopného vůdce. Byla to slavná chvíle v dějinách církevních i světových, když svatá karavana poklekla k nohám velekněze a přijímala jeho požehnání. Jistě táhla před zvědavými zraky udiveného a překvapeného davu, jež víc se dotýkalo jedinečné divadlo, jež měl před sebou, než mravní význam skutku v té chvíli právě se dokončujícího. A když loď po Tibeře unášela neohrožené cestovatele směrem k Provinci, Řehoř je doprovázel svými zraky, požehnánil a modlitbou.

Misionáři připluli do Provence a byli poděšeni zprávami o surových mravech lidu, jež měli obrátit na víru, a ztratili odvahu. Ale Řehoř zvěděv o jejich váhání je potěšuje a sílí, a aby jejich víru ochránil proti vší ochablosti, posílá jim zpět Augustina v hodnosti a s mocí opata. Napříště on jim bude nařizovat. Odjeli přes Francii a na jaře 597 přistáli u ostrova Thanet na březích kentského království.

Král Ethelbert byl zpraven o příchodu misionářů. Navštívil je a pověřil je kázáním ve svém království. Hned pak římstí mniši přišli v průvodu do Canterbury. „Dějiny Církve,“ píše Bossuet v *Discours sur l'histoire universelle*, „nemají nic krásnějšího nad příchod mnicha Augustina a jeho 40 průvodců do kentského království; předcházel jim Kříž

a obraz Pána našeho Krista-Krále; slavnostně slibovali obrácení Anglie.“

V Canterbury slavili služby Boží v kostelíčku svatého Martina, jenž byl královninou oratoří. Podívaná na jejich život, krása jejich Bohoslužeb, kázání, to vše působilo na lid. Ethelbert přijal křesťanskou víru a táhl lid za sebou. V září 597 na papežův rozkaz Augustin byl v Arles posvěcen na biskupa a tak mohl organisovat apoštolát svých mnichů. Na práci misionářů se snášelo požehnání Boží. Královský palác v Canterbury se stal kolébkou biskupství a biskupského kláštera nejsvětějšího Vykupitele, kdežto trochu dále stál klášter svatého Petra a Pavla a Augustin se měl stát jeho hlavou. Počátkem r. 598 biskup mohl již vyslat do Říma dva mnichy, Vavřince a Petra, aby velekněze zpravili o postupu prací a prosili o nové misionáře.

Byl to pro Řehoře krásný den, když přijal potěšující zprávy, jež mu přinesli oba mniši. Jeho sen se tedy splnil, jeho odvážný plán nebyl preludem, nový národ byl získán pro Krista. Radost jásá v jeho dopisech a s jeho rtů plyne hymnus díky. „Bohu budiž sláva za tu lásku, že jsme mohli hledat a našli v Britanii bratry, jichž jsme dosud neznali“ (Listy XI, 36). Z jeho dopisů Augustinovi, královně Bertě a alexandrijskému patriarchovi radost se řine proudem; nemůže zadržet nadšení, jež hýbe jeho duší.

Tehdy právě vykládal římskému lidu proroka Joba. Myšlenka na Britanii získanou Kristu ho plně jímá, i přerušuje se: „Vizte jen tu Britanii,“ volá, „jejíž jazyk dovedl vyrážet jen barbarské zvuky, a hle, nyní hlaholí hebrejským Aleluja! Oceán, jenž vzdouval své vlny, aby vše pohltil, se zvolna utišil pod šlépějemi svatých a divoké kmeny, jež zemská knížata nemohla zkrotit ani mečem, se spoutaly jediným slovem kněze. Lid, který jako pohan bez bázně vzdoroval zbráním i našich proslavených vojsk, chvěje se před ústy pokorných.“

Řehoř odpověděl na Augustinovu výzvu. R. 601 odjelo do Anglie nové poselství a vezlo posvátné nádoby, ostatky a knihy. Vavřinec s Petrem přinesli papežovy dopisy králi, královně a Augustinovi. První z dopisů Augustinovi byl výkřik radosti a vděčnosti, spolu však i velkolepé naučení o pokoře. Druhý vytyčoval program, jak organisovat anglickou církev.

Na jihu země Augustin mohl zřídít 12 biskupství, z nichž londýnské v budoucnosti mělo mít primát. Okolnosti dovedly Augustina a jeho nástupce k tomu, že postavení metropole uchovali městu Canterbury, kolébce víry u Anglosasů. Kdyby sever se obrátil, posvětili by biskupa v Yorku; ten by také zřídil 12 biskupství a stal by se jejich metropolitou. Augustin si podržel osobní pravomoc až do smrti. Jinak svatý Řehoř si přál, aby Augustin a jeho druzi zůstali věrni svému mnišskému stavu. Psal jim: „Vy jste byli vychováni předpisy monastického života, tedy nemůžete žít odloučení od svých duchovních. Proto v rodící se anglické Církvi musíte si zařídit život jaksi po vzoru našich otců v prvořní Církvi, kde vše všem bylo společné“ (Listy XI, 56a). Augustin věrně zařídil své chování v tomto směru: Canterbury se stalo klášterní metropolí a až do pronásledování katolicismu v XVI. století Benediktini v Anglii spravovali 9 katedrál. A ještě dnes tituly katedrálních převorů těchto 9 sídel jsou rezervovány a mají je mniši anglické Kongregace (viz Pax str. 190, letošního ročníku), jež se stala dědičkou práv bývalých klášterů, a r. 1850 nové sídlo v Newport bylo na věky uděleno Řádu svatého Benedikta, aby se zdůraznilo jeho dějinné postavení v anglické Církvi.

Když r. 605 svatý Augustin zemřel, již dvě ze sedmi království anglosaské heptarchie byla získána křesťanské víře, Kent a Canterbury byly metropolemi, Essex a Londýn biskupstvími a Westminster klášterním střediskem. Zatím utlučené pohanství záhy se zmožlo k útoku a po 30 let byly neustálé boje, porážky a ničení, takže mladé křesťanství málem by bylo zahynulo. Nicméně díky vytrvalému úsilí zříceniny se zdvíhaly, zřizovala se zase hierarchie, víra se zase zmocnila Kentu a Essexu a získala i Nothumberland. Musilo se však stále bojovat proti Bretoňcům a pohanům a dělníci Evangelia nebyli dosti početní, aby se mohli postavit proti tolika překážkám na všech stranách najednou.

V té chvíli přichází na scénu nový pomocník na díle obrácení Anglie, jsou to keltští mniši. Římská Bretaň se obrátila již před V. stoletím. Bretoňci byli pronásledováni Anglosasy a buď byli pobiti nebo uprchli za hory Cambridge a Cornwallu a žárlivě střežili svou víru a nenáviděli surového vítěze. Vádkami byli odloučeni od Říma a nevěděli tedy o určitých úpravách církevní kázně, jež provedla matka Církve.

Tak lpěli na svých tradičních zvycích, že v jejich očích se staly symbolem jejich nacionalismu oproti útočníkům, a to i v době, kdy Anglosasové se již rozhodli, že i oni přijmou víru v Krista Spasitele. Augustín vzal na se úkol připoutat keltskou církev ke středu katolické církve. Volal po spolupráci s Bretoňci, ale nebyl slyšen. Anglosas byl Bretoňci tím, čím dnes Rus je Polákovi nebo Angličan často Irovi.

Zatím povstání se utišilo a v den, kdy Oswald, vypuzený synovec northumberlandského krále Edwina (zavražděného pohany), se utekl ke katolickým Bretoňcům a přijal křesťanskou víru, keltské duchovenstvo prohlásilo, že je hotovo obětovat se za obrácení svých nepřátel. V letech 633–655 keltští mniši se namáhali; pracovali nadšeně a obětavě a zdálo se, že s větším úspěchem než římscí mniši. Od druhé polovice VII. století téměř celá Anglie byla křesťanská, ale pokřesťanění jen lehce se dotklo země; jinak stále byla vydána na milost i nemilost vrtochům pohanského fanatismu nebo záchvatu špatné nálady některého náčelníka. Aby tato vznikající církev byla posílena, musila se organisovat. Bylo třeba spojit v jedno tělo oba pahýly, bretoňský i římský; bylo třeba je pevně připoutat ke středisku římské jednoty; bylo třeba využít mocného a plodného mnišství keltského, jež bylo okrášleno okouzující svatozáří svatosti a učenosti; bylo třeba trvale zorganizovat církevní hierarchii; bylo třeba rozvinout život farních osad; bylo třeba řádně upravit kanonické zákonodárství a konečně bylo třeba sjednotit mnišství tím, že se keltským řeholím ustanoví římská řehole par excellence, Řehole svatého Benedikta.

Tato organizační a sjednocovací práce byla dílem čtyř mužů. Dva byli Northumberlandané: sv. Wilfrid a sv. Benedikt Biscop, nadšení obhájci římských zvyků. Jeden byl Bretoňec: sv. Cuthbert, lindisfarnský biskup, sjednocený s římskou kázní. A čtvrtý byl cizinec: římský mnich Theodor z Tarsu, jenž byl vyslán papežem Vitaliem jako canterbury-
ský arcibiskup. Díky společné činnosti těchto mnichů a nehledě k nějakým přechodným rozdílům, byla v Anglii zřízena jednotná kázeň a autorita svatého Stolce byla všeobecně uznána. Na všech stranách rostly kláštery: Westminster, Ripon, Petersborough, Wearmouth, Jarrow, Evesham, Malmesbury, Glastonbury, Chertsey a ještě jiné. Spolu s klášterními katedrálami se staly středisky náboženského života, kde

s podivuhodným zápletem se pěstovala vzdělanost a písemnictví.

Až dosud jaksi monopol na vědu měli irští mniši. Anglosaské křesťanství chtělo s nimi závodit o tuto čest. Aldhelm z Malmesbury je nejzajímavějším představitelem tohoto hnutí. Prostředkem, jak možno vypudit konkurující bretonské křesťanství, je mu připojení k církevní disciplině a k literární římské vzdělanosti. Církev anglosaská ten plán provedla a za necelých 100 let se stala zářivým střediskem vysoké kultury a její paprsky dopadaly až daleko do Německa a Francie. Dala Církvi takového Bedu Ctihodného a byla kolébkou Alcuinovou. Ženské kláštery nadšeně závodí s mužskými a anály svatosti a vysoké duševní kultury sotva mají krásnější stránky, než jsou ty, jež zaznamenávají zprávy o oněch velkých abatyších a řeholnicích, o nichž tak sympaticky píše Bedovy „Církevní dějiny“ a korespondence svatého Bonifáce. Nejméně na půldruhého století Anglie si do byla názvu „ostrovu svatých“.

A pohlédneme-li nyní zpět na hotovou práci od Augustinova příchodu až do Bedovy smrti, snadno zjistíme tajemství této zázračné životnosti a pochopíme vlastní charakter anglického křesťanství. Toho křesťanství, jež ve svých počátcích nepoznalo mučedníků: víra tam pronikla láskou a snášlivostí. Srdcí si dobyla podíváním na život misionářů a rozumu dobyla přesvědčením, nevnutil ji učitel. Královská důstojnost, již si naráz získala, byla jí oporou, ale nikdy jí nebyla zneužita k tyranství. Střediska ke shromážděním a k vnější činnosti našlo mladé křesťanství ve svých biskupstvích a kláštorech. Mnišský stav tím, že své členy bral z lidu i z vysokých vrstev anglosaské společnosti, svým apoštolským posláním a svou zemědělskou mocí i svou pověstí vzdělanosti si dobyl místa i v korunní a národní radě, kam s vladařskými zkušenostmi přinesl i sklon ke křesťanským mravům.

A tak anglosaský národ byv vychován římskými misionáři, s láskou k písemnictví zdědil po nich i úctu k římskému Stolci a přímo vášeň po apoštolské činnosti. Uvidíme, jak jeho synové po vzoru svých králů v hojném počtu míří do věčného Města, jak zahajují pouť do Říma, jichž velikost i nebezpečí znepokojovalo samotného svatého Bonifáce, a jak oni první vybírají svatopetrský haléř pro svatého Otce.

Uvidíme, že tento národ (jak to dobře řekl belgický dějepisec G. Kurth), „je tak bohatý na ctnosti, že přebytek svých mravních prostředků klidně mohl přelít na kontinent a tak papežům splatit svůj dluh“.

III.

V anglosaském mnišství byla expansivní síla, byl v něm již od počátku sklon k apoštolátu a styk s bretoňským mništvím jen ještě přispěl k jeho rozvoji. Jeho posláním bylo: přinést světlo víry pohanům v Anglii a ustavit u nich království Boží. Jakmile pak tito národové se obrátili ke Kristu, přímo instinktivně obrátili své zraky k své pravlasti, ke starému Sasku, jež ještě tonulo ve tmách bludu; i ono mělo být povoláno, aby poznalo Krista, aby si zamilovalo jeho Církev, aby těžilo z dobrodiní vzdělanosti. Sen římského mnicha se uskutečnil pro Anglii a touha anglosaských mnichů se stala skutkem pro Německo. R. 678 cestou do Říma byl vyvržen na pobřeží Frisie (Holandska) veliký bojovník za římské a benediktinské tradice, Wilfrid z Yorku. Sídlil tam národ stejné kmenové rasy, i přijal trosečníka šetrně. Wilfrid nebyl Frank, poslouchali ho. Hlásal Krista a mnohé obrátil, ale příštího jara musil odjet do Říma. Tím právě nastal počátek styků mezi friskými pohany a anglosaskými mnichy. Wilfrid nezapomene tohoto setkání. Doma v klášteře v Riponu bude mluvit o ňi, jež se chystá tam na druhém břehu a jež čeká na dělníky; slyší ho mladičkový mnich a stane se apoštolem Frisie. Wilfrid posvětil tomuto kraji i prvního saského biskupa a jednoho dne přijde do Utrechtu, aby zkoumal divy Wilibrordova apoštolátu.

Mezitím v Irsku jiný saský mnich, jenž také byl získán pro římskou kázeň, bez ustání myslil na zemi svých otců a konečně se rozhodl, že jí přinese Slovo Života. Egbert byl bouří vržen na pobřeží své druhé vlasti: jeho úkolem bylo upevnit římskou kázeň v Ioně a v kláštorech řehole svatého Kolumbana. Egbert nemohl dát svůj život v sázku a tak se stal apoštolem mezi svými. Vzbudil povolání, zorganizoval apoštolát a zahájil takový odchod misionářů, že mnichy a řeholnice z Anglie odváděl do Frisie a Německa po víc než 50 let.

Frisie byla první podívanou na jejich hrdinské činy. Čás-

tečně ji podrobil Dagobert I., rychle ji pokřesťanili svatí Amand a Eligius, ale Církev kolínská, k níž král Dagobert ji připojil, ji zanedbávala, a tak po dobyvatelově smrti Frisie zase upadla do modloslužby. Wilfrid tam vsadil zárodky života v letech 678—679. O deset let později tam přišel Egbertův žák, mnich Wichbert, aby dále vedl dílo yorského biskupa, ale jeho dvouletý apoštolát, jenž spadal do doby bojů mezi knížetem Radbodem a Franky, zůstal bez ovoce: křesťanský misionář byl podezříván, že je tajným přítelem a spojencem Franků. Egbert však se nedal odstrašit; po Wichbertovi přišlo ještě 12 mnichů, mezi jinými i svatý Willibrord, mladý Nothumberlandan, jenž v Riponu prodělal školu Wilfridovu a pak i samého Egberta. Svatý Willibrord je nazýván apoštolem Holandska.

Willibrord přišel do Utrechtu. Bylo to území podřízené Frankům; mohl se opírat o jejich spolupráci a musil s nimi tedy počítat. Zjistil to ve chvíli, kdy mladé křesťanství bude žádat biskupa a zvolí si Suitberta. Francouzský král Pipin chtěl mít v nových zemích církevní provincii, jež by tvořila nebo měla tvořit část franckého království, a podle jeho mínění Willibrord měl být její hlavou. Kdežto Suitbert odešel do Poruří, Willibrord se odebral do Říma prosit o papežské požehnání a biskupské svěcení. Ve Frisii se měl dále provádět program, jak jej načrtl svatý Řehoř pro Anglii.

Tak se zahájily srdečné styky se střediskem křesťanstva. Vystaví se klášterní sídlo, jež bude seminářem a školou pro misie. Bude se pečovat o domorodé duchovenstvo. Protože není vlastního vůdce, najde se opora v knížeti franckém. V případě potřeby se zřídí útočiště, jež v období zmatků by se ještě přestěhovalo do kláštera v Echternachu na území franckém již čistě křesťanském. Willibrord a jeho mniši se bohatě rozdávali; tento statečný misionář si díky zavázal i Dánsko, kam o celých 100 let předešel jiného mnicha, jež potomci vyznamenali titulem „apoštol severu“. Ale Radbodův odboj r. 716 zničil Willibrordovo dílo. Chrámy byly zbořeny a mniši vyhnáni.

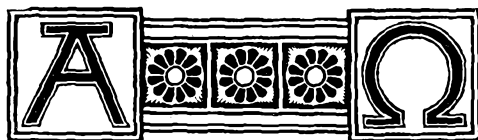
V téže době připlul do Frisie jiný anglosaský mnich, jménem Bonifác, ale musil se náhle obrátit. Radbod byl r. 718 poražen a příštího roku zemřel. Misionáři se vracejí do svých zničených obcí. Bonifác zase přišel. Po tři léta je neúnavným druhem Willibrordovým. Ale když Willibrord vida

jeho nadšení, ctnosti a nadání chce ho přijmout za koadjutora a nástupce, Bonifác ostře odporuje. Bůh chce jinak. Prodělal svou zkušební dobu misionářskou a hlas ho volá dál, mnohem dál, hluboko do německých lesů. A přece jednou — jako Wilfrid — vrátí se sem do Frisie, aby byl svědkem prvních zápasů, vrátí se, aby posílil autonomii biskupského sídla v Utrechtě, vrátí se, aby přijal mučednickou palmu.

(Dokončení.)

Maredsous.

Dom Ursmer Berlière.

PŘÍRODA VE SVATYNI - SVĚTLO.

V.

„Ignem veni mittere in terram et quid volo, nisi ut accendatur!“

„Oheň na zem jsem přinesl a chci jiného než aby se vznítíl.“

Luk. 12, 49.

Tvorstvo je zrcadlem Stvořitele, příroda je obrázkovou knihou, plnou názorného učení, nejen pro lidské vědění, ale i pro život. Věda prozkoumá přírodní zjevy a pokroky podle příčin, sil, pravidel nebo podle zákona účinnosti, a na tom přestává. Kde přestává věda, nastupuje svou službu rozumování tím, že podává duchovní a ducha-plný výklad o vědecky poznané věci nebo pokroku. K tomu je zajisté potřeba ještě jiného světla, než obyčejného světla denního a jiného oka, než oka vlastního rozumu, které téměř stále je nějakým způsobem zakaleno. Protože sebevědomé oko rozumu hledí stále jen na sebe a na svou skutečnou existenci, zůstává uzavřeno věčné pravdě a jejímu dílu zde na zemi. Je to soví oko, dobré v noci, ale unikající světlu dne; — a při tom do nebe vychvaluje svůj bystrý orlí zrak. Proto oko

lidského rozumu, má-li pozorovat jasně a bystře, musí být zbaveno zákalu, který je přiváděl až k poloslepotě. Samo božské slunce na nebi to je, které může zrak učiniti opět jasným; neboť ono je principem nejen světla, ale též principem záchrany, rozlévajícím světlo z nitra na venek. Ale bez poznání slepoty, kterou zrak byl zaslepen pro pozorování jiné přírody, nedojde člověk nikdy osvětlení.

Lékař slepých, Slunce vidoucích mluví ve svaté horlivosti o duševním zraku a důrazně nás napomíná v podobenství o oku tělesném: „Svící těla tvého je oko tvé; je-li oko tvé zdravé, bude světlé celé tělo tvé; je-li však oko tvé špatné, bude celé tělo tvé tmavé.“ (Mat. 6, 22, 23; Luk. 11, 34.) Tato hluboká, objemná a tajuplná slova našeho Spasitele jsou hodna zevrubného prozkoumání a pro svou velikou stručnost a též pro naši krátkozrakost potřebují výkladu. Chceš-li, milý čtenáři, v Církvě pozorovati krásu svaté liturgie s porozuměním plným víry, jak se to na tebe jako křesťana sluší, a chceš-li z ní načerpati bohumilý užitek, věnuj následujícím slovům zvláštní pozornost.

Světlo je zde pro oko, právě tak jako oko pro světlo. „Kdyby oko nevnímalo světla, nemohlo by nikdy spatřiti slunce.“ K vidění je vůbec třeba tří věcí: předmět svítící, — osvětlený — a pozorující; jinak řečeno: světlo, světlem ozářený předmět a ozářené oko, neb jak lze též říci: světlo svítící, ozařující a viditelné. Oko v tomto smyslu je světlem těla, neboť může také být jasné nebo kalné, ztrnulé nebo mrtvé, podle toho, jak je pohyblivá nebo ztrnulá duše v něm bydlící. Ale i když nepřihlížíme k těmto dispozicím, má oko v sobě od přírody něco zářícího, nebo alespoň něco zrcadlově lesklého. Jako nazýváme zrcadlící se hladinu okem krajiny, tak jest lidské oko zrcadlem duše a věcí zároveň. Září tím, že vidí světlo ozařující. Přece však není oko samo o sobě zářícím, ba ani vidoucím. Za vidění, právě tak jako za svůj lesk má především co děkovati dennímu světlu, které bylo stvořeno dříve než vše ostatní, a světlu slunečnímu; za své bytí však — Světlu tvůrčímu. Tento Tvůrčí Duch dal oku způsoblost k vidění tím, že vytvořil tak obdivuhodně tuto schopnost; světlo sluneční však určil jako vnější podmínku vidění. Oko není zdrojem světla, ale dává svému nositeli možnost viděti. Tvůrce světla vytváří ze zemských prvků a živočišných látek orgán, který je podobný a příbuzný svět-

lu, jehož je zrcadlem. Tak bylo oko utvořeno pro světlo, aby vnitřní světlo vycházelo vstříc vnějšímu světlu a našlo tak doplnění svého nedostatku. Tak jest zároveň „světlem světla“. Lidské oko spojuje jako v přirozeném ohnisku všechny světelné zjevy na tělesech. Oko přijímá světlo svítící, ve způsobě světla ozařujícího, sjednocuje je a láme, přivádí je do duše a tam se odráží zároveň s duší opět do světa.

Jako tělesné oko může viděti jen tehdy, když je zdravé a obklopené denním světlem, tak duševní oko může viděti jen tehdy, když Světlem, od kterého je stvořeno, bude vyléčeno ze své slepoty, kterou si přivedilo šilháním po zakázaném (Efes. 1, 18; 5, 14; Gen. 3.)

Jako tělesné oko vidí dobře jen tehdy, když je upřeno prostě na svůj cíl, tak duševní oko vidí správně božskou pravdu jen tehdy, když nedá se svést od patření na nejvyšší cíl a nepohlíží se zálibou na domnělé poklady, pocty a požitky tohoto světa.

Jako od oslnivého světla oko stává se temným, t. j. k vidění neschopným, tak duševní oko pozbývá své zrakové energie pro věci božské, hledí-li na světské, ba ďábelské obrazy a lakadla — oslnivá to světla.

Pane, dej nám masť oční! (Zjev. sv. Jana 3, 18.)

Jako směr tělesného oka se řídí přáním srdce, tak také směr vnitřního oka závisí na tom, v čem srdce má neb hledá svůj poklad, nebo k čemu směřuje jeho vůle. Jaké srdce, takové oko. (Mar. 7, 21, 22.)

Jako oko zdravé a přirozeně hledící řídí celé tělo, to jest ozařuje všechny jeho pohyby a kroky, tak uzdravené oko víry, směřující k pravému cíli, dává našemu životu a konání směr a jistotu. Jaké oko, taková chůze; jaké světlo, které sledujeme, takový život. (Jan 8, 12.) „Jako oko, hledělo-li dlouho do slunce, vidí na každé věci, na kterou potom pohledne, lesk sluneční, tak křesťan, který denně patří na Boha okem plným víry, nalézá opět a opět ve všem tahu svého obrazu.“ (Origenes.)

Jako tělesné oko — „světlo samo v sobě“ — je-li nemocné nebo šilhavé, celý život svého těla obestírá stínem a uvádí jej do bludu, stejně působí zkřivené nebo nemocné oko vnitřní v životě duševním. (2. Petr 2, 14—15.)

Když oko jako úd těla světlu příbuzný a světlo přivádějící stane se temným a slepým, pak zbytek života jeho těla,

které od oka očekává světlo, stane se opravdu tmavým. Podobně, když je vrozený smysl pro Boží pravdu převráceným jednáním a chtěním otupený a odumřelý, jak temné musí pak býti celé bytí a žití při vši kráse a moudrosti rozumového jasu, a odkud má pak přijíti světlo? (Řím. 1, 21.)

Jsou-li všechny vztahy vnitřního života ozářeny věrným přijímáním a zachováváním Božského světla, t. j. jsou-li posvěceny svatým Světlem z nebe, pak bude i celé naše bytí a žití ozářeno a posvěceno. Také budoucně po odložení smrtelné schránky bude se jevíti náš život oslňujícím a vznešeným, v každé své části bude odleskem zdroje všeho světla — Ježíše Krista; v jeho obraz se promění každý, kdo nepohnutě k němu hleděl a jej napodoboval. (1. Jan 1, 5.)

Co však zde na zemi nás ve větší míře osvěcuje, zahřívá a posvěcuje, než sv. liturgie, jejímž středem je Ježíš Kristus v oběti oltářní. Člověk vpravdě poskytuje vše, aby toto setkání s Božstvím obklopil náležitou velebností a důstojností. A skutečně nad naši liturgii není mimo nebe nic krásnějšího. Je skvoucí tkaninou plnou jasu, utvořenou od Církve z hlubokých pravd, milostí a z přírody, z nebeských myšlenek, duševních citů a z důmyslných symbolických úkonů. Liturgie je obdivuhodnou básní Ducha sv., složenou ze světla, barev, vůní a melodií. Je okázalým a obdivuhodným dílem Božské moudrosti, která s nepatrným výběrem nejjednodušších prvků před očí nám staví celý vesmír v jeho rozmanité a velkolepé vznešenosti a nechává jej, aby se utvářel a rozvíjel. Pomysli nyní, milý čtenáři, na jednoduché prvky naší oběti: nepatrné množství chleba a vína a pak ta krátká slova proměňování. Srovnej nyní ty skromné a nepatrné položky s tichou Mší sv. a tu pak se Mší pontifikální — poznáš tak, co Církev sv. vytvořila z té oběti: nástin a soubor vši krásy, nádhery a vznešenosti viditelného tvorstva.

Starozákonní obětiště je proti tomu jen chudým a beztvarym stínem. Tam jen jeden chrám při vši nádheře přece jen těžkopádný a ponurý s malým svatostánkem; jest tam nádvoří s kouřícími a čadícími oltáři. Sta rukou zaměstnáno jest těžkou službou obětní. Tam stáda obětních zvířat s jejich politováníhodným mekotem, ty ustavičné porážky a zápalné oběti, stálé proudy krve a tuku, jak je to vše vypočítáno pro lidské smysly. Zde jaký rozdíl. Jaký klid a sebranost u našich oltářů; nic než nevinnost, čistota, krása a ne-

beský jas. Vše jest tak oduševněno a posvěceno, že ani sám Seraf nemohl by odepřítí, aby přiložil svou zářící ruku k obětní službě.

O této oběti platí slova proroka: „Co lepšího může mítí a co krásnějšího, než pšenici vyvolených a víno plodící panny?“ (Zach. 9, 17.) Naše slavná oběť a celá liturgie důstojně se připojuje k nebeské bohoslužbě, na niž sv. Jan patřil ve svém tajemném zjevení. Stále je tam vzdávána čest Beránku sedícímu na trůně a obklopenému zářícím kruhem Svatých, a nebem se rozléhá neustálé aleluja. S dobrotivým pohledem a se zalíbením spočívá oko Božího Majestátu na naší oběti. Ano, Bůh nalézá v tom velikost a vznešenost a chlubit se tím. „Neboť od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy, na každém místě bude mu obětováno a jménu mému bude podávána oběť čistá; neboť veliké je jméno mé mezi národy, praví Hospodin zástupů.“ (Malach. 1, 11.)

Ty však, milý čtenáři, sleduj mne i dále v zevrubném pozorování světla v liturgii. Dej pozor zvláště na to, aby oko tvého srdce a tvých smyslů bylo prosté, aby i celá bytost tvá byla světlem. Začínáme přirozeně s předobraznou liturgií starozákonní.

Stánek úmluvy, svatý stan Boží, jest na poušti postaven. Dělníci dobře zhotovili jednotlivé části se zbožnou uměleckou dovedností a vše spojili v celek. Pozlacené sloupy stojí, koberce splývají v barevné nádheře, archa spočívá uvnitř svatyně pod křídly cherubů; oltáře se zvedají a čekají oběti, zlatý sedmiramenný svícen se vypíná. Lid jest k tomu shromážděn. Obětní zvíře leží poražené na krvi zbarveném oltáři v nádvoří. Ale to vše je jen mrtvá příroda, — nutný podklad a základ, ne však duše a oživující duch. „Tu se zjevila velebnost Hospodinova,“ tak začíná Písmo sv. a těmito slavnostními slovy uvádí se zřejmě něco velikého. A Písmo sv. pokračuje: „Oheň vyšel od Hospodina a strávil celopal i tučné části, které byly na oltáři. Když to zástupové viděli, padali na tváře chválice Hospodina.“ (Lev. 9, 24.) V ohni zjevila se zde nadpřirozená moc, jež proniká a povznáší hmotný prvek oběti. Vyličení předchozí události ukazuje nám předně na původ ohně. Oheň přichází z tajuplného oblaku, ve kterém skryt sídlí Hospodin mezi svým národem, vychází ze svatostánku, tedy z uzavřeného místa ve svatyni,

jež znázorňuje nebe. Přichází od Boha, je to zřejmé působení hluboce skrytého Boha bez lidského spolupůsobení. Písmo ukazuje pak cíl svatého ohně: plamen zachvacuje připravené části oběti. Tak byl oheň pojítkem mezi Bohem a obětujícím člověkem. Sloučily se tak nadpřirozená síla a působnost s pozemským prvkem na oltáři. Bůh nepřipouští, aby oběť byla spálena přirozeným ohněm, nenechává sloučiti se přirozené s přirozeným. Nebeský oheň proniká tyto hmotné pozemské látky, dává jim vyšší posvěcení. Z tohoto planoucího ohně stoupá k Bohu obětní dým, od něhož vyšel oheň, — od Boha k Bohu. Od něho vyšel oheň, k němu stoupá vzhůru oběť. V Bohu má svůj kořen, v Bohu dostupuje svého vrcholu. Bůh seslal nadpřirozený oheň, aby povznesl k sobě přirozené prvky. S nadpřirozenou pomocí stává se oběť něčím svatým, dosahuje nadpřirozených sfér.

Není proto divu, že radující se lid propukl v nadšený jásot s modlitbou a díkyčiněním. Oběť na oltáři zastupuje ubohého člověka, jenž je si vědom své viny. V jasném zrcadle tohoto divu zdá se nyní zřejmé, že člověk může s odvahou doufat a důvěřovat v dosažení svého nadpřirozeného cíle v Bohu. Jakkoli sám ze sebe nemůže to učiniti, bude mu to přece umožněno. Bůh nadpřirozenou silou uchvátí duše jako záračnou jiskrou a ohněm a nebudou-li mu odporovat, ale oddají se mu jako tyto částky obětní na oltáři, pak je pronikne tato síla a působení Boží, povznese je a učiní je schopnými dosáhnouti nadpřirozeného cíle. Jinými slovy: člověk vidí v zrcadle tohoto zázraku, v předobrazném ohni, vylití nadpřirozených milostí Božích do lidských duší.

„Vždy necht' hoří oheň na oltáři,“ toť svatý, přísný příkaz Boží Israelitům, jimž svěřil ochranu a péči o svatý oheň ve svatém stanu rukám starozákonní, prototypické církve. A chránili oheň tento a udržovali s péčí nejvěrnější. Pozemskými živly křesali a živili oheň, jenž svým původem byl svatý. V určitých hodinách podle předepsaného pořádku jej opatrovali. Když pak strhli stany, uctivě sebrali svatý oheň, jenž pak vždy živý putoval s nimi na cestě pouští. Ze stánku úmluvy přišel pak do kamenného, Šalamounovou nádherou vybudovaného chrámu. Přetrval všechny změny času i všechny události; zářil při dopuštěních a osudech nejtemnějších. Když nastalo zajetí babylonské a chrám i svatá říše zahaleny byly v roucho smuteční, tu zachránili svatý oheň.

Přes všechnu nastávající bídu, kdy ztroskotaly majetek, jmění i osobní svoboda, nedali si věrní lidé zabránit v záchraně a uchování zářícího klenotu. Věrné ruce kněžské jej vyrvaly všeobecné zkáze a ukryly jej tajně v údolí, kde jej schovaly do vyschlé cisterny.

Tuto pečlivost věrných, zbožných kněží opěvuje svatý Otec Ambrož krásnými a vznešenými slovy: „Za řinčení zbraní a řetězů, jimiž Židé byli spoutáni, když praskaly plameny stravující města, za úzkostných výkřiků a úpění umírajících, když vlast se svíjela v posledních bolestech, za děsu živých a při prouděch krve zabitých, nechyběla věrnost povolání ani počestnost, nýbrž zářila a skvěla se uprostřed popela a ssutin vlasti. Nezáleželo jim na tom, aby tajně zahrabali zlato, či uschovali stříbro, nýbrž v nejkrajnější bídě a tísní jsouce pamětlivi své povinnosti zachránili svatý plamen, aby jej nevěrci nezneuctili nebo krev zabitých neuhasila nebo padající trosky neudusily. Když to učinili, dali se odvésti jako zajatci do Babylona, nevolníci sice, ale muži svobodní co do náboženství, neboť víru jejich nemohlo jim vyrvat ani zajetí. Za nic nepokládá člověk, má-li dáti celý svůj majetek pro lásku, praví Písmo sv. a učí nás příklad těchto věrných kněží. A takovou lásku věnovali pro pouhý starozákonní symbol Ducha sv., jenž je plamenem lásky.“

Nadešly a zašly smutné doby pro národ v zajetí. Avšak podání o záchraně svatého ohně a o skrytém místě, kam byl uschován, zůstala živá v srdcích zajatců; spolu s krásnými zpěvy sionskými zůstalo toto podání v jejich srdcích, když lkající seděli u řek babylonských a nemohli zapomenouti na Jerusalem (Ž. 112, 6). Když pak konečně po sedmdesátiletém utrpení a čekání uhodila hodina osvobození a osud se radostnou změnou obrátil, tu také spěchali věrní lidé k známému jim úkrytu, k cisterně v údolí, jež po sedmdesát let byla relikviářem. Nenašli tam ohně, nýbrž hustou tekutinu, která se utvořila asi vypařováním. Avšak Nehemiáš ve své pevné víře dal ji přinést na oltář k oběti a ve chvíli, kdy vycházelo slunce z mračen, sotva padly paprsky na oltář, vznítil se svatý oheň, což bylo výmluvným důkazem o tom, jak tenkrát prototypická církev starozákonní sama silou ducha Božího se vzmohla ze špíny a hlubokého ponížení k novému, čistému lesku. Opět posvěcoval sv. oheň oběti a okrašloval dny a noci v chrámu, opět byl rozžat po-

svátný svícen, jenž pak opět zářil až do plnosti času. Co však znamená tento svatý, jasný, tajemný obraz ve stanu úmluvy a chrámu, zvěstují nám otcové a učitelé církevní, znalí tajemného písma. Tento svatý oheň, tak učí souhlasně, jenž jako bleskem spadl s nebe při první oběti Áronově ve stanu úmluvy a jenž opatrován rukou kněží péčí co největší v nádvoří obklopeném sloupořadím na oltáři krvavých obětí, stále hoří v tichém plápolání; kolem jeho plamene krouží všechna služba stanu áronského a kamenného chrámu. Z něho se čerpá světlo a zář ke všemu ve svaté službě, jeho zářem se vznítí vše, co se ve stanu má vznítiti. Tento oheň, jenž v působení svém všude je zřejmý, pronikaje svou silou i Nejsvětější, je obrazem Toho, jenž praví o sobě: „Já jsem světlo světa,“ a zobrazení onoho ducha ohnivého, o němž pravil Spasitel: „Oheň na zem jsem přišel přinést a co chci jiného, než aby se vznítil?“ (Luk. 12, 49.) To, co bylo ve Starém zákoně viditelné, tělesné, stává se v Novém zákoně duchovním; a co bylo v oné církvi předobrazné jen v obrazu nastíněno, stává se v pravé církvi, v Novém zákoně, skutečností a podstatou. Ona církev měla „obraz bohů budoucích“, my máme samotné bohy podstatné. A jak tam hořel viditelně hmotný plamen a tvořil světelné ohnisko, z něhož se čerpalo o všech svátcích pro každou oběť, každé okuřování, každé osvětlování na všech stupních v nádvoří i ve svatyni, a jak svítil a zářil ve dne i v noci, ve všech hodinách, vždy pohotově, vždy činně: tak zůstává Kristus, věčné světlo, a Duch sv., duchovní oheň vždy v Církvi jako věčné světlo a ohnisko tepla, jako pramen ohně, z něhož mohou čerpat všichni lidé. Čerpáme z pramene toho, připojíme-li se věrně k Církvi v žehnáních svaté liturgie (biskup Eberhard). Ačkoli je Církev dcerou nebeskou, přec je na zemi, a ačkoli je duchovní, nicméně je viditelná. Bylo proto zapotřebí, aby Kristus, jenž jest její hlava, světlo a slunce, zanechal po svém nanebevstoupení zde na zemi svého zástupce či náhradu. To učinil založením papežství. Papež, nejvyšší liturg, jest uprostřed světa zrcadlem pravdy, zrcadlem, jež obráží neviditelné slunce, Ježíše Krista. On jest ohniskem jednoty pro všechny dítky Církvě; je středem, v němž se jako v zrcadle vidí samotné Slunce spravedlnosti. „Šťastným vynálezem své lásky,“ praví sv. Lev Veliký, „pokračuje Ježíš Kristus ve své zřejmé přítomnosti na zemi v osobě svého zástupce; On jej

vyvolil, aby v něm přebýval jako živý snoubenec své Círky.
ve.“ Prostřednictvím něho učí vši pravdě, jíž je světu zapo-
třebí, t. j. učí o všem, co buď přímo anebo nepřímou se týká
života věčného. Všechno světlo tedy, jež je v ovzduší Círky,
přichází od jediného slunce, Ježíše Krista, jenž jest na nebi:
všechno světlo, všechna pravda a všechen život, jak se chová
v nauce našich biskupů, ve slově kněžském, ve vedení našich
duší, ve svatých knihách nebo ve svatých vnuknutích, jichž
se nám dostává v modlitbě, — vše to přichází od Spasitele,
přichází od Ducha sv. vylévaného na Církev. Aby pak zmařil
Pán náš lest toho, jenž chtěje ošálit lidi, tak často přijímá
podobu anděla světla, postavil Kristus, slunce čistého svět-
la, do středu Círky své neúplatného ochránce pravé nauky,
daleko zářící světelný bod, maják, jenž vše osvětluje, jenž
zkoumá všechny nauky a jehož světlu se musí podrobíti a
přidružiti všechna ostatní světla. Tímto majákem, tímto stře-
diskem jest stolec sv. Petra, jest biskup římský; jest velkým
odleskem světla Kristova v celé Círky; jest sjednoudícím
a světelným střediskem všech pravd, z nichž žije Církev,
plamenným sloupem oblakovým Israele. Sv. Cyprián ve
svém výkladu evangelního výroku, jenž tak nádherně shrnu-
je „tajemství papežství, sacramentum Pontificii“ (sv. Lev),
vysvětluje nám význam papežství v Círky velice případnými
porovnáními. „Slunce,“ praví, „má mnoho paprsků, avšak
světlo jeho je jen jedno. Četné jsou větve stromu, avšak sílu
životní přijímají pouze z jednoho kmene a z jednoho kořene.
Voda tryskající z jednoho pramene dělí se v několik po-
toků, avšak pramen má jen jeden. Tak jest to také s Círky
Páně, která vrhá paprsky svého světla na celý svět: má jen
jediné světlo, jež se vylévá na všechny strany, aniž ruší jed-
notnost celku plnou života; rozkládá své větve nad celým
vesmírem a její vody pokrývají a zúrodnují celou zemi; nic-
méně však vše vychází od jedné hlavy a z jednoho pramene.
Aby dokázal Kristus jednotu své Círky, postavil jediný sto-
lec učitelský a chtěl mocí své autority, aby všechna nauka
přicházela od jednoho. Primát dán byl Petrovi, aby bylo
zřejmo, že existuje jen jediná Církev Kristova a v této Círky
jen jeden stolec učitelský.“ (Sv. Cyprián, De unitate Eccl.
lib. 4.)

Mocí této nejvyšší přednosti jest papež učitelem světa,
jenž zprostředkuje světlo Ježíše Krista. Každá společnost,

každá jednotlivá církev (shromáždění věřících), jakož i každá duše, která by odmítala vedení svatého stolce, vydala by se tím temnotám bludu. Podle téhož sv. Cypriána takoví lidé jsou „zhaslé paprsky, větve bez mízy a života; vyschlé potoky.“ („Odděl sluneční paprsek od tělesa, oddělené jednota světla nepojme; ulom se stromu větev, zlomená nemůže se zelenati; od pramene odděl struhu, oddělena vysychá.“)

Kolik tedy ubohých, zhaslých, mrtvých a vyprahlých duší musí být v našem století, kdy se popírají všechny pravdy, kdy se na ně útočí, kdy se vše kritisuje, kdy se každý domnívá, že všechno ví! Jediná možnost uzdravení záleží jen v poslušnosti, v poslušnosti ke Kristu, jenž jest světlem, a k jeho Církvi, jež jest říší světla.

Ano, v tom spočívá lék a v ničem jiném. Žádnému lidskému tvorů není dovoleno pod jakoukoliv záminkou, aby se zřekl poslušnosti vůči zástupci Toho, jenž jest Pravdou. A žádný tvor nemá právo chtít zamezovat poučení stolce apoštolského. Vše, co jedná o slávě a cti Boží, o vládě Kristově, či o spáse duší nebo o zachování a rozvoji pravdy, spravedlnosti a mravního řádu, spadá pod rozhodnutí papežské a on jako nejvyšší soudce také sám rozhoduje, jak daleko jíti smí a má.

O Ježíši Kristu čteme: „Přistupte k němu i budete ozářeni.“ (Accedite ad eum et illuminamini.) Ž. 33, 6. Právě tak praví Spasitel všem lidem o svém zástupci: „Přistupte k němu a budete osvětleni. V mém světle a jménu naučí vás veškeré pravdě, řekne vám, čemu máte věřiti, co máte dělat a čeho se máte vystříhat; on vás naučí mne znáti, milovati a mně sloužiti. Já jsem světlo světa, avšak chci jím býti jen s ním a v něm.“

Tak se stává římská Církev matkou a učitelkou všech církví, všeobecným, bez konce vyznařujícím a vždy čistým pramenem světla Ježíše Krista a papež jako střed životodárného světla je daleko zářícím majákem, osvětlujícím naše vezdejší putování.

(Pokračování.)

Jerusalem.

P. Josef Henninger.

VZPOMÍNKY NA POBYT V ANGLII.

(Dokončení.)

Ve svých „Vzpomínkách na cestu do Anglie“ (Pax 1930, září-říjen) jsem již poznamenal, že kromě hodinek posvátného officia v choru mi zabralo učení angličtině mnoho času. Jak jsem tamtéž poznamenal, učil se se mnou belgický klerik benediktin. Tak se učení angličtině velice oživilo. Než jsme se naučili dostatečně anglicky, byla vyučovací řečí francouzština, protože ani můj učitel ani spolužák neuměli německy, česky ovšem docela nic.

Naše metoda spočívala v tom, že jsme četli anglickou knihu. Kde jsme něčemu nerozuměli, učitel podal vysvětlení, ale co nejvíce na to dbal, abychom si navykli správné výslovnosti. Také jsme překládali z franštiny do angličtiny, ústně i písemně. To velice přispělo k tomu, abychom si lépe pamatovali slovíčka a hlouběji vnikli do ducha anglické řeči. To, co jsme se takto naučili, jsem ještě doplňoval privátním studiem mluvnice. Ostatně jsme stále slyšeli mluvit anglicky, v konferencích a v rekreaci v poledne a večer, a kromě toho jsme slyšeli každou neděli v kostele dvě anglická kázání. Krátce řečeno, žili jsme v anglickém ovzduší, a všechno nás takorůzka nutilo, abychom si rychle osvojili řeč země, ve které jsme žili.

V benediktinských klášteřích, které jsou věrný svému povolání, zaujímá přední místo konání církevních hodinek v choru. Toto důležité a čestné zaměstnání nazývá sv. Benedikt „Božím dílem“ (Opus Dei nebo Opus divinum) a příkazuje, aby se před tímto zaměstnáním ničemu nedávala přednost. Benediktini se mohou věnovati rozmanité činnosti, na př. výchově mládeže, ale vždycky musí býti pamětlivi příkazu svého zakladatele, že se ničemu nesmí dávat přednost před Božím dílem.

Tento příkaz sv. Otce Benedikta jsme věrně zachovávali také v Erdingtonu. Učil jsem se anglicky, pracoval v knihovně, — zazněl zvonek, nechal jsem všeho a spěchal s ostatními do choru. „Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuvandam me festina“ („Bože, vzezři k mé pomoci: Hospodine, pomáhat mi pospěš“), v zápětí to hlaholilo chrámem. Ať Angličan, ať Čech — zde jsme opravdu jedněmi ústy, jed-

ním srdcem a jedním společným jazykem chválili Boha, společného otce všech národů.

Jak mnoho krásných chvil jsem zažil v tom erdingtonském chrámu Páně a v tom bytí úzkém choru! Což neplatí o každém katolickém chrámu Páně slova žalmu 83.: „Jak milé jsou příbytky tvé, Hospodine zástupů. Má duše touží a prahne po síních Hospodinových“? Čím více platí ta slova o benediktinských svatyních, ve kterých zaznívá den co den, takořka ve dne v noci,*) chvála Boží, — ve kterých bývá každý den zpívaná, o nedělích a častěji i mezi týdnem slavná mše sv. V opatských chrámech Páně kromě toho bývají pontifikální mše sv. na největší svátky v roce, t. j. vánoční, velikonoční a svatodušní, jakož i na některé jiné zasvěcené svátky, na př. Nanebevzetí Panny Marie, na svátek svatého patrona kostela a konečně, když někdo do rukou opatových skládá svaté sliby.

Tak se to zachovávalo také v Erdingtoně, ačkoliv to bylo malé opatství.

Jak krásné bývaly služby Boží o Vánocích. Na Boží hod po zpívané terci, za které se opat oblékl do pontifikálních mešních rouch, jsme se ubírali v procesí a za zpěvu písně „Ades-te, fideles“ („Přistupte, věřící“) k nádherným jesličkám. Tu říkal opat krátkou modlitbu k novorozenému Spasiteli, a pak jsme se v procesí a pokračující ve zpěvu uvedené písně, vraceli do choru, načež započala slavná pontifikální mše. Při takové příležitosti měl někdy opat po evangelium sám kázání, maje mitru a berlu, — ne s kazatelny, nýbrž od sloupoví, tak zvaného rood-screen (růd-skrýn), kterým bývá chor chrámů Páně v Anglii oddělen na příční lodě.

Rozumí se samo sebou, že k pontifikálním službám Božím se používá nejkrásnějších bohoslužebných rouch. V nejednom případě se o taková pontifikální roucha postarají štědrí dobrodinci. Erdingtonské opatství by si nebylo mohlo opatřit drahocenná bohoslužebná roucha bez pomoci dobrodinců. Zmiňuji se na př. o skvostné soupravě červených paramentů, které daroval klášteru otec jednoho z anglických

* Podle předpisu řehole sv. Benedikta, hl. 8., se má vstávat k nočním hodinkám „o osmé hodině noci“, t. j. asi ve dvě hodiny ráno. V klášteřích beuronské kongregace se vstávalo 20 minut před čtvrtou anebo ve čtyři hodiny.

členů kláštera. K této soupravě patřila také řada alb, které byly podle starodávného anglického způsobu bohatě vyšívány nejen dole, nýbrž také na rukávech. Těchto nádherných paramentů se používalo na př. na svátek sv. Tomáše kanterburského, předního patrona erdingtonského kostela a kláštera, na den 29. prosince a pak opět na Boží hod svatodušní.

Shodují-li se benediktinské kláštery v kterékoliv zemi ve všech hlavních věcech, na př. v tom, co se týče církevního officia, mohou se lišit v tom, co se týče některých zvláštních pobožností. Má-li klášter duchovní správu, musí se zvláště stran některých v diecési obvyklých pobožností řídit přáním biskupovým. Tak byla v diecési birminghamské obvyklou týdenní večerní pobožnost až v 8 hodin, totiž modlitba růžence před vystavenou velebnou Svátostí a požehnání.

Zvláštní zmínky zasluhuje, že při těchto pobožnostech a při požehnání s Velebnou Svátostí vůbec, kromě obvyklých modliteb je v katolických kostelích v Anglii předepsána zvláštní modlitba k Panně Marii za obrácení Anglie ke katolické Církvi. Touto modlitbou vzývají angličtí katolíci Pannu Marii, aby milostivě shlédla na Anglii, „své věno“, a na ně, kteří všechnu důvěru v ní skládají. Připomínají jí, že skrze ni byl jim dán Pán a Spasitel, Ježíš Kristus, a on že ji dal jim, aby mohli doufat ještě více. — Potom jí prosí, aby se přimlouvala za ně, kteréž přijala u paty kříže za své dívky, jako bolestná Matka. Dále, aby se přimlouvala za jejich odloučené bratry, aby byli spojeni s Nejvyšším Pastýřem, náměstkem jejího Syna. Konečně, aby prosila za ně všechny, aby vírou a dobrými skutky si zasloužili viděti a chváliti Boha společně s ní v nebeské vlasti.

Tuže rád jsem říkal tuto modlitbu, jakmile jsem uměl tolik anglicky, že jsem mohl mítí požehnání s Velebnou Svátostí.

Rád vzpomínám také na Růžencové procesí, které bývalo v letních měsících vždy na první neděli. Po nešporách se seřadilo procesí, Mariánské dívky, ostatní věřící a komunita, a šli jsme z kostela klášterní zahradou a zpět do kostela. Na začátku se zapěla krásná anglická píseň k Panně Marii, pak jsme se modlili růženec a na konec se zpívala latinsky lorentánská litanie. V kostele bylo pak požehnání s Velebnou Svátostí.

ností. Toto procesí bývalo v zahradě ovšem jen za příznivého počasí.

V klášterní zahradě bývalo také procesí na Boží Tělo a opět v neděli mezi oktávem. Tu býval v zahradě u vysokého kříže na povýšeném místě vzdělán oltář, u něhož bylo požehnání s Velebnou Svátostí; druhé požehnání bylo pak v kostele. Božítělový oltář zůstal v zahradě až do poslední neděle v červenci. Na tuto neděli přicházivali angličtí poutníci, kteří byli členy bratrstva Panny Marie, Osvoboditelky, a modlili se za osvobození svých protestantských krajanů, ne ze zajetí pohanů, nýbrž ze zajetí bludařství. Přicházival s nimi ctihodný kněz, důst. pan Filip Fletcher (Flečer), konvertita, zakladatel a ředitel bratrstva „of our Lady of Ransom“ (Panny Marie Osvoboditelky). Odpoledne na zmíněnou neděli bývalo z kostela procesí k oltáři v zahradě, kdež bylo kázání a pobožnost před vystavenými ostatky anglických mučedníků. Při jedné takové pobožnosti kázal proslulý anglický konvertita a spisovatel Robert Hugh Benson.

Nač ještě rád vzpomínám?

Těší mne vzpomínka, že jsem tolik let ztrávil na místě, kde žili a působili horliví kněží, a že nablízku byla oscotská kolej (Oscott College), odtud vyšlehl mocný plamen katolické víry a horlivosti v Anglii. Kolikrát jsem šel okolo procházkou, kolikrát jsem tam byl návštěvou a prohlížel si bohatou knihovnu a zajímavé sbírky z doby reformace a ze století pronásledování katolíků, až jsem se tam v první polovici roku 1914 nachodil, ne pouze na návštěvu, nýbrž, abych zastupoval odešedšího profesora v tamějším kněžském semináři.

A nyní ještě několik vzpomínek na anglické katedrály.

Neviděl jsem všechny, ale ty, které jsem viděl, jsou důstojnými představitelkami anglického stavitelství ze starých dob.

Za svého pobytu v Erdingtonu jsem viděl dvakrát velickou a nádhernou katedrálu v Lichfieldu (Ličfíld). Je to malé město, asi tři hodiny od Birminghamu, a byl zde biskupem již v VII. století po Kr. svatý Ceadda, po anglicku Chad (Čad). Tenkrát tu byl ovšem chudý kostel, ale později tu byla vystavěna nádherná gotická katedrála. Zde také odpočívaly ostatky sv. Čada, až se v minulém století podařilo katolíkům je získati pro novou katedrálu v Birminghamu, která je také po něm pojmenována.

Roku 1909 jsem viděl krásnou gotickou katedrálu ve Worcesteru (Uuster), v hrabství téhož jména, jakož i románsko-gotickou katedrálu v Gloucesteru (Gloster), v hrabství Gloucester. Přál jsem si je obzvláště viděti, jelikož bývaly při nich benediktinské kláštery. — Pak jsem navštívil benediktinské opatství Downside (Daunsaid), v hrabství Somerset. Zde je nový, ale podle úsudku všech překrásný gotický chrám Páně. — Posléze jsem zajel do Londýna a prohlédl si staroslavný chrám westminsterského opatství. Název opatství jasně napovídá, že zde býval benediktinský klášter. Jak památné to místo. Vždyť zde odpočívají ostatky svatého krále Eduarda, Vyznavače. A přece tato katedrála, jako všechny ostatní, je v rukou anglikánů. Navštívil jsem ovšem také katolickou katedrálu, Westminster Cathedral, která není daleko od westminsterského opatství. Ta je nová, stavěná v druhé polovici minulého století, v slohu románsko-byzantském. Je to ohromná budova a až bude uvnitř všecka obložena mramorem a mosaikami, bude to jedna z nejskvělejších katedrál. Zde jsem se mohl aspoň také pomodlití.

Navštíviv Londýn byl jsem vlastně již na cestě do Prahy, kamž jsem se vrátil ke konci září. Ale než uplynula celá čtyři léta, jel jsem znova do Erdingtonu, ke konci srpna 1913. V Anglii jsem tentokrát zajel nejprve do Kanterbury, abych spatřil místa, kde druhdy žil a mučednickou smrtí umřel sv. Tomáš, arcibiskup kanterburský. Posud tu stojí veliká, gotická katedrála, při níž býval benediktinský klášter, založený již od římských benediktinů-misionářů ke konci 6. století. Nyní je také ovšem v rukou anglikánů a anglikánský arcibiskup zde koná své bohoslužby.

V létě 1914 jsem zastupoval duchovního správce u benediktinek v Oultonu, v hrabství Stafford. Zde jsem byl ke konci července překvapen zprávou o vypuknutí války. Na začátku srpna jsem se bez obtíží vrátil do Erdingtonu. Za několik dní vyhlásila Anglie Rakousku válku. Tu jsem se pak musel s českým brátem laikem přihlásiti u policie v Birminghamu. Od té doby byla volnost německých a rakouských příslušníků v cestování obmezena a od prosince roku 1915 také volnost ve vycházení z opatství. Ale nikdo nám neubližoval a po celou válku jsme nezakusili bídy, jakou trpěli naši doma. Ke konci roku 1918 bylo naše československé občanství uznáno a v lednu nám byly československým vy-

slanectvím v Londýně zaslány bezplatně cestovní pasy. Od té doby přestalo všechno obmezení ve vycházení a cestování.

Němečtí členové konventu, kteří nenabyli anglického občanství, byli na konci války vypovězeni a museli se v lednu 1919 odstěhovat do Německa.

Zbylo nás pak v Erdingtonu málo, a jelikož nebyla naděje, že by se němečtí členové konventu mohli v dohledné době vrátit, rozhodl se opat klášter s povolením z Říma prodati. Koupili jej angličtí redemptoristé. Erdingtonská komunita obdržela bývalý benediktinský klášter ve Weingartenu (Württembersko).

Na svátek sv. Benedikta 1922 jsem naposled sloužil mši sv. v Erdingtonu, a sice v kapli sester Vincentinek, kdež jsme od konce roku 1905 zastávali duchovní správu.

Odpoledne jsem jel do Londýna. Měl jsem ještě jednu příležitost navštívit památná místa a také svatyni anglických mučedníků v Tyburn (Taiben). Zde bývalo popraviště, a zde byl také stát kancléř Jindřicha VIII., blahoslavený Tomáš Morus, protože nesouhlasil s hříšnými choutkami svého pána. Nyní je zde klášter benediktinek, které před stále vystavenou Velebnou Svátostí podávají Bohu ve dne v noci smírnou oběť.

Vzpomínám rád na všechno, co jsem za ta léta zažil v Anglii, zvláště jak jsem býval svědkem rašícího života katolického, a ještě po letech mi zaznívá v uších píseň anglických katolíků s říznou melodií: „Faith of our fathers (Víro našich otců)“, zvláště její refrén: „Faith of our fathers, holy Faith! We will be true to thee till death: Víro našich otců, svatá Víro! My chceme býti tobě věrnými až do smrti!“

Emauzy.

P. Bernard Velíšek.

PŘÍSPĚVKY K IKONOGRAFII SVATO- PROKOPSKÉ.

IV.

Milostný obraz sv. Prokopa na Sázavě.

5. Čert světcovým attributem.

Nepřehlízíme-li k obrazu sv. Prokopa na nejstarších pečetech kláštera sázavského, jež jsou nejasné a postrádají detailů (viz „Dax“, roč. V., str. 284 nn.), shledáváme se s prvním, do počátku XVI. století dominujícím typem, jenž představuje světce jako vousatého starce, s tonsurou, oděného černým habitem benediktinským, an v jedné ruce drží berlu, v druhé pak knihu; postava čerta se tu neobjevuje.

Typ tento vystupuje dokonale zejména na rámci veraiikonu z r. 1369, uctívaného v kapli sv. Kříže ve velechrámu svatováclavském v Praze, na votivním obraze arcibiskupa Očka z Vlašimě z let kolem roku 1375 a na tabulovém obraze z kostela v Dubečku u Uhřetěvsi z konce XIV. století.

V celkovém vývoji ikonografie svatoprokopské stal se milostný obraz na Sázavě, asi od druhé polovice XVII. stol. druhým tradičním typem. Sv. Prokop jest tu vypočten ve frontálním postoji, s individuální, drahně naturalistickou tváří bezvousou, s mitrou a berlou, v oděvu pontifikálním. Čert, jenž vyskytuje se na tomto obraze, an držen jest pravíci světcovou na řemeni, má jakožto atribut sv. Prokopa dojísta starší předlohy. Jednou z nich jest obraz sv. Prokopa z počátku XVI. stol., malovaný na dřevě predely oltáře kostela sv. Kříže v Chrudimi (nyní v museu chrudimském), zpodobující světce bez vousů, s tonsurou, v rouše řeholním, an v levici třímá pedum, kdežto pravíci drží za krk malého čerta.

Nejstarším literárním podkladem k zobrazování čerta jako atributu světce sázavského jsou dávné legendy svatoprokopské, jimž všem byl pramenem latinský letopis neznámého mnicha kláštera sázavského z let sedmdesátých dvanáctého století. Již tento pokračovatel Kosmův vypravuje o bojích sv. Prokopa s běsy těmito slovy: „Supercilio cuiusdam speluncae desertae, quam mille daemonia, ut fertur, in-

habitabant, coelestibus armis loricatedus consedit, ibique, quibus se posset tueri, obstaculis virtutum constructis, contra canes vitiorum et impetum spiritualium nequitiarum, ac suggestionum sagittas, ad petram, quae Christus est, orationibus, vigiliis, ieiuniis allidens viriliter pugnare coepit.“ — („Usedl na vršku jakési pusté jeskyně, ve které, jak se praví, tisíc běsů přebývalo, obrněn jsa zbraněmi nebeskými, a tam vystavěv hráze ctností, jimiž by se chrániti mohl proti psům nepravosti a proti útoku duchovních ničemů a šípům zlého lákání, skály, jež jest Kristus, modlitbami, bděním, posty se přidržuje, mužně bojovati počal.“)

Slova ta vykládá ve svých „Črtách sázavských“, uveřejněných v „Blahověstu“ roč. 1887, str. 331, bývalý farář sázavský Josef Šindelář takto: „Oněch tisíc ďáblů jsou svět, tělo, ďábel, kteří tisícerými úskoky, svody, pokušeními na sv. Prokopa na Sázavě doráželi. Aby nástrahám a pokušením světa ušel, opustil Vyšehrad a zde jako poustevník žil. Zbyl mu tudíž ještě tuhý boj proti tělu a ďáblu, kteréž přemáhal modlitbami, bděním a posty. A zvítězil sv. Prokop jak nad tělem, tak i nad ďáblem. Proto také zobrazen bývá, pravici drže ďábla připoutaného.“

Praha.

Minist. rada Jan Kakš.

MLUVA STATISTIKY.

(Dokončení.)

III.

Benediktinská řehole ukládá svým synům vážnou a těžkou povinnost stability v klášteře, na jehož jméno skládali sliby. Benediktin ví, že nikdy ze svého kláštera do jiného nemůže přejít, že do smrti neopustí místo obehnané klausurní zdi a ve většině klášterů, kde mají i hřbitov v klauzuře, zůstává v ní i po smrti. Povinnost stability vyvolává však v duších mnichů i mimořádnou lásku ke klášteřu, jež pak sídlům Benediktinů zaručuje mimořádně jisté

trvání. A věru po východních mniších jsou to Benediktini, jichž kláštery se vyznačují úctyhodným stářím. Statistika svými daty zase jasně mluví.

Tři kláštery se datují ještě z doby před svatým Patriarchou jako sídla mnichů. Je to v Ligugé, jež svým založením r. 320 (podle pověsti od svatého Martina) má primát, z r. 450 pochází Trevír a rovněž v V. století vznikla Farfa. Rodiny těchto klášterů pak přijaly řeholi svatého Benedikta.

Svatý Benedikt sám založil r. 529 Montecassino a již předtím Subiaco, jeho žák, svatý Maurus, vyvolal v život Glanfeuil, svatý Řehoř Veliký zřídil r. 590 Monreale a v VI. století vznikly ještě kláštery svatého Pavla v Římě, Leiro, Samos, Silos a Valvanera.

Století VII. vítá Padovu a pak již se sídla synů svatého Benedikta šíří jednak na sever (Solnohrad, 614 Disentis, 620 Weltenburg), jednak na západ (649 Saint Vandrille).

Století VIII. a IX. je ve znamení rozmachu benediktinského života v Rakousku a Bavorsku: 731 Niederaltaich, 762 Schaeftlarn, 764 Ottobeuren, 770 Metten, 777 Beuron a Kremsmünster, 785 Michaelbeuern, 788 Münsterschwarzach, 815 Cornelimünster, 845 Fiecht; tehdy také vznikl anglický Buckfast a španělské Montforte.

Doba našich svatých mučedníků Václava a Vojtěcha, století X., je svědkem dalšího rozmachu: 930 Cesena, 934 Einsiedeln, 964 Perugia, 969 Lorenzana, 976 Melk, 982 Benátky, 985 Modena, a když povstaly i Montserrat a Parma, byl již čas, aby promluvila i česká země své „Suscipe me Domine“. Majíc benediktinského biskupa v osobě svatého Vojtěcha, dává r. 993 život Břevnovu — přímo ve svém srdci, před branami Prahy.

Nejbohatší úrodu v nových klášterech sklídl Řád však v XI. a XII. století. Hned r. 1001 zakládá svatý Štěpán Pannonhalmu, 1010 vzniká Solesmes, 1011 Cava, o něco později Scheyern a druhý klášter v Subiaco. A nyní plných sto let na všech stranách Evropy roste klášter za klášteřem: 1047 Weingarten, 1048 moravský Rajhrad, 1056 Lambach, 1064 Siegburg, 1065 Gries, 1074 Admont, 1075 Afflighem, 1076 Sankt Lambrecht, 1080 Bresseo, 1081 Pontida, 1082 Engelberg, 1083 Gottweig, 1085 Bregenz, 1091 Cucujaés a Sankt Paul, 1092 Maria Laach, 1095 Neresheim, 1098 Saint André, 1101 Barbastro, 1112 Seitenstetten, 1123 Ilbenstadt, 1124 Mon-

tevergine, 1129 Plankstetten, 1130 Neuburg, 1132 Ryde, 1140 Sekava, 1144 Altenburg a 1158 Videaň.

Pak již tempo se zpomaluje: 1242 Grüsava, 1308 Janov, 1322 Broumov, 1330 Ettal, 1348 naše pražské Emauzy, jimž tedy záhy budeme blahopřát k šesté stovce, 1445 Andechs, 1477 Finalpia. Konec XVI. století je dobou Brasilie: 1582 Bahia, 1592 Rio de Janeiro, 1592 Olinda a 1598 San Paolo. Zato počátek XVII. století má ráz „made in England“: 1606 Downside, 1608 Ampleforth, 1615 Woolhampton. Poslední je r. 1650 brasilský Santos.

Není to seznam úplný. Omezili jsme se jen na kláštery, jež od založení dodnes zůstaly sídlem benediktinských rodin, třebaže původně jich bylo založeno víc, a nepojali jsme zde ani to, co bylo založeno nově. Avšak suchá mluva uvedených dat plně dostačuje k tomu, co jsme chtěli osvětlit: lásku Benediktinů k jejich sídlu, jež nedovoluje, aby je kdy dobrovolně opustili výměnou za nové a lepší. Je dojemné sledovat data ze života jednotlivých opatství! Mniši byli často vyhnáni, dům Boží znesvěcen, klášter rozbořen. Jak však mohou, znovu se vracejí, znovu budují své staré a rozbořené hnízdo. A zase přichází pohroma, „osvícený“ panovník klášter ruší, zase vyhanství a po letech se zase vracejí. Konečně přichází „právo“ revoluce či rozluky. Neruší, nýbrž „zabírá“, aby po čase se zase poznal omyl a aby mniši zase radostně se mohli vrátit, aby budovali dům Boží a pěli Boží chvály. Jen tím pak je umožněno tak úctyhodné stáří klášterů, o nichž platí, že žijí na staletí, ba mnohé již přes 1000 let...

Avšak v plánech Prozřetelnosti takové utrpení klášterní rodiny nemá jen stinné stránky, nese i bohaté ovoce. R. 1905 za rozluky jsou z Francie vyhnáni Benediktini jak kongregace Francouzské, tak i francouzské provincie kongregace Kasinské prvotní observance. Nedobrovolně a roztrpčení odcházejí. Zakládají kláštery v cizině a bolestně vzpomínají na svá sídla doma. Zatím Francie při „zabírání“ je okrádána těmi, kdo „zákony“ provádějí, památky jsou zničeny, duše zmírají bez duchovní pomoci, stát si utřzil mezinárodní ostudu. Tehdy francouzský intelektuál Maurice Barrès ostře útočil na pana Brianda, autora tohoto tureckého hospodářství. Avšak přichází rok 1914. Vlast je v nebezpečí. Zapomenuvše na křivdu, mniši se vracejí pomoci vlasti. Co však s ni-

mi po válce? Zase vyhnat? Vždyť jejich spolubratři padli, oni sami krváceli, jsou zmrzačení, na řeholním rouše mají čestnou legii! Zuřivý Heriot je v parlamentě poražen a ironií osudu donucen sám duch rozluky, pan Briand, *musí* prosit sněmovnu, aby novelisovala jeho nešťastné dílo před dvaceti lety spáchané...

Kdo ví, zda bez neblahé rozluky byly by vznikly ony četné kláštery v Holandsku, Mexiku, Kanadě, Španělsku, Anglii? Mniši se vrátili do svých starých domovů, ale část komunity, jež ve vyhnanství vzrostla o domorodce, zůstala již v nových sídlech za hranicemi. A tak tu i tam se pěje chvála Boží. To je benediktinská stabilita a právě francouzští spolubratři svou rozšířeností po širém světě jsou jejím hymnem.

Ostatně netřeba pro příklady do ciziny. Byly by bez kulturního boje v Německu oživily naše vymírající Emauzy před padesáti lety? Kdo ví?! Byly by oživily Grūsava a Neresheim nebýt moudrých nápadů českého pokroku po převratu? Kdo ví?! Režie Prozřetelnosti má své vlastní zákony a benediktinská stabilita je síla, jež se nedá měřit jednotkami světa známými...

IV.

Na konec dejme slovo zase číslicím. Zajímavá je statistika, kolik benediktinských klášterů a domů mají jednotlivé země. Schematismus nám ukazuje stav z konce roku 1930.

Německo 35, Spojené státy 33, Itálie 29, Rakousko 16, Španělsko 13, Francie 12, Afrika 12, Maďarsko 11, Anglie 10, Brazílie 9, Belgie 6, Československo a Švýcarsko po pěti, Čína 3.

Do dvou benediktinských střediscích mají: Argentina, Filipiny, Holandsko, Chile, Kanada, Mexiko, Palestina, Portugalsko, Venezuela.

Nejchudší jsou země s jediným klášterem: Austrálie, Irsko, Korea, Lucembursko, Polsko a Trinidad.

POSUDKY KNIH.

Z nakladatelství „Dobré dílo“ v Staré Říši na Moravě: Lang, Andrew. Panna Orleánská. 1930. 8°. Stran 286. Kč 30.—, Služba svatého Václava. Z církevní slovanštiny přeložil Vincenc Svoboda. 1929. 16°. Stran 22. Kč 9.—. Sv. Athanáš, Život svatého Otce Antonína. 1928. 8°. Stran 126. Kč 15.—, Život a pochvala svatého Cyrila, učitele slovanského národa. Ze staroslověnštiny přeložil Dr. J. Vašica. 8°. Stran 94. Kč 12.— Z Pernštýna Ludvík, Naučení rodičům. Vydal Jos. Vašica. 1928. 8°. Stran 66. Kč 15.—.

Z edice Smíru, Přerov, Šiřava 7: Paula M., Dej mi srdce své! 1929. 8°. Stran 136, Kč. 10.—. Alberti P., Pius XI. 1929. 8°. Stran 104. Kč 4.—. Praktická příručka k laické výpomoci v duchovní správě. 1930. 8°. Stran 108. Kč 10.—. Lajeunie Etienne-Marie, Anička. 1930. 8°. Stran 176. Kč 13.—. Ve službách milosrdenství. 1930. 8°. Stran 96. Wiesen W., Laický apoštol.

Dr. Robert Linhardt, *Das Geheimnis des Kelches*. Fünfzehn Fastenbetrachtungen. Freiburg im Breisgau 1928, Herder. 2.40 M; vázané 3.60 M.— Utrpení Páně! Krásná improvisace pro vyhnanství země. Tak dojemná píseň! Každý osobní problém Následování, ať morální, ať čistě theologický nebo jiný, je její variací. Nevyzní každý stejně. Některý stane se ilusí a jiný zas zkvétá jak jaro. Galvanismus Boží znamená útěk k té písni z všedního ruchu vezdejšího života. Je skryta v Tajemství Kalicha. Známý mnichovský theolog Dr. Robert Linhardt dává nám novou pěknou knihu o krásné písni Utrpení Páně. Proto, aby se stala osobní věcí jednoho každého z nás. Je psána tedy pro všechny, ale hlavně pro ty, kdo už vzali Jeho Kříž a kráčí v Následování. Pěkná a vzorná forma řeči a etická hloubka jednotlivých rozjímání připomínají na některých místech Linhardtovi podobného Huondra. I kazatelé najdou v pěkné knižce nové motivy. Vážná kniha!

P. Cyril Petr.

Pekařův Svatý Jan Nepomucký. Pozoruhodnou knihu vydal v sbírce „Knihy Života“ Konstantin Miklík. Je to kritika Pekařových Tří kapitol o sv. Janu Nepomuckém. Kniha, která vyvolala r. 1919 takový rozruch. Katolíci kvitovali statě Pekařovy radostně, poněvadž to byla obhajoba sv. Jana Nep. Nevadilo jim, že Pekař výslovně prohlašoval, že nepíše ve službách církve a skutečně některé výroky svědčí o tom, že zůstal liberálem, jemuž svět světců zůstal uzavřen. Nyní, kdy více jak po deseti letech probírá nadaný historik Miklík Pekařovy kapitoly a ukazuje na nedostatky Pekařovy knihy. Zejména srovnávání Husa se sv. Janem Nep. je poučné pro jednostrannost nazírání Pekařova na určité osobnosti našich dějin. Pekařovi bude tato kritika jistě milá, protože mu chvála a bezvýhradný souhlas katolického tábora působil rozpak. Čtenáři budou jistě zvědaví, kdo se to odvážil na Pekaře. Budou mile překvapeni. Knihu vydal „Život“, Spálená ul. 15. V krásné úpravě stojí pouze Kč 12.—.

Othmar M. Decker O. P., *Mein Weg aufwärts*. Ein Lebensbild des hl. Thomas von Aquin. Osmerka. Stran 132. Einsiedeln. Benzinger. Autor vzdělal svému řádovému Světcí upomínku se vši vroucností a láskou. Je to ovšem spisek po výtoce vzdělávací a tak má ráz spíš asketický, než historicko-vědecký. Pro květnatý sloh a vroucí tón je četba knihy požitkem.

P. Leo Aicher.

MEDITACE.

„Světlo věčné ať jim svítí!“
(Misál o Dušičkách.)

*N*oc děsí dítě. Děsí svými stíny i dospělého. Rozmnožuje muka nemocných. Je bolestným poutem činnosti. Polární dlouhá noc tísní nervy i nejsilnějších.

Tma je výplní hrobu. Skrývá zločinu. Rouchem pekla. Popřením světla.

Den otvírá ptácatům hrdélka. Probouzí život a činnost. Odkrývá krásy stvoření. Zoufalé uklidňuje. Vášně krotí. Bidníky zahanbuje a lotry pronásleduje.

Světlo je šatem nebešťanů a potravou čistých. Světlo usvědčuje hřích a prozrazuje úklady.

Je sice pravda, že světci milují noc, ale jenom proto, že při zhášení fyzického světla rozsvěcí se zření duchovní. Je však také pravda, že slepec by dal všechny své zdravé údy za světlo jednoho svého oka.

Nejprve stvořil Bůh světlo. Světlo bylo základem pro všechna další tvoření Boží. Jako by světlo bylo semenkem, z něhož se všechno ostatní zrodilo. Jako by světlo bylo nepostradatelnou součástí stvořeného. —

Umírání je upadání ve fyzickou tmu. Oči se kalí, zrak slábne. Co potom? Nevěrec tvrdí, že je vše skončeno. Je ochoten tak lehce přejít v toto nic? Neděsí ho zhasnutí světla života a nebrání se posledními zoufalými silami své přirozenosti

ztratiti světlo, které mu na světě bylo tím nejdrahocenějším?

A věřící?

Vi o tom, že mu má rozbřesknouti světlo věčné blaženosti. Bůh — nejvyšší Světlo a nejčistší rozkoš má jej obklopiti. Což není-li však dosud hoden divati se v zářící tvář Boží?

Nebude-li mítí tohoto Světla, pak jej pohltí tma. Na jak dlouho? Co jej bude mezitím těšiti?

Byla-li fysická tma ve svém trvání mučivá, bude jistě duševní tma hroznější! Ach, Bože, milosrdný Bože, světlo, světlo nám dej! —

Jak se vede našim drahým na věčnosti? Což, jestli jsou ve tmě, nevidí-li dosud záře Boží? Ó, hrůzo! ... Co bychom byli všecko učinili pro ně na světě! Čed' trpí, nesmítně, nevýslovně trpí ve tmě. Jak jim pomoci?

Nic nedovedeme, nic nemůžeme pro ně učinit — — —

Čys, Bože, jediná naše naděje! Dej jim světlo! Vyved' je ze tmy! Skonči jejich muka! Ukaž jim světlou tvář svou!

Daruj jim už věčný den! Daruj jim věčné světlo!

Bože, úpíme k Tobě bez ustání za drahé nám duše: ať jim svítí věčné světlo!

Emauzy.

P. Marian Schaller.

DOGMA, LITURGIE A ŽIVOT.

Pro pochopení a oplodnění dogmaticko-liturgické duchovní životosprávy má veliký význam správné chápání kněžské důstojnosti. Naši laici, ba často i kněží sami, vědí velmi málo, co znamená kněžská hodnost pro celou duchovní životosprávu, pro jednotlivce stejně jako pro světové a lidské dění v celku.

Jediným knězem v pravé podstatě je Ježíš Kristus. Býti knězem znamená býti prostředníkem mezi Bohem a lidmi. Ježíš Kristus je jediným prostředníkem. Jeho svatým Člověčenstvím přitékají lidstvu milosti Boží a jeho svatým Člověčenstvím je veleben trojjediný Bůh.

Každé čistě lidské kněžství není vlastně kněžstvím, nýbrž má jen dary kněžství Kristova. Ale právě proto je velice povzneseno nad vše přirozené; z toho vyplývá jeho význam pro pokolení lidské.

Čím je kněz, tomu nás učí jen Církev sv. Říká nám to v obřadech, jimiž přioděla udílení svátosti svěcení kněžstva. Podle tohoto svatého obřadu je kněz mužem Církve sv. Na počátku svěcení praví arcijáhen ke světícímu biskupu: „Nejdůstojnější Otče, svatá matka Církev katolická žádá od vás, abyste zde tyto diakony posvětil na těžký úřad kněžský.“ Člověk sám nemůže se proto vetřít do svatyně. Musí být povolán od Boha jako Áron. Církvi přísluší, aby posvětila své služebníky. Ti, kteří jsou vyznamenáni a vyvoleni, mají proto svůj svatý úřad plnit podle smyslu a v duchu Církve. Není proto drsností a nesnášlivostí, trvá-li kněz na právech Církve a když se jich neústupně zastává. Koná to a musí to konati, neboť on sám jediný má spravovati svůj úřad v duchu Církve sv. Jen tak se stane pro lidstvo požeňnáním. Jinak bude nezdárníkem a podvodníkem.

Kněz je také mužem lidu. Biskup vyzývá při svěcení přítomný lid, aby řekl upřímně a otevřeně, jsa si vědom své odpovědnosti před Bohem, má-li něco proti kandidátům svěcení. Osud lidu je totiž nerozlučně spojen s osudem jejich kněze. Proto hlavní starostí papeže Pia X. bylo vychovati svaté kněze.

Bůh sám je to, jenž vložení rukou biskupových světí kněze. Při tom zmocňuje se Duch sv. tajuplným způsobem duše kněze, a činí ji nástrojem k usmíření a posvěcení duší. Církev sv. vyjadřuje toto povznesení kněze nad ostatní lid tím, že jej odívá posvátnými rouchy hluboké symboliky. Štola má být povzbuzením pro kněze, aby na sebe vzal jho Kristovo, a má mu též vždy připomínati, že jho Páně je sladké a břímě jeho je lehké. Mešní roucho je mu odznakem lásky. Kněz má být všem vším. Jeho úkolem je sloužiti z lásky. K tomu je potřebí lásky, lásky Boží, lásky Spasitelovy, lásky k nesmrtelným duším.

Duše kněze má být přioděna všemi ctnostmi zcela zvláštním způsobem. Církev sv. připomíná to knězi v jedné dojemné modlitbě. Podle této modlitby má být zralým, ve svém vnitřním životě usazeným člověkem. Dnem i nocí má rozjímati o zákoně Božím. Poznané pravdy má nejprve sám

prováděti ve svém životě. Má býti zrcadlem všech ctností. Především má se vyznamenávatí spravedlností, pevností, milosrdností a zmužilostí. S čistým srdcem a s čistýma rukama má slaviti svatá Tajemství pro blaho všech věřících. Až přijde jednou Kristus, aby ho dovedl do nebeské vlasti, tu má ho nalézti s čistým svědomím, pevného ve víře a plného Ducha sv. Nesmírná jsou plnomocenství kněze, jež jim nyní biskup ukazuje. Prvním je slaviti oběť Mše sv., jež je pramenem všech ostatních milostí. Tím se obnovuje opět a opět mezi lidstvem oběť kříže, jež je pramenem každodenního požehnání a všech milostí. Této plné moci se mu dostává tím, že zároveň se světicím biskupem slaví svatá Tajemství.

Kněz má také hlásati víru v Ježíše Krista. To může činiti jen tehdy, bude-li sám zcela a úplně mužem pevně věřícím. Proto musí se před biskupem modliti po sv. přijímání Apoštolské vyznání víry. — Konečně dostává kněz plnou moc odpouštění hříchů.

To je krátce katolický kněz ve svém bytí a ve své plné moci podle obřadu kněžského svěcení. Se svatou úctou a svatým obdivem musíme proto pohlížeti k muži, jenž je nositelem takových tajemství, k muži, od něž je tolik požadováno. Vidí-li pravý katolík, jak jednotlivý kněz je mnohdy vzdálen tohoto ideálu, bude dalek toho, aby jej odsuzoval a zatracoval. Známa jsou slova Písma: „Nolite tangere Christos meos — nedotýkejte se mých pomazaných.“ Dobrý katolík ví, že si Pán Bůh sám vyhradil soud. Modlí se za své kněze, obětuje za ně, pláče nad těmi, kteří nejsou na výši. Ví však také, že většina kněží hledí k svému svatému ideálu, a že se snaží s milostí Boží o jeho uskutečnění. A skutečně hojná a přebohatá je milost v životě kněží. Dává mu zapomenoutí na všechny bolesti a utrpení, jež musí kněz v dnešní době snášeti. Milost Boží jej stále pobádá k výkřiku: „Můj los padl na nejnuzněnější.“ — Byl jsem jednou na kněžském jubileu. Jubilant řekl ve svém proslovu, že v dlouhých letech svého kněžství musil mnoho těžkého prodělati, ale kdyby ještě jednou se měl rozhodnouti, že by bez rozmyšlení opět vstoupil do svatyně. Tak smýšlí každý dobrý kněz.

Význam kněží pro katolíky znají dobře nepřátelé Boha a Církve. Při každém převratu, při každé revoluci, při každém boji proti náboženství jde se nejprve proti kněžím. Proč? Protože mají v moci sílu, proti níž je ďábel bezmoc-

ný, proti níž nezmohou ničeho přívrženci ďábla. Na nás to záleží, abychom svatou úctou ke kněžím Církve sv. učinili tyto síly užitečnými pro naše duše.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

BENEDIKTINSKÉ HODINKY.

Capitulum.

V každém klášteře možno vidět v blízkosti kostela místnost působící zvláště přísným a imponantním dojmem. To je kapitulní síň. Je-li kostel panující duší klášterního života, kapitulum se zdá do jisté míry hlavou jeho organismu. První ponouká ducha k rozmachu, druhá metodicky ho řídí v jeho časových projevech. Právě v kapitolu mimo jiné úkoly se denně koná hlavně rozdělení práce.

Kdysi zřizovali kapitulum vždy v té části kláštera, jež hleděla k východu. Ze zbožných cvičení tam konaných vždy bylo vyhrazeno místo četbě jedné kapitoly ze svaté Řehole. Z tohoto zvyku, že se tam četlo *Capitulum Sanctae Regulae*, že se tam četla kapitola ze svaté Řehole, z toho dostala místnost i jméno a uchovala si je dodnes. Toto místo všemi vážné, kde se scházejí všichni členové konventu, je sídlem hlubokého kouzla, ba intimního kouzla. Kdyby světský člověk mohl tam vejít, byl by svědkem skutečně rodinných shromáždění, snad trochu přísných, ale neoloupených dosud o originalitu, jež ochotně se projeví jen tam, kde se sešly čisté duše. Uvidíme to hned, až budu mluvit o proviněních.

Jakmile se skončila Prima, bratři se řadí v průvod po dvou a jdou do kapitolu, zachovávající přísné mlčení; například starší, mladší za nimi. Když vstoupili, dvojice se uctivě sobě poklonily, pak usedají.

Jakmile jsme překročili práh, ihned si všimneme velikého kříže; tyčí se ve své bolestné prostotě a jeho majestátní ramena vyzývají k mlčelivé účasti.

Ze středu síně vyrůstá široký, nízký sloup; jako z nějakého barevného snopu rozbíhají se z něho křivky gotických oblouků. Kolem u stěn jsou připevněny dřevěné lavice. Na ně tiše a klidně usednou mniši, jakmile akolyta postavil pult před onen nízký sloup a počal zpívat martyrologium.

Neboť toto nové Oficium, jež je prvním denním kapitulním shromážděním, nastupuje bez přechodu po Primě; ale toto Oficium má zvláštní ráz, skoro rodinný, jak se ukáže při modlitbě před prací, při četbě nekrologů a hlavně při vyznávání chyb.

Zpěv martyrologia, jímž kapitulum počíná, přináší vábnou vůni starých věků, spících a zašlých dob našich předků, ale denně znovu oživujících na akolytových rtech.

Je to sláva křesťanství, jež kadidlovou vůní dýše z každého slova a z každého jména. A počet těch slov je téměř bez konce a k nim se trvale pojí památka na mučedníky i panny a vyznavače, na milé spolubratry a ctihodné spolusestry, na celý ten pokorný a hrdinský zástup Božích svědků víry.

Jsou bez počtu ta jména plná úcty, ba jsou pouhým písokovým zrnkem v moři staletí. Sám puntičkářský Usuard, jenž je sebral v podivuhodný poklad, došel k tomu, že jich připadá asi 300 na den... Akolytův zpěv by též nestačil na takovou komemoraci, a proto končí ustálenou formulí, již leckterý z bratří jen nerad zpívá: *et alibi aliorum plurimorum Martyrum et Confessorum atque sanctarum Virginum* — a i jinde (vzpomínka) na přemnohé jiné mučedníky a vyznavače a svaté panny...

Do vzpomínce přichází oznámení svátků. Každý den v týdnu odpovídá jedné t. zv. *Feria*, to je svátku Páně, Panny Marie, Světce, Mučedníka.

Hebdomadář pak pronáší prosbu, jež počíná slovy: „*Sancta Maria et omnes sancti!* — Panna Maria a všichni svatí“, totiž Světci, jichž jsme vzpomněli jménem, a všichni ostatní. Bratří se tedy doporučují do ochrany dávno zemřelých, opomíjených i vzývaných, těch, kdo na věky spí v lůně věčné blaženosti.

Pak se již přistoupí k rozdělení práce. Ale před tím ještě se obracejí k Bohu s modlitbou, aby požehnal každému dílu. Opat dává požehnání a v té chvíli končí se noční mlčení (t. zv. velké mlčení). Podle toho též ve starých klášterních ordinářích verš „*Deus in adiutorium meum intende* — Bože, shléd-

ni k mé pomoci“, jež se říká před rozdělením práce, se jmenuje *Versus ad solvendum silentium*.

Další zvyk, který nikdy ráno v kláštorech se neopomíjí, je čtení nekrologia. Dojemný zvyk a skoro význačnější než čtení martyrologia. Je známo, že práce podle benediktinského ducha je spolu s modlitbou nejjistějším vůdcem na cestě k dokonalosti. Je proto dobře, když každý, než začne uloženou práci, obrátí mysl k zemřelým spolubratřím, kteří se zvláště povzbuzující zbožností žádají zpět svou část svatě námahy.

V knize nekrologů jsou zapsána jména drahých zemřelých Řádu, většinou členů benediktinské rodiny, mnozí se k ní poji pak jen dobrodiním svých darů nebo bratrstvím, jež si zasloužili svou láskou k ní.

Čtení těch jmen uchovává ve veliké rodině toho ducha, který byl její silou a jehož čistý dech se má neustále předávat a jako věčné světlo před oltářem nikdy nemá vyhasnout. Aby se nadýchali svěžestí zdroje, jež z těch jmen stoupá, není třeba dlouhé meditace a pochopíme, že to byl šťastný nápad, když kterýsi biskup v VII. století se rozhodl nazvat „Knihou života“ ony stránky, z nichž dále hovoří tolik vzpomínek.

Konečně za všechny, jichž úmrtí toho dne připadá, komunita se modlí *De profundis*.

Mezitím do kapitulní síně vešli noví členové. Jejich dlouhé vousy sahají až na prsa a připomínají patriarchální vous svatého Benedikta, jak jej vidíme na obrázcích a medailkách. Jsou to bratři laici. Postavili se před opata do několika řad a čekají.

Ākolyta dočetl kapitolu ze svaté Řehole a opat se ujal slova. V řeči otcovsky se obrací ke svým synům a líčí účinné ctnosti svatě poslušnosti. V kláštorech raného středověku však opat se nespokojil pouhými rodinnými promluvy. Hlavně o svátcích měl skutečné kázání. Tomuto dobrému zvyku vděčíme za podivuhodné památky řečnického umění, jako jsou na příklad promluvy svatého Bernarda. Dnes však obyčejná odpolední konference nahrazuje tyto opatské homilie.

Nastává nyní *Capitulum culparum* — vyznávání chyb. Toto cvičení v řeholní kázni však se liší od svátostné zpovědi tím, že se tam vyznávají pouze vnější chyby. Protože Bene-

diktin stále usiluje o stav dokonalosti, zdá se zcela přirozené, aby netrpěl žádnou chybou. Svátý Benedikt chtěl, aby jeho žáci každou chybu napravili pokáním, aby tak žádný špatný příklad daný spolubratřím nezůstal nepotrestán.

Tato důležitá část kapitula ani dnes se vůbec neliší od dřívějšíka. Snad dávní mniši se zdají přísnější na sebe, než jsou dnešní bratři; také opati dříve často a ochotně určovali bití metlou pamětliví mudrce, jenž napsal: „Mrskej syna metlou a vysvobodíš jeho duši od (věčné) smrti“ (Přísloví 23, 14).

Opat začínal kdysi jako začíná dnes: „*Loquamur de ordine nostro* — mluvmе o pořádku!“ Na ta slova vinníci se vrhli tváří k zemi. Opat pokračoval: „*Quid dicitis* — co pravíte?“ A odpovídali mu: „*Mea culpa* — má vina“.

Pak byli jednotlivě vyvoláváni — nejdříve novicové, pak bratři laici a na konec choroví mniši — a každý šel vyznat své chyby. Leže opět bez hnutí na zemi čekal rozsudek. Opat uvážil vážnost provinění a pak určil trest: půst, zvláštní modlitby, žalm nebo dva či více, anebo konečně bití metlou.

Vykonání toho trestu se neobešlo mnohdy bez ceremonií trochu podivných. Odsouzený mnich usedl na místě, kde prve ležel na zemi. Svlékl kukulu, složil si ji na klín, pak rozepjal tuniku a obnažil paže a záda až do pasu. Pak zardělý hanbou sklonil hlavu a mlčky čekal; jen občas pootevřenými rty zašeptal: „*Mea culpa* — má vina“ nebo „*Ego me emendabo* — polepším se“. To častěji opakoval po celou dobu trestu, jenž končil na opatův rozkaz. Pak s pomocí bratra si oblékl tuniku a zase klidně čekal, až opat mu řekl: „*Ite sessum* — jděte na místo“. Kajícník se hned uklonil a šel na své místo. Nikdy podrížený nevykonával trest nad představeným, nýbrž opačně nebo rovný nad rovným.

Netřeba připomínat, že o trestu bití metlou v klášterním okolí v rozpálených mozcích klíčily nejděsnější báchorky. Ale četné benediktínské anály nás bezpečně a věrohodně ujišťují, že se postupovalo diskretně a s láskou. Ostatně tento trest byl zvykem naprosto běžným a ve většině klášterů se spotřebovalo značné množství metel. Bdělost bratří semenářů byla stále podrobena zkoušce a jedním z jejich naléhavých úkolů bylo opatřit pro kapitulum dost metel různého druhu.

Časem praxe tohoto biblického nástroje rozumně polevila

a dnes se již od metly upustilo. Dnes se mnich obžalovává veřejně před opatem a spolubratry. Pak klekne, aby vyslechl napomenutí představeného, a když dostal pokání, jde na místo. Srdce se kaje.

Capitulum culparum neznámá vždy nutně mrazivou přísností. Ba mnohdy jen vážnost posvátného místa, kde se koná, potlačí srdečnou veselost, jež by jinak propukla. I ka-

Obraz sv. Prokopa v refektáři kláštera břevnovského.

Socha sv. Prokopa v Polici nad Metují.

pitulum zná chvíle zdravého humoru a věru nejsem si jist, zda bezvousé tváře Otců jsou vždy nehybné, aby utajily smích, jenž je přece nakažlivý, mnohdy by opravdu potřebovaly dlouhého vousu bratří laiků. Uzávěr kapitula se totiž koná v refektáři v poledne při obědě, kdy se konají satisfakce za učiněné škody. A tak jsem byl též svědkem cvičení v polepšování a mohu říci alespoň jeden případ, jenž se mi velmi líbil.

Při satisfakci je zvykem, aby vinník, je-li to jen možné, nesl v ruce „corpus delicti“. Zachovávajíce tento předpis,

přišli jednoho dne dva bratři před stůl Otce opata. Jeden z nich čistil oltářní schody, z nešikovnosti uklouzl a málem byl by se natáhl na zemi a byl by se tak dopustil chyby mnohem větší, než byla ta, z níž se obviňoval. Při tom se nešťastně ohnal a urazil hrdlo vázy úctyhodných rozměrů. Bez rozmyšlení pokorně přišel do refektáře a objímaje oběma rukama důkladný střepeň, stěží mohl pokleknout. Pohybem rozhněvaným na svou vratkou rovnováhu prosil za odpuštění, na něž moudrost představeného ho nechala bolestně čekat.

Vedle něho skromně klečel jiný bratr trochu „levý“. Jeho vina byla v tom, že v půli přelomil svíci. Aby lépe mohl rozjímat o své chybě, měl oči zavřeny; v sepjatých rukou držel velikou svíci a nepozoroval, že horní polovina, která s dolní tvořila dosti tupý úhel, svým koncem čněla nad opatem a takto namířená vypadala jako nějaká hrozící ruka.

Mezitím co opat klidným okem pozoroval oba nešťastné bratry, táhlo ten den na lavicích podél stěn nepozorovatelně hnutí upřímného veselí.

Hrůza z metly silně ochabla.

* * *

Capitulum culparum tím, že bylo uchováno, čistí srdce i ducha. Vinníci se v něm zbavují tíže svých provinění. Ostatní, šťastnější, s užitkem rozjímají o působivosti poučení.

Když kapitulum skončilo, mniši se dávají do denní práce.

Otec opat odchází z kapitula první, za ním jdou Otcové a poslední vycházejí bratři laici. Každý jde tam, kam ho volá povinnost. Zatím nad poli a klášterními budovami vyšlo velikolepě slunce a počíná svaté dílo činné a klidné práce, krásné jako nebeský hymnus.

Paříž.

Eduard Schneider.

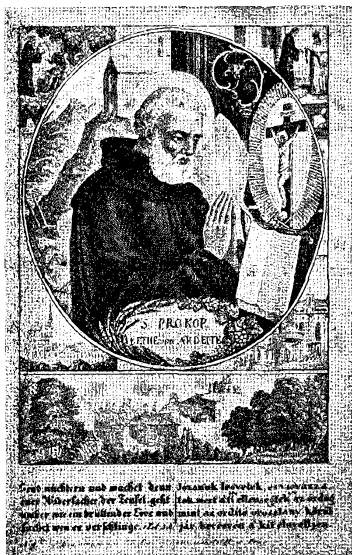
PŘÍSPĚVKY K IKONOGRAFII SVATOPROKOPSKÉ.

V.

Sv. Prokop v kukule benediktinské.

Mladší, sázavský typ zobrazování sv. Prokopa v celém opatském ornátě pontifikálním přirozeně neměl v celkovém vývoji ikonografie tohoto světce výhradné platnosti.

S některými analogiemi staršího typu sv. Prokopa v čer-

Friesova ocelorytina sv. Prokopa z r. 1835.

Arnoldova mědirytina sv. Prokopa.

ném oděvu benediktinském shledáváme se i v době baroku a v časech pozdějších.

Podoba světce sázavského, oděného v obširnou, řasnatou, černou kukulu, podle v Itálii ustálených starých předpisů, kterými ovšem se řídili mniši řádu sv. Benedikta též v klášterích našich, vystupuje na malbách, sochách a zejména hojně v drobné grafice.

Vzácnou malbou takovou jest olejový obraz sv. Prokopa

v životní velikosti od Petra Brandla (1668—1735) v refektáři kláštera sv. Markéty v Břevnově, tvořící krásný protějšek tamže se nalézajícímu obrazu sv. Vojtěcha od téhož mistra.

Ze sokulptur jest především uvésti dobře řezanou sochu světce sázavského v životní velikosti, stojící ve výklenku konventní kaple sv. Gertrudy benediktinského kláštera v Broumově; jest z polovice XVIII. stol.

Před farním — dříve klášterním — kostelem Panny Marie v Polici n. M. nalézá se na barokním podstavci socha sv. Prokopa v životní velikosti, pocházející z druhé polovice XVIII. stol.

Socha sv. Prokopa v konventní kapli kláštera broumovského.

Socha sv. Prokopa v sakristii na Sázavě.

Na starobylé, uměle řezané paramentní skřini v sakristii farního, dříve klášterního kostela sázavského jest menší dřevěná socha sv. Prokopa, práce to mnichů sázavských z počátku XVIII. stol.

Nejen na obrazech a sochách, ale i v malé grafice vyskytuje se podoba sv. Prokopa v tradiční benediktinské kukule.

Reprodukuje se dvě ukázky takových nábož. obrázků.

První jest zdařilá mědirytina, rozměrů 14×9 cm, od

Jana Arnolda (nar. v Hradci Králové r. 1735, žil v Praze v letech 1763—1772).

Druhý obrázek, ocelorytina, rozměrů 9×6,5 cm, představuje v kruhovém rámci sv. Prokopa, modlícího se před Ukřižovaným; v pozadí nad řekou na skále kostelík sázavský. Dostí nejasné jsou v cípech drobné výjevy: setkání se sv. Prokopa s knížetem Oldřichem, založení kláštera sázavského knížetem Břetislavem I., klášter břevnovský, kostel Všech svatých na hradě pražském, dole obdélníkový pohled na údolí sv. Prokopa u Hlubočep. Pod levým rohem: L. Friese inv. et del., pod pravým rohem: J. Kovatsch sc. Nejnižší: „Eigenthum der Blindenversorgungsanstalt in Prag. 1835.“

Zakončuji obrázkem, jímž vyzdobil mistr V. H. Brunner titulní list Střížova překladu latinské legendy o sv. Prokopu; knihu vydalo „Družstvo přátel studia“ v Praze 1923.

Praha.

Min. rada Jan Kakš.

Brunnerův sv. Prokop.

BENEDIKTINSKÉ KLÁŠTERY V NORSKU.

Panenský klášter v Oslo.

(*Clastrum monialium sanctae Mariae.*)

Také tento klášter zmizel tak dokonale, že se neví určitě, kde vlastně stával. Lange myslí, že nejspíše tam, kde je nyní osloská trestnice, na východ od hlavního nádraží osloského a na sever od železniční trati do Nidarosu (Trondhjemu).

První zmínka o klášteřu je k roku 1161 při zprávě o bitvě,

kerou na ledě mezi Oslo a ostrovem Hovedö (Hofudey) svedl král Ingi s králem Hákonem Širokoplecím (Herðibreidr). Jedno křídlo Ingova vojska totiž prý šlo vzhůru k „nunnusetru“, k ženskému klášteru. Neznám je zakladatel kláštera a neznáma doba založení. Ví se jen, že byl zasvěcen 27. září. Ale lze prý se domnívat, že byl založen v I. polovici 12. věku, a to od biskupa v Oslo, jemuž byl klášter podřízen.

Že to byl klášter benediktinský, vyvozuje Lange z toho, že jistá sestra Ragnhild Genovefa, která se nejprve vyskytuje v Oslo, později se jmenuje jako abatyše v Gimsö, ale v Gimsö určitě byly benediktinky. Podobně se děje zmínka o klášteru sv. Benedikta v Oslo, kde nebyl žádný mužský klášter toho řádu; musí to tedy býti „nunnustr á Leirunni“, jak se říkalo ženskému klášteru, o němž mluvíme.

Také o tomto klášteru jsou jen skrovné a nesouvislé zprávy o některých darováních pozemků, na př. od krále Filipa (1207—1217) a královny Kristýny nebo od mistra Thorleifa, kanovníka hammarského, v jeho závěti 1237. Jeden z největších statků klášterních, Storaker, se připisuje v registru z roku 1622 biskupovi osloskému Helgimu k roku 1186. Papež Inocenc III. vydal klášteru ochranný list 1209. Podobné listy pocházejí od některých arcibiskupů nidarósských, na př. od Sigurda Petra (1230—52), od Árna 1349, od Gauta 1478, a jak se zdá, ode všech králů. Zdá se, že vůbec bylo zvykem při každé změně na trůnu potvrzovati všechny svobody nejen měst nebo dómových kapitul, nýbrž také klášterů.

Z roku 1248 je svědectví o tom, co Maria, dcera Árnova, přinesla s sebou do kláštera. Zachovaly se také rozličné darovací listiny, týkající se pozemků nebo práva k lovu ryb.

Nejstarší určitě známá abatyše je paní Gro, jejíž jméno se vyskytá v letech 1299—1326. Té doby požíval klášter jak vnitřního blahobytu, tak vážnosti navenek. Mezi rozličnými listinami, které toho času král Hákon vydal klášteru, potvrzuje mu jedna držení jistých statků, které paní Gro a její matka Gunhilda darovaly klášteru za jmenovanou Gro a za její sestru (1300). Jiné potvrzení od téhož krále se týká 4 statků, které darovala témuž klášteru jakási paní Ingeríd (snad dcera Áslakova). Král Hákon vydal paní Gro také rozhodnutí o právu kláštera na lov lososů ve farním okrsku Arendalském (na pobřeží jihozápadně od Oslo). Táž aba-

tyše učinila s předchůdcem Hákonovým Eiríkem několik pozemkových směn (1299). Roku 1301 byla do kláštera přijata nějaká sestra, která přinesla s sebou 2 dvory v Heidmarce a část statku Lindernu v kraji osloském. Kníže Viclav III. (patrně nějaký kníže pomořanský) ve své závěti 1302 daroval klášteru 30 norských marek (hřiven). Takovému rozmnožení pozemkového majetku šly v zápětí rozmanité spory, na př. s cisterciáckým klášterem na Hofudey o lov v Djúpvíku a s kanovníky osloskými o dvůr Kjölbjerg u Oslo. R. 1306 zdůrazňuje král Hákon právo kláštera k lovu ryb ve Frysja a zakazuje všem jiným lidem, aby tam lovili. Týž král daroval 1315 klášteru stříbrný kříž s kameny a ostatky. Dlouho se asi vlekly nějaké spory o právo na lov lososů v Enningdal, neboť k té záležitosti platí královské výnosy z let 1322, 1323, 1326 a 1347.

Po paní Gro byla abatyší paní Gunhilda, která opět měla spor o Djúpvík s klášterem na Hofudey a 1334 prodala statek Dunheim v Raumaríki. R. 1331 daroval kanovník v Oslo Guttormr Hávardsson klášteru 2 marky peněz a libru vosku. Když král Magnús roku 1335 slavil ve Švédsku svatbu s francouzskou princeznou Blankou namurskou, vypůjčil si od kláštera nádobí, začež se potom odměnil některými dary.

Roku 1347 se jmenuje jako abatyše paní Elín, která snad zemřela ve dnech černé smrti, neboť již roku 1351 byla abatyší paní Thóra, kterou 18. listopadu t. r. biskupský oficiál upomínal, aby zaplatila 96 marek a 3 öry, které byl klášter dlužen na papežský desátek. Protože pak neměla hotových peněz, zastavila na radu oficiálovu a za souhlasu přítomné převorky Sigrídy a sestry Ragnhildy Genovefy jeden klášterní statek oltáři sv. Šebastiána v biskupském chrámě v Oslo. Kdyby zástava nebyla do 3 let vyplacena, měl statek připadnouti řečenému oltáři, a klášter měl dostati, oč statek stál více než řečenou dlužnou sumu. Roku 1352 odkázala 15. října Elín, dcera Thordova, klášteru hedvábné roucho a jeptišce Alžbětě jeden *agnus Dei*. Zároveň odevzdala svou dceru Ingebjörgu Bohu a obětovala ji klášteru jeptišek v Oslo, dávajíc s ní jisté pozemky a 40 marek peněz kromě rozličných šatů a domácího náradí.

Již 1357 se shledáváme s novou abatyší Sigrídou, dcerou Jónovou. Snad to je převorka, o níž se stala zmínka výše. Zdá se, že za jejího času se vedlo klášteru dosti špatně, ne-

boř abatyše prodávala statek po statku. Teprve v poslední třetině 14. věku svědčí listiny opět o některých nových pozemkových přírůstcích skrze dary a odkazy.

V pozemkové knize biskupa osloského Eysteina z roku 1396 je zapsán také majetek tohoto kláštera. Náležely mu tenkrát 272 statky, některé značně veliké, většinou však menší. Brzy potom, totiž 1401, vzrostl tento majetek odkazem říšského rady pana Jóna Marteinsona, který náležel té doby k největším statkářům norským a klášteru zanechal jednu dvanáctinu svých statků v Raumariki, Heidmarce, Follo a na ostrovech Soleyjar. Mimo to měl klášter dostati 2½ marky na rozdání chudým, a kdyby zemřel před svou poutí do Říma, měla býti jeho mrtvola uvedena s koněm a brněním do rozličných kostelů v Oslo, také do kostela jeptišek, a od dědiců opět mohla býti vykoupena za 30 marek.

Také v 15. věku dostával klášter dary, ač již ne tak často. Při jedné takové příležitosti (1419) se jmenuje abatyše Kateřina a později, kolem 1437, Olof, dcera Jónova. Z r. 1447 se zachovala písemná dohoda mezi ženskými kláštery v Oslo a na Gimsey, že když zemře některá sestra, budou „vigilie“ za ni konány vzájemně v obou kláštorech, což je ostatně nový důkaz, že osloský *nunnusetr* byl řádu sv. Benedikta.

Z let 1459—76, kdy byla abatyší Elín, dcera Jónova, zachovala se kromě listin, týkajících se nájmu, koupí a prodejů, písemnost zvláštní povahy. Kněz (nebo farář) na Thjødlingu si totiž vypůjčil od zmíněné abatyše jakousi knihu na pout do Říma a dal za ni do zástavy svůj statek, který měl připadnouti klášteru, kdyby knihu řádně nevrátil.

Král Jan potvrdil 1483 všechny starší svobody a majetky klášterní a přidal k tomu sud lososů, který měl každý rok odevzdati královský úředník na Bratsbergu. Abatyší byla toho času Ingerid, dcera Björnova, připomínaná naposledy 1500.

Z abatyší 16. věku se v listinách jmenují panna Markéta, dcera Nilsova (1511 a 1516) a panna Karen, dcera Erikova (1530—37). Ještě v těchto letech nabyl klášter některých pozemků.

Žádné zprávy se nezachovaly o tom, kterak se vedlo klášteru v době reformace; zdá se, že nějaký čas si zachovával ještě jakousi nezávislost, alespoň není jmenován mezi kláštery, které byly 1533 sekularisovány a ještě 1544 se jmenuje

abyše panna Elen, dcera Halvardova, která toho roku vyměnila nějaké zboží s Petrem Hannessönem, hejtmanem na Ågershusu. Norský kancléř Petr Hvítfeld dostal 13. října 1547 panenský klášter v Oslo v léno s povinností, aby „živil a šatil“ jeptišky. Do kláštera byl ustanoven luteránský kazatel a pan Petr Hvítfeld měl se postarati o jeho vyživování. Po Hvítfeldovi dostal klášter lénem Petr Hanssön na Ågershusu, ale stavení klášterní byla již 1551 tak chatrná, že tento pán učinil o tom oznámení králi, který udělil klášter hejtmanovi hammarskému Kristiánovi Munkovi (1551) a uložil mu, aby klášter opravil. Když pak on prohlásil, že by taková oprava byla příliš nákladná, slíbil král, že mu nechá léno to nadosmrti. Poslední zmínka o jeptiškách je z roku 1551, kdy konventní sestra Gertruda, dcera Thjostolfova, prodala své právo na nějaký požitek z jistého statku Markovi brusiči. Je ostatně dosti nejasno, jak mohla rozhodovati o nějakém majetkovém nebo požitkovém právu, když majetek klášterní byl již té doby dáván v léno svěským osobám. Roku 1616 dovolil král měšťanstvu v Oslo, aby užilo kamení z kostela panenského kláštera na stavbu radnice.

* * *

Panenský klášter na Gimsey.

(Clastrum sanctimonialium in Gimbisey.)

Gimsey nebo Gimbisey a dnes Gimsö je ostrůvek v řece Skienelvu, která jej obtéká svými slapy. Je to v samém sousedství města Skienu (Šén), které leží na sever odtamtud, na levém břehu zmíněné řeky, a jest konečnou stanicí dráhy, vycházející z Oslo (z dřívější Kristianie) na jih do Tönsbergu a Larviku při západním břehu Kristianského fjordu.

Panenský klášter benediktinek na Gimsey skoro jistě prý založil Dağr Eilífsson, jeden z velmožů norských, kteří byli s králem Magnúsem Bosým (berföttr) na jeho výpravě do Irska, kde král ten 1103 padl. Lange myslí, že klášter byl založen brzy po 1110, kdy účastníci výpravy krále Sigurda, poutníka jerusalemského (Jórsalafari), do Svaté země přinesli do Norska živý zájem o kláštery. Ostrůvek Gimsey prý náležel bezpochyby ke statku Bratsbergu, kde sídlil

syn Dagův Gregorius. Když Gregorius 8. ledna 1161 zahynul jako přívrženec krále Jngiho u Forsu na východní straně fjordu Kristianského, byla jeho mrtvola odvezena na Gimsey, kde jeho sestra Baugéidr byla toho času abatýší.

Ze století 13. chybějí zprávy o klášteřu. Ve 14. stol. král Magnús Lagaböter odkázal 30 marek běžných peněz klášteřu na Gimsey, který byl 1317 vyhořel. V polovici 14. věku jakási paní Ronnog (asi Rannveig), dcera Smidova, se dala do klášteřa na Gimsey, patrně jako „strávnice“ (próventukona), a darovala mu 2 dvory, později pak ve své závěti ještě 7 dvorů. V tomto století se jmenují jako abatýše paní Ása a později paní Gelaug. Obě znamenitě rozmnožily koupěmi klášteřní majetek. Za paní Ásy se jmenuje jakýsi Roar jako klášteřní správce (hospodář). Zdá se, že klášteř za dobré správy vedl také dobré obchody, což asi nebylo po chuti městečku Skienu (Skida) na druhé straně řeky, ačkoli podle Langeho ono jediné z norských měst má co děkovati klášteřu za svůj vznik. Mladý král Hákon VI. vzal město do své ochrany jako předešlí králové, a starý král Magnús potvrdil za svého pobytu na Gimsey synovu listinu 21. listopadu 1371, přidav záповěď, aby se na Gimsey neprovozoval žádný trh, leč pokud by toho abatýše potřebovala pro opatření svého klášteřa. Sluší tu ostatně podotknouti, že klášteřy, které měly veliký majetek pozemkový, musily se starati o odbyť rozličných plodin a užitků (kožišin, ryb, másla a pod.) a zase si musily opatřovati věci, kterých potřebovaly, což se asi často musilo díti výměnou, protože větší sumy hotových peněz bývaly vzácné.

Abatýše Ragnhild Genovefa vyměnila 19. listopadu 1392 některé statky s biskupem v Oslo Eysteinem. Na srovnání ceny odpustil při tom biskup klášteřu 7 starých marek, které mu byl klášteř dlužen. Zdá se, že příznivcem klášteřa byl říšský rada pan Gaute Eriksson, který se zúčastnil uzavírání známé Kalmarské unie 1397. Dokonce se připomíná zvláštní jeho ložnice v klášteři a v klášteřním kostele chtěl býti i se svou manželkou Markétou pochován. Když zemřela, daroval klášteřu za její hrob tři dvory. Roku 1401 dal biskup Eysteinn sepisovati církevní majetek v kraji kolem klášteřa na Gimsey, a ukázalo se, že klášteř má té doby 266 dvorů buď úplně nebo z části. Také v diecési bergenské měl 9 dvorů. Jsou to patrně ty pozemky, z jejichž řádné správy dala

abatyše Helga roku 1413 kvitanci paní Ingeborze, dceři Erlingově. Za reformace tyto dvory byly přiděleny luteránskému biskupovi v Bergenu.

V letech 1439 a 1440 se v listinách připomíná Eilífr Sveinson, kněz na Gimsey, jistě týž, který roku 1475 prodal jako kněz a *mansionarius* na Gimsey statek Berdorsrud na Follo Petrovi Jónssonovi, arcikněži v Oslo. Roku 1447 se jmenuje abatyše Skolastika, za níž se stala ona výše zmíněná dohoda s panenským klášteřem v Oslo o vzájemném konání služeb božích za zemřelé sestry. Papež Mikuláš V. potvrdil na abatyšinu žádost privilegia a milosti, které jeho předchůdci udělili klášteřu na Gimsey.

Poslední abatyše, o níž se děje zmínka, je Markéta, dcera Amundova, která 21. dubna 1514 prodala půl statku Jónsgard Gunnarovi Thorsteinssonovi jakožto zástupci kostela v Skienu za 22 dánských marek.

Další zmínky o klášteřu se týkají toliko rozličného vkládání světské moci do klášteřních záležitostí a jeho potomní sekularisace. Již Kristian II. (1513—1523) dal klášteř v léno Diderikovi Tolderovi, a Kristianův nástupce Frederik I. Ivarovi Jenssönovi (1529), uloživ mu zároveň, aby „dával panám na živobytí, jak je v obyčeji“. Katolický ještě biskup Jan v Oslo protestoval 1533 proti takovému jednání u říšské rady norské, ale marně. Král Kristian III. si ke konci třicátých let 16. stol. umínil zříditi na Gimsey železnou huť, pročež musil Oto Anderssön, který toho času držel klášteř jako léno, vyměnití jej za jiné léno (Hamarr). Ågershuský hejtman Petr Hanssön oznamuje králi 27. března 1540, že Oto Anderssön přivolil k takové výměně a že zároveň „všecky jeptišky ze svobodné vůle se vystěhovaly a vdaly se, vyjímajíc jednu starou jeptišku, která se nechtěla vdávati; ale i ona se vystěhovala ze svobodné vůle a je nyní u svých přátel. Vaše knížecí milost může býti jista, že nebyly nikterak nuceny, aby se vystěhovaly.“ Klášteř i kostel vyhořely potom roku 1546 a tak zmizelo toto staré založení úplně. Dnes není ani po zříceninách nijaké viditelné památky.

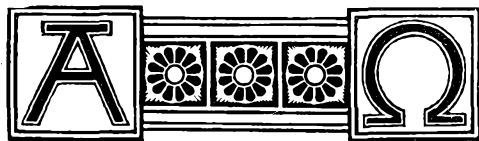
* * *

Na konec přidávám malou zmínku o Grönlandu. Jako Island byl obydlen hlavně vystěhovalci z Norska, tak zase

Grönland vystěhovalci z Islandu. Jejich potomci udrželi se tam asi do druhé polovice 15. století. Nemoci a vpády Eskymáků zničily nehojné obyvatelstvo, které se ke konci 10. století usadilo na západním pobřeží grönlandském (od 60. do 65. stupně sev. šířky). Grönland, který měl nanejvýš asi 3000 obyvatelů, měl své biskupství v Gardech (Gardar). Byly tam také 2 kláštery, a to jeden řeholních kanovníků ve Vatsdalu a druhý panenský klášter řehole sv. Benedikta v Rafnsfjordu. Oba byly zasvěceny sv. Olafovi. Později prý tam byl také ještě jeden klášter dominikánský. V době největšího rozkvětu bylo prý na Grönlandě 280 statků (dvorců) a to 190 v jižním kraji (Islandané říkali „východní kraj“) a 90 v severním („západním“). Křesťanství tam bylo uvedeno roku 1000, první biskup pak, Nor Arnold, byl posvěcen v Lundu 1124. Malá diecése gardská měla jen 16 kostelů, a po smrti biskupa Álfa 1378 bývali sice ještě ustanovováni biskupové pro Grönland, který měl za metropolitu arcibiskupa nidarósského, ale neví se, přišel-li tam ještě některý skutečně.

Praha.

Dr. Karel Vrátný.

PŘÍRODA VE SVATYNI - SVĚTLO.

VI.

Všechen život je ohněm — v nejširším i v nejhlubším smyslu slova. Když Bůh řekl: „Buď světlo!“ zanítil svou všemohoucností a svým duchem životní oheň v mrtvých prvcích. Tím byly tyto prvky uvedeny v pohyb a rozloučení a ve světle staly se novými celky. Rostlinný svět, stvořený třetího dne, stejně jako hvězdy na nebi dne čtvrtého, ba i zvířata a „muž světla“, člověk stvořený naposled: ti všichni byli tvůrci, stále stupňovanou napodobeninou ne-

stvořeného Prasevřtla a jeho stvořeného obrazu — světla prvého dne.

Aby se stali pro jiné světlými, ozařujícími, zahřívajícími a oživujícími, muselo vše temné býti bez odporu ohněm stráveno, to znamená, muselo se podrobiti přetvoření z původní přirozenosti na přirozenost vyšší. A jen potud bude toto přetvoření trvati, to znamená, dokud přirozená temnota hmotných látek bude neustále přemáhána a ohněm odstraňována, jen tak dlouho zůstane toto těleso zářícím. Bez pálení, tavení a žáru žádné záření a žádné světlo. Vlhké dřevo dává jen temný, čadivý, zarudlý plamen, nehořlavý kámen vůbec žádný. Tento svítí jen tehdy, když v ohni proměněním první své tmavé přirozenosti zjasnil se na drahokam. Tak tomu bylo v prvopočáteční přírodě, tak bylo i se člověkem.

Jako všechno světlo má svůj původ v ohni, tak všechno denní světlo na zemi má svůj původ v žáru slunečním. Neboť slunce jako žhavá ohnivá koule, nesmírně velká, obklopená světelnou sférou jako země ovzduším, bylo odedávna známo, třebaš v určité době se lidé domnívali, že je tmavým tělesem, obklopeným světelným obalem. Tomu tak není: jádro slunce je celé ohnivé a ohnivě zářící jako obal. Jak mohl by obstáti chlad a ztuhlost uvnitř ohně a před takovým žářem? — Tím, že slunce nese svou velikostí nebo nesmírností hmoty malou zemi a její spoluplanety, přitahuje ji a nechává ji stále kolem sebe kroužit v určité vzdálenosti stále stejné, ovládá ji zároveň svým světlem a vyvolává v ní vlastní světelné prameny. Že sluneční světlo soustředěné v tak zvaném ohnisku v jediný bod zaněcuje těleso a tak je činí zářícím, je přímým působením světelného pramene. Ale také nepřímou pochází všechno světlo zde na zemi z něho. Svými chemickými a tepelnými paprsky způsobuje slunce chemický rozklad a nové sloučeniny látek. Je to po každé určitý druh spalování, ať již s vyvozením tepla nebo bez něho, v prvním případě většinou také s vyvinutím světla. Také mechanicky vyvolané světelné zjevy lisováním, nárazem, úderem nebo třením — jiskření a ohnivé záblesky — pocházejí ze slunce jakožto z poslední příčiny, neboť ono jest to, které uvádí v pohyb všechny zemské prvky jako síla lidské ruky a bez něhož by ani žádná bylina ani zvíře nemohlo nám býti pokrmem, ba ani člověk sám nemohl by bez něho žít. Vše prostupující éter je uváděn

v pohyb jen světlem slunečním, které pak sdílí hmotným látkám a vše oživuje.

Stejně je tomu i s Božským světlem, neviditelným Sluncem duchů a celého světa. Již zevní světlo sluneční jest milostí, bez níž by neviděl ani nežil žádný tvor zde na zemi, bez níž by nebylo ani dne ani denního díla. Je však jen odleskem Slunce spravedlnosti, Syna Božího, pramene všech milostí, bez něhož bychom nemohli nic činiti, ba ani bychom bez něj nežili. Neboť pravé světlo a pravý život byly jen jím pro svět stvořeny. Je nositelem a zprostředkovatelem nejen světla životodárného, ale také spásonosného; stejně jako viditelné slunce každého rána vykupuje zemi z temnot noci a probouzí její tvorstvo k novému životu světlem, jež z něho vyzařuje. Proto u tak mnohých pohanských národů nacházíme uctívání slunce. Jen proto, že přijali symbol místo praoobrazu a stvořené věci prokazují úctu a klanění, jež přísluší jedině Světlu tvůrčímu a vykupitelskému. Ale jako všechn hmotný pohyb a působení má své těžiště v slunci a může býti nazváno službou slunce, tak také, když nebeské Světlo přišlo na zemi obestřenou chmurou hříchu a když z ní vzešlo jako květ Světla a vydalo nadpřirozené štípení, jehož květy jsou světlem z jeho světla a jehož plody jsou životem z jeho života — jest každé pravé pěstění vnitřního života uctíváním Bohočlověka, službou Slunci spravedlnosti, Ježíši Kristu. Jen to, co se otevírá světlu, obdrží od něj život a světlo. Co se před Sluncem sobecky uzavírá, zůstane temným a přijde do vnější temnoty, jestliže až do posledního okamžiku bude opovrhovati světlem milosti. Proto Kristus, Slunce milosti, musí vše prozářiti a prohřáti, aby vše kráčelo ve světle a mělo život. Celá viditelná příroda byla tímto Sluncem spravedlnosti ozářena — nejen člověk, ale pro člověka také zvířata a rostliny, vrchy a údolí, slunce i měsíc a vše, co náleží k veškerenstvu. Od příchodu Kristova na tento svět, a když se spojil svazkem lásky s Církví sv., nachází se všechno tvorstvo ve vykupitelském procesu. Příroda vstoupila do liturgické svatyně Církve sv., aby s ní velebila svého Tvůrce.

Celé uspořádání církevního roku je vyplněno jen dvojím okruhem svátků, které se k sobě navzájem druzí jako sémě a vývoj, začátek a konec, vezdejší život a život na onom světě — je to okruh vánoční a okruh svátků velikonočních a svatodušních. Srovnajme jenom advent a svatopostní dobu,

vánoce a Zjevení Páně, velikonoce a svátky svatodušní, neděle po Zjevení Páně a neděle po Sv. Duchu. Základní myšlenkou okruhu svátků vánočních je zahalení se Boha ve ve-
zdejší život, aby na sebe vzal boj se hříchem a se smrtí; základní myšlenkou svátků velikonočních a svatodušních je dobyté a zjevné vítězství nad smrtí a oslava opět dosaženého věčného života. Tomuto základnímu charakteru odpovídá dosti dobře poměr obou okruhů svátků k přírodě. Vánoce mluví o ponoření se do noční tmy a do zimního spánku ve-
zdejší přírody, okruh svátků velikonočních a svatodušních o znovuzrození přírody k věčnému jasu. Temno totiž a světlo, zima a léto, zimní spánek rostlin a letní život v rozkvětu u
vezdejší přírody zastupují symbolicky ony veliké protiklady mezi vezdejším životem a životem na onom světě. To je tedy, čím se vyznačuje okruh svátků velikonočních a sva-
todušních, před okruhem vánočním, vzhledem ke přírodě, symbolickým obnovením přírody v kostele, jež znázorňuje přechod mezi slavností umučení Páně na Velký pátek a slavností Zmrtvýchvstání Páně. V prvním okruhu nenacházíme nic, co by tomu odpovídalo.

Chápeme proto význam svěcení hromnic jako zakončení okruhu svátků vánočních s jejich vezdejším charakterem. Světlo přišlo do vezdejších temnot, vrhá však stále přes jejich hranice své paprsky na onen svět. Charakter církevní slavnosti díla vykoupení ve Svatém týdnu je historický, neb přesněji označeno, světodějně dramatický. Církev sv. nechává nás prožívat od Květné neděle až do velikonoce skutečný dějinný příběh — ne snad jako něco minulého, ale jako přítomnou událost, na níž máme plnou účast. Církev sv. zdůrazňuje do jisté míry tuto skutečnou její přítomnost tím, že na místě nekrvavé oběti dá vystoupiti v den smrti Kristovy nejživější připomínku krvavé oběti. Tím proniká zkáza do Církve samé a obraz zkázy Jerusalema, který při tom tvoří pozadí (v temných hodinkách), rozšiřuje tyto myšlenky až k vědomí zničení a zrušení veškerenství v jeho nynějším stavu.

Z této myšlenky na zrušení universa, v němž pociťuje Církev plný význam smrti Kristovy, vychází nyní obnovení, jehož mystické znázornění, především řečeno, jest uloženo v okamžiku přechodu ze vzpomínky na smrt Kristovu ke slavnosti Zmrtvýchvstání ve svaté liturgii Bílé soboty. V této

slavností vystupuje opět v pozadí hlavně historický moment: slavíme zde, co již je skončeno, ale ze skutečných úkonů vycítíme, že je zde něco skryto, co se teprve v budoucnosti vyplní.

Co přichází nám vstříc jako základní myšlenka tohoto mystického obnovení universa? Zcela zjevně bude toto očekávané obnovení veškerenstva, jak se zde mysticky oslavuje, postaveno po bok onomu původnímu jeho stvoření. Je to jasně vysloveno, jak v dvanácti proroctvích s příslušnými modlitbami, stejně jako v liturgických úkonech. První proctví je úplným čtením dějin stvoření; je základem všech ostatních, na ně je stále odkazováno. Úkony však jsou úplným znázorněním dějin stvoření v jejich základních tazích, spočívající na vzájemném odporu mezi světlem (duchem) a vodou a na jejich vyrovnání. Ze zániku člověka, jeho původní, pokazené přirozenosti, z jeho starého přirozeného a smyslného života má vzejít nový, nadpřirozený život. Tak tomu bylo u Ježíše Krista při jeho zmrtvýchvstání. Zde v tomto skalním hrobě vznikla opět nová jiskra života a přešla pak na tisíce a milióny a probouzí také je k novému bytí. Proto nemohlo se zdátí nic názornějším a vhodnějším, než že Církev sv. právě tuto moc zmrtvýchvstání určila pro křest katechumenů. U vyvolených křtěnců, kteří podle apoštolských pravidel měli býti zkoušeni a v době postní měli býti ve svatých naukách často poučováni, je zcela příhodné, že v den smrti Ukřižovaného a v den zmrtvýchvstání zemřelého kajícnost křtu utvořila ze staré přirozenosti novou, a v těch, kteří budou znovuzrozeni, že bude mítí účinek zmrtvýchvstání a smrt Kristova.“ (Alkuin.)

Jak krásné je svěcení ohně na Bílou sobotu a názorné pro obě (i pro zmrtvýchvstání Ježíše Krista i pro počátek nového nadpřirozeného života v nás křtem svatým), jím počínají se obřady v tento den. Všechna světla jsou zhašena, proto bude vyvolána z kamene nová jiskra. Srovnávají-li sv. Otcové vesměs tak rádi toto druhé stvoření s prvním, zda neodpovídá to prvnímu dni stvoření: Buď světlo!

Ale ono přirozené světlo bylo zneužito, stalo se temným, proto bude nyní posvěcen a požehnán nový oheň, protože má být obrazem starého přirozeného stavu. Ano, my máme obdržeti od Ježíše Krista jiskru nadpřirozeného života a prosíme nyní za to v církevních modlitbách svěcení.

Jako při prvním svěcení všechny tři Božské osoby byly

činnými, tak také při druhém stvoření. Tato společná činnost přešla především na Bohočlověka a zjevila se na něm a jím; a právě v něm a jím bylo tajemství Nejsvětější Trojice nám odhaleno a zjeveno. Zda není toto Světlo mnohem vyšší než světlo prvního hmotného stvoření? Jak proto praví Písmo sv.: „A Bůh viděl světlo, že bylo dobré, a oddělil světlo od temnoty“ (Gen. 1, 4), tak také volá Církev po třikráte radostně: *Lumen Christi! Deo gratias!* — Světlo Kristovo! Bohu díky! vstupujíc s trojkruvcem do domu Božího, kde jsou všechna světla zhašena.

Nato následuje vznešené a velebné Exsultet a svěcení velikonoční svíce. Svěcení je pokračováním svěcení ohně. Nejprve je ono *Fiat* (Buď) uvedeno ve vztah k aktu Božských osob, jak se při druhém stvoření na Kristu, obzvláště při jeho zmrtvýchvstání, splnilo; nyní přechází onen akt také na nás; a Bůh oddělil světlo od tmy. Proto Církev sv. obrací se v Exsultet k dílům a předmětům nového stvoření, obzvláště ke katechumenům, kteří byli nyní křtem svatým odděleni od svého původního stavu temnoty a hříšnosti a byli pozvednuti do říše nadpřirozeného světla a k dětství Božímu.

Zde spojuje se co nejvnitřněji toto nové stvoření s oněmi událostmi Božského milosrdenství a dobroty ve Starém zákoně, s oněmi divy Hospodina při východu z Egypta, které byly mu již tehdy v jeho božském poznání současnými s jeho skutky v Novém zákoně. Tento předobraz křtu sv. udál se právě tuto noc při východu z Egypta. Proto je v Exsultet postaveno do jedné řady to, co se událo o velikonoční noci při východu z Egypta, co se stalo téže noci velikonoční při zmrtvýchvstání Ježíše Krista a co se děje též s katechumeny v této noci. Praví se tu: „Toto jest ona noc, ve které jsi kdy si otcům našim, synům israelským z Egypta vyvedeným, dal suchou nohou Rudé moře přejíti! Toto jest tedy noc, která temnoty hříchu světelným sloupem očistila! Tato noc to jest, která dnes po veškerém světě ty, kdož věří v Krista, od nepravostí světa a temnot hříchu odděluje, vrací milosti, snoubí se svatostí! Toto je ona noc, kdy Kristus pouta smrti zlomil a jako vítěz z říše mrtvých vystoupil.“ A opět: „Ó, vskutku blažená noc, kteráž oloupila Egyptany, Hebrejce pak obohatila! Noc, v níž se zemským nebeské, s lidským Božské se snoubí!“

Jerusalem.

P. Josef Henninger.

APOŠTOLÁT KLÁŠTERŮ.

(Dokončení.)

Kdo však tedy byl muž, jehož jméno září tak živým jasem v dějinách Církve a vzdělanosti? — Bonifác pocházel z bohaté a vznešené rodiny z Wessexu a jako dítě viděl, jak v jeho otcovském sídle se usadili misionáři. Již jako 7letý hoch chtěl k nim jít do kláštera. Tam v klášterní škole počal svá světská i duchovní studia a jako soupeř Aldhelma z Malmesbury a Bedy Ctihodného stal se profesorem a kazatelem. Jeho znalosti a dobrá pověst, již se těšil u představených anglosaské Církve, mu zajišťovaly skvělou budoucnost, ale v hloubi duše slyšel hlas, jenž ho volal ke vzdáleným břehům, k zemi jeho předků. R. 716 odplul se třemi druhy do Frisie, avšak musil se vrátit. R. 718 odplul znovu a tentokrát již dozrál celý apoštolský plán. Stojí v čele misionářské výpravy a vede ji přímo do Říma, do služeb papežství. Řehoř II. porozuměl anglosaskému mnichovi, podržel ho u sebe, vyučil ho a pak ho poslal dobývat nové země. Od Radbodovy smrti Frisie byla svobodná. Tam tedy ponese prvotiny svého apoštolátu a pokusí se o misionářský život. Ba ani tam se nezastaví, neboť to by znamenalo omezení pole jeho činnosti, bylo by to stejné jako spravovat biskupský chrám. Nikoli! Dále, mnohem dále jsou rozsáhlé země, kde Krista ještě neznají. Frankové obsazují Germanii za Rýnem, ale je ještě pohanská: tam je Sasko, země jeho předků, jež tone ještě ve tmách modloslužby. Tato tajemná země ho láká, ale dostane se tam teprve tehdy, až jeho apoštolské slovo bude moci padnout na půdu úrodnou. Musí přemýšlet o velkém díle a bude postupovat metodicky a jistě. V kraji, kde pohanství jednoho dne by mohlo zvrátit budovu bolestně po léta budovanou, potřebuje pevnou oporu. Svou osobní práci si musí zajistit vybudováním řeholních středisek. Musí předvídat, kde vzít v budoucnu dělníky.

Při své první prohlídce se setkal se stopami keltských misionářů; ubohé zbytky křesťanství stěží se bránily proti nejhorším pohanským pověrám. Bonifác studoval terén své činnosti, rozsah svého díla, jeho překážky a budoucnost. Vrací se do Říma, aby podal zprávu Řehořovi II. Papež světlí Bonifáce na biskupa, na hlavu Církve, na pastýře a organi-

sátora. Bonifác bude Německu tím, čím Augustin byl Anglii: bude Německu biskupem až do doby, kdy tento kraj dostane svou vlastní hierarchii. Mnich zůstane mnichem a jeho spolupracovníky budou mniši. Úzké spojení s Římem, časté styky s Anglií, apoštolát klášterů, dokonalý mír a pokoj s francickým knížetem — to je Bonifácův velkorysý program.

Ve svém apoštolátu není sám. Přivedl s sebou druhy z anglických klášterů. Čilá korespondence zpravuje tamní bratry o postupu prací. Ani dcery klášterní nejsou o nic méně zvědavé na novinky o výbojích víry. Mezi oběma břehy se rozproudil mocný proud sympatií a zájmů. Přibývá misionářů a i řeholnice chtějí mít podíl na pracích apoštolátu. Celá armáda se dává do služeb mírumilovného dobyvatele duší. Bonifác zakládá kláštery v Hessensku a Duryňsku: mužské v Amöneburgu, ve Fritzlaru, v Ohrdruffu, ženské v Bischofsheimu, v Kitzingen a v Ochsenfurtu. Zdá se mu (jak to řekl v IX. století mnich Rudolf z Fuldy), „že na obrácení těch národů na katolickou víru ony kláštery mnichů a panen jsou silnější než kázání církevních úřadů“ (Vita Liobae). To proto, že kláštery jsou buňkami tvořícího se organismu: jedna druhé je blízká, vzájemně se upevňují a vzniká pevné sociální těleso, jež přetrvává staletí. Kláštery jsou zemědělskými středisky, jsou školami a semináři, jimi mniši vymýtí německé pralesy a jimi pronikne vzdělanost a umění. Až jednou vpád Dánů zničí na čas v Anglii dílo Teodorovo, Wilfridovo a Bedovo, němečtí mniši svými kláštery předají generacím poklad dávné vědy a vytyčí tam intenzivně vědeckou kulturu, jež byla slávou starého a je pýchou moderního Německa.

Francké Německo bylo dobyto vírou, bylo křesťanské. Přišla doba, aby mu byla dána jeho církevní organisace. Program, jak jej vytyčil svatý Řehoř pro Anglii, byl doslova proveden v Německu. R. 732 svatý Bonifác byl povýšen na arcibiskupa. Jeho arcidiecézí bylo Německo za Rýnem podrobené Franky: Bavorsko, Švábsko, Hessensko a Duryňsko.

Bonifác počal reorganisační církevních obcí v Bavorsku. Byl to rozsáhlý kraj, protože mimo dnešní Bavorsy se jím rozuměly i Horní Rakousy, Tyroly a část Štýrska. Bonifác tam zřídil biskupství v Řezně, Frisingách, Pasově a Solnohradě, jež později mělo být povýšeno na metropoli. Bývalá sídla v Augšpurku a ve Špyru byla r. 747 podřízena metropoli

v Mohuči. Národní koncil byl východiskem vážné restaurace náboženského života a v letech 740—778 čítá se, že v tom kraji stálo nejméně 29 klášterů.

V Hessensku a Duryňsku zřizování hierarchie narazilo na velkou obtíž, protože nebylo tam větších měst. V Hessensku svatý Bonifác založil Buraburg, který později byl přenesen do Fritzlaru a zanikl, když vzniklo sídlo biskupské v Paderbornu. V Duryňsku byl Erfurt částečně nahrazen Halberstadtem. Dále Würzburg a Eichstätt, kde stály dva kláštery: mužský řídil svatý Willibald a ženský svatá Walburga. Zde stejně jako v Anglii se setkáváme s mnichy v katedrálách: Solnohrad, Frisingy, Eichstätt, Würzburg, Řezno, stejně jako Utrecht a později Brémy po dlouhou dobu byly řízeny syny svatého Benedikta.

Věhlas svatého Bonifáce, jehož si dobyl skvělým dílem pokřesťanění Německa, byl takový, že papež Zachariáš se dovolával jeho horlivosti a moudrosti, když chtěl reformovat franckou Církev. Bonifác počal reorganisací metropolí v Reměši, Sens a Rouenu, na uprázdněná biskupství povolal pastýře opravdu toho hodné, svolal církevní sněmy, pracoval na vyhlazení zlořádů a bděl nad výchovou duchovenstva, jež by bylo na výši svého povolání. Tuto restaurační a organizační práci Bonifác provedl i ve Švábsku i v Elsasku, kde zaseli již sítě víry misionáři irští a franští, kde svatý Pirmin (původ jeho je stále tajemný) ve svých klášterech zřídil jakési opěrné body pro apoštolát a křesťanskou výchovu a kde jeho nástupce Heddon, mnich jako on, byl pojítkem keltského a benediktinského mnišství. Autorita sv. Bonifáce dovedla je k vítězství v tomto kraji a uvedla je i na synody.

A přece organisátor dvou velkých církví sám zůstal bez pevného sídla. Když pracoval mezi Franky, postavil opatství ve Fuldě, jež mělo být jeho útočištěm a útlukem ve stáří a spolu i duchovním střediskem jeho církevní provincie, ohniskem, jež by šálalo na celou západní církev. Francký episkopát jednomyslně se svým knížetem si přál, aby se stal hlavou mocné Církev, a po smrti biskupa Raginfrida ho jmenovali do Kolína n. R., jenž byl povýšen na metropoli. Ale narazili na odpor duchovenstva, jež se bouřilo proti reformám, a Bonifác měl přijmouti Církev mohučskou.

A přece bez ustání toužil po apoštolování a jako stařec vysílený víc než 40letou namáhavou službou snil ještě, že

konečně půjde pokřesťanit Sasy, za něž v Anglii nařídil modlitby. Ale zkušenost ho dost poučila o osudném výsledku předčasné misionářské práce mezi těmito divokými pohany, kteří neustále pustošili křesťanské kraje poblíž svých hranic. Obrátil svůj zrak k severní Frisii, dosud pohanské. Zorganizoval řádnou výpravu a odjel do Utrechtu. Vyhledal tam své bývalé druhy, opata Řehoře a světicího biskupa Eobana. Zajistil neodvislost biskupského stolce v Utrechtě vzhledem ke Kolínu n. R. a pak vstoupil na frisské území. Dne 5. června 754 (podle jiných 755) barbaři znenadáni se vrhli na misionáře a Bonifác zahynul pod jejich ranami.

Tak zemřel apoštol Německa, nadšená duše, milující srdce, muž vysokého vzdělání, přístupný všemu velkému a krásnému, organisátor prvního řádu, ale především muž hluboké víry, duchovního života a modlitby, muž Boží a syn Církve.

V odstupu řady věků můžeme dnes posoudit metodu svatého Bonifáce a poznáme její výbornost. Obracel se nejprve na lid, jenž byl s to přijmout víru, kde nebylo třeba se bát náhlého výbuchu vzbouření. Počítal se zálohou misionářů, pomocí níž mohl zříditi střediska klášterního života. V klášterních školách si zajistil příliv klášterního duchovenstva. Síť klášterů byla první náčrtek hierarchické organisace, jež v mnohých případech byla pouze souběžným postavením biskupské důstojnosti s opatskou autoritou již existující. Hlásané náboženství bylo náboženstvím pokoje, jež Německem stejně jako Anglií se šířilo láskou, přesvědčováním a autoritou příkladu.

Anglosas se zdráhal znásilňovat svědomí. O půl století později uslyšíme Alcuina, jak žádá, aby náboženství zůstalo vzdáleno vši politiky, a varuje, aby při misiích mezi Avary se neužívalo násilí k donucení lidu, aby přijal víru. Takový prostředek jen vyvolává nenávisť ke křesťanství.

V dějinné chvíli, k níž jsme právě došli, těžiště politického světa se přesunulo. Vzdělaný svět, jenž kdysi měl své středisko v Římě, později na nějakou dobu tihl k Cařihradu. Vpád barbarů na čas zahalil antické pojetí imperia. Měl povstat nový svět, ale nikdo se neopovážil prorokovat, jaký bude. Pak ze středu germánských národů se vynořila jakási mocnost. Francký národ se smísil s galsko-římským světem, rozšířil své panství a posílil svou nadvládu; postupně si podmanil jednotlivé germánské kmeny a stal se křesťan-

skou a katolickou mocností. Na zříceninách části východořímské říše povstala též nová politická mocnost: byl to národ dobyvatelů bojujících náboženstvím. Dal se na pochod, zabral imperiu jeho provincie, pronikl do Evropy, namířil do Španěl a snil, že dobude Francie. Po porážce u Poitiers couvl, ale rozbil tábor před branami křesťanství. Byl to islam. Na západě Slované a Avari, rovněž nepřátelé Byzance, se taktéž přibližují a usazují se u hranic germánského světa a ohrožují jej na různých místech. Na severu divocí Sasové, Frisové a pohanští Normandové jsou stálou hrozbou pro mladé francké království. A ono přece zosobňuje křesťanství; podlehne-li spojenému úsilí různých sil, je po Církvi, je po civilisaci!

Svatý Bonifác svým apoštolským dílem podporoval vznik národní jednoty národů germánského původu; náboženská jednota vedla k jednotě politické. Rozšíření hranic franckého království mělo za důsledek, že Církev získala nové národy a přijetí křesťanské víry bylo zárukou míru pro toto království. Dílo pokřesťanění je a zůstane dílem víry a obětavosti, ale stává se též politickou nutností; vstupuje tím do oboru činnosti státu. Tato státní činnost je mocnou posilou, ale často též nebezpečím. U Frisů, Sasů, skandinávských národů, Slovanů, Avarů, u všech těchto národů postupně nebo současně začali misionáři — a přece bylo třeba pěti století, aby dílo jejich pokřesťanění bylo dovedeno ke šťastnému cíli.

Smrtí svatého Bonifáce obrácení Sasů se zdrželo, až s nadšením se ho ujali utrechtští misionáři Alubert, Liafwina a Ludger, jenž pronikl až na Helgoland. Koncem VIII. století celá Frisie byla křesťanská. Ale Sasové zůstávali odbojníky. Jejich národní kult jim byl symbolem jejich neodvislosti vůči Frankům, jimž nechtěli podlehnout. Frank je jejich dědičným nepřítelem, Kristus je ochráncem Franků, tedy nepřítelem Sasů: křesťané nesmějí být v jejich zemi, křesťané nesmějí být ani před jejich branami! Obrácení Boruktariové první zakoušejí účinky jejich msty a hranice Hessenska a Duryňska jsou stále vystaveny jejich nájezdům. Anglosaští misionáři, kteří přistavají u jejich břehů, buď platí svou odvalu životem, jako oba Ewaldové, nebo musí ustoupit před jejich fanatismem, jako Willehad a Ludger. Tedy nezbylo, než aby Karel Veliký proklestil cestu mečem.

Dobytí Saska bylo nutnou podmínkou klidu franckého království. Od r. 776 kraj byl pokládán za dobytý a Karel Veliký upravuje jeho církevní organizaci. Biskupství v Kolíně n. R., Mohuči, Würzburgu a Liége dostávají za úkol, aby každé zpracovalo určitou část saského území, kdežto opatství ve Fuldě a Herstedu má tam vyslat misionáře. Část vzbouření Sasů vyprovokovala krvavé odvety se strany Karla Velikého a nucený odchod tisíce Sasů s obou břehů Rýnu. Tentokrát podrobení bylo úplné. Byla zřízena biskupství ve Verdenu, Minden, Brémách a Münsteru, později i v Paderbornu a Halberstadtu. Na různých místech vyrůstaly kláštery: Verden na franckém území těsně u saských hranic se stal živým střediskem náboženského života, jako později Corbie v saském území, Visbeck, Meppen, Hameln, Nottuln, Herford a kláštery se množily až do IX. století. Ludvík Pobožný udělil Visbecku imunitu a tento akt úředně potvrzuje, že úkolem mnichů je kázat Evangelium. Ostatně výběr prvních biskupů na saské stolce dost jasně ukazuje, jak hojně synové kláštera se zúčastnili pokřesťanění pohanů.

Koncem VI. století Slované vyšli z podunajských krajů, pronikli až k Brenneru, obsadili Korutany, Kraňsko, část Štýrska a Tyrol a objevili se až v Duryňsku. Pokřesťanění jejich se dalo s několika stran současně. Pohraniční biskupství v Solnohradě, Pasově, Řezně a Würzburgu zasahovala mezi Slovaný svou činností, opatství v Niederaltaichu, Fuldě a svatém Emmeranu, jež v těch krajích měla statky, vysílala tam misionáře a kláštery v Innichen a Schledorfu jsou založeny v první řadě pro apoštolskou práci mezi Slovaný, jim pak pomáhají kláštery v Schranitz, Kremsmünsteru a Mondsee.

Avaři koncem VIII. století se přiblížili Frankům obsadivše Dacii, Panonii a Dalmacii. Čtyři biskupové, a to z Řezna, Pasova, Solnohradu a Aquileje, organizují u nich misionářské dílo s pomocí několika bavorských opatství, kdežto v jižní Panonii, kde r. 818 se usídlili Bulhaři, římský kněz vyslaní Mikulášem I. předešli pasovské misionáře, kteří přišli na žádost Ludvíka Němce.

V Čechách a na Moravě bylo hlášáno Evangelium německými misionáři hlavně z Řezna a podle názoru německých biskupů tyto kraje byly částí německé říše. Čechy misionářskou činností slovanských apoštolů svatého Cyrila a Me-

toda nebyly dotčeny, nebo jen zcela lehce. Tento nový pokus o obrácení moravských Slovanů měl politické pozadí, neboť velkomoravský kníže Rostislav jako odpůrce německé říše chtěl zastavit postup latinského ritu a zažehnat tak nebezpečí připojení k německé říši. Slovanské misie na Moravě se nezdařily přes to, že Cyril byl na výši svého úkolu: byl to velký charakter, znamenitý učenec a světec a byl si plně vědom cíle, jehož chtěl dosíci. Zemřel příliš záhy.

Svatý Metod ho přežil a dostal z Říma hodnost arcibiskupa moravského a panonského, ale pracoval osamoceně. Kdyby moravský kníže byl pochopil toto gesto Říma, mohl vytvořit velkou slovanskou říši, jež by byla bývala korunou misionářské činnosti a práce, stejně jako bylo císařství pro dítlo svatého Bonifáce. Ale právě na rozdíl svatého Bonifáce slovanští apoštolé neměli ani rezervních sil, ani opěrných středisek — chyběly jim kláštery!

Vendové, severní Slované, usedlí na pobřeží Baltického moře, byli získáni křesťanské víře až dost pozdě. Jejich obrácení dostal za úkol v polovici VIII. století biskup toho kraje svatý Willibald, dřív než dosedl na stolec v Eichstättu. V IX. století toto hnutí řídil hamburský arcibiskup a císař. Na rozkaz císaře Otty pracoval tam mnich Boso od svatého Emerána z Řezna. Císař Otto založil též opatství svatého Mořice v Magdeburce, jež bylo odnoží svatého Maximina v Trevíru, s tím úmyslem, aby posílil misionářskou práci. Současně císařův notář mnich Adalbert ze svatého Maximina dostal od knížete za úkol, aby šel hlásat víru Rusům. Bosen byl pak jmenován biskupem v Měříně. Adalbert se stal arcibiskupem v Magdeburce a organisoval církevní hierarchii: to byl nejjistější prostředek, jak kmemy připoutat k Církvi i k říši.

Císařská politika našla v apoštolátě mocný prostředek, jak rozšířit obor své činnosti. Otta I. rozmnožil biskupské stolce při hranicích říše od Jutska až ke Krkonošim; v dánském území to byl Aarhus, Ripen a Šlesvik, v abodritském Oldenburg, uprostřed kraje slávských Vendů Havelberg a Brandenburg, u lužických Srbů Měřín, Zeitz a Míšeň. Zřízením arcibiskupství v Magdeburce na samých slovanských hranicích dílo církevní organisace kraje Vendů bylo korunováno a s ostatními biskupstvími byly tak zřízeny opěrné body pro apoštolát mezi pohanskými kmemy.

Polští Slované a Maďaři usedlí v Panonii vešli do veliké katolické rodiny až koncem X. a v XI. století. Pokřesťanění postupovalo tam systematicky až za vedení jejich vlastních knížat. První biskupové a misionáři, a to mniši i světské duchovenstvo, byli povoláni z Německa, Francie, Belgie, Slovinska a Itálie. Bohužel počátky těchto Církví jsou zahaleny v taj a modernímu badání posud se nepodařilo poodhalit závoj, jenž je kryje. Na rozdíl od ostatních krajů, kde částečně pracovali němečtí misionáři, Maďarsko žárlivě střežilo svou autonomii a se vším úsilím zažehnávalo nebezpečí, jež jim hrozilo od říše: věděli, že by byli vydáni nebezpečí, že budou říší vyssáváni, budou-li zařazeni do hierarchie německé církve.

Mladičká Církev polská po nějakou dobu podléhala vlivu německé hierarchie a tím i říše. Zdá se, že dosti živé styky se pěstovaly mezi touto zemí a Slezskem a mezi starou diecézí liégskou v Belgii, jež od polovice XII. století tam dodávala valonské kolonie a snad i první obyvatele kláštera v Lubině. Polské Církvě chyběl organisátor, jako polskému státu chyběl energický kníže, který by byl země dobyl až k moři a překazil tak pochod německé říše na východ, jež bez váhání dobývala celého pobřeží a pro německé cíle zneužila proti Slovanům i řádu německých rytířů.

Z šiku misionářů, kteří koncem XI. století ryli brázdu Polskem, Čechami a Maďarskem, vynořuje se velkorysá postava svatého Vojtěcha, pražského biskupa a římského mnicha, zakladatele kláštera v Břevnově, přímo před branami Prahy, nadšené duše, jež po vynikající úloze zaplála pro ideál samoty a pak apoštolátu a zvlášť si přála dobýt palmy mučednictví. A skutečně svatý Vojtěch jí dosáhl u Prusů dne 23. dubna 997.

Svatý Vojtěch byl jednou z nejznámějších osobností v kruzích italských reformátorů, kteří měli své středisko v klášteře svatého Bonifáce a Alexeje na Aventinu v Římě. Jeho velkým ctitelem byl sám císař Otto III. Zpráva o mučednictví bývalého pražského biskupa hluboce zapůsobila v italských poustevnách. Bylo to jako hlas ze záhrobí, jenž naléhavě vyzýval, aby spěchali dobývat duší a za mučednictvím. Hlas svatého Vojtěcha měl ozvěnu v kruhu jeho bývalých přátel a ctitelů, a záhy vidíme, jak žák svatého Romualda Bruno z Querfurtu odchází do Ruska, jak Gaudenc a

Anastasius a jiní římsí mniši jdou hlásat víru Slovanům a Maďarům, jak Jan a Benedikt, oba Romualdovi žáci, míří do Polsky a konečně jak sám Romuald se 24 druhy odchází do Maďarska.

Bohužel práce svatého Vojtěcha neměly trvalého účinku. Pracoval osamoceně a bez společného plánu. Již předem jeho dílo bylo bez užitku. Ve XII. a XIII. století bylo obnoveno, ale Vendové, Pomořansko, Prusko, Litva, Estonsko a Kuroonsko přijali křesťanské náboženství až jako důsledek poněmčení své země. Byla tam zřízena biskupství, usadila se tam i cisterciátská a premonstrátská opatství, ale často meč nastupoval na místo Kříže.

Maredsous.

Dom Ursmar Berlière.

SVATÝ BERNARD O ANDĚLSKÉM ZVĚSTOVÁNÍ.

II. homilie.*)

Nikdo nebude popíratí, že onu novou píseň, kterou v království Božím jen pannám bude dovoleno zpívatí, královna panen s ostatními, či spíše první mezi ostatními, bude zpívatí. Myslím však, že i když má něco společného s pannami, přece jakousi sladší a nádhernější písní obveseluje město Boží. Tuto sladkou píseň pěti nebude shledána hodna ani některá z panen, protože jí jediné bude vyhrazena, jelikož ona jediná se může honosíti porodem, a sice božským porodem. Honosí se, pravím, porodem, ne sama v sobě, nýbrž v tom, jehož porodila. Bůh totiž (neboť Bůh jest, kterého porodila), kterýž chtěl zvláštní slávou obohatíti svou matku v nebi, postaral se o to,

* Viz Pax 1930, číslo 11.—12.

aby byla zvláštní milostí obdařena na zemi, kterouž by nevýslovným způsobem nedotknuta počala a neporušená porodila. Bohu zajisté příslušelo takové narození, aby se jen z panny narodil; a takový porod příslušel panně, aby neprodila, leč Boha. Pročez když se Stvořitel lidí měl státi člověkem a chtěl se naroditi z člověka, musel si ze všech takovou vyvoliti, ano, učiniti matku, kterou by poznal jako sebe hodnou a sobě příjemnou. Chtěl tedy, aby byla neposkvrněnou pannou, z kteréž on by se neposkvrněný narodil, hodlaje očistiti skvrny všech; chtěl, aby byla pokorná, z kteréž on by se narodil jako tichý a pokorný srdcem, aby dal všem potřebný a spasitelný příklad těchto ctností. Dal tedy plodnost panně, které již dříve vnukl touhu slibiti panenství a které udělil milost pokory. Jinak jak by ji mohl potom anděl pozdraviti milostí plnou, kdyby měla sebe menší dobro, které by nebylo z milosti?

2. Aby tedy ta, která měla počíti a poroditi Svatého svatých, byla svatá podle těla, obdržela dar panenství: aby jí byla také podle duše, obdržela dar pokory. Těmito drahokamy ctností ozdobena a skvějíc se dvěma šperky na duši a na těle, byla známa v nebesích svojí sličností a krásou a upoutala na sebe zraky nebeských občanů, takže i srdce Krále naklonila, že po ní zatoužil a svého nebeského posla shůry k ní poslal. A to právě nám evangelista oznamuje, když vypravuje, že anděl byl poslán k panně: „Od Boha,“ praví, „k panně,“ to jest od vysokého k nízké, od Pána k služebné, od Stvořitele k stvoření. Jak velká milostivost Boží! Jak velká přednost Panny! Pospěšte, matky, pospěšte, dcery, pospěšte všechny, které po Evě a z Evy s pláčem jste se narodily a v bolestech rodíte! Přiblížte se k panenské komnatě, vejděte, můžete-li, do pokoje cudnosti své sestry. Ejhle, Bůh posílá k Panně, ejhle, anděl oslovuje Marii. Přiložte ucho ke stěně, naslouchejte, co jí zvěstuje, jestli snad uslyšíte, čím byste byly potěšeny.

3. Raduj se, otče Ādame, ale více ty, matka Evo, plesej, vy, kteří jste byli všech lidí rodiči, ale také všech vrahy; a co je horšího, dříve vrahy než rodiči. Oba, pravím, buďte potěšeni pro dceru, a takovou dceru; avšak, ona ať se více těší, z které zlo dříve vzešlo, jejíž hanba přešla na všechny ženy. Neboť je blízko čas, kdy bude snata hana, a kdy muž nebude míti, proč by obviňoval ženu. Druhdy totiž, když se

nemoudře snažil omluviti, neváhal ji krutě obviníti, řka: „Žena, kterou jsi mi dal, dala mi se stromu, a jedl jsem“ (1. Mojž. 3, 12). Pročež spěchej, Evo, k Marii, pospěš, matko, k dceři; dcera nechať odpoví za matku, ona nechať odejme hanu matčinu, nechať podá dostiučinění i za otce; neboť jestliže padl skrze ženu, není vzpřímen, leč zase skrze ženu. Co jsi řekl, Ādame? „Žena, kterou jsi mi dal, dala mi se stromu a jedl jsem.“ Jsou to zlá slova, kterými spíše zvětšuješ, než shlazuješ vinu. Bůh chtěl od tebe vylouditi přiznání viny, ale nemohl. Avšak Moudrost přemohla zlobu, když příležitost odpuštění nalezla v pokladnici své nekonalé lásky. Je dána žena výměnou za ženu, opatrná za pošetilou, pokorná za pyšnou — žena, která místo se stromu smrti tobě dává okusiti se stromu života a místo otráveného pokrmu hořkosti rodí plod věčné sladkosti. Zaměň tedy slovo nešlechetné výmluvy za slovo díkůvzdání a rci: „Pane, žena, kterou jsi mi dal, dala mi se stromu života, a jedl jsem, a ten plod je sladší než med v mých ústech, neboť jím jsi mne oživil.“ Ejhle, proto byl poslán anděl k panně. Ó podivuhodná a veškerou čest zasluhující Panna! Ó velectihodná žena, obdivuhodná nade všechny ženy, která dala dostiučinění za rodiče a získala život jejich potomstvu.

4. Poslán jest anděl k Panně. K takové, která byla pannou podle těla, pannou podle srdce, pannou podle slibu, pannou, o které mluví Āpoštol, že je svatá na duši i na těle (1. Kor. 7, 34). Nebyla nedávno ani náhodou nalezena, nýbrž od věků vyvolena, od Nejvyššího předzvěděna a pro něho připravena, od andělů sřežena, od otců naznačena, od proroků přislíbena. Zkoumej Písma a přesvědč se o tom, co pravím. Chceš-li, abych sám uvedl z nich některá svědectví? Ať uvedu jen některá z mnohých, kterou ženu, myslíš, předpověděl Bůh, když řekl hadovi: „Nepřátelství položím mezi tebou a ženou“ (1. Mojž. 3, 15)? A jestli ještě pochybuješ, zdali to řekl o Marii, slyš, co následuje: „Ona potře hlavu tvou.“ Komu bylo vyhrazeno toto vítězství, leč Marii? Ona bezpochyby potřela jedovatou hlavu, která všeliká vnuknutí nešlechetníka i co do žádosti těla i co do pýchy srdce uvedla v niveč.

5. A kterou jinou hledal Šalomoun, když pravil: „Zdatnou ženu kdo nalezne?“ Znal zajisté moudrý ten muž slabost tohoto pohlaví, křehkost těla, nestálost mysli. Jelikož

však četl o Božím příslibení a poznával, že se slušelo, aby ten, který zvítězil skrze ženu, byl jí zase přemožen, s velkým údivem zvolal: „Zdatnou ženu kdo nalezne?“ Jako by řekl: Jestliže takto závisí na ženě spása nás všech, obnovení nevinnosti a vítězství nad nepřitelem, jest nutno, aby se našla velmi zdatná žena, která by byla schopna vykonat takové dílo. Ale kdo nalezne zdatnou ženu? Než, aby se nezdálo, že si zoufale kladl tuto otázku, přidává proroctví: „Z daleka a od posledních končin jest její cena,“ to jest, nikoliv nepatrná, malá, prostřední, ani ne z této země, nýbrž s nebe, a opět ne s nebe hraničícího se zemí je cena této zdatné ženy, nýbrž s nejvyššího nebe jest její východ. Copak předobrazoval kdysi onen Mojžíšův keř, který sice hořel, ale neshořel (2. Mojž.), leč Marii rodičí, ale bolest necítící? Co naznačovala rozkvetlá, ač nezalévaná, hůl Áronova (4. Mojž. 17, 8), leč opět Marii, která počala, ačkoliv muže nepoznala? Tohoto velkého zázraku větší tajemství zevrubně vypovídá Isaiáš, řka: „Vzejde prut z kořene Jeseova, a květ z kořene jeho vypučí“ (11, 1); prutem míní pannu, květem dítě panny.

6. A zdá-li se ti, že se to nesrovnává, je-li zde květem rozuměn Kristus, když nahoře byl vyznačován ne květem prutu, nýbrž plodem květu, věz, že tímž Áronovým prutem (který nejen kvetl, nýbrž se i zazelenal a plod vydal), byl Kristus naznačován nejen květem nebo plodem, nýbrž i zelenajícím se listím. Věz, že u Mojžíše není ani plodem prutu, ani květem, nýbrž samým prutem předobrazován, totiž oním prutem, jehož ranou nyní je voda rozdělena pro přecházející, pak zase vyvedena ze skály pro ty, kteří chtěli pít. Není v tom nic neshodného, že Kristus je předobrazován různými věcmi z různých příčin. Tak se prutem nebo holí rozumí jeho moc, květem vůně, plodem sladkost, zelenajícím se listím jeho starostlivá ochrana, kterouž maličké k němu se utíkající ve stínu svých perutí nepřestává skrývatí ať před žarem tělesných žádostí, ať před bezbožníky, kteří je utiskují. Dobrý a žádoucí stín pod perutěmi Ježíšovými, kde naleznou utíkající bezpečný útulek, a znavení příjemné občerstvení. Smiluj se nade mnou, Pane Ježíši, smiluj se nade mnou, neboť v tebe skládá důvěru svou duše má, a ve stínu tvých perutí chci doufat, dokud nepřestane bezbožnost řádit.

Přece však v tomto svědectví Isaiášově květem rozuměj Syna, prutem matku; neboť prut rozkvetl bez klíčení a panna počala bez muže. Neporušilo živoucí sílu prutu vyražení květu a neporušil čistotu panny svatý porod.

7. Uvedme ještě jiná svědectví Písma, která se vztahují na panenskou matku a na Boha Syna. Co znamená ono Gedeonovo rouno, které z těla ustříhnuté je položeno na humně, a napřed vlna, potom ale jen země je rosou zmočena, co to znamená jiného, než tělo přijaté z těla Panny bez porušení panenství? S tímto tělem, když nebesa vydávala rosu, se spojila celá plnost božství, takže z této plnosti jsme všichni obdrželi, my, kteří bez ní nebyli bychom ničím jiným než suchou zemí. Této události ze života Gedeonova dosti krásně odpovídá, jak se zdá, také ona prorocká výpověď, jež zní: „Sestoupí jako déšť na rouno“ (Žalm 71, 6). Neboť tím, co následuje: „A jako skrápění kapající na zemi“ (tentýž žalm a verš), lze rozuměti humno svlažené rosou. Neboť hojný déšť, který Bůh uchoval svému dědictví (srovnej žalm 67, 10), snesl se nejprve docela tiše, bez hluku lidského působení, do panenského lůna: potom však se rozšířil po celé zemi ústy kazatelů, ne již jako déšť na rouno, nýbrž jako skrápění kapající na zemi, ovšem s jakýmsi hlukem slov a řinkotem zázraků.

Rozpomenuli se oni oblakové, kteří nesli déšť, že jim bylo prikázáno, když byli posíláni: „Co vám pravím ve tmě, povězte na světle, a co slyšíte v ucho, hlásejte na střeších“ (Mat. 10, 27). To také učinili, neboť „do veškeré země vyšel jejich hlas a do končin kruhu země pronikla jejich slova“ (Žalm 18, 5).

8. Slyšme také Jeremiáše, an předpovídá nové věci starým, a nemoha ukázati na přítomného, horoucně touží po tom, který měl přijíti, a důvěrně ho slibuje: „Novou věc,“ dí, „učinil Hospodin na zemi: žena obklopí muže“ (Jer. 31, 22). Kdo je tato žena? A kdo je tento muž? A jestli muž, jak je obklopen ženou? Jestli však může býti obklopen ženou, jak může býti muž? Či, abych se jasněji vyjádřil: jak může zároveň býti muž a v lůně matky? Toť znamená býti obklopen ženou. Známe muže, kteří prošeďše dětskými, chlapeckými a jinošskými lety, dospěli až k stupni blízkému stáří. Kdo tedy již tak velký jest, jak může býti ženou obklopen? Kdyby byl řekl: „Žena obklopí dítě,“ nebo: „Žena obklopí maličkého,“

nezdálo by se to ani novým ani divným. Jelikož však nic takového neuvádí, nýbrž řekl: „muže“, ptáme se, co je to nové, co učinil Bůh na zemi, když žena obklopila muže, a muž v těsném lůně ženy spočinul? Jaký je to zázrak? „Může-liž člověk,“ jak praví Nikodemus, „do lůna své matky znova vejít a znova se narodit?“ (Jan, 3, 4).

9. Avšak obracím se k početí a porodu panenskému, jestli bych snad mezi těmi mnohými a divnými tajemstvími, s kterými se tam jistě setká, kdo pilně hledá, našel také tento nový div, který jsem uvedl z proroka. Tam vidíme délku zkrácenou, šířku zúženou, výšku sníženou, hloubku vyplněnou. Tam spatřujeme světlo nesvítící. Slovo dítě, vodu žiznící, chléb lačnící. Můžeš vidět, dáváš-li pozor, že moc se dává vést, moudrost se učí, síla je nesena; konečně, že Bůh je kojen u prsu, ale zároveň občerstvuje anděly, pláče a těší ubohé. Můžeš vidět, dáváš-li pozor, že radost se rmoutí, důvěra se děsí, spása trpí, život umírá, síla slábne. Ale co není méně podivuhodným jest, že sám zármutek naplňuje radostí, strach potěšuje, utrpení přináší spásu, smrt oživuje, slabost posiluje. Kdož by tu již neviděl to, co jsem hledal? Zdaliž tu snadno nepoznáváš ženu obklopující muže, když vidíš Marii chovající ve svém lůně Ježíše, tohoto muže Bohem doporučeného? Pravím, že Ježíš byl mužem, nejenom když byl již nazván „mužem prorokem, mocným v činu a slově“ (Luk. 24, 19), nýbrž také, když útlé ještě údy chovala Matka Boží v klíně nebo nosila v životě. Byl tedy mužem Ježíš, když ještě nebyl narozen, ale moudrostí, nikoli věkem, silou ducha, ne těla, zralostí smyslů, ne velikostí údů. Neboť neměl méně moudrosti, či lépe řečeno, nebyl méně moudrostí Ježíš po svém početí než po svém narození, jako maličký než jako vyspělý. Ať tedy byl skryt v životě nebo plakal v jeslích, ať již trochu vyrostlý se tázal učitelů v chrámě, nebo již v dospělém věku učil lid, stejně zajisté byl plný Ducha Svatého. A nebylo hodiny v kterémkoliv jeho věku, v které by bylo z oné plnosti, kterou ve svém početí v životě obdržel, něco zmenšeno, nebo jí něco přidáno, nýbrž od počátku byl dokonalý, od počátku, pravím, byl plný ducha moudrosti a rozumu, ducha rady a síly, ducha vědy a nábožnosti, ducha bázně Boží (Is. 11, 2).

10. A nebudiž ti divno, jestliže na jiném místě o něm čteš: „A Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u li-

dí“ (Luk. 2, 52). Neboť co se zde praví o moudrosti a milosti, jest rozuměti ne podle toho, jakým byl, nýbrž podle toho, jak se jevil: totiž, že se mu nedostalo něčeho nového, co před tím neměl, nýbrž že se jevil prospěch, kde on sám chtěl, aby byl zjevný. Ty, člověče, když prospíváš, neprospíváš, když se ti zachce, ani mnoho-li bys chtěl; nýbrž aniž bys o tom věděl, je tvůj prospěch řízen, tvůj život spravován. Avšak dítě Ježíš, který spravuje tvůj život, měl ve své moci i svůj, a jevil se moudrým, kdy a komu chtěl a moudřejším, kdy a komu chtěl, ačkoliv v sobě byl vždy nejmoudřejší. Podobně, ačkoliv vždy byl plný milosti, buď té, kterou chtěl míti u Boha, nebo té, které u lidí, přece podle své libovůle ji ukazoval brzy více, brzy méně, podle toho, jak věděl, že lépe odpovídá buď zásluhám, buď spáse těch, kteří ho viděli. Je tedy jisto, že Ježíš měl vždy mysl muže, i když se vždy nejevil podle těla býti mužem. Konečně, proč bych pochyboval, že byl mužem v životě, když nepochybuji, že tam byl jako Bůh?

11. Než viz, zdali o tomto novém tajemství Jeremiášově nemluví docela jasně Isaiáš, který nahoře vyložil smysl také nových květů Áronových. „Ejhle,“ praví, „panna počne a porodí syna“ (Is. 7, 14). Hle, viz ženu, to jest pannu. Chceš také o muži uslyšeti, kdo jest? „A bude nazváno jeho jméno, Emanuel, to jest: S námi Bůh.“ Nuže tedy, žena, obklopující muže, jest Panna, která počala Boha. Vidiš, jak krásně a shodně si odpovídají divné skutky a tajemstvíplná slova svatých. Vidiš, jak úžasný je tento jediný zázrak, předpověděný o Panně a uskutečněný v Panně, kterému předcházelo tolik divů, který slibovalo tolik prorocství. Jeden byl totiž duch prorokův, a ačkoliv různými způsoby a znameními a v různých dobách prorokovali, přece tutéž věc různí ne různým duchem předvíдали a předpovídali. Co bylo ukázáno Mojžíšovi v keři a ohni, Áronovi v prutu a květu, Gedeonovi v rounu a rose, to jasně předpověděl Šalomoun v zdatné ženě a její ceně, jasněji prorokoval Jeremiáš o ženě a muži a nejjasněji naznačil Isaiáš o Panně a Bohu, až konečně Gabriel ukázal Pannu, když ji pozdravil. Onať to jest, o které praví evangelista: „Poslán jest anděl Gabriel od Boha k Panně zasnoubené Josefu.“

12. „K Panně,“ praví, „zasnoubené.“ Proč k zasnoubené? Když byla, pravím, panna vyvolená, a jak bylo řečeno, pan-

na, jež měla počítí a poroditi, je divno, proč byla zasnoubena, když se neměla vdáti. Mohl-li by někdo říci, že se to stalo náhodou? Nestalo se náhodou, co rozumná příčina odporuje, příčina velmi užitečná, ba potřebná a Božího ustanovení naprosto hodná. Řeknu, co myslím, anebo spíše, co přede mnou mysli Otcové. Ta byla na všechen způsob příčina zasnoubení Marie, která byla pochybností Tomášovy. Byl totiž obyčej u Židů, že ode dne zasnoubení, až do času svatby snoubenky byly odevzdány do ochrany snoubenců, aby oni jejich zachovalost tím pozorněji sřežili, čím věrnějšími by jim sami byli. Jako tedy apoštol Tomáš, když pochyboval a ran Kristových se dotýkal, stal se nejrozhodnějším vyznavačem zmrtvýchvstání Páně, tak i Josef, zasnoubiv si Marii a pilně pozoruje její život po čas opatrování, stal se nejspolehlivějším svědkem její čistoty. Krásná jest tu shoda obou věcí: pochybnost Tomášova a zasnoubení Mariino. Mohlyť nám býti léčkou stejného bludu, totiž vzbuditi podezření stran víry u Tomáše a čistoty u Marie; avšak velice moudře a láskyplně to bylo zařízeno naopak, že odkud hrozilo podezření, odtud přišla pevnější jistota. Neboť i o zmrtvýchvstání Syna Božího bych já, kterýž jsem slabý, rychleji věřil Tomáši pochybujícimu a ran se dotýkajícimu, než Petrovi, slyšícimu a hned věřícimu; a o čistotě matky Páně snáze věřím svědectví jejího snoubence, který ji opatroval a zkoušel, než samotné Panně, obhajující se svým svědomím. Rci, kdož by ji nepovažoval spíše za nevěrnou než za pannu, když by věděl, že je zasnoubena a těhotná? Avšak takové podezření by se neslušelo na matku Boží. Bylo tedy snesitelnější a čestnější, že se lidé dočasně domnívali, že se Kristus narodil z manželství než ze smilství.

13. Ale což nemohl, pravíš, Bůh dáti nějaké zřetelné znamení, že by nemohla padnouti ani hana na původ Syna Božího, ani podezření na jeho matku? Jistě mohl; avšak nemohlo zůstatí tajno d'áblovi, co věděli lidé. Muselo však tajemství Božího úradku po nějaký čas býti skryto před knížetem světa; ne, že by se Bůh musel báti, kdyby veřejně chtěl vykonati své dílo, aby mu nebylo od d'ábla zabráněno, ale poněvadž Bůh, který nejen mocně, nýbrž také moudře učinil, cokoli chtěl, jakož ve všech svých dílech pro krásu pořádku zachovává jakousi přiměřenost ve věcech a časech, tak chtěl také v tomto svém velkolepém díle našeho vykrou-

pení ukázati nejen svou moc, nýbrž také prozřetelnost. A ačkoliv toto dílo mohl jinak podle libosti vykonati, přece se mu zalíbilo přijmouti člověka opět na milost, spíše tím způsobem a pořádkem, jakým věděl, že padl, aby, jako ďábel nejprve svedl ženu a potom skrze ženu nad mužem zvíťazil, tak byl nejprve od ženy-panny obelstěn a potom od muže Kristova zjevně přemožen. Tímto způsobem se stalo, že když umění otcovské lásky obelstilo lstivou zlobu a sílu zlého ducha zničila moc Kristova, Bůh se zjevil jako prozíravější a silnější než ďábel. Tak zajisté se slušelo, aby vtělená Moudrost zvítězila nad duchovní zlobou, aby sahala od konce do konce nejen mocně, nýbrž také řídila všecko příjemně (Moudr. 8, 1). Ano, sahá od konce do konce, to jest s nebe až do pekla. „Vystoupím-li,“ praví žalmista, „na nebe, ty jsi tam: sestoupím-li do pekla (podsvětí), ty jsi přítomen“ (Ž. 138, 8). Na obou místech zasahuje Moudrost mocně, jelikož s nebeských výšin vypudila pyšného a v podsvětí odňala kořist lakotnému. Slušelo se tedy, aby také příjemně řídila všecko, na nebi i na zemi: aby tam, vypudivši nepokojného, ostatní v pokoji upevnila, a zde chtějíc zdolati závistníka, nejprve zanechala nám své pokory a tichosti velmi potřebný příklad, aby takto podivuhodným řízením Moudrosti svým se ukázal býti přívětivým, nepřátelům pak silným. Neboť, co by prospělo, že ďábel byl od Boha přemožen, kdybychom my zůstali pyšnými? Bylo tedy nutno, aby Maria byla zasnoubena Josefu a tak se svatá věc skryla před psy, dále, aby panenství bylo snoubencem uznáno, zároveň pak, aby šetřen byl stud Panny a její dobrá pověst zachována. Co bylo moudřejšího, co více hodno Boží prozřetelnosti? Takovým úsnesením je připuštěn svědek nebeských tajemství, nepřítel je vyloučen a dobrá pověst panenské matky je zachována neporušena. Jinak, jak by byl spravedlivý šetřil cizoložnici? Je totiž psáno: „Josef pak, muž její, jsa spravedlivý, a nechtěje postavití ji na odív, chtěl ji tajně propustiti“ (Mat. 1, 19). Správně, jelikož byl spravedlivý, nechtěl ji postavití na odív: neboť jako by nebyl spravedlivý, kdyby souhlasil s vinnou, podobně by nebyl spravedlivý, kdyby uznanou nevinnost odsoudil. Ježto však byl spravedlivý a nechtěl ji postavití na odív, chtěl ji tajně propustiti.

14. Proč ji chtěl propustiti? Přijmi také zde ne moje mínění, nýbrž výklad Otců. Ze stejné příčiny chtěl ji Josef

propustiti, z jaké Petr posílal od sebe Pána, řka: „Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný“ (Luk. 5, 8); z které také setník ho zdržoval od svého domu, když pravil: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou“ (Mat. 8, 8). Tak také Josef považuje se za nehodna a hříšníka, pravil u sebe, že nemá děle s ním pod jednou střechou bydlet tak ctnostná panna, jejíž podivuhodné důstojnosti se lekal. S posvátnou hrůzou patřil na tu, která jevila jistojisté znamení Boží přítomnosti, a jelikož nemohl vniknouti do toho tajemství, chtěl ji propustiti. Zalekl se Petr velikosti moci, zalekl se setník velebnosti přítomného. Hrůzou byl pojat i Josef nad novostí tak velkého divu, a proto ji chtěl tajně propustiti. Divíš se, že Josef se považoval za nehodna společenství těhotné Panny, když přece slyšíš, že také svatá Alžběta nemohla snést její přítomnosti, leč s chvěním a uctivostí? Řeklať: „Odkud mi to, že matka Pána mého přichází ke mně?“ (Luk. 1, 43). Nuže, proto ji chtěl Josef propustiti. Ale proč tajně a ne veřejně? Patrně, aby na něm nevyzvídali příčinu rozvodu a nežádali vysvětlení. Cožpak by odpověděl spravedlivý muž lidu tvrdě šije, lidu nevěřícímu a odporujícímu? Kdyby řekl, co myslil, co o její čistotě najisto věděl, zdaliž by nevěřící a ukrutní Židé se jemu neposmívali a ji nekamenovali? Kdypak by byli věřili Pravdě, mlčící v životě, kterou později pohrdli, když volala v chrámě? Co by učinili tomu, který se ještě neukázal, ti, kteří později vložili bezbožné ruce na toho, který se skvěl zázraky? Správně tedy spravedlivý muž, aby nebyl donucen buď lháti, nebo nevinnou potupě vystaviti, chtěl ji tajně propustiti.

15. Je-li však někdo jiného mínění a tvrdí, že Josef pochyboval jako člověk, ale protože byl spravedlivý, nechtěl sice s ní bydlet z podezření, a přece zase, poněvadž byl dobrý, nechtěl ji postavití, na odiv, a proto ji chtěl tajně propustiti, krátce odpovídám, že také tak pochybnost Josefova byla nutná, když zasloužila, aby se Boží odpověď proměnila v jistotu. Neboť tak jest psáno: „Když však o tom přemýšlel,“ totiž, že by ji tajně propustil, „ukázal se mu anděl ve snách řka: „Josefe, synu Davidův, neboj se přijmouti Marii, manželku svou. Neboť co se v ní počalo, z Ducha Svatého jest“ (Mat. 1, 20). Nuže, z těchto příčin byla Maria zasnoubena s Josefem, nebo spíše, jak praví evangelista, „muži, jemuž jméno bylo Josef“. Nazývá ho mužem, ne že byl manželem, ný-

brž že byl ctnostný člověk; anebo spíše, že podle jiného evangelisty nebyl nazván jednoduše mužem, nýbrž jejím mužem, správně je nazván tím, za kterého nutně byl považován. Musel se tedy nazývatí jejím mužem, protože bylo nutno, aby za něho byl považován, jak také zasloužil, aby byl nazván otcem Spasitelovým, ačkoliv jím býti nemohl, jak praví tentýž evangelista: „A Ježíš, když počínal, byl asi ve třiceti letech, jsa, jak se domnívali, syn Josefův“ (Luk. 3, 23). Nebyl tedy ani mužem matky, ani otcem syna, ačkoliv určitým a nutným údělem, jak praveno, dočasně obojím jménem byl nazván a za muže a otce považován.

16. Posuď však z tohoto názvu, kterýmž, byť jen pro jistý účel, zasloužil býti poctěn Bohem, takže otcem Syna Božího byl nazván a za něho považován; posuď také z vlastního jména, kteréž nepochybně znamená rozmnožení, kdo a jaký byl tento Josef. Zároveň si vzpomeň na onoho velkého syna patriarchy, prodaného v Egyptě, a věz, že tento nejen obdržel jeho jméno, nýbrž také dosáhl jeho čistoty, nevinnosti a milosti. Onen Josef závistí bratří byv prodán a veden do Egypta předobrazoval prodání Krista Pána; tento Josef, utíkáje před závistí Herodesovou, nesl Krista do Egypta. Onen zachováváje svému pánu věrnost, nechtěl se spojití se svou paní: tento poznáváje, že jeho paní, matka jeho Pána, je pannou, sám jsa zdrželivým, jako pannu ji opatroval. Onomu dáno je poznání tajemství snů: tomuto dáno jest, aby měl vědomost a účastenství nebeských tajemství. Onen zachoval obilí nejen sobě, nýbrž celému národu: tento přijal chléb živý s nebe, aby jej opatroval sobě jakož i celému světu. Není pochyby, že byl dobrý a věrný tento Josef, jemuž byla zasnoubena matka Spasitelova. Pravím, věrný a opatrný služebník, jehož Pán ustanovil za pomocníka své matky, za pěstouna svého těla, konečně jeho jediného za svého nejvěrnějšího pomocníka v provedení velkého úradku na zemi. Čteme, že byl z domu Davidova. Vpravdě z domu Davidova, vpravdě z královského rodu pocházel tento Josef, vznešený rodem, vznešenější myslí. Správně syn Davidův, který se v ničem nestal nehodným svého otce Davida. V plném smyslu, pravím, syn Davidův, ne pouze podle těla, nýbrž vírou, svatostí, oddaností, kterého jako druhého Davida nalezl Hospodin podle srdce svého, jemuž by bezpečně svěřil nejskrytější a nejsvětější svého srdce tajemství, jemuž jako

druhému Davidovi odhalil neznámé a skryté věci své moudrosti a dal mu milost, že nebyl neznalým tajemství, jehož nižádný z knížat toho světa nepoznal; konečně, jemuž dáno jest, co mnozí králové a proroci neviděli, ačkoliv si přáli viděti; co si přáli slyšeti a neslyšeli, nejenom mu dáno viděti a slyšeti, nýbrž i na rukou chovati, voditi, objímati, líbati, živiti a opatrovati. Nejen však o Josefu, nýbrž také o Marii musíme věřiti, že pocházela z domu Davidova. Jinak by nebyla zasnoubena muži z domu Davidova, kdyby sama nebyla z domu Davidova. Oba byli tedy z domu Davidova; ale v Marii se naplnila pravda, kterou potvrdil Hospodin, Davidovi přísahou, Josef pak byl spoluvědomý a svědek vyplněného příslibení.

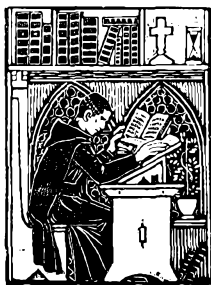
17. Na konci verše praví: „A jméno Panny Maria.“ Promluvme několik slov také o tomto jméně, které se vykládá jako „hvězda moře“ a panenské matce velmi dobře sluší. Můžeť se ona velmi vhodně přirovnati k hvězdě; neboť jako hvězda beze svého poškození vysílá paprsek, tak panna beze svého porušení rodí Syna. Ani hvězdě nezmenšuje paprsek její jasnost, ani Panně Syn její neporušenost. Ona je tedy vznešená hvězda vzešlá z Jakoba (4. Mojž. 14, 17), jejíž paprsek osvětluje celý vesmír, jejíž trpvt se leskne na nebesích a podsvětí proniká, osvětčuje také zemi, zahřívaje více srdce než tělo, podporuje ctnosti, ničí neřesti. Ona, pravím, je ta přejasná a neobyčejná hvězda, která jsouc povýšena nad velké a široké moře tohoto světa, září zásluhami, osvětčuje příkladem. Ó, kdožkoliv pozoruješ, že jsi častěji na vodách tohoto světa vichry a bouřemi zmítán, než klidně chodíš po suché zemi, neodvracuj očí od lesku této hvězdy, nechceš-li býti pohlcen bouří. Povstanou-li větry pokušení, jestliže narážíš na skalisko utrpení: pohleď na hvězdu, vzývej Marii. Jsi-li zmítán vlnobitím pýchy, ctižádosti, utrhaní, žárlivosti: pohleď na hvězdu, vzývej Marii. Jestliže hněv, nebo lakomství, nebo žádost těla zalomcuje lodičkou tvého srdce, pohleď k Marii. Jestliže vzrušen velikostí hříchů, zahanben hnusem svědomí, polekán hrůzou soudu začínáš klesati do propasti zármutku a zoufalství, vzpomeň si na Marii. V nebezpečích, v úzkostech, v pochybnostech mysl na Marii, vzývej Marii. Ať se nevzdálí od tvých úst, ať se nevzdálí z tvého srdce. A aby sis získal její přímluvy, nezapomínej na příklad jejího života. Jdeš-li za ní, nezabloudíš; vzýváš-li ji,

neupadáš v zoufalství; na ni-li myslíš, nebloudíš. Ona-li tě drží, nepadáš; ona-li tě chrání, nic se nebojíš; ona-li tě vede, nejsi unaven; je-li ona milostivá, šťastně dojdeš; a tak na sobě zkusíš hluboký význam slov: „A jméno Panny Maria.“

Ale již si musíme trochu odpočinouti, abychom nehleděli jen běžně na jasnost tak vzácného světla. Abych totiž vzpomněl slov apoštolových: „Dobře jest nám zde býti“ (Mat. 17, 4), je libo sladce potichu rozjímati o tom, co nedovede namáhavá řeč dosti vyložiti. Zatím pak při nábožném rozjímání o třpytící se hvězdě nabudeme síly, abychom tím horlivěji uvažovali o tom, co následuje.

Emauzy.

Přeložil P. Bernard Velíšek.

JUBILEA V EMAUZÍCH.

Stříbrné kněžské jubileum měli dne 22. září slaviti mejdúst. p. opat Arnošt Vykoukal, vldp. P. Ildefons Liechtenstein a vldp. P. Justin Albrecht. P. Ildefons ve svém jubilejním roce zemřel; přinesli jsme už jeho úmrtní kroniku. A tak oslavili stříbrné výročí svého kněžství jenom dva jubilanti. Vldp. P. Justin Albrecht je nyní převorem v Grüssavě v Pruském Slezsku a čtenáři naší revue Pax jej znají z jeho krásných a praktických článků „Dogma, liturgie a život“. Jako bývalý mnich emauzský přišel své jubileum oslavit do Emauz. Nejdúst. p. opatu Arnoštu Vykoukalovi i vldp. P. Justinu Albrechtovi přejeme, aby se ve zdraví dočkali ještě slavnějšího jubilea!

Zlaté mnišské jubileum oslavil dne 9. října v Emauzích vldp. P. Kornel Kniel, jenž byl prvním novicem emauzským z naší beuronské kongregace. Patří teď do Beuronu. Jelikož však dobrou polovici svého mnišského života prožil v Emauzích, nemůže na ně zapomenouti a přišel mezi nás obnovit své sliby. Nikdo by nehádal, že je mu 71 let. Všecku námahu ceremonií obnovy svých slibů statně překonal, zvučným hlasem zpíval předepsané antifony a když podle starého mnišského zvyku dostal u oltáře hůl, s kterou má právo od nynějška přicházeti do chóru, odnesl si ji v ná

ručí, místo co by se o ni opíral. Radostné a klidné stáří v domě sv. Otce Benedikta mu přejí všichni, kteří jej znají!

Zlaté, padesátileté jubileum práce oslaví na svátek sv. Martina p. Josef Šolc, emauzský mistr zámečnický. Narodil se 9. února 1858 ve Vinci u Ml. Boleslavě, kde se také učil zámečníkem. Do vyučení přišel o svátku sv. Martina v r. 1881 do Emauz a zůstal jim věrný až do dneška, kdy je sice již na pensi, ale nemůže si odepřít každý den přijít znovu do své dílny a pracovat dále pilně. Je sice vyučeným zámečníkem, ale je všeumělcem, který rozumí i mnohým jiným pracem, jež se v klášteře stále a denně vyskytují, ať je to porouchaný vodovod, elektrika nebo brýle. Svou tichou povahou asimiloval se úplně s obyvateli kláštera a dovede mladým bratřím, kteří se u něho učí, dávat i poučení o klášterní disciplíně. Denně si ho večer odvádí domů starostlivá manželka, s kterou budou za dva roky slaviti zlaté manželské jubileum. Za jeho práci a věrnost mu emauzští mniši přejí od Pána Boha hojnost milosti a požehnání!

Josef Šolc.

POSUDKY KNIH I.

Psychologie a zповědnice. Příspěvek pro moderní pastorační. Napsal ThDr. Josef Beran, asistent theol. fakulty Karlovy univerzity. V Praze 1929, nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Ptáčka, str. 68 malého kvartu, cena Kč 7.—, poštou Kč 7.50. Autor, mladý a pilný náš spisovatel, zkušený zповědník mládeže, dospělých a tehotnic, podává v tomto spisku cenný a zajímavý příspěvek pro vedení duší ve zповědnici. V první části (str. 19—42) zabývá se více teoreticky psychologickými předpoklady mravního jednání, upozorňuje na význam letor, chorobných stavů a nadpřirozených vlivů, ve druhé části spíše prakticky (str. 43 až 68) popisuje hlavní směry moderní psychologie a jejich použití ve zповědnici. Předem (na str. 2—14) podává analyticky přehled zпaku, seznam jmenný a věcný, přehled literatury použité a předmluvu. Úvodem (str. 15—18) zdůrazňuje psychologický význam zповědi a podává rozdělení spisu. Spisek je psán sice odborně a pro inteligenci, avšak jasně a srozumitelně. Vnější úprava a tisk velice vkusný. Kněžstvo a inteligenci vůbec vřele doporučujeme.

Dr. Michael Pflieger, *Homilien der Zeit auf alle Sonntage des Kirchenjahres*. Osmerka. Stran X a 310. Freiburg i. Br. Herder, M 6. Kázání se stala kázáními časovými. Lidé jsou časoví, je tedy správné, staví-li se nám před oči časové potřeby a nesnáze a máme-li je na mysli v časovém rámci. Ovšem propracování nezřídka chybí. Výrazy věcně i slovně často jsou nepřesné a těžkopádné. Přesto však hlavně velkomeštní kazatelé najdou v něm mnohdy cennou pomoc a námět.

Žaltář sv. Benedikta. — V I.—II. sešitě 48. dílu studií a zpráv k dějinám benediktinského řádu (Studien u. Mitteilungen zur Geschichte des Benediktinerordens, Mnichov 1930) píše známý marialašský Benediktin a znatel monastické historie bursfeldské, Dr. P. Pavel Volk O. S. B. o žaltáři, jakého užíval sv. Benedikt. Bylo třeba nejdříve zjistit, jaké latinské biblické verše vůbec užíval sv. Benedikt ve své řeholi. U žalmů se přišlo na to, že sv. Benediktu, jako Cassiodorovi, sloužil předlohou římský žaltář (Psalterium Romanum) s některými africkými a milánskými změnami, tedy ne čistý text. Po srovnání všech typů tehdejších žaltářů, jak nám je manuscripta a jich opisy dochovaly, zjištěno, že text Psalteria Romana, který byl předlohou sv. Benediktu a jehož užíval, se téměř shoduje s textem žaltáře, jakého se užívalo v Irsku a v těch kulturních irských centrech v prvních stoletích pokřesťanění, na něž Irsko mělo vůbec jaký vliv. Ovšem otázka, jak tento text žaltáře, známý ve střední Itálii, se dostal do Irska, zůstává otevřená. Učený beuronský monastik Dr. P. Anselm Manser O. S. B. se domnívá, že se tam dostal přes Lerin tehdy v monastických dějinách slavný, který byl střediskem mnoha misionářů. Sám svatý Patrik, apoštol irský, učil se v Lerinu monastickému životu a přišel r. 432 do Irska jako misionář.

P. Gontier P. S. S., Les Aqueducs Spirituels. Osmerka. Stran 300. Fr. 10. Librairie Casterman, Paris, rue Bonaparte. Je to první kniha svého druhu. Jistě mnoho se psalo o Kristu jako prostředníku a hlavním svodu milostí. Psalo se o Nejsvětější Panně a Svatých a o knězi jako Prostředníkových pomocnících. Psalo se o modlitbě, o svátostech, o nejsvětější oběti Mše svaté, o svátostinách, o skutcích lásky, o posvěcování dobrých skutků, o praxi evangelických rad jako o druhořadých svodech milostí. — Co však je nové a původní v knize P. Gontiera, je zvláštní a téměř výlučné hledisko jednoty, s něhož pojímá svou různorodou látku: je to jejich jednotný a společný charakter svodu nebo přívodu milostí (a tím nadpřirozena) do křesťanské duše. Nic nemá pro nás větší cenu, než rozmnožit si poklad, za nějž pak koupíme nebe, za nějž získáme světlou a hřejivou a blaženou věčnost, neboť podle poučení, jež Kristus Pán sám dal Samaritance u Jakubovy studně, milost je vodou, jež tryská vysoko až do věčnosti a mění se v slávu a blaženost: „Aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam — voda, kterou já mu dám, stane se v něm pramenem vody vytryskující do života věčného“ (Jan 4, 14). — Kniha je psána lahodnou francouzštinou. S chutí ji přečte nejen kněz a řeholnice, nýbrž i katolický laik, jenž zná své náboženství a touží po vážné četbě. Líče cesty, jimiž se nadpřirozeno dostává do duše, autor neobrací se pouze na rozum, nýbrž uchvacuje duši celou, takže se konečně rozvíjí v duši apoštolskou a podvihuje jiné duše k Bohu.